ภาพที่ได้จากฐานข้อมูลส่วนที่เป็นหนังสือและชีวิตครอบครัวที่สะท้อนจากฐานข้อมูลส่วนของข่าวนั้น แม้ดูเหมือนจะสอดคล้องกัน นั่นคือ การให้ความสำคัญกับบทบาทการทำหน้าที่ของสถาบันครอบครัว แต่กล่าวได้ว่าถ่ายทอดสะท้อนคนละแง่มุม นั่นคือ ขณะที่วงวิชาการมุ่งเน้นศึกษาประสิทธิภาพของครอบครัวที่ส่งผลต่อกิจกรรมต่างๆ ของการดำรงชีวิต การทำหน้าที่พื้นฐานของครอบครัว ทั้งการพัฒนาความเป็นครอบครัว การเลี้ยงดูสมาชิก การรับผิดชอบดูแล สร้างบรรยากาศความเป็นครอบครัวที่ดีและอบอุ่น ฯลฯ สิ่งที่สะท้อนจากข่าวที่ไหลเวียนอยู่ในชีวิตประจำวันกลับเป็นเรื่องของความล้มเหลวของสถาบันครอบครัว การล่มสลาย หรือการที่ครอบครัวไม่สามารถแสดงบทบาททำหน้าที่ได้ตามที่สังคมคาดหวัง ซึ่งเห็นได้ชัดเจนผ่านประเด็นปัญหาทางสังคมต่างๆ ที่มักเชื่อมโยงสาเหตุไปยังสถานะของสถาบันครอบครัว และบทบาทการทำหน้าที่ ปรากฏการณ์สองด้านนี้สะท้อนให้เห็นถึงการปะทะกันระหว่างบทบาทหน้าที่ของสถาบันครอบครัวที่สังคมเรียกร้องคาดหวัง กับภาคปฏิบัติการของสถาบันครอบครัวเองที่เผชิญความไม่แน่นอนเปลี่ยนแปลงในโลกปัจจุบัน ทั้งยังต้องแบกภาระคาดหวังจากสังคม

ราคา 120 บาท

9 789741 114740

ภาพและชีวิตครอบครัวในสังคมไทย

กุลภา วจนสาระ

ภาพและชีวิตครอบครัว ในสังคมไทย

กุลภา วจนสาระ

รายงานวิจัยในชุดโครงการ "การศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางประชากรและครอบครัว: ผลกระทบต่อสังคมไทย และทางเลือกเชิงนโยบาย"

สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล

ภาพและชีวิตครอบครัว ในสังคมไทย

รู้จักสถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล

สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล มีฐานะเทียบเท่าคณะหนึ่งในมหาวิทยาลัยมหิดล ตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 14 พฤศจิกายน 2514 โดยมีพันธกิจหลัก 3 ประการคือ

หนึ่ง งานวิจัย เพื่อพัฒนาองค์ความรู้สู่สังคมไทยทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับชาติ โดยดำเนินการวิจัยทั้งการวิจัยพื้นฐานและการวิจัยประยุกต์ที่ครอบคลุมประเด็นทางประชากรและสังคม 6 ด้าน คือ (1) สังคมไทยกับการเปลี่ยนแปลงประชากรและครอบครัว (2) ผู้สูงอายุ (3) เพศวิถี เพศภาวะ อนามัยเจริญพันธุ์ และ เอชไอวี/เอดส์ (4) ประชากร สิ่งแวดล้อม และสุขภาพ (5) การย้ายถิ่น ความเป็นเมือง และแรงงาน และ (6) ประเด็นเร่งด่วน

สอง งานสอนและงานฝึกอบรม เพื่อสร้างคนให้มีความรู้และความเข้าใจการวิเคราะห์และการประเมินผล และการนำผลงานวิจัยไปใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานและสาธารณะ ปัจจุบันสถาบันฯ เปิดหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา 4 หลักสูตร คือ (1) ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิจัยประชากรและสังคม (2) ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิจัยประชากรและอนามัยเจริญพันธุ์ (หลักสูตรนานาชาติ) (3) ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพฤฒิวิทยาเชิงประชากรและสังคม (หลักสูตรนานาชาติ) และ (4) ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาประชากรศาสตร์ (หลักสูตรนานาชาติ)

สาม งานบริการวิชาการ เพื่อนำความรู้และนำความคิดเชิงบูรณาการขยายผลออกไป มุ่งสู่การสร้างสังคมที่มีคุณภาพ ผ่านรูปแบบต่างๆ ได้แก่ การเผยแพร่งานวิชาการสู่ห้องสมุดทั่วประเทศ และประชาชนผู้สนใจทั่วไป การจัดงานประชุมวิชาการระดับชาติประจำปี 'ประชากรและสังคม' การจัดสัมมนาเผยแพร่ผลงานวิจัย การให้คำปรึกษาต่อองค์กรภาครัฐ องค์กรเอกชน และองค์กรชุมชน รวมถึงการที่บุคลากรสถาบันฯได้รับเชิญ และหรือสรรหาเข้าเป็นกรรมการระดับชาติที่ส่งผลต่อการมีส่วนเสนอนโยบายหรือยุทธศาสตร์ที่สำคัญของประเทศ

รู้จักชุดโครงการวิจัยเรื่อง 'การศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางประชากรและครอบครัว: ผลกระทบต่อสังคมไทยและทางเลือกเชิงนโยบาย'

ชุดโครงการนี้ได้รับทุนสนับสนุนจากงบประมาณรัฐผ่านมหาวิทยาลัยมหิดล มีระยะเวลาดำเนินการ 3 ปี (พ.ศ. 2552-2554) และประกอบด้วย 2 โครงการวิจัยสำคัญ คือ

(1) โครงการศึกษาตัวกำหนดและผลของการเปลี่ยนแปลงประชากรต่อสังคมไทย เพื่อศึกษาติดตามการเปลี่ยนแปลงหรือพลวัตทางประชากร (Population Dynamic) อย่างต่อเนื่องในมิติต่อไปนี้คือ ขนาดประชากร โครงสร้างอายุและเพศของประชากร การกระจายตัวของประชากร และการเปลี่ยนแปลงทางประชากร อันเนื่องจากการเกิด การตาย และการย้ายถิ่น

(2) โครงการสำรวจเรื่องครอบครัวและครัวเรือน เพื่อผลิตและวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับครอบครัวและครัวเรือน ที่ครอบคลุมมิติหลักๆ อย่างน้อยใน 3 ด้าน คือ รูปแบบและโครงสร้างที่หลากหลาย การทำหน้าที่ และผลกระทบของการปรับตัวที่มีต่อสมาชิกของครอบครัวและครัวเรือน

โครงการทั้งสองนี้ หวังผลิตผลงานงานทางวิชาการเพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่ ทั้งด้านงานวิจัย ฐานข้อมูล และตัวชี้วัดทางประชากร สังคม ครอบครัว และครัวเรือนที่เป็นมาตรฐาน อาทิ การเปลี่ยนแปลงด้านครอบครัวเนื่องมาจากการลดลงของวัยเจริญพันธุ์ การเพิ่มขึ้นของประชากรสูงอายุ และการขยายตัวของเมือง เป็นต้น โดยสถาบันฯมุ่งหวังว่า ผลงานเหล่านี้สามารถนำไปใช้ปรับเปลี่ยนนโยบายทางด้านประชากรและสังคมของประเทศไทยอย่างเหมาะสมกับสภาพสังคม เศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงไป

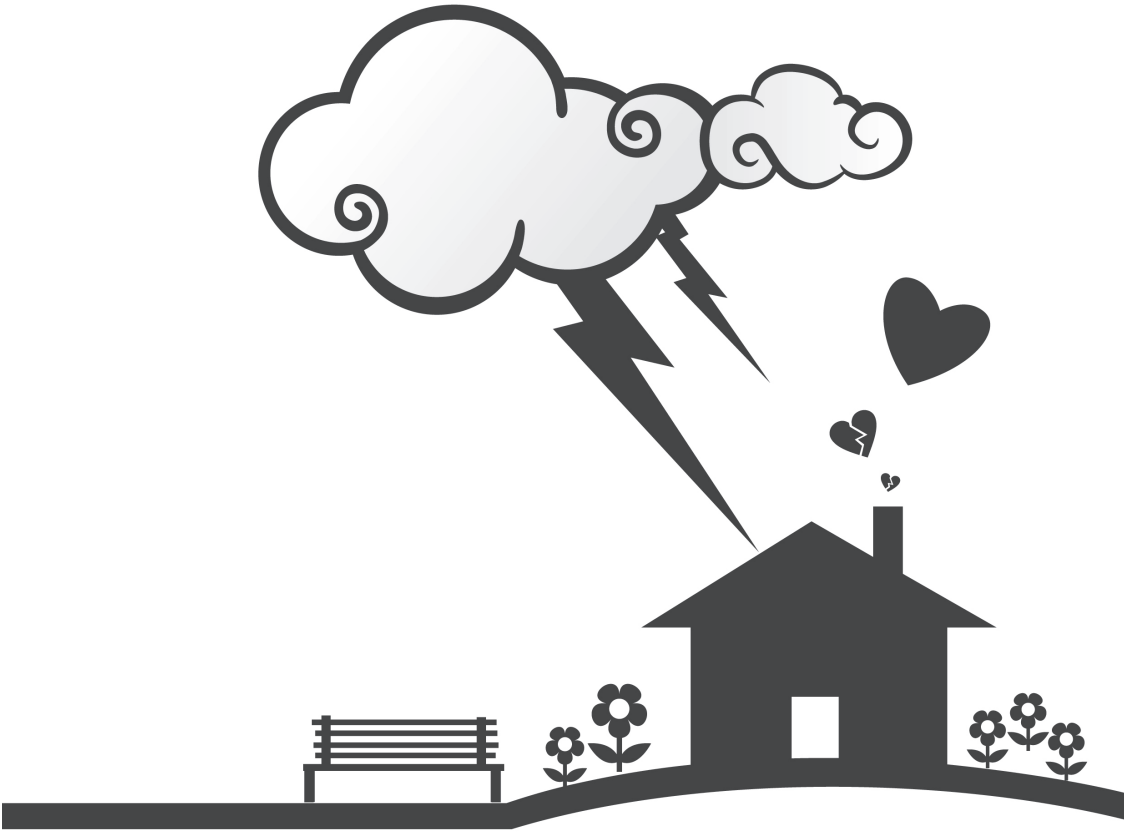

ภาพและชีวิตครอบครัว ในสังคมไทย

กุลภา วจนสาระ

รายงานวิจัยในชุดโครงการ
'การศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางประชากรและครอบครัว:
ผลกระทบต่อสังคมไทยและทางเลือกเชิงนโยบาย'
สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล

ภาพและชีวิตครอบครัวในสังคมไทย

กุลภา วจนสาระ

รายงานสังเคราะห์จากฐานข้อมูล

ข้อมูลทางบรรณานุกรม

กุลภา วจนสาระ

ภาพและชีวิตครอบครัวในสังคมไทย : รายงานสังเคราะห์จากฐานข้อมูล
พิมพ์ครั้งที่ 1.
นครปฐม : สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล, 2554.
(เอกสารทางวิชาการ / สถาบันวิจัยประชากรและสังคม ; หมายเลข 381)
144 หน้า.
1. ครอบครัวไทย. 2. ความสัมพันธ์ในครอบครัว. 3. สภาวะสุขภาพ.
4. ครอบครัว – ไทย -- แง่เศรษฐกิจ. I. มหาวิทยาลัยมหิดล.
สถาบันวิจัยประชากรและสังคม. II. ชื่อเรื่อง. III. ชื่อชุด.

ISBN 978-974-11-1474-0

HQ743 ก728ภ 2554

พิมพ์ครั้งที่ 1 : มิถุนายน 2554 จำนวน 500 เล่ม © สงวนลิขสิทธิ์ตามกฎหมาย
จัดพิมพ์โดย : สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล
999 ถ.พุทธมณฑลสาย 4 ต.ศาลายา อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม
โทรศัพท์ 0-2441-0201-4 โทรสาร 0-2441-9333

บรรณาธิการเล่ม: กุลภา วจนสาระ

ออกแบบปกโดย : http://khunnaipui.multiply.com

จัดรูปเล่มโดย : สุกัญญา พรหมทรัพย์

พิมพ์ที่ : โรงพิมพ์เดือนตุลา
โทรศัพท์ 02-996 9471-3 โทรสาร 02-996 9474

คำนำ

พันธกิจหลักทางวิชาการของสถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดลด้านหนึ่ง คือ การเฝ้าระวังการเปลี่ยนแปลงของขนาดและโครงสร้างของประชากรไทย ที่ได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างมากในชั่วระยะเวลาครึ่งศตวรรษที่ผ่านมา ผลงานวิจัยของสถาบันฯ เองได้ชี้ชัดว่า ปัจจุบันสังคมไทยกำลังเผชิญกับความท้าทายจากสถานการณ์ประชากรที่สำคัญยิ่ง 3 ด้านพร้อมๆ กันคือ (ก) การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางประชากรเข้าสู่การเป็นสังคมผู้สูงอายุ (ข) การเปลี่ยนแปลงการกระจายตัวของประชากรที่ประชากรประมาณครึ่งหนึ่งอาศัยอยู่ในเขตเมือง และ (ค) การเปลี่ยนแปลงในมิติต่างๆ ของครอบครัวและครัวเรือนในประเทศไทย ซึ่งเป็นหน่วยทางสังคมขั้นพื้นฐานที่สำคัญที่สุดในเชิงทฤษฎีทางสังคมศาสตร์และประชากรศาสตร์

สถาบันฯมีความมุ่งมั่นที่จะทำความเข้าใจการเปลี่ยนแปลงทางประชากรและครอบครัวดังกล่าว ผ่านการดำเนินงานชุดโครงการวิจัยเรื่อง ‘การศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางประชากรและครอบครัว: ผลกระทบต่อสังคมไทยและทางเลือกเชิงนโยบาย’ ซึ่งเป็นชุดโครงการระยะเวลา 3 ปี (พ.ศ. 2552-2554) ได้รับทุนสนับสนุนจากงบประมาณรัฐผ่านมหาวิทยาลัยมหิดล และประกอบด้วย 2 โครงการวิจัยสำคัญ คือ โครงการ 1 : การศึกษาตัวกำหนดและผลของการเปลี่ยนแปลงประชากรต่อสังคมไทย และโครงการ 2 : การศึกษาการเปลี่ยนแปลงครอบครัวและครัวเรือนในประเทศไทย

หนังสือเล่มนี้เป็นส่วนพื้นฐานของงานในโครงการที่ 2 เพื่อทำความเข้าใจภาพการเปลี่ยนแปลงของครอบครัวไทย ผ่านข่าวและบทความออนไลน์ในรอบ 13 ปีจำนวน 26,095 รายการ และหนังสือวิชาการที่มีการตีพิมพ์ในประเทศไทยย้อนหลังนานที่สุดเท่าที่จะรวบรวมได้ รวมจำนวน 3,523 เล่ม เนื้อหาในหนังสือได้วิเคราะห์ให้เห็นการเปลี่ยนแปลงของสถาบันครอบครัวในสังคมไทย ทั้งในด้านโครงสร้าง สถานะ บทบาทและการทำหน้าที่ และการปะทะกันของกระบวนทัศน์ต่างๆ ด้านครอบครัว ทั้งนี้ สถาบันฯมีแผนที่จะนำฐานข้อมูลทั้งสองส่วนใส่ไว้ในเว็บไซต์ของสถาบันฯ เพื่อให้ผู้สนใจสามารถนำไปใช้ได้ต่อไป

สถาบันฯ เชื่อว่างานชิ้นนี้คงเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อสังคมไทย และผู้สนใจที่จะศึกษาชีวิตครอบครัวไทยในอนาคตต่อไป

รองศาสตราจารย์ ดร.สุรีย์พร พันพึ่ง
ผู้อำนวยการ
สถาบันวิจัยประชากรและสังคม
มหาวิทยาลัยมหิดล

สารบัญ

คำนำ

เกริ่นนำ

ภาพสถาบันครอบครัวไทยในสังคมวิชาการ **11**

1. โครงสร้างและบทบาทหน้าที่ของครอบครัว 17
2. สถานะของสถาบันครอบครัว/การแต่งงานในสังคมไทย 25
3. กฎหมายและสวัสดิการครอบครัว 35
4. บริบทของครอบครัว และภาพครอบครัวในสื่อ 38

บทส่งท้าย 39

ชีวิตครอบครัวไทยในข่าวและบทความ **43**

1. สถาบันครอบครัวล้มเหลว หรือคาดหวังสูงเกินไป 48
   ฆ่าตัวตาย 49
   ปัญหาครอบครัว 59
   การทอดทิ้งไม่เลี้ยงดู และภาวะเร่ร่อนไร้บ้าน 65
2. ความรุนแรงในครอบครัว 72
   ความรุนแรงในครอบครัวที่ถึงแก่ชีวิต 73
   ความรุนแรงทางเพศ 85
   การทำร้ายร่างกายในครอบครัว 91
   ความรุนแรงลักษณะอื่นๆ 95
3. อนามัยเจริญพันธุ์และสุขภาวะครอบครัว 97
   สุขภาวะทางเพศในครอบครัว 98
   ภาวะเจริญพันธุ์ 101
   การเลี้ยงดู/ดูแลสมาชิกในครอบครัว 107

4. ความสัมพันธ์ในครอบครัว 112
ความสัมพันธ์อันดี สายใยครอบครัว ครอบครัวอบอุ่น 113
ความสัมพันธ์ขัดแย้งในครอบครัว 116
ความสัมพันธ์นอกสมรสต่างๆ 118
5. กฎหมายครอบครัว 121
6. ภาพรวมครอบครัวไทย 128
7. ชีวิตฮิตๆ ในสถาบันครอบครัวไทย 132
8. สถานะทางเศรษฐกิจและการกินดีอยู่ดีในครอบครัวไทย 138
บทส่งท้าย 143

เกริ่นนำ

หนังสือภาพและชีวิตครอบครัวในสังคมไทยเล่มนี้ เป็นผลผลิตจากการสังเคราะห์ฐานข้อมูลเรื่องครอบครัวในสังคมไทย เป็นงานส่วนหนึ่งของโครงการ การศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางประชากรและครอบครัว: ผลกระทบต่อสังคมไทยและทางเลือกเชิงนโยบาย โดยสถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล ซึ่งได้ดำเนินการสำรวจและรวบรวมฐานข้อมูลในช่วงเดือนมีนาคม 2552 ถึงมีนาคม 2553 โดยตัวฐานข้อมูลนั้นมีการจัดเก็บเป็น 2 ลักษณะ คือ (1) ฐานข้อมูลในส่วนที่เป็นรายชื่อหนังสือ เอกสารวิชาการ และวิทยานิพนธ์เรื่องครอบครัว ซึ่งรวบรวมจากฐานข้อมูลห้องสมุดมหาวิทยาลัย 5 แห่ง ตั้งแต่อดีตจนถึงปี 2552 และ (2) ฐานข้อมูลในส่วนที่เป็นข่าวและบทความที่มีการรวบรวมและเผยแพร่ในรูปของสื่ออิเล็คโทรนิคส์ ระหว่าง พ.ศ.2540-2552 รวม 13 ปี การรวบรวมฐานข้อมูลทั้ง 2 ส่วน มีกระบวนการทำงานที่แตกต่างกันอยู่บ้างในรายละเอียด และได้สะท้อนออกมาเป็นภาพครอบครัวในแง่มุมที่แตกต่างกัน ที่สำคัญคือการปะทะกันระหว่างบทบาทหน้าที่ของสถาบันครอบครัวที่สังคมเรียกร้องคาดหวังกับภาคปฏิบัติการของสถาบันครอบครัวเองที่เผชิญความไม่แน่นอนเปลี่ยนแปลงในโลกปัจจุบัน ทั้งยังต้องแบกภาระคาดหวังจากสังคม

งานสังเคราะห์ในส่วนแรกเรียกว่า ภาพของสถาบันครอบครัวไทยในสังคมวิชาการ เนื่องจากตัวฐานข้อมูลได้รวบรวมปะติดปะต่อภาพที่เคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงขององค์ความรู้ด้านครอบครัวของสังคมไทย รวมทั้งการปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ของสังคมในมิติครอบครัวไว้อย่าง

หลากหลาย ผ่านคำอธิบายเพื่อทำความเข้าใจปรากฏการณ์ทางสังคมนานาที่เกิดขึ้นกับสถาบันครอบครัวไทยมากว่าครึ่งศตวรรษ ขณะเดียวกันการสังเคราะห์งานในส่วนหลัง ซึ่งเป็นข่าวและบทความในรอบกว่าทศวรรษนั้น ก็ได้สะท้อนให้เห็นถึงชีวิตของครอบครัวไทยที่เลื่อนไหลเปลี่ยนแปลงในมิติและประเด็นต่างๆ อย่างมีชีวิตชีวาและเป็นปัจจุบันสมัย

ความแตกต่างที่เห็นได้ชัดเจนระหว่างงานสองส่วนนี้ก็คือการปะทะกันทางความคิดและการปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ที่เกี่ยวข้องกับสถาบันครอบครัวบางประการ โดยเฉพาะในมิติที่ว่าด้วยบทบาทการทำหน้าที่ของครอบครัว สถานะของสถาบันครอบครัว การปรับตัวและการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างของครอบครัวไทย ที่อาจลดความศักดิ์สิทธิ์แข็งตัวของความเป็นสถาบันครอบครัวลงในบางด้าน แต่ก็เป็นการเพิ่มพื้นที่ทางสังคม ครอบคลุมลักษณะหลากหลายในชีวิตครอบครัวมากขึ้นในบางด้านเช่นกัน การดำรงสถานะความเป็นสถาบันครอบครัวท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงของสังคมไทยและโลก จึงยังคงเป็นประเด็นที่ต้องการการศึกษาและต่อยอดองค์ความรู้ให้เท่าทันกับพลวัตของสังคมอย่างยิ่ง

กุลภา วจนสาระ
22 พฤษภาคม 2554

“

ความพยายามสำคัญของงานวิชาการด้านครอบครัว
ซึ่งสะท้อนได้ชัดเจนจากฐานข้อมูลที่รวบรวมไว้ข้างต้น
คือ การผลิตคำอธิบายหลากหลายมิติให้กับปรากฏการณ์
ที่เกิดขึ้นกับสถาบันครอบครัวไทย
ในท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงของโลก
การศึกษาเพื่ออธิบายหรือรองรับการปรับเปลี่ยน
ทัศนคติบางประการที่จำเป็นต่อการคงความสำคัญ
ของสถาบันครอบครัวในสังคม

”

ภาพสถาบันครอบครัวไทย ในสังคมวิชาการ

ภาพและชีวิตของครอบครัวในสังคมไทยที่นำเสนอในส่วนแรกนี้เป็นการสำรวจและรวบรวมหนังสือ เอกสารวิชาการ รายงานการวิจัย วิทยานิพนธ์จากห้องสมุด ซึ่งใช้การสืบค้นและรวบรวมรายชื่อบรรณานุกรมจากฐานข้อมูลออนไลน์ของห้องสมุดที่สามารถสืบค้นได้ทางอินเตอร์เน็ต โดยไม่ได้จำกัดช่วงเวลาของการสืบค้นไว้ นั่นคือตั้งแต่อดีตจนถึงขณะที่ดำเนินการรวบรวมฐานข้อมูลคือพ.ศ. 2552 การรวบรวมจากฐานข้อมูลด้านครอบครัวครั้งนี้สืบค้นจากฐานข้อมูลห้องสมุด 5 มหาวิทยาลัยด้วยกัน คือ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ โดยได้กำหนดคำสำคัญสำหรับใช้ในการค้น (keyword) ตามประเด็นที่เกี่ยวข้องกับครอบครัวดังนี้ คือ

1) **ประเด็นเกี่ยวกับครอบครัวในภาพกว้างๆ หรือภาพทั่วไปของครอบครัว** คำที่ใช้ค้นได้แก่คำว่า สถาบันครอบครัว, ครอบครัวศึกษา, ครอบครัวในอุดมคติ, ครอบครัวล่มสลาย, โครงสร้างครอบครัว, ครอบครัวแตกแยก, รายได้ครอบครัว

2) **ประเด็นเกี่ยวกับองค์ประกอบของสถาบันครอบครัว** คำที่ใช้ค้นได้แก่ แต่งงาน, สมรส, วิวาห์, หย่าร้าง, ม่าย, แยกกันอยู่, โสด, ขึ้นคาน, คานทอง, คู่ครอง, เนื้อคู่, ลูกเขย, ลูกสะใภ้, คู่สร้างคู่สม, คู่รักคู่แค้น, บุพเพสันนิวาส, พรหมลิขิต, สายเลือด, ระบบเครือญาติ

3) **ประเด็นเกี่ยวกับลักษณะของสถาบันครอบครัว** คำที่ใช้ค้นได้แก่ ขนาดครอบครัว, ครอบครัวเดี่ยว, ครอบครัวขยาย, ครอบครัวย้ายถิ่น/พลัดถิ่น, ครอบครัวเลี้ยงเดี่ยว (Single parent), ครอบครัวลูกดก, ลูกโทน, การเลี้ยงลูก, การสืบวงศ์ตระกูล, ปู่ย่า/ตายาย, บรรพบุรุษ, ทายาท, ญาติ ดอง, จีบ หาคู่ นัดบอด จับคู่ แม่สื่อแม่ชัก, การหาเลี้ยงครอบครัว, ครอบครัวบำบัด

4) **ประเด็นที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ในครอบครัว** คำที่ใช้ค้นได้แก่ ครอบครัวอบอุ่น, สายใยรัก, บ้านแตก, เตียงหัก, บ้านเล็ก, เมียน้อย, เมียหลวง, กิ๊ก

5) **ประเด็นปัญหา/ประเด็นร่วมสมัยของสถาบันครอบครัว** คำที่ใช้ค้นได้แก่ คลุมถุงชน, อยู่ก่อนแต่ง, อุ้มบุญ, ลูกเลี้ยง, ลูกบุญธรรม, ลูกนอกไส้, ลูกนอกสมรส, ลูกกำพร้า, ลูกทรพี, เงินช่วยเหลือบุตร, ฟ้องเรียกค่าเลี้ยงดู, ค่าน้ำนม, อายุแรกสมรส, คู่ครองเพศเดียวกัน, มรดก, ข้ามรุ่น, ข้ามชาติ ไร้พรมแดน

การสืบค้นดังกล่าวนี้ดำเนินการในระหว่างเดือนมีนาคม 2552 ถึงเดือนมีนาคม 2553 ทั้งนี้ ผลจากการสำรวจและรวบรวมงานในส่วนที่หนึ่งประกอบด้วยรายชื่อหนังสือ วิทยานิพนธ์ เอกสารวิชาการ งานวิจัยจากฐานข้อมูลของห้องสมุดจาก 5 มหาวิทยาลัย รวมทั้งสิ้น

3,523 รายการด้วยกัน ในจำนวนนี้เป็นข้อมูลจากมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ทั้งสิ้น 1,366 รายการ มหาวิทยาลัยมหิดล 877 รายการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 473 รายการ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ 524 รายการ และมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ทั้งสิ้น 283 รายการ[1] โดยทั้งหมดนี้รวบรวมรายละเอียดตามข้อมูลทางบรรณานุกรม คือ ชื่อผู้แต่ง ปีที่พิมพ์ ชื่อเรื่อง สถานที่พิมพ์ รวมทั้งเลขเรียกหนังสือ และแหล่งที่มาของการสืบค้น พร้อมด้วยรายละเอียดของสาขาวิชาหากเป็นวิทยานิพนธ์ เพื่อประโยชน์ในการค้นคว้าและเข้าถึงเอกสารสำหรับผู้สนใจ ทั้งหมดนี้รวบรวมอยู่ในรูปแบบไฟล์ MS-Excel โดยจัดกลุ่มแยกแยะไว้ตามมหาวิทยาลัยและกลุ่มคำสำคัญ

จากฐานข้อมูลฯ สามารถแบ่งกลุ่มได้เป็นหัวข้อต่างๆ ดังนี้

1. **โครงสร้างและบทบาทหน้าที่ของครอบครัว** (Structure & function) เป็นประเด็นที่สะท้อนให้เห็นลักษณะ รูปแบบ องค์ประกอบ ขนาดของครอบครัว บทบาทและการทำหน้าที่ของครอบครัวในสังคมไทย แบ่งย่อยอีกได้เป็น

   (1) **บทบาทของครอบครัว** ที่มีผลกระทบต่อเรื่องต่างๆ ได้แก่ การอบรมเลี้ยงดูเด็ก การดูแลผู้สูงอายุ คนพิการ ผู้ป่วยโรคเรื้อรังต่างๆ การมีส่วนร่วมของครอบครัวในมิติต่างๆ เช่น ครอบครัวบำบัด การฟื้นฟูเด็กที่กระทำผิด การจัดการศึกษาที่บ้าน (home school) การสื่อสารเรื่องเพศในครอบครัว หลักสูตรชีวิตครอบครัวและเพศศึกษาแนวใหม่ พัฒนกิจและพันธกิจของครอบครัว รวมทั้งเรื่องเด็กและเยาวชน

---

1 จำนวนฐานข้อมูลที่ได้มากน้อยแตกต่างกันนั้น เนื่องจากเป็นการสืบค้นจากแต่ละแห่งตามลำดับก่อนหลัง และได้ตัดรายการที่ซ้ำซ้อนออกแล้ว

(2) **อนามัยเจริญพันธุ์และสุขภาวะของครอบครัว** สำหรับหัวข้อนี้ที่จริงแล้วถือได้ว่าเป็นบทบาทหน้าที่หลักอย่างหนึ่งของสถาบันครอบครัว แต่เนื่องจากได้ผลการสืบค้นเป็นจำนวนมากจึงได้แบ่งหัวข้อออกต่างหาก นั่นคือ แบ่งย่อยได้เป็น (ก) เรื่องอนามัยแม่และเด็ก ภาวะเจริญพันธุ์ คือ การตั้งครรภ์ คลอดลูก การเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ การคุมกำเนิด วางแผนครอบครัว เอดส์ และสุขภาพทางเพศ รวมถึงประเด็นร่วมสมัยที่เกี่ยวข้อง เช่น แม่วัยรุ่น เทคโนโลยีที่ช่วยเจริญพันธุ์ การอุ้มบุญ ฯลฯ (ข) สุขภาวะครอบครัว เวชศาสตร์ครอบครัว การพยาบาลครอบครัว และประเด็นสถานะทางสุขภาพในครอบครัว อันรวมถึงชีวิตความเป็นอยู่ คุณภาพชีวิต สุขภาพในชีวิตสมรส โภชนาการ อาหารในครัวเรือน และปัจจัยที่ส่งผลต่อการอยู่ดีกินดี

(3) **เศรษฐกิจและการบริโภคของครอบครัว** รวมถึงการจัดการทรัพยากรในครอบครัวหรือครัวเรือน การศึกษาบริบททางเศรษฐกิจในครอบครัว

(4) **โครงสร้างครอบครัว และลักษณะทางประชากร** รวมถึงการย้ายถิ่น ขนาดและลักษณะของครอบครัว

2. **สถานะของสถาบันครอบครัว/การแต่งงานในสังคมไทย** ได้แก่งานที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับหัวเรื่องย่อยต่อไปนี้

(1) ปัจจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาความสัมพันธ์เพื่อสร้างและยุติครอบครัว เช่น การแต่งงาน การไม่แต่งงาน การอยู่เป็นโสด การอยู่ด้วยกันก่อนแต่งงาน รวมถึงการหย่าร้าง อายุแรกสมรส และภาวะนอกสมรส ที่ส่งผลต่อสถาบันครอบครัว ไม่ว่าจะทางตรงและทางอ้อม

(2) ปัจจัยต่างๆ ที่สัมพันธ์หรือส่งผลต่อความมั่นคงหรือการคุกคามสถาบันครอบครัว เช่น ครอบครัวแตกแยก ปัญหาและความรุนแรงในครอบครัว ครอบครัวศึกษา การพัฒนาครอบครัวในมิติต่างๆ

(3) สถานการณ์ ทัศนคติที่สังคมมีหรือคาดหวังต่อสถาบันครอบครัวไทย เช่น ประเด็นครอบครัวอบอุ่น ครอบครัวเข้มแข็ง ฯลฯ

(4) ความสัมพันธ์ในครอบครัว เป็นเรื่องของพ่อแม่ลูก คู่สมรส ปู่ย่าตายาย การสื่อสารในครอบครัว สัมพันธภาพ ชีวิตสมรส การ "ครอง" เรือน อันแสดงถึงการธำรงความเป็นสถาบันครอบครัว รวมไปถึงที่ทางของคนในครอบครัว แบบแผนความสัมพันธ์ การสนับสนุนของคู่สมรส การกำหนดบทบาทและอำนาจในการตัดสินใจ การพัฒนาบทบาทความเป็นพ่อแม่หรือการรับเอาสถานภาพ/บทบาทที่คาดหวังของพ่อแม่ลูก อันเป็นองค์ประกอบของสถาบันครอบครัว รวมทั้งเรื่องเพศสัมพันธ์ระหว่างคู่สมรส

(5) ประเด็นร่วมสมัยที่เกี่ยวข้องกับสถานะของสถาบันครอบครัว เช่น อยู่ก่อนแต่ง พ่อ-แม่เลี้ยงเดี่ยว ครอบครัวเพศเดียวกัน แต่งงานข้ามชาติ ฯลฯ

3. **กฎหมายและสวัสดิการครอบครัว** ในที่นี้รวมเอาประเด็นความเคลื่อนไหวด้านครอบครัวทั้งทางกฎหมายและทางสังคมเข้าด้วยกัน คือ เรื่องของสิทธิและการคุ้มครองสถาบันครอบครัวในทางกฎหมาย (ทั้งในและนอกสถาบัน) สวัสดิการและความช่วยเหลือสงเคราะห์ทางสังคม รวมถึงเรื่องของครอบครัวอุปถัมภ์ ครอบครัวบุญธรรม การสงเคราะห์บุตร การสนับสนุนทางสังคม ครอบครัวสัมพันธ์

4. **บริบทของครอบครัว และภาพครอบครัวในสื่อ** ได้แก่ ประเด็นร่วมสมัยและประเด็นอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับครอบครัว เช่น ครอบครัวกับสิ่งแวดล้อม ตัวอย่างครอบครัวต่างๆ ฯลฯ

จำนวนหนังสือที่รวบรวมจากฐานข้อมูลห้องสมุด 5 แห่ง จำแนกตามกลุ่มคำสำคัญ

กลุ่มคำสำคัญ	ม.ธรรมศาสตร์	ม.มหิดล	จุฬาฯ	ม.เชียงใหม่	มศว.	รวม
1. โครงสร้างและหน้าที่ของครอบครัว	656	597	230	331	162	1,976
โครงสร้างครอบครัว	16	14	16	19	3	68
บทบาทครอบครัว	246	208	120	122	115	811
อนามัยเจริญพันธุ์	128	276	75	113	20	612
เศรษฐกิจและการบริโภค	201	17	11	54	14	297
สุขภาวะครอบครัว	65	82	8	23	10	188
2. สถานะของสถาบันครอบครัว	405	248	204	167	112	1,136
ความสัมพันธ์ในครอบครัว	172	120	70	93	76	531
สถานะของสถาบันครอบครัว	185	95	106	56	30	472
ปัญหาและความรุนแรงครอบครัว	48	33	28	18	6	133
3. กฎหมายและสวัสดิการครอบครัว	257	25	28	26	4	340
4. บริบทภาพรวมครอบครัวไทย	48	7	11	0	5	71
รวม	1,366	877	473	524	283	3,523

ที่มา: กุลภา วจนสาระ. 2554. ภาพและชีวิตครอบครัวในสังคมไทย: รายงานสังเคราะห์จากฐานข้อมูล.

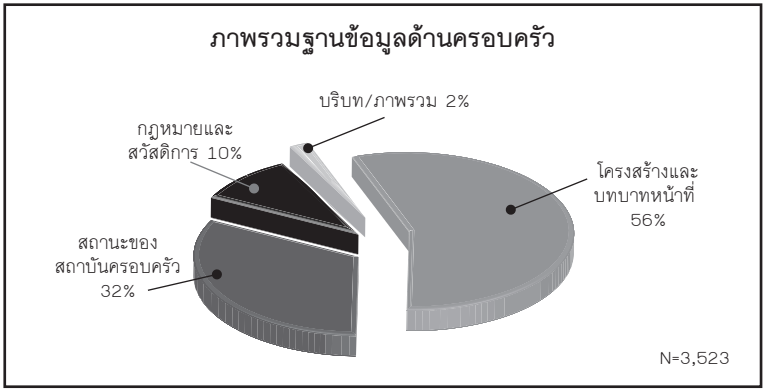

1. โครงสร้างและบทบาทหน้าที่ของครอบครัว

จากการรวบรวมฐานข้อมูลจากห้องสมุดมหาวิทยาลัยทั้ง 5 แห่ง พบว่าประเด็นที่เป็นที่สนใจศึกษาค้นคว้าในสังคมวิชาการมากที่สุด คือ การศึกษาโครงสร้างและบทบาทการทำหน้าที่ของครอบครัวในแง่มุมที่หลากหลาย โดยเป็นประเด็นที่สะท้อนให้เห็นลักษณะ รูปแบบ องค์ประกอบ ขนาดของครอบครัว บทบาทและการทำหน้าที่ของครอบครัวในสังคมไทย รายชื่อหนังสือที่จัดอยู่ในกลุ่มนี้มีจำนวนมากที่สุดในฐานข้อมูล คือ 1,976 รายการ หรือคิดเป็น 56% ของฐานข้อมูลทั้งหมด ทั้งนี้ในจำนวนทั้งหมดมีงานที่ถือว่าอยู่ในประเด็นโครงสร้างครอบครัวเพียง 4% หรือ 70 รายการเท่านั้น โดยลักษณะของงานในด้านโครงสร้างครอบครัวมีเนื้อหาหลากหลาย ได้แก่ ลักษณะทางประชากร ขนาดครอบครัว การอยู่อาศัยหลังแต่งงาน โครงสร้างครัวเรือน ระบบเครือญาติ การเคลื่อนย้ายประชากร เป็นต้น

ตัวอย่างได้แก่ *ระบบครอบครัวของเย้า (2514) ลักษณะโครงสร้างของครัวเรือนในชนบทของไทยที่มีผลต่อการพัฒนาเกษตร (2521) ขนาดครอบครัวที่ต้องการในกลุ่มประชากรของกรุงเทพมหานคร (2526) เครือญาติและโครงสร้างสังคม : เครือญาติและการแต่งงาน (2534)*

การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างครอบครัวกับการเลี้ยงดู และดูแลผู้สูงอายุ (2537) รูปแบบครอบครัวไทยของสังคมสมัยใหม่ : แนวโน้มในอนาคต (2539) การเมืองของการปฏิวัติขนาดครอบครัวในประเทศไทย (2541) ผลกระทบของการย้ายถิ่นต่ออายุแรกสมรสของประชากรไทย (2542) ผลของโครงสร้างครอบครัวต่อตัวชี้วัดคุณภาพชีวิตวัยรุ่นในพื้นที่เฝ้าระวังทางประชากรกาญจนบุรี (2008) ปัจจัยกำหนดการอยู่อาศัยหลังแต่งงานในพื้นที่โครงการเฝ้าระวังทางประชากรกาญจนบุรี : แบบแผนทางวัฒนธรรม และการเข้าถึงทรัพยากร (2008) เป็นต้น

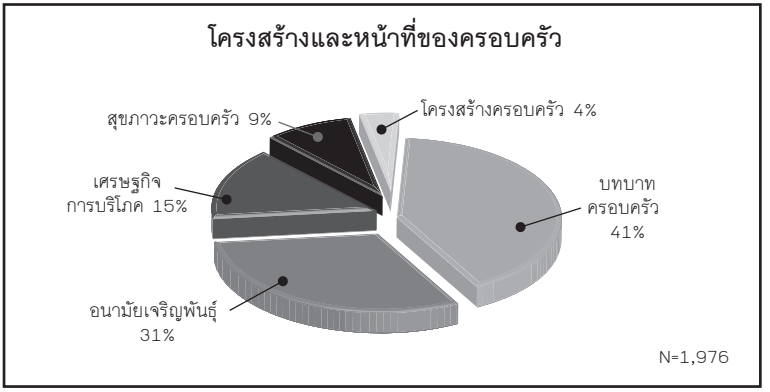

สำหรับงานในกลุ่มบทบาทและการหน้าที่ของครอบครัวนั้น สามารถแบ่งออกได้ดังนี้

(1) บทบาทของครอบครัวที่ส่งผลกระทบต่อเรื่องต่างๆ

การศึกษาบทบาทของครอบครัวนี้คิดเป็น 41% ของจำนวนหนังสือในกลุ่มโครงสร้างและบทบาทหน้าที่ กล่าวคือมีจำนวนทั้งสิ้น 809 รายการ รายละเอียดของหนังสือในส่วนนี้ได้แก่ประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการอบรมเลี้ยงดูเด็ก การดูแลผู้สูงอายุ คนพิการ ผู้ป่วยโรคเรื้อรังต่างๆ ที่ต้องการการสนับสนุนของครอบครัว การมีส่วนร่วมของครอบครัว

ในมิติต่างๆ เช่น ครอบครัวบำบัด การฟื้นฟูดูแลเด็กที่กระทำผิด การจัดการศึกษาที่บ้าน (home school) การสื่อสารเรื่องเพศในครอบครัว ซึ่งรวมถึงหลักสูตรชีวิตครอบครัวและเพศศึกษาแนวใหม่ พัฒนกิจและพันธกิจของครอบครัวในด้านต่างๆ รวมทั้งเรื่องเด็กและเยาวชน และการธำรงความผาสุกในครอบครัว

ตัวอย่างของรายชื่องานในส่วนนี้ได้แก่ *ความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดูของครอบครัวกับการติดเกม (2008) การปฏิบัติหน้าที่ครอบครัวของครอบครัวข้าราชการทหารบกที่ยังไม่มีบุตรจังหวัดกรุงเทพมหานคร (2004) ปัญหาในการเลี้ยงดูบุตรของสตรีที่ทำงานนอกบ้านในเขตอำเภอเมืองเชียงใหม่ (2530) บทบาทของสถาบันครอบครัวในการถ่ายทอดความรู้ อันเนื่องมาจากอิทธิพลของนิคมอุตสาหกรรม (2539) การอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัยของครอบครัวที่มีผู้ปกครองที่ไม่ใช่บิดามารดา (2542) คุยเปิดใจ รักปลอดภัย : คำแนะนำเพื่อการสื่อสารเรื่องเพศอย่างสร้างสรรค์ระหว่างพ่อแม่และบุตรหลานในครอบครัว (2548) การศึกษาทัศนคติเกี่ยวกับจริยธรรม ค่านิยม ประเพณีและวัฒนธรรม ของครอบครัวไทยที่มีผลต่อการอบรมเลี้ยงดูบุตร (2531) การทำหน้าที่ของครอบครัวตามการรับรู้ของผู้พยายามฆ่าตัวตาย (2545) บทบาทของสมาชิกในครอบครัวในการดูแลผู้ป่วยที่ได้รับการปลูกถ่ายไต (2540) บทบาทของครอบครัวในการป้องกันยาเสพติด (2530) การศึกษาความพร้อมของพ่อแม่ในการสอนเพศศึกษาแก่ลูก (2544)* เป็นต้น

(2) อนามัยเจริญพันธุ์

อาจกล่าวได้ว่าประเด็นที่เกี่ยวข้องกับอนามัยเจริญพันธุ์นั้นถือได้เป็นบทบาทหน้าที่สำคัญประการหนึ่งของครอบครัว นั่นคือการมีลูกสืบทอดเชื้อสาย ภาวะเจริญพันธุ์ในที่นี้จึงรวมเอาการตั้งครรภ์มีลูก

การอนามัยแม่และเด็ก การเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ การคุมกำเนิด วางแผนครอบครัว เอดส์ และสุขภาพทางเพศ รวมถึงประเด็นร่วมสมัย เช่น แม่วัยรุ่น โคลนนิ่ง การอุ้มบุญ ฯลฯ ไว้อยู่ในหัวข้ออนามัยเจริญพันธุ์ ซึ่งจากการรวบรวมพบว่ามีจำนวนทั้งสิ้น 612 รายการ หรือ 31% ของฐานข้อมูลในส่วนโครงสร้างและการหน้าที่ของครอบครัว งานส่วนใหญ่ในหัวข้ออนามัยเจริญพันธุ์เป็นเรื่องการวางแผนครอบครัว และคุมกำเนิด โดยงานที่ผลิตในช่วงปี 2500-2520 มีทั้งสิ้น 69 รายการ แทบทั้งหมดเป็นเรื่องของการวางแผนครอบครัวและคุมกำเนิด โดยเฉพาะในแง่ของการให้บริการ ช่วงปีพ.ศ. 2521-2530 มี 186 รายการ ส่วนใหญ่เป็นเรื่องการวางแผนครอบครัวเช่นเดียวกัน แต่มีประเด็นอื่นๆ นอกเหนือจากการให้บริการวางแผนครอบครัวด้วย เช่น การศึกษาผลกระทบการใช้มาตรการทางกฎหมาย การใช้สื่อประชาสัมพันธ์ การประเมินผลบริบทและปัจจัยแวดล้อมที่สัมพันธ์กับภาวะเจริญพันธุ์ในคนกลุ่มต่างๆ เป็นต้น

ตัวอย่างของงานในช่วงหลัง 2500-2530 ได้แก่ *วิธีก่อและกันกำเนิดแบบสมบูรณ์ ตามแนวทางของสหพันธ์สมาคมจัดระบบครอบครัว (2509) ภาวะการเจริญพันธุ์และการวางแผนครอบครัวของสตรีในกรุงเทพมหานคร (2520) การใช้มาตรการทางกฎหมายในการควบคุมและแก้ไขปัญหาอัตราการเพิ่มของจำนวนประชากร (2523) การวิเคราะห์การกระจายและการเข้าถึงบริการการวางแผนครอบครัวในประเทศไทย (2525) ความสัมพันธ์ระหว่างคุณค่าของบุตรกับการตัดสินใจมีบุตร (2526) ความสัมพันธ์ระหว่างอายุแรกสมรสกับภาวะเจริญพันธุ์ (2526) ปัจจัยทางสังคมจิตวิทยาที่กำหนดพฤติกรรมการคุมกำเนิดของสตรีที่ไม่ต้องการมีบุตรเพิ่ม (2527) ประชากรชาวไทยภูเขาและการวางแผนครอบครัว (2529) การศึกษาความเชื่อทางศาสนาอิสลามกับพฤติกรรมการวางแผนครอบครัวของชาวไทยมุสลิม (2530)* เป็นต้น

สำหรับงานในช่วงปีพ.ศ. 2531-2540 มีทั้งสิ้น 221 รายการ แม้ว่างานส่วนใหญ่จะยังคงเป็นเรื่องการวางแผนครอบครัว แต่พบว่ามีลักษณะศึกษาเฉพาะเจาะจงไปในรายละเอียดลึกซึ้งมากขึ้น โดยเฉพาะในแง่ของโครงสร้างประชากร ปัจจัยที่สัมพันธ์กับการวางแผนครอบครัวในกลุ่มคนชายขอบต่างๆ เรื่องของเอดส์ในอนามัยเจริญพันธุ์ และมีหัวข้ออื่นๆ นอกเหนือจากการวางแผนครอบครัวมากขึ้นด้วยเช่นกัน ได้แก่ แม่และเด็ก การเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ การยุติการตั้งครรภ์ แม่วัยรุ่น เป็นต้น และช่วงปี 2541-2552 มีทั้งสิ้น 127 รายการ โดยแม้จะมีประเด็นการวางแผนครอบครัวเป็นส่วนใหญ่ แต่ก็มีจำนวนงานว่าด้วยประเด็นร่วมสมัยในด้านอนามัยเจริญพันธุ์มากขึ้นด้วยเช่นกัน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการมีบุตรยาก อนามัยเจริญพันธุ์ในวัยรุ่น ประเด็นท้องไม่พร้อม เรื่องสิทธิของผู้หญิงในเรื่องอนามัยเจริญพันธุ์ เป็นต้น

ตัวอย่างงานในช่วงหลังนี้ได้แก่ *ผลกระทบจากการคุมกำเนิดต่อโครงสร้างประชากรในเชียงใหม่ (2532) ความรู้ ความเชื่อ และการปฏิบัติวางแผนครอบครัวของชาวไทยภูเขา (2532) การศึกษาความต้องการด้านการวางแผนครอบครัวของชาวญวนอพยพในเขตอำเภอเมืองจังหวัดอุบลราชธานี (2533) การศึกษาความเชื่อของชาวเขาเผ่าเย้าที่เป็นอุปสรรคในการวางแผนครอบครัว (2534) ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการป้องกันการติดเชื้อเอดส์ของหญิงวัยเจริญพันธุ์ที่แต่งงานแล้ว ในพื้นที่ที่พบอัตราการติดเชื้อเอดส์สูงของจังหวัดเชียงใหม่ (2536) ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ (2538) การยอมรับของนักสังคมสงเคราะห์ที่มีต่อหญิงทำแท้ง (2539) ประสบการณ์การดำเนินชีวิตของคู่สมรสที่ภรรยาติดเชื้อเอชไอวี (2540) พฤติกรรมการดูแลตนเองในระยะหลังคลอดของมารดาวัยรุ่น (2540) เครือข่ายแกนนำเยาวชนเพื่อสุขอนามัยทางเพศและอนามัยการเจริญพันธุ์ (2545) ทางเลือกของผู้หญิงที่ตั้งท้องเมื่อไม่พร้อม (2547) สิทธิอนามัยเจริญพันธุ์ หัวใจสำคัญของสุขภาพผู้หญิง (2550)* เป็นต้น

(3) เศรษฐกิจและการบริโภคของครอบครัว

ประเด็นด้านเศรษฐกิจและการบริโภคของครอบครัวในที่นี้รวมถึงการจัดการทรัพยากรในครอบครัวหรือครัวเรือน การศึกษาบริบททางเศรษฐกิจในครอบครัว รวมทั้งผลกระทบด้านเศรษฐกิจที่มีต่อครอบครัว หัวข้อนี้มีจำนวนทั้งสิ้น 297 รายการหรือคิดเป็น 15% ของงานในกลุ่มโครงสร้างและการหน้าที่ งานในช่วงแรก (หลังพ.ศ. 2500-2520) เป็นการสำรวจรายการใช้จ่ายในครอบครัว ปัญหาในการครองชีพ บทบาทของผู้หญิงในด้านเศรษฐกิจครอบครัว เช่น *การทำงานของหญิงไทยในเขตเทศบาลจังหวัดพระนคร-ธนบุรี (2508) รายงานผลการสำรวจทัศนคติของครัวเรือนที่มีรายได้น้อย (2515) บทบาทสตรีไทยภาคใต้ที่มีต่อรายได้ของครอบครัว (2519) การกระจายรายได้ของครอบครัวไทย ปี 2515 (2520)* เป็นต้น

งานในช่วงที่สอง (พ.ศ. 2521-2540) หรืออาจเรียกว่าช่วงก่อนเกิดวิกฤติเศรษฐกิจพบว่ามีประเด็นหลากหลาย นอกจากประเด็นทางเศรษฐกิจในครัวเรือน ในแง่ของรายได้ ค่าใช้จ่าย การออม และการกระจายรายได้ ซึ่งมีการศึกษาเป็นระยะอย่างต่อเนื่องแล้ว ยังมีประเด็นเรื่องการบริโภคภายในครัวเรือนอีกด้วย ทั้งการใช้ทรัพยากรและพลังงาน ภาวะโภชนาการ ฯลฯ นอกจากนี้ก็มีประเด็นอื่นๆ เช่น เทคโนโลยีและอุตสาหกรรมในครัวเรือน การจัดสรรแรงงานในครัวเรือน โดยเฉพาะบทบาทของผู้หญิงในภาคเศรษฐกิจของครัวเรือน ซึ่งได้รับการยอมรับและถือเป็นส่วนสำคัญของเศรษฐกิจครอบครัว

ตัวอย่างงานในช่วงนี้ ได้แก่ *การเปลี่ยนแปลงของราคาต่อการกระจายรายได้ของครัวเรือนไทยในภูมิภาคต่างๆ (2522) ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่างการเจริญพันธ์ รายได้ และค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับบุตร (2524) ผลของการกระจายอาหารภายในครอบครัวที่มีต่อภาวะ*

โภชนาการของเด็กก่อนวัยเรียน (2525) วิเคราะห์ความสามารถการใช้คืนเงินกู้ของครัวเรือนชนบทในประเทศไทย (2525) ภาวะเศรษฐกิจในครอบครัวกับจำนวนบุตรของกรรมกรในอุตสาหกรรมสิ่งทอ (2526) โครงสร้างการจัดสรรค่าใช้จ่ายของครัวเรือนภายใต้สภาวะความเปลี่ยนแปลงในราคาน้ำมัน (2528) ปริมาณการใช้น้ำกินน้ำใช้ในครัวเรือนชนบทภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (2531) ครัวเรือนไร้ที่ดินในชนบทไทย : กรณีศึกษาสองหมู่บ้านในเขตภาคกลาง (2536) การมีส่วนร่วมเชิงเศรษฐกิจของผู้หญิงในครอบครัวไทย : นัยยะที่มีต่อการพัฒนาประเทศและสวัสดิการสังคม (2538) บทบาทที่คาดหวังของแม่บ้านเกษตรกรในการเพิ่มรายได้ให้กับครอบครัว (2539) ชีวิตแม่ค้า : บทบาททางเศรษฐกิจและครอบครัวในบริบทการค้า (2540) เป็นต้น

งานในช่วงที่สาม หรือตั้งแต่วิกฤติเศรษฐกิจจนถึงปัจจุบัน (พ.ศ. 2541-2552) พบว่า งานส่วนหนึ่งศึกษาผลกระทบของภาวะเศรษฐกิจที่มีต่อครัวเรือน การแก้ปัญหาความยากจนด้วยกลยุทธระดับครัวเรือนแบบต่างๆ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการปรับเปลี่ยนแนวคิดด้านเศรษฐกิจและการบริโภค จากการมุ่งเน้นการเพิ่มรายได้สะสมกำไรหันไปสู่การใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง หรือการให้ความสำคัญกับเศรษฐกิจในระดับครอบครัวมากขึ้น ที่น่าสนใจคือการเน้นเศรษฐกิจพอเพียงในครอบครัวเกษตรกร

ตัวอย่างได้แก่ *หนึ่งครัวเรือนสองวิถีการผลิต : ทางออกวิกฤติเศรษฐกิจไทย (2541) การศึกษาดุลยภาพทางเศรษฐกิจของครอบครัวชาวนาไทย : กรณีศึกษาเฉพาะบ้านหนองประดู่ ตำบลหนองชุมพล อำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี (2543) ผลกระทบจากวิกฤตเศรษฐกิจกับการเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์ในครอบครัว (2543) ปรียบเทียบพฤติกรรมการออมของครัวเรือนก่อนและระหว่างเกิดวิกฤตเศรษฐกิจในประเทศไทย (2544) ครัวเรือน กข.คจ. ดีเด่น : กรณีศึกษาและประสบการณ์จริง (2545) ผักสวนครัว : ก้าวสำคัญแห่งการพึ่งตนเอง*

และเป็นก้าวอันยิ่งใหญ่แห่งการสร้างความมั่นคงในครอบครัว (2548) คู่มือปฏิบัติการเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชนเพื่อยกระดับรายได้ครัวเรือน (2549) รายได้และความโน้มเอียงในการใช้จ่ายของครัวเรือนเกษตรกรกับความพอเพียงทางเศรษฐกิจ (2551) เป็นต้น

(4) สุขภาวะของครอบครัว

สุขภาวะครอบครัวในที่นี้ได้แก่งานที่เกี่ยวข้องกับเวชศาสตร์ครอบครัว การพยาบาลครอบครัว และประเด็นสถานะทางสุขภาพในครอบครัว อันรวมถึงชีวิตความเป็นอยู่ คุณภาพชีวิต สุขภาพในชีวิตสมรส โภชนาการ อาหารในครัวเรือน และปัจจัยที่ส่งผลต่อการอยู่ดีกินดี จำนวนงานที่จัดอยู่ในหมวดนี้มี 188 รายการ คิดเป็น 9% ของงานในกลุ่มโครงสร้างและการหน้าที่ของครอบครัว งานชิ้นแรกในหัวข้อนี้คือ การศุขาภิบาลสำหรับบุคคลและครอบครัว ซึ่งตีพิมพ์ในปี 2461 จำนวนงานในช่วงก่อนพ.ศ. 2540 มีประมาณ 30% เท่านั้น ส่วนใหญ่เป็นเรื่องสุขวิทยาครอบครัว สุขภาพครอบครัว การพยาบาลครอบครัว และสุขภาพจิตครอบครัว ขณะที่งานในช่วงหลังวิกฤตเศรษฐกิจ หรือตั้งแต่พ.ศ. 2541-2552 นั้น มีจำนวนถึง 70% มีการเน้นถึงประเด็นอื่นๆ ที่ส่งผลต่อสุขภาวะครอบครัวในแง่มุมที่กว้างมากขึ้นกว่าทางกายภาพ เช่น การให้ความสำคัญกับภาวะทางจิตและอารมณ์ของครอบครัว คุณภาพชีวิต การเป็นครอบครัวที่มีสุขภาพดี เป็นต้น ตัวอย่างของงานในช่วงหลังนี้ได้แก่ *สุขภาพครอบครัวยุคสบู่แตกฟอง : ธรรมชาติบำบัดวิถีสุขภาพแนวใหม่ (2541) ครอบครัวสุขภาพจิตดี (2544) การพัฒนาคุณภาพชีวิตโดยใช้หลักเวชศาสตร์ครอบครัว (2546) การสร้างเสริมสุขภาพครอบครัวไทย (2549) ดัชนีชี้วัดความสุขในครัวเรือนและชุมชนของประเทศไทย (2552)* เป็นต้น

2. สถานะของสถาบันครอบครัว/การแต่งงานในสังคมไทย

จำนวนงานในฐานข้อมูลที่ได้รับความสำคัญรองลงมาจากเรื่องของโครงสร้างครอบครัวและการทำหน้าที่ของสถาบันครอบครัว ได้แก่ ประเด็นการศึกษาว่าด้วยสถานะของสถาบันครอบครัว โดยในที่นี้รวมเอาหัวเรื่องย่อยที่เป็นการบ่งชี้หรือสัมพันธ์กับทั้งสถานการณ์ ทัศนคติต่อสถาบันครอบครัวไทย เช่น ประเด็นครอบครัวอบอุ่น ครอบครัวเข้มแข็ง ฯลฯ ปัจจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาความสัมพันธ์เพื่อสร้างและยุติความเป็นครอบครัว เช่น การแต่งงาน การไม่แต่งงาน การอยู่เป็นโสด การอยู่ด้วยกันก่อนแต่งงาน รวมถึงการหย่าร้าง อายุแรกสมรส และภาวะนอกสมรส ที่ส่งอิทธิพลต่อสถาบันครอบครัว ไม่ว่าจะทางตรงและทางอ้อม รวมเอาปัจจัยต่างๆ ที่สัมพันธ์หรือส่งผลต่อความมั่นคงหรือการคุกคามสถาบันครอบครัว เช่น ครอบครัวแตกแยก ปัญหาและความรุนแรงในครอบครัว ครอบครัวศึกษา การพัฒนาครอบครัวในมิติต่างๆ

นอกจากนี้ยังรวมถึงประเด็นความสัมพันธ์ในครอบครัว อันเป็นเรื่องของพ่อแม่ลูก คู่สมรส การสื่อสารในครอบครัว สัมพันธภาพชีวิตสมรส การ “ครอง” เรือน อันแสดงถึงการธำรงความเป็นสถาบันครอบครัว รวมไปถึงที่ทางของคนในครอบครัว แบบแผนความสัมพันธ์ การสนับสนุนของคู่สมรส การกำหนดบทบาทและอำนาจในการตัดสินใจในครอบครัว การพัฒนาบทบาทความเป็นพ่อแม่หรือการรับเอาสถานภาพ/บทบาทที่คาดหวังของพ่อแม่ลูก อันเป็นองค์ประกอบของสถาบันครอบครัว รวมทั้งเรื่องเพศสัมพันธ์ระหว่างคู่สมรส และประเด็นร่วมสมัยที่เกี่ยวข้องกับสถานะของสถาบันครอบครัว เช่น อยู่ก่อนแต่ง พ่อ-แม่เลี้ยงเดี่ยว ครอบครัวเพศเดียวกัน แต่งงานข้ามชาติ ฯลฯ เข้าไว้ในกลุ่มหัวข้อนี้ด้วย

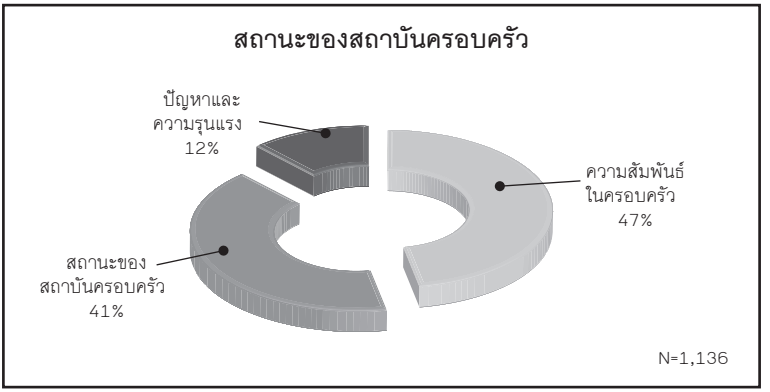

งานในส่วนนี้รวมแล้วมีสัดส่วนเกือบหนึ่งในสาม คือมีทั้งสิ้น 1,136 รายการหรือคิดเป็น 32% ของฐานข้อมูลทั้งหมด ภาพของสถานะของสถาบันครอบครัวในสังคมไทยนั้น ได้รับความสนใจศึกษามากที่สุดในประเด็นความสัมพันธ์ในครอบครัว (47%) รองลงมาคือลักษณะของสถานะของสถาบันครอบครัว (41%) และปัญหาครอบครัว 12% โดยมีรายละเอียดในแต่ละประเด็นดังนี้

(1) ความสัมพันธ์ในครอบครัว

งานที่ศึกษาในด้านความสัมพันธ์ในครอบครัวมีทั้งสิ้น 531 รายการ เป็นงานที่ผลิตในช่วงก่อนพ.ศ. 2500 จำนวน 4 เล่ม ทั้งหมดเป็นหนังสือว่าด้วยการครองเรือน ชีวิตสมรส เล่มที่ถือว่าเก่าที่สุดในรายชื่อของห้องสมุดคือ ประตูทองของชีวิตวิวาห์ (2485) งานในช่วงพ.ศ. 2501-2520 นั้นมีจำนวน 26 รายการ เนื้อหาส่วนใหญ่เป็นเรื่องของการครองรักครองเรือนเช่นเดียวกัน นอกจากนี้ก็มีเรื่องการธำรงความสุขในชีวิตสมรส การปฏิบัติตัวเพื่อความสุขและความสัมพันธ์ที่ดีในครอบครัว เช่น *คู่มือแม่บ้านของกุลสตรี (2511) ความผูกพันรักใคร่ในครอบครัว (2512) เคล็ดลับแห่งความสุขในชีวิตสมรส (2513) ความสัมพันธ์ในครอบครัว (2519)* เป็นต้น

งานในช่วงสองทศวรรษต่อมา หรือพ.ศ. 2521-2540 มีจำนวน 186 รายการ นอกจากจะมีเนื้อหาด้านสัมพันธภาพในชีวิตสมรสและการครองรักครองเรือนแล้ว ยังเริ่มมีการเปิดประเด็นถึงความสัมพันธ์และบทบาทของคนในครอบครัว ทั้งระหว่างพ่อ-แม่-ลูก ระหว่างสามี-ภรรยา และระหว่างรุ่นวัย อันจะส่งผลกระทบต่อประเด็นเกี่ยวข้องอื่นๆ การสื่อสารในครอบครัว รวมทั้งการยุติความสัมพันธ์

ตัวอย่างงานในช่วงนี้ได้แก่ *บทบาทในการหาเลี้ยงครอบครัวกับการใช้อำนาจระหว่างคู่สมรสในกรุงเทพมหานคร (2526) การศึกษาพฤติกรรมทางเพศและความสัมพันธ์ระหว่างสัมพันธภาพของคู่สมรสกับพฤติกรรมทางเพศในหญิงตั้งครรภ์ (2530) เสน่ห์นาง : เทคนิคผูกใจคู่ชีวิต (2530) การแบ่งรับงานบ้านของสามี (2531) ชีวิตคู่อยู่กันให้มีสุข (2533) พฤติกรรมและตัวชี้วัดความสัมพันธ์ระหว่างคู่สมรสในเขตกรุงเทพมหานครที่นำไปสู่ความต้องการหย่าร้าง (2535) ทำอย่างไรเข้าใจพ่อแม่ (2536) สถานภาพและบทบาทของสตรีไทย : การเปลี่ยนแปลงที่มีผลกระทบต่อความสัมพันธ์ภายในครอบครัว (2536) บทบาทที่คาดหวังและบทบาทที่ปฏิบัติจริงของพ่อในมุมมองของวัยรุ่น : ศึกษากรณีนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร (2537) หน้าที่และมารยาทของสมาชิกในครอบครัวที่พึงปฏิบัติต่อกัน (2537) บทบาทของการสื่อสารในครอบครัวกับการตัดสินใจแปลงเพศ (2539) ครัวเรือนไทย : การศึกษาแบบแผนความสัมพันธ์เชิงบทบาทของสมาชิกในครัวเรือน (2540)* เป็นต้น

งานในช่วง 12 ปีหลัง หรือพ.ศ. 2541-2552 มีจำนวน 279 รายการ มีเนื้อหาแสดงให้เห็นการขยายตัวของประเด็นเรื่องความสัมพันธ์ในชีวิตครอบครัว โดยถือเป็นปัจจัยที่สำคัญและส่งผลกระทบต่อประเด็นทางสังคมอื่นๆ หลายประการ โดยเฉพาะพฤติกรรมเสี่ยงในวัยรุ่น เช่น การเสพยาเสพติด-แอลกอฮอล์ เพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร อาชญากรรม

การฆ่าตัวตาย ความมั่นคงทางอารมณ์ ฯลฯ นอกจากนี้ก็เป็นเรื่องของปฏิสัมพันธ์และสัมพันธภาพในครอบครัว บทบาทที่คาดหวังจากกันและกันในครอบครัว การสื่อสารในครอบครัวเพื่อลดปัญหาความขัดแย้งในครอบครัว และสร้างเสริมความสำเร็จในชีวิตครอบครัว ทั้งหมดนี้ดูเหมือนจะอยู่บนพื้นฐานของความคิดว่า สัมพันธภาพอันดีของครอบครัวเป็นต้นทุนทางสังคมที่สำคัญสำหรับสมาชิกในครอบครัวที่จะเผชิญประเด็นปัญหาต่างๆ ในแต่ละช่วงของการดำเนินชีวิต ที่น่าสนใจก็คืองานในช่วงหลังมีการผลิตงานที่เป็นข้อคิด ข้อควรปฏิบัติ หรือคู่มือในการสร้างและธำรงความสัมพันธ์อันดีในครอบครัวมากขึ้น อย่างไรก็ดี อาจกล่าวได้เช่นเดียวกันว่างานในระยะหลังนี้ให้ความสำคัญกับความสุขในความสัมพันธ์หรือชีวิตครอบครัวมากกว่าการครองรักครองเรือนเพื่อความมั่นคงในครอบครัว

ตัวอย่างงานในช่วงหลังนี้ได้แก่ *สัมพันธภาพในครอบครัวกับปัญหายาเสพติด และพฤติกรรมทางเพศของนักศึกษาระดับอาชีวศึกษาในภาคตะวันออก (2541) การศึกษาเปรียบเทียบสัมพันธภาพในครอบครัวเด็กออทิสติก เด็กปัญญาอ่อน และเด็กปกติ (2541) ผลกระทบของสถานภาพการสมรสและสัมพันธภาพระหว่างบิดามารดาต่อการติดยาบ้าของนักเรียนชาย (2542) ความสัมพันธ์ระหว่างความพึงพอใจในชีวิตสมรสกับความไว้วางใจคู่สมรส (2542) ความคาดหวังของผู้ชายต่อการเปลี่ยนแปลงบทบาทของผู้หญิงในครอบครัวในสังคมสมัยใหม่ (2543) การศึกษาพฤติกรรมการสื่อสารเพื่อลดความขัดแย้งของคู่สมรส (2544) ครอบครัวคุยกัน : พ่อ แม่ และลูก (2544) ความสัมพันธ์ในครอบครัวของวัยรุ่นที่มีพฤติกรรมทำร้ายร่างกายและฆ่าผู้อื่น (2546) ปัจจัยด้านสัมพันธภาพในครอบครัวต่อการกระทำผิดของเด็กและเยาวชน (2548) 108 วิธีสร้างครอบครัวในฝัน (2547) 103 วิธีสร้างความสัมพันธ์อบอุ่นเติมเต็มซึ่งกันและกัน (2548) 7 อุปนิสัยสำหรับครอบครัวที่ทรง*

ประสิทธิผลยิ่ง (2549) รูปแบบการใช้ชีวิตคู่ที่มีอิทธิพลต่อความสุขในชีวิตสมรสของคนไทยในมหานคร (2549) ความสัมพันธ์ระหว่างการเข้าถึงใจ การยอมรับ และความสอดคล้องในตนเองของคู่สมรสกับความสุข (2550) คู่สร้าง-คู่สม (The happy couple) (2551) เป็นต้น

(2) การเริ่มต้นและสิ้นสุดของครอบครัว: ภาพที่เปลี่ยนแปลงไป

งานในส่วนนี้มี 472 รายการ คิดเป็น 41% ของงานในกลุ่มคำที่ว่าด้วยสถานะของสถาบันครอบครัวและการแต่งงานในสังคมไทย ดังที่กล่าวไว้ข้างต้นแล้วว่าหัวข้อสถานะของสถาบันครอบครัวนั้น ประกอบด้วยงานที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับการพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างคู่ ทั้งในแง่ของการสร้างและยุติความเป็นครอบครัว เช่น การแต่งงาน การไม่แต่งงาน การอยู่เป็นโสด การอยู่ด้วยกันก่อนแต่งงาน รวมถึงการหย่าร้าง และภาวะนอกสมรส ที่ส่งผลกระทบต่อสถาบันครอบครัว นอกจากนี้ยังรวมถึงประเด็นร่วมสมัยอื่นๆ เช่น อายุแรกสมรส การอยู่ก่อนแต่ง พ่อ-แม่เลี้ยงเดี่ยว ครอบครัวเพศเดียวกัน การแต่งงานข้ามชาติ ข้ามวัฒนธรรม ฯลฯ

งาน 6 เล่มที่เกิดขึ้นก่อนพ.ศ. 2500 เป็นเรื่องของการสร้างครอบครัว การแต่งงาน พรหมลิขิต ฯลฯ งานยุคต่อมาในช่วงพ.ศ. 2501-2520 ซึ่งมีเพียง 17 รายการก็ยังคงเป็นเรื่องของการสร้างครอบครัวเช่นเดียวกัน ทั้งการแต่งงานตามประเพณี การเลือกคู่ และการตั้งครัวเรือน เช่น *การแต่งงานและการครองความเป็นโสด (2514) การเปรียบเทียบความมีเหตุผลเกี่ยวกับการสมรสและชีวิตครอบครัว ระหว่างผู้มีการศึกษาสูงและผู้มีการศึกษาต่ำ (2516) พฤติกรรมและทัศนคติของนิสิตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์เกี่ยวกับการมีนัดกับเพื่อนต่างเพศและการเลือกคู่ครอง (2519)* เป็นต้น

งานในช่วงพ.ศ. 2521-2540 เพิ่มขึ้นเป็น 164 รายการ โดยเริ่มมีการพูดถึงปัจจัยและบริบททางวัฒนธรรมอื่นๆ ที่ส่งผลกระทบต่อการคงสถานะความเป็นสถาบันครอบครัวในรูปแบบต่างๆ เช่น อิทธิพลของศาสนา การหย่าร้าง ซึ่งมักจะถือว่าเป็นปัจจัยที่คุกคามสถานะของสถาบันครอบครัว ในช่วงนี้มีประเด็นทางสังคมที่เกิดการถกเถียงทางความคิด ในแง่มุมที่อาจจะทำให้สถานะของสถาบันครอบครัวและการแต่งงานคลอนแคลน เช่น การพูดถึงเพศสัมพันธ์ก่อนสมรส การอยู่กินโดยไม่แต่งงาน รวมทั้งการศึกษาทัศนคติ ค่านิยมในเรื่องสถาบันครอบครัวและการแต่งงาน ประเด็นเรื่องเพศสัมพันธ์และความสัมพันธ์นอกสมรสซึ่งเกิดขึ้นนอกสถาบันครอบครัว และส่งผลสะเทือนต่อสถานะที่มั่นคงของครอบครัว นอกจากนี้ยังมีประเด็นร่วมสมัย เช่น ครอบครัวคนรักเพศเดียวกัน ซึ่งล้วนสะท้อนภาพของสถาบันครอบครัวและการแต่งงานในสังคมไทยที่เปลี่ยนแปลงไป

ตัวอย่างได้แก่ *การมีภรรยาหลายคนในอิสลาม (2521) สาเหตุของการหย่าร้างในกรุงเทพมหานคร (2522) ปรัชญาชีวิตครอบครัวและการแต่งงานในอิสลาม (2524) ความคิดเห็นเกี่ยวกับการคบเพื่อนต่างเพศ การเลือกคู่ครอง การสมรส และการหย่าร้างของนักศึกษาวิทยาลัยครูภาคตะวันตก (2525) ทางนำแห่งอัลลอฮฺ ว่าด้วย การสู่ขอ การหมั้น การแต่งงาน การหย่าร้าง (2526) ความคิดเกี่ยวกับตนเองของสตรีโสด : ศึกษากรณีสตรีที่ไม่เคยแต่งงานและมีอายุ 30 ปีขึ้นไป (2528) การยินยอมให้มีเพศสัมพันธ์ก่อนสมรสของนักศึกษามหาวิทยาลัย (2528) ทัศนคติต่อการเลือกคู่ครองของหนุ่มสาว (2531) การอยู่กินฉันสามีภริยาโดยไม่มีการจดทะเบียนสมรส (2531) รายงานเชิงวิเคราะห์เกี่ยวกับครัวเรือนที่มีหัวหน้าครัวเรือนเป็นหญิง (2534) เกณฑ์การเลือกคู่ครองที่มีผลต่อความมั่นคงของสถาบันครอบครัว (2534) ทัศนคติของนักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหงที่มีต่อการปล่อยตัวทางเพศก่อน*

สมรส (2536) ความสุขของการมีชีวิตโสด (2538) การศึกษาสาเหตุกระบวนการและผลกระทบของการเป็นมารดาวัยรุ่น : กรณีศึกษามารดานอกสมรสในสถานสงเคราะห์เอกชน (2538) ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความเป็นปึกแผ่นของครอบครัวไทย (2538) เพื่อน ภรรยา และเพศสัมพันธ์นอกสมรสในประเทศไทย : การวิจัยเชิงคุณภาพเรื่องอิทธิพลของกลุ่มเพื่อนและภรรยา ที่มีต่อทัศนคติและพฤติกรรมทางเพศนอกสมรสของชายไทย (2538) ค่านิยมเรื่องการรักษาพรหมจารีของสตรีโสดที่ศึกษาอยู่ในศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนในเขตชุมชนหนึ่งของภาคกลาง (2539) วิถีชีวิตและชีวิตครอบครัวของหญิงรักหญิง (2539) ความคิดเห็นของคนรุ่นใหม่ต่อสถาบันครอบครัวที่ปรากฏในภาพยนตร์โฆษณาทางโทรทัศน์ (2540) เป็นต้น

จำนวน 60% ของงานว่าด้วยการพัฒนาสถาบันครอบครัวเป็นงานที่เกิดขึ้นในช่วงสุดท้าย หรือระหว่างพ.ศ. 2541-2552 มีทั้งหมด 284 รายการ อาจกล่าวได้ว่าเป็นการศึกษาเพื่ออธิบายปรากฏการณ์การเปลี่ยนแปลงของสถาบันครอบครัวเป็นสำคัญ เช่น การเลือกคู่ของคนหนุ่มสาว การเลือกที่จะแต่งงานหรือไม่แต่งงานของคู่ชีวิต การเลือกที่จะจดทะเบียนหรือไม่ของคู่สมรส เพศสัมพันธ์นอกการแต่งงาน ฯลฯ นอกเหนือจากการพูดถึงความเข้มแข็ง ความมั่นคง และการล่มสลายของสถาบันครอบครัวแล้ว การพูดถึงประเด็นต่างๆ เหล่านี้สะท้อนให้เห็นถึง**การยอมรับสถานะใหม่ของสถาบันครอบครัวในสังคมไทยที่เลื่อนไหล เป็นปัจเจกนิยมมากขึ้นมีหลายนิยาม คลายความศักดิ์สิทธิ์แข็งตัวลงเพื่อให้ครอบคลุมความแตกต่างหลากหลายของคนในสังคมได้มากขึ้น ขณะเดียวกันก็พยายามเข้าใจประสบการณ์และบริบทของการก่อรูปเป็นสถาบันของครอบครัวในมิติต่างๆ มากขึ้น**เช่นเดียวกัน ดังเช่นความสนใจต่อสถาบันครอบครัวในความหมายใหม่ ในรูปแบบใหม่ๆ หรือในกลุ่มคนที่มีวิถีชีวิตแตกต่าง อย่างกรณีครอบครัวพ่อหรือแม่คนเดียว

ครอบครัวคนโสด/ไม่แต่งงาน แรงงานย้ายถิ่น คนพิการ การศึกษาทัศนคติเรื่องเพศสัมพันธ์ก่อนการแต่งงาน วาทกรรมว่าด้วยสถาบันครอบครัวที่สมบูรณ์ต้องประกอบด้วยพ่อแม่ลูก ซึ่งนำไปสู่การสร้างตราบาปให้กับครอบครัวที่ไม่มีลูก โดยเฉพาะต่อผู้หญิง การแต่งงานข้ามชาติ และการเลือกคู่ผ่านสื่ออิเล็คโทรนิคส์ เป็นต้น

ตัวอย่างของงานในช่วงสุดท้ายนี้ได้แก่ *ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับทัศนคติของวัยรุ่นระดับมัธยมศึกษาตอนต้นต่อสถาบันครอบครัวไทย (2541) ความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีเพศสัมพันธ์นอกสมรสของคนไทย (2542) ปัจจัยที่สนับสนุนความเข็มแข็งของสถาบันครอบครัว (2543) อยู่ก่อนแต่ง : การอยู่ร่วมกันโดยไม่แต่งงานของนักศึกษามหาวิทยาลัย (2544) การศึกษาปัจจัยก่อนการสมรส ปัจจัยการเลือกคู่ครองและทัศนคติต่อการสมรส ระหว่างแรงงานที่จดทะเบียนสมรสและไม่จดทะเบียนสมรส : ศึกษากรณีแรงงานในนิคมอุตสาหกรรมแหลมฉบัง จังหวัดชลบุรี (2544) ค่านิยมเกี่ยวกับการสมรสของดาราวัยรุ่นไทย (2544) การศึกษาชีวิตสมรสของคนหูหนวกในกรุงเทพมหานคร (2545) กระบวนการเข้าสู่การเป็นครอบครัวแม่คนเดียว (2545) ค่านิยมของวัยรุ่นไทยเกี่ยวกับความรัก คู่ครอง และการแต่งงาน (2546) การสร้างความหมายทางสังคมและวัฒนธรรมเกี่ยวกับความรู้สึกเป็นตราบาปในกลุ่มผู้หญิงที่มีบุตรยาก (2547) ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตคู่ของนักศึกษาที่อยู่ด้วยกันก่อนสมรส (2547) ผลกระทบจากการย้ายถิ่นของคนงานก่อสร้างต่อความมั่นคงในครอบครัว (2547) การแต่งงานข้ามวัฒนธรรมของผู้หญิงในชนบทอีสาน (2548) มุมมองของเด็กกำพร้าที่มีต่อคำว่า “ครอบครัว” (2549) รูปแบบครอบครัวทางเลือกในสังคมสมัยใหม่ : กรณีศึกษา “การอยู่เป็นโสด” (2549) การให้ความหมายและการต่อรองในชีวิตคู่ของหญิงรักหญิง (2549) เรื่องเพศนอกการแต่งงาน: การต่อรองด้านเพศวิถีของผู้หญิงไทยชนชั้นกลาง*

(2550) โลกาภิวัตน์และปรากฏการณ์ธุรกิจเมียสั่งทางอินเตอร์เน็ต : ภาพสะท้อนของความไม่เท่าเทียมในความสัมพันธ์หญิงชาย (2551) การตัดสินใจอยู่เป็นโสดของผู้หญิงในยุคโลกาภิวัตน์ (2552) เป็นต้น

(3) ปัญหาครอบครัวและความรุนแรง

สำหรับหัวข้อปัญหาครอบครัวและความรุนแรงในครอบครัวนี้ ได้แยกออกไว้ต่างหาก เพื่อแสดงให้เห็นถึงปัจจัยต่างๆ ที่สัมพันธ์หรือส่งผลต่อความมั่นคง หรือกล่าวได้ว่าเป็นการคุกคามสถาบันครอบครัว เช่น ครอบครัวแตกแยก ปัญหาและความรุนแรงในครอบครัว ครอบครัวศึกษา การพัฒนาครอบครัวในมิติต่างๆ ไว้อยู่ด้วยกัน มีทั้งสิ้น 133 รายการหรือคิดเป็น 12% ของงานในกลุ่มสถานะของสถาบันครอบครัวนี้ โดยงานในช่วงแรกหรือก่อนพ.ศ. 2530 นั้นมีจำนวนเพียง 11 เล่มเท่านั้น ส่วนใหญ่เป็นเรื่องการทอดทิ้งคนในครอบครัว โดยเฉพาะเด็ก

งานในช่วงทศวรรษถัดมาแม้จะยังคงมีจำนวนไม่มากนัก แต่พบว่ามีการศึกษาปัญหาครอบครัวและความรุนแรงมากขึ้นในมุมมองที่แตกต่างหลากหลายหลังปีพ.ศ. 2540 เป็นต้นมา ทั้งนี้ ลักษณะปัญหาครอบครัวส่วนใหญ่คือ ความรุนแรงในครอบครัว ทั้งการทุบตีทำร้ายคู่สมรส การสู้กลับของภรรยา การทอดทิ้งและทารุณกรรมคนในครอบครัว ทั้งเด็ก คนพิการ และคนชรา การละเมิดทางเพศคนในครอบครัว การข่มขืนภรรยา ซึ่งเป็นการตั้งคำถามกับเพศสัมพันธ์ในสถาบันการแต่งงาน รวมทั้งการศึกษาถึงปัจจัยและบริบทแวดล้อมต่างๆ ที่ส่งผลต่อการใช้ความรุนแรงหรือเรียกว่าเป็นการสร้างปัญหาให้กับสถาบันครอบครัว

อย่างไรก็ดี ในช่วงปลายทศวรรษมีงานศึกษาแนวทางเชิงปฏิบัติของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการรับมือกับปัญหาความรุนแรงในครอบครัวมากขึ้น ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในสถาบันครอบครัวนั้นไม่ใช่เป็นเพียงเรื่องเฉพาะ “ภายใน” ครอบครัว ตามคติไฟในอย่า

นำออกไฟนอกอย่านำเข้า แต่เป็นสิ่งคนในครอบครัวสามารถเปิดใจ “นำออก” มาพูดได้ และภาคส่วนอื่นๆ ไม่ว่าจะภาครัฐและภาคประชาสังคมสามารถเข้ามาเกี่ยวข้องให้ความช่วยเหลือได้ รวมทั้งเป็นงานในเชิงนโยบายด้านความรุนแรงต่อเด็กและสตรีมากขึ้น มีการพูดถึงทางออกต่อการแก้ปัญหาหลากหลายมากขึ้น ซึ่งสะท้อนให้เห็นสถานะเสี่ยงของสถาบันครอบครัวไทยไปด้วยในขณะเดียวกัน

ตัวอย่างของงานในช่วงหลังได้แก่ *ความรุนแรงในครอบครัว : การศึกษาการทำร้ายร่างกายภรรยา (2540) การใช้ความรุนแรงต่อคู่สมรส (2541) ปัจจัยที่เป็นแรงผลักดันให้ภรรยาฆ่าสามี (2542) การข่มขืนกระทำชำเราจากบุคคลภายในครอบครัว (2543) ชีวิตความเจ็บปวดของลูกสาวชาวเขาผู้ถูกขาย : กรณีศึกษา ลูกสาวลาหู่ที่ถูกครอบครัวขายเป็นสินค้า (2544) การทำนายพฤติกรรมรุนแรงของสามีในครอบครัวไทย (2545) ความรุนแรงในชีวิตคู่กับสุขภาพผู้หญิง (2546) ผลกระทบของสุราในฐานะปัจจัยร่วมการเกิดปัญหาความรุนแรงในครอบครัว (2546) เยาวชนกับความล่มสลายของสถาบันครอบครัว : กรณีเด็กเช็ดกระจกและขายพวงมาลัยในเขตเทศบาลนครศรีธรรมราช (2546) การคุ้มครองคนชราจากการใช้ความรุนแรงและการปฏิบัติอันไม่เป็นธรรมโดยบุคคลในครอบครัว (2547) ข่มขืนกับชีวิตคู่ (2548) เกมออนไลน์กับความรุนแรงในครอบครัว : กรณีศึกษาในชุมชนแออัดแห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานคร (2548) ทางเลือกของภรรยาหลวงในการจัดการปัญหาความรุนแรงของครอบครัว : กรณีสามีนอกใจภรรยา (2549) ผู้หญิง ความรุนแรงในครอบครัว การหย่าร้างในฐานะทางเลือก (2550) เรื่องเล่าจากประสบการณ์ การก้าวพ้นจากความรุนแรงในครอบครัว (2551)* เป็นต้น

3. กฎหมายและสวัสดิการครอบครัว

ในกลุ่มหัวข้อว่าด้วยกฎหมายและสวัสดิการครอบครัวนี้ รวมเอาความเคลื่อนไหวทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับครอบครัว ความเคลื่อนไหวทางสังคมในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับครอบครัว เช่น สิทธิและการคุ้มครองสถาบันครอบครัว สวัสดิการและความช่วยเหลือสงเคราะห์ทางสังคมแก่คนในครอบครัว ทั้งที่ชอบธรรมและได้รับการคุ้มครองทางกฎหมายและทั้งที่อยู่นอกสถาบันการแต่งงาน นอกจากนี้ยังรวมเอาเรื่องอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายและการให้ความช่วยเหลือสถาบันครอบครัว เช่น ครอบครัวอุปถัมภ์ ครอบครัวบุญธรรม การสงเคราะห์บุตร การสนับสนุนทางสังคม ครอบครัวสัมพันธ์ เป็นต้น งานส่วนนี้มีทั้งสิ้น 340 รายการ คิดเป็น 10% ของฐานข้อมูล

งานจำนวน 19 เล่มตีพิมพ์ก่อนพ.ศ. 2500 ส่วนใหญ่เป็นเอกสารประกอบการเรียนวิชากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับครอบครัว คือประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 5 ว่าด้วยครอบครัวและคำอธิบายประกอบ หลักการจดทะเบียนครอบครัว หลักกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยครอบครัวและมฤดก งานในช่วง 20 ปีถัดมา (พ.ศ. 2501-2520) นั้นมีจำนวน 55 รายการ ส่วนใหญ่ยังคงเป็นเอกสารที่เกี่ยวข้องกับประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 5 ว่าด้วยครอบครัว หลักการจดทะเบียนครอบครัว คำอธิบายและคำพิพากษา สำหรับนักศึกษาวิชากฎหมาย แต่ก็มีเนื้อหาอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องประกอบบ้าง เช่น การส่งเสริมความรู้ด้านครอบครัวให้กับบุคคลทั่วไป สวัสดิการครอบครัว ฯลฯ ดังตัวอย่าง *การเพิกถอนการสมรสและการขาดจากการสมรส (2513) สวัสดิการครอบครัว 2512-2514 (2514) ส่งเสริมความรู้ทางด้านกฎหมายเกี่ยวแก่สมรสและหย่าร้าง (2515) สัญญาก่อนสมรส (2515)* เป็นต้น

ในช่วงพ.ศ. 2521-2540 มีทั้งความเคลื่อนไหวของกฎหมายครอบครัวและกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง เช่น การรับบุตรบุญธรรม ครอบครัวอุปการะ การคุ้มครองเด็กและเยาวชน มรดก พินัยกรรม เงินอุปการะ ค่าเลี้ยงดู ฯลฯ นอกจากนี้ยังมีการหยิบยกถึงสถานการณ์นอกการแต่งงานกับการคุ้มครองทางกฎหมาย เช่น เรื่องสิทธิของเมียน้อย ลูกนอกสมรส ที่น่าสนใจคือ ประเด็นการใช้วิธีการไกล่เกลี่ยเพื่อแก้ปัญหาขัดแย้งในครอบครัว ซึ่งเป็นแนวทางการรักษาสถาบันครอบครัวที่ฝ่ายกฎหมายมักจะเลือกใช้เป็นแนวทางมาตรฐาน ขณะที่ข้อมูลจากการศึกษาในหัวข้อปัญหาครอบครัวและความรุนแรงนั้นแสดงให้เห็นทางเลือกอื่น คือการคุ้มครองสิทธิของปัจเจกบุคคลด้วยการยุติความสัมพันธ์

ตัวอย่างของงานในช่วงนี้ได้แก่ *อำนาจของสามีและบิดาตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์กับการปฏิบัติของครอบครัวในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ (2521) ผลของการหย่าโดยคำพิพากษาของศาล (2524) หลักกฎหมายอิสลาม ว่าด้วยครอบครัวและมรดก (2526) ทัศนคติของบุคลากรและผู้ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรม ต่อการจัดตั้งศาลครอบครัวในประเทศไทย (2529) เมียน้อย เมียหลวง (2533) สิทธิของเมียน้อย (2534) ครอบครัว มรดก พินัยกรรม (2534) การคุ้มครองสิทธิเด็กในประเทศไทย : ศึกษาเฉพาะกรณีเด็กถูกทารุณในครอบครัว (2537) คดีบ้านแตก (2537) การจัดบริการสวัสดิการครอบครัวของกรมประชาสงเคราะห์ (2537) การไกล่เกลี่ยเพื่อให้เกิดการประนีประนอมยอมความคดีครอบครัว (2539)* เป็นต้น

ในช่วงทศวรรษสุดท้าย หรือพ.ศ. 2541-2552 เป็นช่วง 12 ปี ที่มีจำนวน 134 รายการหรือคิดเป็น 40% ของงานในหัวข้อกฎหมายและสวัสดิการครอบครัว แม้ส่วนใหญ่จะยังคงเป็นเรื่องของกฎหมายครอบครัว กฎหมายคุ้มครองเด็กและเยาวชน และกฎหมายประกอบอื่นๆ

ที่เกี่ยวข้องกับครอบครัว เช่น การจดทะเบียนครอบครัว พินัยกรรม มรดก การหย่า ฯลฯ แต่พบว่างานในช่วงหลังนี้มีประเด็นร่วมสมัยมากขึ้น ในบางประเด็นก็ให้ความสำคัญกับสิทธิส่วนบุคคลมากขึ้นกว่าการเน้นความเป็นสถาบัน เช่น การตั้งครรภ์แทน ครอบครัวบุญธรรม การปฏิรูปกระบวนการยุติธรรม สิทธิสตรีในกฎหมายครอบครัว ครอบครัวคนไร้สัญชาติ การข่มขืนภรรยา บุตรนอกสมรส การแต่งงานข้ามชาติ ฯลฯ ขณะเดียวกันก็มีความเคลื่อนไหวในแง่การให้ความช่วยเหลือสนับสนุนครอบครัว สวัสดิการครอบครัว และกระบวนการยุติธรรมสำหรับคนในครอบครัวมากขึ้น

ตัวอย่างงานที่น่าสนใจในช่วงนี้ได้แก่ *นโยบายการคุ้มครองสิทธิเด็ก เยาวชนและสตรีที่ถูกทารุณกรรมในครอบครัว (2542) มาตรการคุ้มครองสถาบันครอบครัวตามกฎหมายครอบครัวไทย : ศึกษากรณีการแยกสินสมรส (2543) การตั้งครรภ์แทน : ปัญหาทางกฎหมายครอบครัว และมรดก (2543) การสอบสวนคดีในอำนาจศาลเยาวชนและครอบครัว (2544) กฎหมายคุ้มครองเด็กถูกกระทำทารุณกรรมจากผู้ปกครอง (2545) สิทธิในการก่อตั้งครอบครัวของคนไร้สัญชาติในประเทศไทย (2546) สิทธิของบุคคลเกี่ยวกับกฎหมายหมั้น สมรส มรดก พินัยกรรม (2546) มาตรการทางกฎหมายว่าด้วยการนำวิธีการประชุมกลุ่มครอบครัวมาใช้ในกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็ก (2546) การแยกกันอยู่เป็นการชั่วคราวของสามีภริยาตามกฎหมายครอบครัวไทย : ศึกษากรณีใช้เป็นมาตรการชะลอการหย่าร้าง (2546) บุคลากรในกระบวนการยุติธรรมมองอย่างไร? เมื่อสามีข่มขืนภรรยา (2547) สิทธิของบุตรนอกสมรส (2548) มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองสวัสดิภาพคู่สมรสจากความรุนแรงในครอบครัว (2548) สิทธิของชายหญิงที่อยู่ร่วมกันโดยมิได้สมรส (2548) การทำการเป็นปฏิปักษ์ต่อการที่เป็นสามีหรือภริยากันอย่างร้ายแรง (2549) ความรับผิดสำหรับการอยู่กินฉันสามีภริยากับผู้อื่นขณะมีคู่สมรส : ศึกษาเปรียบเทียบกับกฎหมายต่างประเทศ*

(2550) กฎหมายน่ารู้สำหรับคนไทยที่สมรสกับคนต่างชาติ (2550) ข้อตกลงระหว่างสมรส (2551) การสร้างความปรองดองในครอบครัวโดยกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ : ศึกษากรณีความรุนแรงในครอบครัว (2552) เป็นต้น

4. บริบทของครอบครัว และภาพครอบครัวในสื่อ

การศึกษาสถานการณ์และประเด็นต่างๆ ของครอบครัวในสังคมไทยนั้น นอกจากการศึกษาปรากฏการณ์เหล่านั้นโดยตรงแล้ว ยังศึกษาผ่านภาพตัวแทน ผ่านสื่อที่สะท้อนแง่มุมที่หลากหลายของสถาบันครอบครัวได้อีก ซึ่งมักเป็นวิธีการที่นิยมศึกษาในระยะหลัง งานชิ้นนี้จึงได้แยกเรื่องภาพตัวแทนของครอบครัว และประเด็นครอบครัวในบริบทแวดล้อมอื่นๆ ไว้ต่างหาก ซึ่งมีจำนวนเพียง 71 รายการ หรือเพียง 2% ของฐานข้อมูลทั้งหมดเท่านั้น และงานกว่า 60% เกิดขึ้นในช่วงทศวรรษสุดท้ายนี้เอง

งานศึกษาในช่วงแรก คือหลังพ.ศ. 2500-2540 นั้น ส่วนใหญ่เป็นการศึกษาอิทธิพลของสื่อสารมวลชนต่อสถาบันครอบครัว เช่น *หน้าที่ของโทรศัพท์ต่อชีวิตครอบครัวที่อยู่ในเมือง (2528) ความชอบใช้สื่อวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ของพ่อแม่ ด้านการพัฒนาครอบครัวและเด็กในภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคใต้ของประเทศไทย (2533) การนำเสนอลักษณะชีวิตจริงในงานสื่อมวลชน : ศึกษาเฉพาะกรณี “คู่สร้างคู่สม” (2535) การสร้างสรรค์รายการโทรทัศน์สำหรับครอบครัว : กรณีศึกษา การทำงานของรายการโลกใบเล็ก (2538) การวิเคราะห์แนวคิดเกี่ยวกับชีวิตครอบครัวในนวนิยายขนาดสั้นของหลวงวิจิตรวาทการ (2539) การรับรู้ภาพของครอบครัวผ่านละครโทรทัศน์ (2539)* เป็นต้น

ขณะที่ในช่วงหลัง หรือพ.ศ. 2541-2552 เป็นการศึกษาปฏิสัมพันธ์ระหว่างสถาบันครอบครัวกับสื่อสารมวลชนหลากหลายรูปแบบ ทั้งวิทยุ โทรทัศน์ นิตยสาร ละคร เพลง เกมโชว์ สารคดี หนังสือพิมพ์ อินเตอร์เน็ต ฯลฯ มีทั้งการใช้สื่อเพื่อส่งเสริมสถาบันครอบครัว เพื่อรณรงค์ประเด็นทางสังคมต่างๆ ในครอบครัว การศึกษาภาพตัวแทนสถาบันครอบครัวผ่านสื่อต่างๆ และการใช้สถาบันครอบครัวเป็นส่วนหนึ่งของแผนการตลาดของฝ่ายสื่อสารมวลชนเอง

งานในช่วง 12 ปีหลังนี้ได้แก่ *ประสิทธิผลของรายการโทรทัศน์เพื่อส่งเสริมสถาบันครอบครัว (2541) การศึกษาพฤติกรรมการปรับตัวของตัวละครที่มีสภาพครอบครัวแตกแยกในนิทานคำกลอนของสุนทรภู่ (2541) บทบาทของนิตยสารผู้หญิงแนวครอบครัวในการพัฒนาครอบครัว (2541) การวิเคราะห์เนื้อหาเพลงไทยสากลที่เกี่ยวข้องกับสถาบันครอบครัว (2545) บทบาทของรายการโทรทัศน์กับสถาบันครอบครัวไทย : ศึกษาเฉพาะกรณีรายการหลังคาเดียวกัน (2546) บทบาทของละครโทรทัศน์แนวเบาสมองเพื่อการส่งเสริมความสัมพันธ์อันดีในครอบครัว (2549)* เป็นต้น

บทส่งท้าย

ด้วยฐานคิดที่ว่าครอบครัวเป็นหน่วยพื้นฐานสำคัญที่สุดของสังคม ครอบครัวเป็นศูนย์กลางของชีวิตทั้งในเชิงปัจเจกและสังคม และเมื่อคำนึงถึงบริบททางวิชาการที่ส่วนใหญ่ครอบงำโดยการศึกษาวิจัยด้วยแนวคิดแบบปฏิฐานนิยม (Positivism) ในมิติต่างๆ ทั้งทางวิทยาศาสตร์และสังคมศาสตร์ ซึ่งมุ่งค้นหาความจริง พัฒนาและสร้างองค์ความรู้ใหม่ๆ โดยการตรวจสอบยืนยันจากข้อมูลเชิงประจักษ์ต่างๆ ด้วยหลักเหตุและผลตามวิธีการทางวิทยาศาสตร์ งานวิชาการส่วนใหญ่จึงมุ่ง

รื้อค้นศึกษาสาเหตุและปัจจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับครอบครัวอย่างขนานใหญ่ ไม่ว่าจะเป็นงานที่ตั้งโจทย์มุ่งค้นหา ปัจจัยคัดสรร ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับครอบครัวในทุกมิติ ไม่ว่าจะเป็นความรุนแรงในครอบครัว อาชญากรรม ยาเสพติด การวางแผนครอบครัว การควบคุมป้องกันโรคต่างๆ ในพื้นที่ต่างๆ ทั่วประเทศ การศึกษาผลกระทบของปัจจัยต่างๆ ทั้งต่อครอบครัว และที่ครอบครัวอาจเป็นสาเหตุส่วนหนึ่งของประเด็นปัญหาเหล่านั้น รวมทั้งการศึกษาความเหมือนและความแตกต่างระหว่างครอบครัวประเภทต่างๆ การสนับสนุนคู่สมรสและการสนับสนุนจากครอบครัวถือเป็นเรื่องสำคัญในชีวิตครอบครัวและการแก้ปัญหาภายในครอบครัว โดยเฉพาะการทำหน้าที่ดูแลรองรับปัญหาสุขภาพของคนในครอบครัว เช่น โรคเรื้อรังที่ต้องการการมีส่วนร่วมจากครอบครัวค่อนข้างมาก การเลี้ยงดูลูก และสถานะทางสุขภาพของครอบครัว

อย่างไรก็ดี ความพยายามสำคัญของงานวิชาการด้านครอบครัว ซึ่งสะท้อนได้ชัดเจนจากฐานข้อมูลที่รวบรวมไว้ข้างต้นคือ **การผลิตคำอธิบายหลากหลายมิติให้กับปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นกับสถาบันครอบครัวไทยในท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงของสังคมไทยและสังคมโลก การศึกษาเพื่ออธิบายหรือรองรับการปรับเปลี่ยนทัศนคติบางประการที่จำเป็นต่อการคงความสำคัญของสถาบันครอบครัวในสังคม** ที่แม้จะมีสถาบันทางสังคมอื่นๆ เข้ามามีบทบาท โดยเฉพาะการยกหน้าที่ถ่ายทอดความรู้ กล่อมเกลาสมาชิกรุ่นใหม่ให้แก่สถาบันการศึกษาผ่านระบบโรงเรียน แต่สถาบันครอบครัวยังคงสถานะสำคัญในฐานะที่เป็นรากฐานของสังคม เป็นความจริงที่ไม่สามารถเปลี่ยนแปลงและหลีกเลี่ยงได้

งานศึกษาในมิติต่างๆ เหล่านี้สะท้อนให้เห็นว่าการผลิตชุดคำอธิบายใหม่ๆ เป็นสิ่งจำเป็นต่อการปรับตัวของครอบครัวอย่างยิ่ง เช่น การศึกษาเรื่องการปรับตัวของคู่สมรส การศึกษาเรื่องสัมพันธภาพในชีวิตแต่งงาน ล้วนแสดงให้เห็นถึงความกังวลใจ ความต้องการคำตอบเพื่อลดความตึงเครียดของคู่สมรสในชีวิตการแต่งงานซึ่งเป็นหนึ่งขั้นตอนของการเปลี่ยนผ่านสถานะทางสังคม หรือการศึกษาประเด็นความสัมพันธ์นอกสมรส ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการปะทะกันระหว่างสองชุดความคิด คือ การที่สังคมมีเส้นแบ่งทางสังคมชัดเจนระหว่างในและนอกสมรส นำไปสู่การกำหนดแบบแผนพฤติกรรมให้กับปัจเจกแต่ละคน บางอย่างทำได้ บางอย่างทำไม่ได้หรือไม่ควรทำ

อย่างไรก็ดี เส้นแบ่งทางสังคมที่ว่านี้ถูกสั่นคลอนด้วยปรากฏการณ์ที่พยายามแทรกตัวหาพื้นที่ให้กับการเปลี่ยนแปลงใหม่ๆ ในชีวิตครอบครัวไทย ประเด็นที่เกี่ยวข้องเช่น เพศสัมพันธ์นอกสมรส แม่วัยรุ่น ครอบครัวพ่อหรือแม่เลี้ยงเดี่ยว ครอบครัวเพศเดียวกัน การใช้เทคโนโลยีเพื่อการเจริญพันธุ์ ฯลฯ จึงเป็นประเด็นที่ได้รับความสนใจศึกษาในชีวิตครอบครัวไทยเพื่อหาคำอธิบายให้กับสังคม และสิ่งเหล่านี้เองที่เป็นภาพปะติดปะต่อของการเปลี่ยนแปลงและการปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ของสังคมในมิติครอบครัว

“

การปะทะกันระหว่างสองชุดความคิด
คือการที่สังคมมีเส้นแบ่งทางสังคมชัดเจน
ระหว่างในและนอกสมรส นำไปสู่การกำหนดแบบแผน
พฤติกรรมตามมา เส้นแบ่งทางสังคมที่ว่านี้ถูกสั่นคลอน
ด้วยปรากฏการณ์ที่พยายามแทรกตัวหาพื้นที่ให้กับ
การเปลี่ยนแปลงใหม่ๆ ในชีวิตครอบครัวไทย
ไม่ว่าจะเป็นเพศสัมพันธ์นอกสมรส แม่วัยรุ่น
ครอบครัวพ่อหรือแม่เลี้ยงเดี่ยว ครอบครัวเพศเดียวกัน
การใช้เทคโนโลยีเพื่อการเจริญพันธุ์ ฯลฯ

”

ชีวิตครอบครัวไทย ในข่าวและบทความ

งานในส่วนที่สองเป็นการสำรวจและรวบรวมข่าวและบทความด้านครอบครัวในสังคมไทย โดยการดำเนินการครั้งนี้ได้กำหนดระยะเวลาสืบค้นย้อนหลังไป 13 ปี (พ.ศ. 2540-2552) การรวบรวมฐานข้อมูลในส่วนนี้ใช้การสืบค้นจากศูนย์บริการข่าวสารข้อมูลออนไลน์ผ่านเครือข่ายอินเตอร์เน็ต ซึ่งมีระบบการจัดเก็บข่าวและข้อมูลแบบตามเวลาจริงที่บันทึกข่าว (real time) คือ ข่าวจากหนังสือพิมพ์รายวันจะเริ่มเข้าสู่ระบบตั้งแต่ 5.00 น.ของแต่ละวัน ขณะที่ข่าวจากสำนักข่าวต่างๆ จะเข้าสู่ระบบตลอดวันตามเวลาที่บันทึกข่าว (real time) การสืบค้นจะรวบรวมไฟล์ข่าวที่อยู่ในรูปของไฟล์อิเล็กทรอนิกส์มาเก็บไว้ เพื่อความสะดวกต่อการจัดระบบฐานข้อมูลและสามารถเรียกดูจากหัวข้อข่าวได้ทันที การสืบค้นข่าวในฐานข้อมูลส่วนที่สองนี้เป็นการค้นข้อมูลแบบ full-text search คือทำการสืบค้นข้อมูลจากเนื้อหาในข่าวทั้งหมด ไม่ใช่เฉพาะจากหัวข้อข่าว (headline search) หรือคำสำคัญ ซึ่งแตกต่างจากการใช้คำค้นแบบที่ใช้ในการค้นคว้าจากฐานข้อมูลของห้องสมุดทั่วไป

แหล่งที่มาของสื่อที่ศูนย์บริการออนไลน์เลือกเก็บนั้น แบ่งได้เป็น 5 ลักษณะ ดังนี้

(1) หนังสือพิมพ์รายวันและรายสัปดาห์ฉบับต่างๆ เช่น ผู้จัดการ เดลินิวส์ แนวหน้า ข่าวสด คมชัดลึก มติชน ไทยโพสต์ โพสต์ทูเดย์ สยามรัฐ บ้านเมือง ไทยรัฐ ฐานเศรษฐกิจ ประชาชาติธุรกิจ กรุงเทพธุรกิจ บางกอกโพสต์ เดอะเนชั่น โลกวันนี้ เทเลคอมเจอร์นัล บางกอกทูเดย์ พิมพ์ไทย ฯลฯ

(2) สำนักข่าวต่างๆ เช่น ไอเอ็นเอ็น ศูนย์ข่าวแปซิฟิค กรมประชาสัมพันธ์ อินโฟเควสท์ ฯลฯ

(3) ข่าวจากหน่วยราชการต่างๆ เช่น สภาพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ มติคณะรัฐมนตรี ประมวลกฎหมายและข้อบังคับต่างๆ ราชกิจจานุเบกษา ฯลฯ

(4) สถาบันสนับสนุนการทำวิจัย เช่น สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ เป็นต้น

(5) ข่าวเผยแพร่จากหน่วยงานที่ทำสำรวจความคิดเห็น เช่น กรุงเทพโพล สวนดุสิตโพล เอแบคโพล เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีบทความที่เผยแพร่ตามนิตยสารและเว็บไซต์ต่างๆ อีกจำนวนหนึ่ง

การเก็บรวมรวมข้อมูลในส่วนของข่าวและบทความนี้ แยกเก็บเป็น 2 ส่วน คือส่วนที่เป็นไฟล์ข่าว และรายชื่อตามรายละเอียดทางบรรณานุกรมเท่าที่ปรากฏ คือ ชื่อผู้แต่ง (ถ้ามี) ชื่อเรื่อง แหล่งที่มา และวันที่ ตามคำสำคัญหลัก (keyword) เช่นเดียวกับส่วนของหนังสือ เอกสารวิชาการ รายงานวิจัย และวิทยานิพนธ์ รายชื่อข่าวและบทความทั้งหมดจะรวบรวมอยู่ในรูปแบบไฟล์ MS-Excel และจะกำหนด hyperlink จากชื่อไฟล์เชื่อมไปยังตัวไฟล์เอกสาร (.txt หรือ .doc หรือ .pdf) ให้สามารถเรียกดูได้ทันที เพื่อความสะดวกในการอ่านและสืบค้น

การรวบรวมฐานข้อมูลในส่วนของข่าวและบทความออนไลน์นี้ใช้คำค้นเช่นเดียวกับฐานข้อมูลส่วนของหนังสือและเอกสารในห้องสมุด ดังนี้คือ

1) **ประเด็นเกี่ยวกับครอบครัวในภาพทั่วไป** ใช้คำค้น สถาบันครอบครัว, หนี้ครัวเรือน

2) **ประเด็นเกี่ยวกับองค์ประกอบของสถาบันครอบครัว** ใช้คำค้น หย่าร้าง ระบบเครือญาติ

3) **ประเด็นเกี่ยวกับลักษณะของสถาบันครอบครัว** ใช้คำค้น ครอบครัวเลี้ยงเดี่ยว พ่อแม่เลี้ยงเดี่ยว Single parent ครอบครัวเดี่ยว ครอบครัวขยาย

4) **ประเด็นที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ในครอบครัว** ใช้คำค้น ครอบครัวแตกแยก บ้านแตก เตียงหัก ทรพี ผัวฆ่าเมีย เมียฆ่าผัว

5) **ประเด็นปัญหา/ประเด็นร่วมสมัยของสถาบันครอบครัว** ใช้คำค้น อยู่ก่อนแต่ง แต่งงานไร้พรมแดน วิวาห์ข้ามชาติ แต่งงานข้ามชาติ เขยฝรั่ง แต่งงานข้ามวัฒนธรรม คลุมถุงชน ลูกนอกไส้ ลูกนอกสมรส

จากคำค้นที่กำหนดเป็นกลุ่มคำสำคัญไว้ข้างต้น พบว่า คำสำคัญที่ใช้ในการค้นเรื่องครอบครัวนั้นมีลักษณะกว้างเกินไป ทำให้ต้องระบุและใช้คำค้นแตกต่างจากที่กำหนดไว้ นอกจากนี้ เนื้อหาของข่าวและบทความยังมีลักษณะเชื่อมโยงไปยังเรื่องอื่นๆ เช่น ประเด็นปัญหาสังคม รวมถึงบทบาทและภารกิจของหน่วยงานที่ทำงานด้านเยาวชนและครอบครัวอีกด้วย ทำให้ต้องกำหนดกลุ่มคำสำคัญแตกต่างจากฐานข้อมูลในส่วนของหนังสือและเอกสารในห้องสมุด โดยจำนวนข่าวและบทความในสื่อออนไลน์ทั้งหมด 26,095 รายการ แยกย่อยออกเป็น 8 หัวข้อ ดังนี้คือ

(1) ความล้มเหลวของสถาบันครอบครัว (1) ปัญหาครอบครัว (2) การทอดทิ้งไม่เลี้ยงดู (3) ฆ่าตัวตาย มีการนำเสนอมากที่สุดคือ 8,145 รายการ

(2) ความรุนแรงในครอบครัว : (1) ทางเพศ (2) ทางกาย (ทำร้ายร่างกาย ฆ่า) (3) ทางใจ พูดจาหยาบคาย ทำให้อับอาย ฯลฯ มีทั้งสิ้น 6,550 รายการ

(3) อนามัยเจริญพันธุ์และสุขภาวะครอบครัว : วางแผนครอบครัว ท้อง แท้ง โรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ในครอบครัว สุขภาวะครอบครัว ฯลฯ มีจำนวน 5,211 รายการ

(4) ความสัมพันธ์ในครอบครัว : (1) สายใยครอบครัว ครอบครัวอบอุ่น (2) ครอบครัวแตกแยก หย่าร้าง (รวมเรื่องลูกด้วย) (3) เรื่องนอกสมรส เช่น ลูกนอกสมรส เมียน้อย ชู้ มีจำนวน 3,184 รายการ

(5) กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับครอบครัว : สิทธิ การเคลื่อนไหวทางสังคม ความก้าวหน้าทางกฎหมาย ข้อพิพาทหรือคดีครอบครัว, มรดก คำนำหน้าชื่อ ค่าเลี้ยงดู ฯลฯ ทั้งสิ้น 1,282 รายการ

(6) ภาพรวมครอบครัวไทย เช่น เรื่องทั่วๆ ไป ภาพรวม ระบบเครือญาติ สถาบันครอบครัว มีจำนวน 773 รายการ

(7) ประเด็นร่วมสมัยของสถาบันครอบครัว การอยู่ก่อนแต่งแต่งงานข้ามชาติ ครอบครัวย้ายถิ่น ครอบครัวเลี้ยงเดี่ยว อุ้มบุญ ครอบครัวเพศเดียวกัน ฯลฯ มีทั้งสิ้น 627 รายการ

(8) ครอบครัวในเชิงเศรษฐกิจ : รายได้ครัวเรือน หนี้สินครัวเรือน หาเลี้ยงครอบครัว ฯลฯ มีทั้งสิ้น 323 รายการ

สรุปจำนวนข่าวและบทความออนไลน์ ที่สืบค้นในปี 2540-2552

หัวข้อ	จำนวน
ความล้มเหลวของสถาบันครอบครัว	8,145
ความรุนแรงในครอบครัว	6,550
อนามัยเจริญพันธุ์และสุขภาวะครอบครัว	5,211
ความสัมพันธ์ในครอบครัว	3,184
กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับครอบครัว	1,282
ภาพรวมครอบครัวไทย	773
ประเด็นร่วมสมัย	627
ครอบครัวเชิงเศรษฐกิจ	323
รวม	26,095

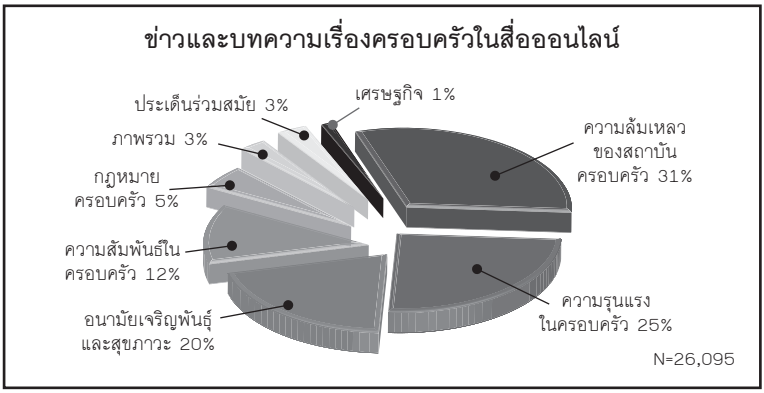

ภาพชีวิตครอบครัวในสังคมไทยที่ปรากฏในสื่อข้างต้นดูเหมือนจะถูกนำเสนอไปในทางลบเป็นส่วนใหญ่ นั่นคือ ความล้มเหลวของสถาบันครอบครัวและความรุนแรงในครอบครัว รวมกันมีสัดส่วนถึง 56% ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงปัญหาการทำหน้าที่และบทบาทของครอบครัวไทยที่อาจไม่สอดคล้องกับความคาดหวังของสังคม รายละเอียดของแต่ละหัวข้อจะนำเสนอตามลำดับ ดังนี้

1. สถาบันครอบครัวล้มเหลว หรือคาดหวังสูงเกินไป

จากข้อมูลข่าวและบทความที่รวบรวมไว้ทั้งหมด 26,095 รายการ พบว่าเป็นข่าวที่เกี่ยวข้องกับเรื่องความล้มเหลวของสถาบันครอบครัวสูงที่สุดคือ 8,145 รายการ หรือคิดเป็นเกือบหนึ่งในสาม (31%) ของข่าวทั้งหมด ที่จริงแล้วข่าวในหัวข้อนี้แม้ไม่ได้ระบุถึงความล้มเหลวของสถาบันครอบครัวโดยตรง แต่เป็นการพูดถึงปรากฏการณ์ปัญหาสังคมจำนวนหนึ่ง ซึ่งดูเหมือนถูกคาดหวังว่าเป็นบทบาทหน้าที่ของสถาบันครอบครัวในการดูแลสมาชิกรุ่นใหม่ให้กับสังคม การปรากฏขึ้นของปัญหาดังกล่าวตามหน้าหนังสือพิมพ์จึงแสดงนัยว่าสถาบันครอบครัวทำหน้าที่บกพร่อง โดยเฉพาะการอบรมเลี้ยงดู การถ่ายทอดทัศนคติค่านิยมที่เหมาะสม การสร้างภูมิคุ้มกันต่างๆ ให้กับสมาชิก เพื่อประสิทธิภาพในการเผชิญปัญหาและส่งผลต่อคุณภาพของสังคมโดยรวม

ประเด็นปัญหาสังคมตามหน้าหนังสือพิมพ์ที่มักนำไปสู่การตั้งคำถามกับการทำหน้าที่ของสถาบันครอบครัว หรือแสดงนัยถึงความล้มเหลวของสถาบันครอบครัวในฐานข้อมูลชุดนี้ อาจแบ่งออกได้เป็น 3 หัวข้อใหญ่ ดังนี้

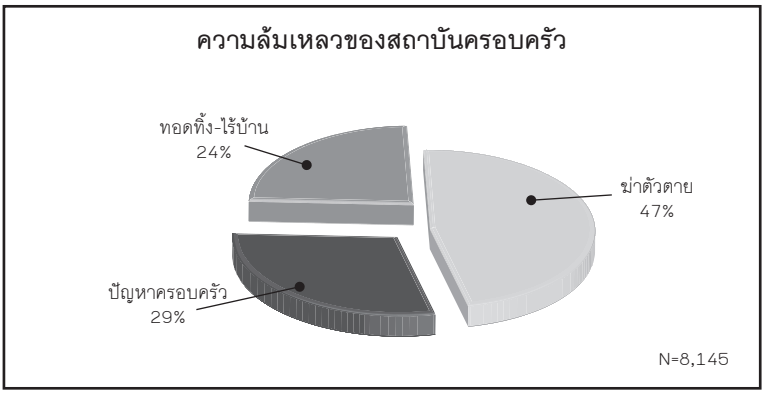

1.1 ฆ่าตัวตาย

สังคมไทยเป็นอีกประเทศหนึ่งในโลกที่มีประชากรเสียชีวิตเนื่องจากการฆ่าตัวตายเป็นลำดับต้นๆ ของสาเหตุการเสียชีวิต ในปี 2552 ที่ผ่านมา สถิติการฆ่าตัวตายสำเร็จของประเทศไทยอยู่ที่ 3,634 คน หรือคิดเป็นอัตรา 5.72 ต่อประชากรแสนคน ในช่วงระยะเวลาที่เก็บข้อมูล พบว่าตัวเลขสถิติการฆ่าตัวตายในปี 2542 นั้นมีอัตราสูงที่สุด คือ 8.6 ต่อแสนประชากร ด้วยตัวเลขกว่า 5,200 คนต่อปี ทั้งนี้สาเหตุสำคัญน่าจะเป็นผลกระทบจากปัญหาวิกฤติเศรษฐกิจ ในปี 2540

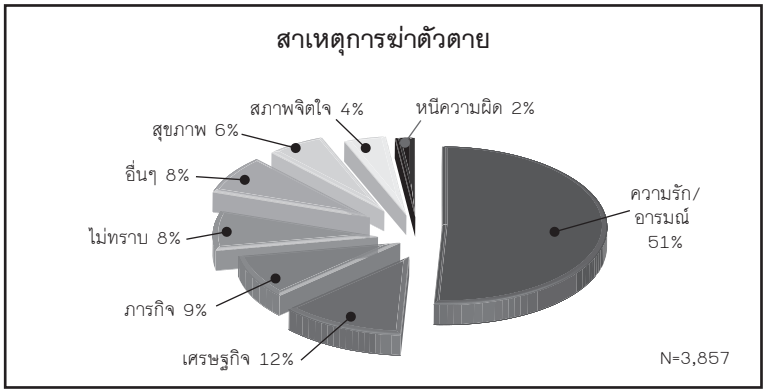

อย่างไรก็ดี เมื่อพิจารณาข้อมูลทั้งหมดประกอบกันแล้ว พบว่าข่าวและบทความที่เก็บรวบรวมนั้น ประมาณครึ่งหนึ่ง (51% หรือ 3,857 รายการ) เป็นข่าวที่นำเสนอสาเหตุการฆ่าตัวตายว่าเกิดจาก **ประการที่หนึ่ง ปัญหาความรัก สภาพจิตใจและอารมณ์ที่เผชิญกับความผิดหวัง** ความน้อยเนื้อต่ำใจคนในครอบครัว ความผิดหวังหรือไม่สมหวังในความรัก มีปัญหาทะเลาะเบาะแว้ง ไม่เข้าใจกันในครอบครัว ฯลฯ และข่าวก็มักจะสรุปว่าปัญหาสำคัญของการฆ่าตัวตายเหล่านี้เกิดขึ้นเนื่องจากครอบครัวล้มเหลว ขาดความรักความอบอุ่น มีปัญหาความสัมพันธ์ขัดแย้ง ไม่เข้าใจกัน ทำให้สมาชิกในครอบครัวอยู่ในสภาวะเปราะบาง

และสั่นคลอนสถานะของสถาบันครอบครัว นอกจากนี้ ยังพบว่าผู้ฆ่าตัวตายใช้วิธีการหลากหลายรูปแบบในการฆ่าตัวตาย เช่น ใช้เชือกแขวนคอ กระโดดจากที่สูง จมน้ำ ใช้อาวุธทำร้าย กินยาพิษ ขับรถพุ่งชน จุดไฟเผาตัว ใช้กาวอุดจมูก เป็นต้น และอายุน้อยที่สุดของผู้ที่ฆ่าตัวตายจากข่าวที่รวบรวมไว้คือ 8 ขวบ ขณะที่อายุมากที่สุดคือ 91 ปี

(1) ข่าวการฆ่าตัวตายเนื่องจากผิดหวังหรือไม่สมหวังในความรัก

แม้จะเกิดขึ้นได้กับคนทุกวัย ทุกเพศสภาพ ทุกชนชั้นอาชีพ แต่ส่วนใหญ่ในข่าวการฆ่าตัวตายเนื่องจากผิดหวังในความรักพบว่าเป็นวัยหนุ่มสาว ซึ่งมีทั้งกรณีที่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งฆ่าตัวตายประชดความรักหรือผิดหวังจากการยุติความสัมพันธ์ และกรณีฆ่าตัวตายร่วมกันของทั้งสองฝ่าย เนื่องจากไม่สมหวังในความรัก หรือความรักมีอุปสรรค/ถูกกีดกัน หรือถูกบังคับให้แต่งงานกับคนที่ไม่ต้องการ เป็นต้น

ตัวอย่างข่าวประเภทนี้ได้แก่ *ครูพละช้ำรักพยาบาลผูกคอตายประชด (2540) สลดเด็กชาย 14 ปี รักขม-ผูกคอตาย (2540) สาวโดดสะพานจมดิ่งลงแม่น้ำสังเวยรัก (2541) ร.ต.ท.บูชารักดิ่งแฟลตชั้น 4 ญาติแฟนสาวกีดกันห้ามคบหา (2541) หนุ่มไวกิ้งโดด 9 ชั้นน้อยใจรักเกย์คู่ขา (2541) รปภ.หนุ่มพ่ายรักโดดตึก 8 ชั้นลาโลก (2542) เผาบ้านฆ่าตัวตาย สังเวยรักต่างวัย (2542) เลิฟสตอรี่ทอม-ดี้ ซดยาพิษสังเวยรัก (2542) พยาบาลหนีรักขมฉีดยาพิษเข้าเส้นเลือดฆ่าตัวตาย (2543) ไปง้อสาวไม่สมหวังยิงตัวตาย (2545) เผาบ้านฆ่าตัวประชดรักขม พ่อแม่ห้ามคบแฟนสาว (2545) หนุ่มไฟฟ้ายิงตัวโดนบังคับคลุมถุงชน (2545) มัดข้อมือติดกันกระโดดสะพานสารสิน 2 สาวใบ้รักเศร้า (2545) สาวผูกคอตายหนีงานวิวาห์ (2545) สลดคู่รักผูกมือดิ่งเจ้าพระยา (2546) อกหักรักแม่ชีแขวนคอตาย (2547) สึกพระกะแต่งม่ายสาวไม่สนกินพิษตาย (2547) หลงรัก*

เพื่อนสาว ถูกปฏิเสธเยื่อใยจ่อยิงขมับดับอนาถ (2548) นิสิตบัญชีจุฬาฯ พ่ายรัก สาวปี 1 ขอเลิกโดดตึกดับ (2548) 2 โจ๋ประชดรักขม-ซดยาพิษบนโรงพัก (2549) หนุ่มสาวจูงมือตาย ผูกคอคู่กัน เขียน จม.ห้ามแยกศพ (2550) เฒ่า 65-กิ๊กวัย 55 ผูกคอคู่กัน 2 ศพเช่นรักคุด (2550) เจ้าสาวน้อยใจแฟน ซดพิษหนีงานแต่ง (2550) เฒ่าวัย 60-สาว 33 ผูกเอวโดดน้ำดับหนีปัญหารักซ้อน (2550) หนุ่ม 41 ฆ่า ดญ. 14 เช่นรักต่างวัยระเบิดหัวตายตามว่าที่แม่ยายกีดกัน (2552) เฒ่า 62 พ่ายรัก หลงสาววัย 16 ผูกคอดับหนีผิด (2552) เป็นต้น

(2) ปัญหาความขัดแย้งในครอบครัว

ส่วนใหญ่เป็นการฆ่าตัวตายที่เกิดจากการประชดประชันพฤติกรรมของคนในครอบครัว หรือระหว่างคู่ความสัมพันธ์ ด้วยสาเหตุแตกต่างหลากหลาย โดยเฉพาะการกระทบกระทั่งในการใช้ชีวิตประจำวัน เช่น ปัญหาเพศสัมพันธ์ หึงหวง ทะเลาะเบาะแว้งมีปากเสียง ความรุนแรงในครอบครัว ฯลฯ

ตัวอย่างข่าวในประเด็นนี้ได้แก่ *จ่าเครียดเมียด่าคว้าปืนยิงหัวตัวเอง (2541) มังกรหลับไม่ตื่นเมียหนีฆ่าตัวตาย (2541) ลูกชายได้เมียชาวเขากินยาตายประชด (2541) ผูกคอประชดเมียเมินทำการบ้าน (2542) แค้นผัวเหล่ลูกค้า แม่ค้าปาท่องโก๋ผูกคอตายประชด (2542) สาวโสมเซ็งผัวขี้เมา ดิ่งคอนโดเละสยอง (2542) ประชดแม่จนบ้าคลั่ง ฮาราคีรีตัวเอง (2542) สลดเด็กชายวัย 12 ยิงตัวตายประชดพ่อแม่ด่า (2542) ลูกใจแตก จ่าททบ.5 ฆ่าตัวตาย (2544) สลดนิสิตสัตว์แพทย์ต้องผ่าหมาเลยลาออก โดนพ่อด่าดิ่งห้างดับ (2545) น้อยใจผัวปันใจหญิงอื่น โดดบ่อจระเข้ขย้ำเละ (2545) ม. 5 ผูกคอตาย น้อยใจพ่อแม่ทะเลาะกันห้ามไม่หยุด (2546) ถูกลูกห้ามไม่ให้ทำงาน แม่เฒ่าเครียดซดยาพิษ (2546) เมียบอกให้อาบน้ำ ซี 5 เกษตรยิงตัวตาย (2546) ไม่ทำกับข้าวไว้ให้ ผัวกินยาพิษแทน (2547) อาซิ้มคิดถึงสามี*

กระโดดสะพานฆ่าตัวตาย (2547) เมียไม่ให้อึ๊บ หน.สวนส้มโอซดยาตาย (2548) เลี้ยงลูก 5 คนไม่ได้ดี พ่อระทมตัดช่องน้อย-แขวนคอ (2549) โดนบังคับดูบอลภรรยาขอลาตาย (2551) เกย์หนุ่มผูกคอตาย ประชดคู่ขาหนีเที่ยว (2551) พ่อด่าติดเกม-ฆ่าตัว ป.6 ดิ่งตึก หน้าแถวเคารพธง (2552) โมโหผัวได้เมียน้อย ราดน้ำมันเผาตัวเอง (2552) เด็ก 14 ผูกคอตายน้อยใจถูกแม่ด่า (2552) เป็นต้น

(3) ความน้อยเนื้อต่ำใจ

การฆ่าตัวตายด้วยความน้อยเนื้อต่ำใจในที่นี้บ่อยครั้งเป็นเรื่องเล็กน้อยในชีวิตประจำวัน แต่เป็นประเด็นที่อ่อนไหวต่อความสัมพันธ์ในครอบครัวอย่างยิ่ง ตัวอย่างข่าวประเภทนี้ได้แก่ *ขี้ใจน้อยขอเงินซื้อจยย. ไม่ได้ กินยาตาย (2541) น้อยใจเมียไม่ให้ลุ้นบอล เฒ่าวัย 73 ซดยาฆ่าแมลง (2541) พ่อค้าเร่น้อยใจเมียผูกคอตายประท้วง (2542) นร.ฆ่าตัวตายเศร้า เด็กม.2 ยิงตัวตาย น้อยใจพ่อแม่ไล่ไปเลี้ยงควาย (2542) น้อยใจเมียไม่พูดด้วย ระเบิดยัดปาก (2543) น้อยใจลูกไม่ดูแล แม่เชือดคอตัวเอง (2544) แม่เฒ่าน้อยใจลูกโดดตึกดับสยอง (2545) บิ๊มตัวประชดแฟน น้อยใจไม่ไปเที่ยวด้วย มัดทีเอ็นที-ขาดสองท่อน (2546) น้อยใจผัวจะย้ายเล้าเป็ด สาวใหญ่คิดสั้นผูกคอตาย (2546) สลด 11 ขวบผูกคอตัวตาย น้อยใจแม่ไม่ให้เงิน 10 บาท (2547) หนุ่มผับขี้น้อยใจทะเลาะแฟนสาว แค่ขับรถผิดทางโดดทางด่วนดับ (2547) หนุ่มน้อยใจแม่ไม่ขอเมียให้กินยาตาย (2548) พลทหารเครียดมือถือหายยิงตัวตาย (2548) ม.1 ผูกคอตาย เขียนจม.ตัดพ้อพ่อแม่ไม่มีเวลา (2548) ป.5 ยิงตัวน้อยใจแม่ ถูกดุกลับบ้านดึกฉกปืนพ่อจ่อขมับ (2548) เจ้าสาวเขินคืนวิวาห์สวรรค์ล่ม เช้าเจ้าบ่าวผูกคอตาย (2548) น้อยใจผัวไม่มาหา แต่งสวยผูกคอดับ (2548) แม่ไม่ให้เลี้ยงสุนัข กินยาฆ่าตัวตาย (2549) ม.4 ปืนจ่อขมับดับประชดพ่อ น้อยใจไม่ซื้อคอมฯให้ (2549) สลดแม่ไม่ให้เงินเล่นเกม นศ. รามฯ*

น้อยใจฆ่าตัวตาย (2549) น้อยใจลูกชอบหนีเที่ยว สาวใหญ่ใช้ปืนจ่อยิงตัวเองดับ (2550) แม่น้อยใจลูกชายไม่ไปหาหมอดูโดดตึกชั้น 6 ดับ (2550) บัณฑิตสาวโดดตึกดับ น้อยใจโดนแม่ดุด่า (2550) ตชด.ชุมพรยิงตัวเองดับ น้อยใจนายสั่งให้ไปตาย (2551) น้อยใจแม่ผูกคอตายกับต้นไม้ (2551) เมียน้อยใจผัวไม่พาไปกินข้าวนอกบ้านโดดอพาร์ตเมนต์ดับ (2551) นศ.น้อยใจพ่อดุเรียนติดเอฟผูกคอตาย (2551) น้อยใจแฟนไม่ให้นอนค้าง โหม่งคอนโดฯฆ่าตัวตาย (2551) สลด ม.5 ผูกคอดับน้อยใจบ้านยากจนไม่มีเงินซื้อมือถือ (2551) น้อยใจสาวไม่รับสาย-นั่งให้รถไฟทับดับ (2551) ดช.วัย 13 ยิงตัวตาย น้อยใจพ่อให้ย้ายโรงเรียน (2552) นศ.สาวราชภัฏผูกคอ น้อยใจแม่ห้ามเรียน (2552) ดญ.13 น้อยใจไม่จัดวันเกิด หนีขึ้นห้องผูกคอตายอนาถ (2552) เป็นต้น

(4) ปัญหาชีวิต

เป็นการฆ่าตัวตายที่เกิดขึ้นเนื่องจากประสบปัญหาหรืออุปสรรคในการดำเนินชีวิต เช่น การได้รับความอับอายจากการถูกกลั่นแกล้งปมด้อย การถูกบังคับขืนใจให้ทำสิ่งที่ไม่ต้องการ เกิดความรู้สึกไม่มีทางออกต่อปัญหาหรือสถานการณ์ชีวิตขณะนั้น

ตัวอย่างข่าวได้แก่ *นศ.สาวซดยาพิษฆ่าตัว อายถูกเสี่ยลวงขืนใจ (2543) นักเรียนอายโดนครูตบหน้าฆ่าตัวตาย (2544) นร.กินยาประชดครู ถูกเรียกพ่อแม่มาพบ (2544) วัยรุ่นไทยคลั่งอยากผอม ขั้นโรคจิตคิดฆ่าตัวตาย (2545) 3 นร.หญิงถูกครูด่ามั่วผู้ชาย กรอกยานอนหลับ (2545) สาวขู่เร่งให้แต่ง วิศวะปี 3 ซดยา-แขวนคอ (2545) นศ.ตายหนีเฝ้ามรดก โกรธแม่บีบคั้นใจให้คุมธุรกิจตระกูลทำลายฝันคนวัยรุ่น (2545) เพื่อนชี้ปมนร.ผูกคอห้องน้ำครูถูกที่บ้านด่าว่าเป็นตุ๊ด (2545) เผาตัวเองตาย ติดพนันเมียทิ้ง น้อยใจลูกไม่รัก (2545) ถูกครูตีดุไม้เรียวหัก ป.6 ซดพิษ (2546) นศ.สาวถูกเจาะไข่แดง หนีอายแขวนคอตาย (2546) สามเณรฆ่าตัวตายเสียใจถูกประจาน (2547)*

นศ.ระเบิดหัวดับหนีปมด้อยที่ใบหน้า (2547) เครียดรับน้องปี 1 ยิงตัวตาย บังคับเต้นลามก แถมทะเลาะแฟน (2548) ม. 2 เครียดน้อยใจครูผูกคอตาย (2548) เครียดครูยึดมือถือ นร.ฆ่าตัว ม.2 ผูกคอคาบ้าน (2550) พระหนุ่มหนีอายกรีดแขนฆ่าตัวตายคากุฏิ ถูกข่าวลือผิดศีลหนักทนไม่ไหว (2550) เครียดถูกทักอ้วนสาวไดเนอร์คลับโดดตึกฆ่าตัวตาย (2551) ทำท้องแล้วไม่รับสาวปวช.ลาโลก (2552) ม.3 ผูกคอสลด เครียดถูกจับได้ขโมยของเล่น (2552) เป็นต้น

ประการที่สอง การฆ่าตัวตายเนื่องจากปัญหาเศรษฐกิจ จากฐานข้อมูลที่รวบรวมมีสัดส่วน 12% เป็นการฆ่าตัวตายเนื่องจากเรื่องเงินๆ ทองๆ ปัญหาเศรษฐกิจตกต่ำ ภาวะว่างงาน กิจการขาดทุน เป็นหนี้สิน เล่นพนัน การฟ้องร้อง ฯลฯ ซึ่งนำไปสู่การฆ่าตัวตายเพื่อหนีปัญหาดังกล่าว เกิดขึ้นได้กับทั้งผู้ที่เป็นเจ้าของกิจการ นายจ้าง ลูกจ้าง ชาวบ้านยากจน รวมทั้งคนอื่นๆ ในครอบครัว

(1) ภาวะกิจการขาดทุน ล้มละลาย และหนี้สิน เนื่องจากวิกฤติเศรษฐกิจ

ตัวอย่างข่าวได้แก่ 2 ผัวเมียยิงตัวตายหนีปัญหาเศรษฐกิจ (2540) เศรษฐกิจพังไม่มีใครเข้าอู่ระเบิดสมองดับด้วยปืน.38 (2540) ผลพวงเศรษฐกิจแย่สาวห้างผูกคอตาย (2540) เศรษฐินีเล่นหุ้นหมดตัวผูกคอตาย (2540) ขายมิสทีนเป็นหนี้ นร.แขวนคอตาย (2541) เผยชาวนายิงตัวดับหนี้บานเบอะ 2 แสน (2541) ขายลูกชิ้นขาดทุนซดยาพิษ (2544) เสี่ยเบนซ์หนี้สินท่วม บริษัทเจ๊งฆ่าตัวตาย (2544) พ่อขอตายไม่มีค่าเทอมลูก (2545) เสี่ยยิงตัวตายหนีหนี้ 20 ล. (2548) อดีตผจก.เงินทุนกระโดดห้างเจอพิษศก.ทำเจ๊ง (2548) ป.6 น้อยใจวาสนาผูกคอตายหนีจน (2548) พิษบาทแข็ง เสี่ยพันล้านฆ่าตัวตาย (2550) ชาวนาเครียดทำนา-สวนผลไม้เงินไม่เหลือยิงตัวตาย (2551) สลด ม. 4 ใจน้อยซดยาพิษฆ่าตัวประชดความจน (2551) ปธ.กำนันเครียด

โต๊ะจีนเจ๊งผูกคอตาย (2551) แม่ค้าเสื้อผ้าเครียดขาดทุนดิ่งคอนโดดับ (2552) เสี่ยเครียดจัดธุรกิจเจ๊งยับกินยาตาย (2552) เป็นต้น

(2) ปัญหาหนี้สิน

โดยมากได้แก่ ปัญหาหนี้สินจากการพนัน ฉ้อโกง รวมทั้งผลกระทบจากการก่อหนี้สินอื่นๆ เช่น หนี้บัตรเครดิต หนี้นอกระบบ หนี้ธกส. ฯลฯ ตัวอย่างข่าวในหัวข้อนี้ได้แก่ *ติดหนี้พนันบอลคิดสั้นผูกคอตกมาตาย (2540) ลูกร้องไม่เชื่อพ่อฆ่าตัวหนีคดีหนี้เลือด 12 ล. (2540) ผจก. แบงก์ติดหนี้ 5 แสน ปืนจ่อหัวดับตัวเอง (2541) พยาบาลสาวฆ่าตัวตายหนีหนี้สินรุงรัง (2542) ระเบิดหัวหนีผิดโกงเงิน 32 ล. (2542) นร.ม.6 ผีพนันบอลยิงตัวตายหนีหนี้ (2544) เสี่ยฮ่องกงรมควันฆ่าตัวตาย เครียดเสียพนันบ่อนปอยเปต 10 ล. (2545) ผัวเมียซดยาพิษดับหนีเจ๊งหวยหนี้ท่วม (2546) พยาบาลดับแค้น ผูกคอดับหนีหนี้นอกระบบ (2547) สลดพ่อเฒ่าวัย 60 เครียดไม่มีเงินใช้หนี้ธกส. จุดไฟเผาตัวตายคาบ้าน (2547) แม่ค้าข้าวแกงเครียดผูกคอตายหนีหนี้ (2548) พิษพนันบอล พ่อค้าขายหมูจ่อยิงตัวตาย (2548) ถูกเพื่อนทวงเงินแค่พันบาท เด็กเลี้ยงวัวผูกคอตายหนีหนี้ (2549) เครียดหนี้บัตรเครดิตยิงหัวตัวเองดับ (2550) พระฆ่าตัวตายหนีหนี้สิน (2550) เครียดค้ำเงินกู้ผูกคอลาโลก (2550) พนักงานเครียดยักยอกแบงก์ 8 ล.เปิดรร. ยิงตัวตาย (2551) แม่ค้าผลไม้ผูกคอตายหนีหนี้รายวัน (2551) หาเงินใช้หนี้วันละ 500 บาทไม่ได้กินยาตาย (2551) ฆ่าตัวตายหนีคดีโกงแชร์ (2552) กู้เงินรักษาเมียหมดปัญญาใช้หนี้ครูซี 7 ผูกคอตาย (2552)* เป็นต้น

ประการที่สาม การฆ่าตัวตายเนื่องจากมีปัญหาในการเผชิญกับภารกิจที่รับผิดชอบ โดยเฉพาะเมื่อผลปรากฏไม่ตรงกับที่ตัวเองหรือครอบครัวคาดหวังไว้ เช่น การเผชิญปัญหาการเรียนของนิสิตนักศึกษานักเรียน ทั้งกลัวสอบตก กลัวเกรดตก กลัวได้เกรดไม่ดีพอกับที่คาดหวัง

สอบเข้ามหาวิทยาลัยไม่ได้ ฯลฯ นอกจากนี้ก็เป็นปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการทำงานในกลุ่มคนอาชีพอื่นๆ เช่น ตำรวจ ทหาร ข้าราชการ นักการเมือง นักธุรกิจ ที่เครียดไม่มีทางออกและเลือกฆ่าตัวตายหนีปัญหา

ตัวอย่างข่าวการฆ่าตัวตายเนื่องจากความผิดหวังในการเรียน การทำงานได้แก่ *โดดตึกจุฬาฯ-นศ.สาวธรรมศาสตร์เสียใจสอบตกคอมพ์ (2541) ภัยมืดคุกคาม ตชด.ยิงตัวตาย (2541) หนุ่มแบงก์เครียดนายบีบ ผูกคอตายประชด (2542) ม.3 เครียดเรื่องเรียนโดดชั้น 5 ดับสยอง (2544) ครูร.ร.ท้ายหาดผิดหวังเลื่อนขั้นกรีดข้อมือ-ผูกคอดับ (2545) น.ศ.สาวเกรด 3.8 เครียดโดดตึกเรียนดับ (2545) แฉเกรดตกนศ.แพทย์ศูนย์รังสิตดิ่งตึกสยอง (2545) ม.6 เครียดสอบเอ็นฯ ดิ่งตึก 3 ชั้นฆ่าตัวตาย (2546) นศ.พ่ายโชคชะตาสมัครงานไม่ผ่าน ฆ่าตัวตาย (2547) พยาบาลใหม่ถูกนายตำหนิโดดบ่อน้ำดับ (2547) ด.ต.ยิงหัวดับคาโต๊ะเครียดงานจราจร (2547) ทหารเครียดฆ่าตัวตายหนีไฟใต้ (2547) แขวนคอตายคากุฏิ อ.มหาจุฬาฯเครียดวิทยานิพนธ์ (2548) เครียดเกรดไม่ถึง 3 ม.6 ยิงตัว พ่อไม่มีคอมฯ เรียน (2548) นศ.แพทย์จุฬาฯปี 5 เครียดโดดตึกรพ.ภูมิพลฯดับ (2548) น้อยใจสอบไม่ผ่าน-สาวม.4 ผูกคอตาย (2548) สุดสลดวงการแม่พิมพ์ อจ.ซี 7 ฆ่าตัวไม่ผ่านปรับวิทยฐานะ (2549) ขรก.ซี 8 ไปรษณีย์ถูกย้ายไร้อนาคต กระโดดสะพานดับ (2549) ลูกจ้างชั่วคราวทำงานรพ.มา 17 ปีไม่ได้บรรจุ ผูกคอตายประท้วงรัฐ (2550) เทควันโดสาวผูกคอคาทุ่ง พ่อเชื่อลูกเครียดกลัวไม่ติดทีมชาติ (2550) ผบ.พันเครียดจ่อหัวดับ ทิ้งจ.ม.ห้ามลูกเป็นทหาร (2550) จนท.สาธารณสุขเครียดคนโทรป่วน ตะโกนทนไม่ไหวยิงตัวตาย (2551) 10 ขวบไม่อยากไปโรงเรียนผูกคอตาย (2552)* เป็นต้น

ประการที่สี่ การฆ่าตัวตายเนื่องจากปัญหาอื่นๆ ซึ่งมีสัดส่วนใกล้เคียงกัน ได้แก่ **ปัญหาสุขภาพ** เจ็บป่วยเป็นโรคเรื้อรัง รักษาไม่หาย

ต้องทนทุกข์ทรมาน และอาจเป็นภาระรับผิดชอบกับคนอื่น **สภาวะทางจิตใจ**ที่อ่อนแอเปราะบาง อ่อนไหวต่อปัญหาต่างๆ ในชีวิต เป็นโรคซึมเศร้า เครียด อยู่ในสภาพกดดัน มีปัญหาทางจิต และภาวะจิตผิดปกติ เนื่องจากเสพยาเสพติด เมาเหล้า ฯลฯ

นอกเหนือจากนี้ก็เป็นข่าวที่นำเสนอ**สถานการณ์ปัญหา**ของการฆ่าตัวตายในสังคมไทย ได้แก่ การสรุปสถิติประจำปีของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การสำรวจทัศนคติความคิดเห็น ซึ่งแสดงให้เห็นปัจจัยเสี่ยงต่อการฆ่าตัวตายในกลุ่มคนต่างๆ โดยเฉพาะวัยรุ่นหนุ่มสาว ที่อาจจะยังไม่มีวุฒิภาวะทางอารมณ์มากพอในการรับมือกับอุปสรรคบางประการในชีวิตได้ รวมทั้งทางออก หรือวิธีจัดการรับมือกับภาวะเครียด หรือกดดันในชีวิต เพื่อหลีกเลี่ยงการฆ่าตัวตาย ที่สำคัญคือ ในข่าวมักจะตอกย้ำว่าปัญหานี้จะบรรเทาลงไปได้หากสถาบันครอบครัวมีความเข้มแข็ง มั่นคง ทำหน้าที่ดูแลสมาชิกตามที่สังคมคาดหวังได้ ในจำนวนข่าวที่อยู่ในหัวข้อนี้มีอยู่ 2% ที่เป็น**การฆ่าตัวตายเพื่อหนีความผิด**ที่ตัวเองกระทำไว้ หรืออาจจะคิดสำนึกผิดว่าเป็นการชดใช้ชีวิตเพื่อชดเชยความผิด โดยเฉพาะในคดีความผิดอาญาต้องโทษร้ายแรง ซึ่งมักจะเกิดเหตุการณ์ในสถานที่คุมขัง ศาล เป็นต้น

ตัวอย่างข่าวการฆ่าตัวตายเนื่องจาก**ปัญหาสุขภาพ เจ็บป่วยเรื้อรัง** ได้แก่ *ผู้เฒ่าวัย 80 ยิงกรอกปากหนีโรคร้าย (2540) ดิ่งนรกสังเวยเอดส์ (2541) รองเจ้าอาวาสโรครุมโดดน้ำฆ่าตัว (2544) ชายชราวัย 91 โดดตึกรพ.หนีโรคร้าย (2545) สาวเครียดหนีโรคพุ่มพวง โดดตึกรพ.ดับ (2547) ทนายเครียดมะเร็งรุมเร้าโดดสะพานดับ (2547) หลวงตาโรครุมเร้าดิ่งตึกรพ.ปางตาย (2549) อดีตนักบอลนร.ฆ่าตัวตาย หลังพิการเพราะอุบัติเหตุกว่า 10 ปี (2549) พ่ายมะเร็งพตอ.ยิงตัว (2550) ขรก.บำนาญเป็นอัมพาตเครียดคว้า.38 ยิงตัวตาย (2551) ป่วยไวรัสซี-เครียดฆ่าตัว (2552)* เป็นต้น

ข่าวการฆ่าตัวตายเนื่องจาก**สภาวะทางจิตใจเปราะบาง** ได้แก่ *หนุ่มเพี้ยนประดิษฐ์กิโยตินฆ่าตัวพิลึก-ตัดคอตัวเองเชื่อเกิดใหม่เป็นเทพเจ้า (2545) เครียดกินไบกอน สาวท้องจิตหลอนผวาแมลงอยู่ในหู (2547) อากาศร้อนหนุ่มโรคประสาทยิงตัวตาย (2547) พระจิตหลอนกินยาฆ่าแมลงมรณภาพ (2547) อนาถพระติดสุราใช้จีวรผูกคอตาย (2548) คนไทยจิตป่วยพุ่ง 1.3 ล้านราย โรคจิตกว่า 4 แสน เสี่ยงฆ่าตัว 30 เท่า (2549) พระคลั่งฆ่าตัวตายหวังไปสู่นิพพาน (2550) หนุ่มนักออกแบบผูกคอตายโชว์ชาวบ้านแถวราม (2552)* เป็นต้น

ข่าว**การฆ่าตัวตายเพื่อหนีความผิดร้ายแรง** ได้แก่ *จำเลยคดีฉกรรจ์พิพากษาตัวเองดิ่งตึกศาลอาญา (2545) ผู้ต้องหาข่มขืนลูกเลี้ยงผูกคอตายในห้องขัง (2547) เครียดถูกจับยาผูกคอตายในห้องขัง (2549) ลุงเขยแขวนคอตายคาห้องขัง เครียดคดีข่มขืนหลาน 11 ขวบ (2550) ผู้ต้องหาเครียดมีดกรีดคอ-ข้อมือบนศาล (2551) ครูผูกคอในห้องขัง-หนีคดีข่มขืน (2552)* เป็นต้น

นอกเหนือจากข่าวที่นำเสนอสาเหตุของการฆ่าตัวตายที่กล่าวถึงข้างต้นแล้ว ยังมีข่าวอีกส่วนหนึ่งที่พูดถึงประเด็นที่เกี่ยวข้องอื่นๆ ของการฆ่าตัวตาย เป็นต้นว่า สถิติการฆ่าตัวตายในแต่ละปี สถานการณ์ของการฆ่าตัวตาย เช่น พฤติกรรมเลียนแบบ มาตรการป้องกันการฆ่าตัวตาย ที่เรียกร้องให้สถาบันการศึกษาทำหน้าที่ดูแลป้องกันปัญหานี้มากขึ้น ควบคู่ไปกับการรณรงค์ให้คนที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดหรือคนในครอบครัวเอาใจใส่ผู้ที่มีภาวะทางอารมณ์อ่อนไหว จิตใจเปราะบาง การสร้างทางเลือกต่างๆ ให้เข้าถึงผู้ที่ประสบปัญหาและมีความเสี่ยงจะฆ่าตัวตาย เช่น ศูนย์บำบัดสุขภาพจิต สาย hotline คลีนิกคลายเครียด ฯลฯ

ตัวอย่างข่าวได้แก่ *อบรมวิธีเกลี้ยกล่อมคนคิดฆ่าตัวตาย (2541) คนไทยเครียดฆ่าตัวตาย 62 รายต่อเดือน (2542) แฉคนไทยขอลาโลก*

ชั่วโมงละคน สังคมตัวใครตัวมันกดดัน (2545) สวนดุสิตโพล เครียดเรื่องใดถึงกับทำให้ฆ่าตัวตาย (2545) ปัญหาการฆ่าตัวตายป้องกันได้จากคนใกล้ชิด (2545) ตะลึงคนฆ่าตัวตาย 1 คน-ทุก 40 วินาที (2545) เผยคนไทยคิดฆ่าตัวตายสูญเสีย 4.3 พันล้าน (2546) อาทิตย์โพล้เพล้อันตรายฆ่าตัวตาย ช่วงอายุ 25-39 ปีทำร้ายตัวเองสูง (2548) ความรักจากครอบครัวป้องกันโรคฆ่าตัวตาย (2548) ป้องกันการฆ่าตัวตายในทุกช่วงวัยของชีวิต (2550) อย่าโยนบาปครอบครัว (2552) ผงะผลสำรวจสุขภาวะ วัยรุ่นคิดฆ่าตัวตาย 8.5% (2552) เป็นต้น

1.2 ปัญหาครอบครัว

เป็นอีกประเด็นหนึ่งที่มักได้รับการกล่าวถึงในหัวข้อความล้มเหลวของสถาบันครอบครัวอยู่เสมอ นั่นคือ การเชื่อมโยงว่าที่สังคมมีปัญหาปรากฏรายวันตามหน้าหนังสือพิมพ์นั้น ส่วนหนึ่งเป็นเพราะสถาบันครอบครัวล้มเหลวในการทำหน้าที่รับผิดชอบพื้นฐาน เช่น การทะนุถนอมความสัมพันธ์ การสร้างความเข้าอกเข้าใจ เอาใจใส่ครอบครัว การอบรมเลี้ยงดู ฯลฯ และแสดงให้เห็นว่ามีปัญหาครอบครัว ประเด็นดังกล่าวนี้มีสัดส่วนเป็น 29% ของข่าวว่าด้วยสถาบันครอบครัวล้มเหลวทั้งหมด และสามารถแยกย่อยออกได้เป็น 5 เรื่อง คือ ปัญหาครอบครัวในด้าน

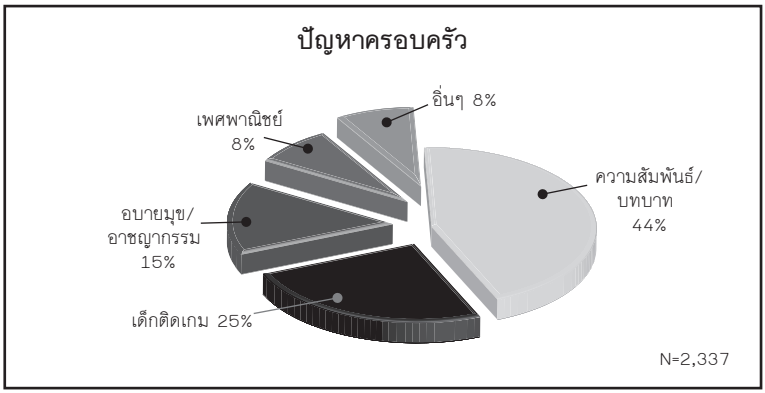

ความสัมพันธ์ หรือบทบาทการทำหน้าที่ของครอบครัว ซึ่งเป็นประเด็นที่ถูกพูดถึงมากที่สุด รองลงมาคือปัญหาเรื่องเด็กติดเกม ปัญหาเรื่องอบายมุขและอาชญากรรม ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับเพศพาณิชย์ และปัญหาอื่นๆ เช่น ความยากจน สวัสดิการ การสงเคราะห์ครอบครัว เป็นต้น ดังรายละเอียดต่อไปนี้

(1) ปัญหาในความสัมพันธ์และบทบาทการทำหน้าที่ของครอบครัว

เป็นการพูดถึงปัญหาสังคมต่างๆ ที่เกิดขึ้นรายวันโดยตั้งคำถามและเชื่อมโยงไปถึงปัญหาความสัมพันธ์ในครอบครัว โดยเฉพาะประเด็นครอบครัวแตกแยก ขาดความอบอุ่น ใช้ความรุนแรง ฯลฯ บทบาทของผู้ดูแลรับผิดชอบครอบครัว การทำหน้าที่พื้นฐานของครอบครัว เช่น การให้เวลาเอาใจใส่สมาชิกในครอบครัว การอบรมเลี้ยงดู และการเป็นต้นแบบของพฤติกรรมที่ดี หล่อหลอมศีลธรรม และสร้างทัศนคติที่เหมาะสมให้แก่คนในครอบครัว และการสร้างบรรยากาศที่อบอุ่นส่งเสริมความเข้าใจในครอบครัว ซึ่งเชื่อว่าเป็นปัจจัยสำคัญในการลดปัญหาสังคมหลายประการ

นอกจากนี้ ก็เป็นข่าวที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างคู่สมรสเอง เช่น ปัญหาความรักความเข้าใจ ความเข้ากันได้ทางเพศระหว่างคู่ วิธีและมาตรการต่างๆ ในการเสริมสร้างความสัมพันธ์ในครอบครัว และการเพิ่มการมีส่วนร่วมของครอบครัวในการแก้ปัญหาสังคมต่างๆ โดยเฉพาะปัญหาความรุนแรง อาชญากรรมในเยาวชน เพศสัมพันธ์ไม่พร้อม-ไม่ปลอดภัย เป็นต้น

ตัวอย่างข่าวในประเด็นนี้ได้แก่ *สุขภาพจิตในครอบครัวเป็นเหตุแยกพ่อแม่ลูกให้ห่างเหิน (2540) เหตุเซ็กซ์เสื่อม ก่อปัญหาครอบครัว (2540) พื้นฐานครอบครัวส่งผลละเมิดสิทธิเด็ก (2541) ช่างกลยอมรับก่อเหตุเพราะขาดอบอุ่น (2541) ชีวิตนักฆ่าอายุ 14 พ่อแม่แยกทาง*

ทิ้งจนเป็นขยะสังคม (2541) เด็กถูกละเมิดและหาประโยชน์ทางเพศ ความเชื่อมโยงที่พ่อแม่มีส่วนสำคัญที่สุด (2542) เผยสาเหตุบ้านแตก เด็กเป็นอาชญากร (2543) นักฆ่า-ข่มขืนร้ายเดียงสา ช็อกสังคมไทย เลี้ยงลูกยังไงไม่สายเกินแก้ (2544) บ้านไร้สุขกับลูกขาดรัก (2545) เด็ก 12 ฆ่า 4 ขวบ แค้นฟ้องยายขโมยเงิน 500 (2546) ปัญหาใหญ่ เรื่องเพศ อุปสรรคอันดับ 3 ของครอบครัว (2546) วิกฤตเด็กไทยนิยม รุนแรง จุดอ่อนครอบครัว-สังคมเสื่อม (2546) เด็กก้าวร้าวรุนแรงเพราะ 3 สถาบันพัง (2546) ศาลเปิดแนวรบใหม่แก้ปัญหาเด็กทำผิด ขจัด ต้นตอยับยั้งพ่อ-แม่หย่าร้าง (2546) ตะครุบนศ.สาวค้ายาบ้า บ้านแตก หาเงินช่วยแม่ (2546) พ่อแม่รังแกฉันทำเด็กไอคิวต่ำ ต้นตอสู่ชีวิตคู่ พัง (2547) วัยโจ๋ไทยเดินลงเหว เหตุเพราะครอบครัว (2547) ครอบครัวเครียด ตัวการหลักสู่ปัญหาวัยรุ่น (2547) เปิดปัญหาทั่ว ปท.-วัยรุ่นเสี่ยงสุด บ้านแตก-มั่วสุม-ตั้งครรภ์ (2548) เข้าใจ อภัย ยึดเหนี่ยวธรรมะ กลเม็ดสร้างครอบครัวร่มเย็น (2548) ปัญหาครอบครัว จุดเริ่มต้นฝันร้ายของเด็ก (2548) อบรมการเป็นพ่อแม่มือใหม่ แก้ไข ปัญหาครอบครัว (2548) วธ.ห่วงผลวิจัยชี้พ่อแม่ 43% รู้สึกห่างเหิน ลูก (2548) อ้อมกอดครอบครัวไทยภูมิคุ้มกันปัญหาสังคม (2549) แฟชั่นฮิตคลิปวีดีโอตบประจาน ครอบครัว-สื่อต้นแบบความโหด (2549) แม่-ลูกยุคใหม่ใกล้ชิดกันน้อยลง สะท้อนปัญหาครอบครัวเมืองใหญ่ (2549) ชี้ครอบครัวไม่สมบูรณ์ผลักให้เด็กเสพสื่อร้าย (2549) พ่อแม่ เลี้ยงลูกไม่เป็น ต้นตอแห่งปัญหาเด็ก (2550) อิทธิพลของครอบครัว ล่มสลาย ต้นตอปัญหาเยาวชน-ฆ่าตัวตาย (2550) ชี้พ่อแม่โจ๋ตุ๋ยเด็ก ผิดด้วย ฐานปล่อยลูกทำร้ายผู้อื่น (2551) หวั่นแฟชั่นเด็กแห่หนีออก จากบ้านพุ่ง เหตุพ่อแม่ไม่ใส่ใจเศรษฐกิจฝืดเคือง (2552) ผู้ปกครอง ชอบให้ท้าย ต้นเหตุเด็กแว้นไทยฮึกเหิม (2552) สังคมไทยวิกฤติ ครอบครัวแตกแยกสูง เกิดปัญหาแม่ซึมเศร้า-พ่อติดเหล้า-ลูกก้าวร้าว (2552) เป็นต้น

(2) ปัญหาเรื่องเด็กติดเกม

ปัญหานี้มีสัดส่วนเป็นหนึ่งในสี่ของปัญหาครอบครัวทั้งหมด เรียกได้ว่าเริ่มปรากฏเป็นข่าวทางหน้าหนังสือพิมพ์ประมาณ 10 ปีที่ผ่านมานี้เอง และกลายเป็นประเด็นปัญหามากขึ้นในช่วงพ.ศ. 2548 เป็นต้นมา ในช่วงแรกเป็นประเด็นการเล่นเกมคอมพิวเตอร์กับผลเสียทางสุขภาพและการใช้เวลาของตัวเยาวชน ต่อมาเป็นปรากฏการณ์เกมออนไลน์ ซึ่งนำไปสู่ประเด็นปัญหาอื่นๆ ตามมาต่อเนื่อง และเพิ่มความรุนแรงมากขึ้น เช่น อาชญากรรมในเยาวชน พฤติกรรมก้าวร้าว เสพติดเกมซึ่งนิยมความรุนแรง ฯลฯ จนหน่วยงานภาครัฐต้องออกมาตรการมาควบคุมป้องกัน เช่น การจำกัดเวลาในการเล่นเกม จัดระเบียบร้านอินเตอร์เน็ต เปิดศูนย์แก้เด็กติดเกมฯ เมื่อปัญหาเด็กติดเกมแพร่หลาย เป็นอันตรายและมีอิทธิพลในทางลบต่อเยาวชนในอายุที่น้อยลงมากขึ้น โดยเฉพาะพฤติกรรมเลียนแบบความรุนแรงในเกมที่เล่น ในช่วงหลังๆ จึงมีการเน้นบทบาทของพ่อแม่ผู้ปกครองและสถาบันครอบครัวให้มีส่วนร่วมในการดูแลมากขึ้น

ตัวอย่างข่าวปัญหาครอบครัวเนื่องจากเด็กติดเกมได้แก่ *วิตกเด็กติดเกม ส่งผลถึงสุขภาพรุนแรงถึงจิตใจ (2545) แม่ร้องลูกหาย 3 เดือน เหตุห้ามเล่นเกมคอมพ์ หลังติดงอม-เริ่มขี้โมโห (2547) เด็ก 12 เปิดใจทิ้งบ้านขอทาน หาเงินเล่นเกม (2547) ไอซีทีจนปัญญาคุมร้านเน็ต เด็กติดเกมโยนพ่อแม่ดูแลเอง (2547) โจ๋คลั่งต๊อกส์คลับ แนะคุมหวั่นก้าวร้าว (2547) วัยโจ๋คลั่งเกม 3 ชม. 4 เดือน สมองหลั่งสารพิษขั้นเสพติด (2547) เกมออนไลน์วิตถาร แข่งข่มขืนโจ๋ฮิต-ล่าครูสาว (2547) วัยรุ่นคลั่งเกมเรียกวิญญาณ พบนศ.เล่นจนเพ้อ แม่หิ้วส่งจิตแพทย์ (2548) เด็กติดเกมออนไลน์ ปมความรุนแรงในครอบครัว (2548) กะเทาะชีวิตเด็กติดเกม หนีออกจากบ้าน-ขอทาน แลกเงินค่าชั่วโมงเกม (2548) เผยผลวิจัยเด็กไทย 16% ติดเกม หมอชี้เล่นมาก*

เกิดโรคจิตเภท (2548) ดช.ยิงเพื่อนดับเลียนเกมคอมพ์ (2549) บำบัดเด็กติดเกม ด้วยยาชุดครอบครัว (2550) 10 วิธีแก้เด็กติดเกม พ่อแม่กุญแจสำคัญ (2550) เลี้ยงลูกให้ดีไม่มีติดเกม (2550) ลูกติดเกม ปัญหาอยู่ที่พ่อแม่ (2550) เด็กติดเกมแม่ส่งไปอยู่สวนผูกคอตาย (2551) ม.6 เลียนเกมคอมพ์ ฆ่าแท็กซี่ลวงชิงทรัพย์-แทงยับ (2551) กะเทาะชีวิตเด็กติดเกม ก้าวร้าว-เรียนโง่-เลียนแบบความรุนแรง (2551) ห้ามเล่นเกม 12 ขวบฆ่าตัวส่งข้อความถึงเพื่อนวันสุดท้าย (2552) ไวรัสร้ายเด็กไทยในโลกออนไลน์ ต้นตอจี้-ปล้น ลักขโมย-ขายตัว-เสพยา (2552) เป็นต้น

(3) ปัญหาครอบครัวกับอบายมุขและอาชญากรรม

เป็นการพูดถึงปัญหาครอบครัวโดยเชื่อมโยงกับปัญหาอาชญากรรมและความรุนแรงในสังคม รวมทั้งสิ่งเร้าอื่นๆ เช่น ยาเสพติด แอลกอฮอล์ สื่อลามก การพนัน ฯลฯ ซึ่งเป็นที่มาและสาเหตุสำคัญที่ทำให้สถาบันครอบครัวล่มสลาย โดยเฉพาะเหล้านั้นมีการรณรงค์อย่างกว้างขวางในช่วงปี 2548-2549 ต่อเนื่องจนปัจจุบัน ว่าเป็นภัยคุกคามความอบอุ่นมั่นคงของสถาบันครอบครัว และนำไปสู่ปัญหาเลวร้ายอย่างอื่น

ตัวอย่างข่าวในประเด็นนี้ได้แก่ *พบเด็กบ้านแตกเสี่ยงสูงติดยานรก (2542) เปิดผลวิจัยอาชญากรเด็ก หนังโป๊-การ์ตูน ต้นเหตุบาปบริสุทธิ์ (2543) ชี้ครอบครัวปัญหาใหญ่ฉุดเยาวชนติดยา (2545) พบขี้เมา-การพนัน ต้นเหตุครอบครัวคนเมืองร้าวหนัก (2545) โพลชี้พ่อ-แม่เป็นเหตุให้ลูกดื่มเหล้า (2547) เหล้า ตัวการครอบครัวล่มสลาย (2548) รวบเด็กเปิดม่านรูดเสพยาบ้า-มั่วเซ็กซ์อ้างมีปัญหาครอบครัว (2548) ชี้เหล้าต้นเหตุทำครอบครัวร้าว (2549) เผย 10 ลักษณะเด็กเสี่ยงติดยา ต้นตอหลักปัญหาครอบครัว (2549) สัมพันธ์ 18 ล้านครอบครัวน่าห่วง พ่อแม่ดื่มเหล้า-เล่นพนัน-รุนแรง (2550) เหล้า-บุหรี่-ผีพนันทำครอบครัวไทยใกล้วิกฤติ (2551) แฉพ่อขี้เหล้าต้นตอ*

ปัญหาครอบครัว (2551) ตะลึงเด็ก ป.2-ป.6 เกิน 40 % ยอมรับเคยซดเหล้าแล้ว (2552) เป็นต้น

(3) ปัญหาครอบครัวที่เกี่ยวข้องกับเพศพาณิชย์

ในที่นี้หมายถึงการพูดถึงบทบาทของสถาบันครอบครัวที่กลายเป็นส่วนหนึ่งของปัญหาเพศพาณิชย์ หรือการขายบริการทางเพศ แม้ส่วนหนึ่งจะเป็นการให้บริการทางเพศโดยสมัครใจ แต่ส่วนใหญ่ของปัญหาครอบครัวที่รวบรวมไว้ในฐานข้อมูลชุดนี้เป็นการแสวงประโยชน์ทางเพศจากคนในครอบครัวและคนใกล้ชิดเอง ด้วยการใช้อำนาจล่อลวง บังคับ และทำให้เชื่องเชื่อด้วยค่านิยมกตัญญู ต้องทดแทนพระคุณพ่อแม่ เป็นหนทางหาเลี้ยงครอบครัว และการอ้างสิทธิเหนือชีวิตลูกของพ่อแม่ผู้ปกครอง ข้อสังเกตประการหนึ่งก็คือ อายุของลูกที่ถูกพ่อแม่บังคับให้ขายบริการทางเพศนี้ลดลง น้อยที่สุดที่ปรากฏในข่าวคือ 8 ขวบ

ตัวอย่างข่าวในประเด็นนี้ได้แก่ *พ่อทาสยาบ้าบังคับลูกสาววัย 13 ขายตัว (2541) ตีแผ่แก๊งค้ากามข้ามชาติปีนี้ออเดอร์หมื่นคน พ่อ-แม่จูงลูกขายช่อง (2541) แม่เลี้ยงใจยักษ์ บังคับลูกขายตัว (2542) กระตุ้นพ่อแม่รู้ทันลูกป้องกันขายตัว (2544) น.ศ.แนะครอบครัวเข้มแข็งแก้ขายบริการ (2545) จับพ่อ-แม่แสบพาลูกเลี้ยงเร่ขายตัว (2546) พ่อแม่จูงลูกสาวขายตัว อ้างเด็กกตัญญูบุพการี (2547) สุดสลดสาว 16 ขายตัวช่วยแม่ (2548) แม่อุ้มลูก 8 ขวบขายสังเวยกามฝรั่งเฒ่า (2548) สลดแม่บังคับดญ. 13 เป็นเมียน้อยพ่อเลี้ยง (2549) ผวจ. จี้จับแม่จูงลูก! ขายตัว 20 บ. (2549) แม่บังคับลูกขายตัว-จนบ้า (2552)* เป็นต้น

นอกจากนี้ ยังมีข่าวอีกจำนวนหนึ่งเป็นประเด็นปัญหาครอบครัวด้วยเรื่องอื่นๆ เช่น ความยากจน การให้ความช่วยเหลือครอบครัวที่ประสบเหตุต่างๆ สวัสดิการครอบครัว สุขภาพครอบครัว การศึกษา ฯลฯ มีการนำเสนอประสบการณ์ชีวิตครอบครัวที่ประสบปัญหาในลักษณะ

หลากหลาย ตัวอย่างข่าวได้แก่ *อนาถชีวิตด.ช.ยอดกตัญญูเลี้ยงพี่พิการ (2540) พี่เลี้ยงตีราคาขายแค่พันเด็กวัย 8 เดือน (2541) พบ 8 ขวบสุดกตัญญูเลี้ยงตา-แม่พิการ (2542) ตาบอดเลี้ยงหลาน-ลูกเป็นมะเร็ง วอนช่วย (2545) สลดแม่ให้ลูกขอทานหาเลี้ยงครอบครัว (2546) ย้ายตามพ่อแม่ต้นเหตุออกจากโรงเรียนกลางคัน (2546) อนาถชีวิตสองเฒ่าวัยเฉียดร้อยต่อสู้ความจนและโรคร้าย เลี้ยงลูกไม่สมประกอบอีก 2 วอนภาครัฐ-ผู้ใจบุญช่วยเหลือ (2547) ละครชีวิต เส้นทางที่เลือกไม่ได้ หลาน 4 แม่-ผัว ป่วยหนักครอบครัวระส่ำ (2548) อนาถโคตรจนแม่เฒ่าวัย 78 หาเลี้ยงครอบครัว (2549) สถานการณ์เด็กยากจน-ด้อยโอกาส เด็กชนบทห่างพ่อ-แม่ (2549) วอนช่วยครอบครัวอนาถา-หลานป่วยสะเก็ดเงิน (2552)* เป็นต้น

1.3 การทอดทิ้งไม่เลี้ยงดู และภาวะเร่ร่อนไร้บ้าน

อีกหนึ่งประเด็นที่มักมีการนำเสนอในสื่อรายวันในลักษณะที่สะท้อนให้เห็นถึงความล้มเหลวของสถาบันครอบครัว คือ ข่าวการทอดทิ้งไม่เลี้ยงดู ไม่รับผิดชอบดูแลสมาชิกในครอบครัวอย่างที่สังคมคาดหวังว่าสมควรเป็นหน้าที่หลักหรือหน้าที่พื้นฐานของครอบครัว โดยเฉพาะการทอดทิ้งเด็กซึ่งเป็นลูกหลานของตัวเอง การทอดทิ้งไม่เลี้ยงดูผู้สูงอายุ

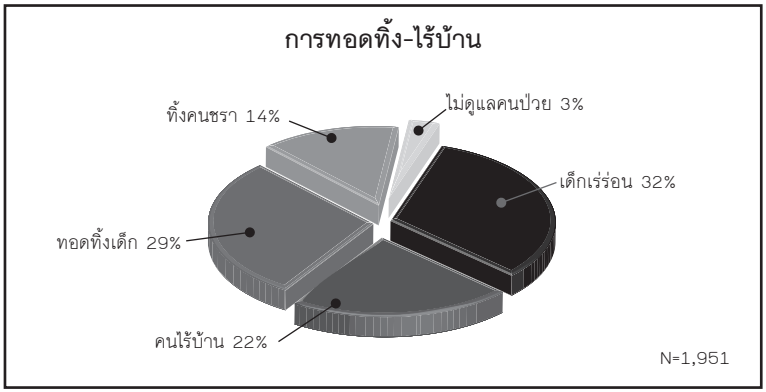

หรือพ่อแม่ตัวเองเมื่อยามแก่เฒ่า และการทอดทิ้งไม่ดูแลผู้ป่วยเรื้อรัง ผู้พิการอย่างใดอย่างหนึ่งให้ดำรงชีวิตตามยถากรรม ความเกี่ยวเนื่องจากเรื่องนี้ที่สำคัญก็คือ การเกิดภาวะเร่ร่อนของเด็ก และภาวะไร้บ้านของผู้คน ความล้มเหลวของสถาบันครอบครัวที่แสดงผ่านการทอดทิ้งไม่เลี้ยงดูและภาวะเร่ร่อนไร้บ้านนี้ มีจำนวนเกือบหนึ่งในสี่ และสามารถแยกพิจารณาได้เป็น 5 หัวข้อย่อยๆ ด้วยกัน ดังรายละเอียดข้างล่างนี้

(1) เรื่องของเด็กเร่ร่อน

เด็กเร่ร่อนเป็นประเด็นที่ได้รับความสนใจจากสื่อสูงที่สุด มีสัดส่วนประมาณเกือบหนึ่งในสามของการทอดทิ้งและภาวะเร่ร่อนไร้บ้านทั้งหมด เนื้อหาของข่าวในช่วงแรกๆ เป็นการนำเสนอเรื่องเด็กเร่ร่อนอย่างสัมพันธ์กับปัญหาทางสังคมอื่นๆ เช่น การเสพยาเสพติด ขอทาน การด้อยโอกาสทางการศึกษาของเด็กเหล่านี้ การขายบริการทางเพศ ฯลฯ เนื้อหาในข่าวมีการนำเสนอสาเหตุของการทำให้เด็กออกจากครอบครัวมาเป็นเด็กเร่ร่อน ดำรงชีวิตอยู่ข้างถนนและที่สาธารณะตามยถากรรมด้วยตัวเองหลายประการ เช่น ภาวะที่ครอบครัวชนบทล่มสลาย เนื่องจากการย้ายถิ่นของพ่อแม่เข้ามาทำงานในเมือง สภาพครอบครัวที่มีปัญหาไม่อบอุ่น ขาดความรัก หรือแม้แต่สภาพความเป็นอยู่ที่เลวร้าย การใช้ความรุนแรงในครอบครัว นอกจากนี้ ยังมีเด็กเร่ร่อนอีกจำนวนหนึ่งถูกล่อลวงให้ออกจากบ้าน และตกเป็นเหยื่อลักพาตัวและค้ามนุษย์

ในส่วนของมาตรการที่เกิดขึ้นกับการรับมือกับปัญหาเด็กเร่ร่อนที่สำคัญที่สุดได้แก่ การสร้างโอกาสทางการศึกษาให้กับเด็กเร่ร่อน การพัฒนาคุณภาพชีวิต การสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมให้กับเด็กเร่ร่อนเพื่อไม่ให้นำไปสู่ปัญหาอื่นๆ โดยเฉพาะปัญหาอาชญากรรม ยาเสพติด เอดส์ ตกเป็นเหยื่อของการค้ามนุษย์ ฯลฯ สิ่งเหล่านี้เป็นกิจกรรมที่เกิดขึ้นจากหลายฝ่าย ทั้งภาครัฐและองค์กรพัฒนาเอกชน

ตัวอย่างของข่าวในประเด็นเด็กเร่ร่อนได้แก่ *ไทยมีเด็กเร่ร่อน 1.5 ล้าน เสี่ยงติดเชื้อเอดส์สูงสุด (2541) ปัญหาเด็กเร่ร่อนเพียบเพราะครอบครัวอ่อนแอ (2541) ชี้โอกาสการศึกษาของเด็กเร่ร่อนอยู่ที่ครู (2543) เด็กเร่ร่อนพุ่ง 4 ล้าน รอครูข้างถนนชุบชีวิตอนาคตของชาติ (2543) เนรมิตศูนย์รับเด็กเร่ร่อนอีก 5 แห่ง พร้อมจัดอำนวยความสะดวกสำหรับพลิกฟื้นชีวิตใหม่ให้ครบครัน (2543) ชี้บวชฤดูร้อนช่วยพัฒนาจิตใจเด็กเร่ร่อน (2544) ครอบครัวตัวปัญหา แหล่งที่มาของเด็กเร่ร่อน (2544) ขาติดตอม่ออดข้าวกว่า 2 วัน เด็กเร่ร่อน 11 ปี ร้องหาคนช่วยไม่มีใครได้ยิน (2545) กทม.เปิดศูนย์ช่วยเหลือเด็กเร่ร่อนเน้นบรรยากาศบ้านอบอุ่น (2546) ขาดอิสระ – เหตุผลหลักเด็กเร่ร่อนไม่รับความช่วยเหลือ (2546) มข.วิจัยพบเด็กอีสานถูกพ่อแม่ทำร้ายมากถึง 73% ชี้เหตุเด็กเร่ร่อนส่วนใหญ่ถูกพ่อแม่ทำร้ายทุบตีและล่วงละเมิดทางเพศ (2547) ค่ายทักษะชีวิตกศน. ฝึกวิธีเข้าสังคมให้เด็กเร่ร่อน (2547) เอ็นจีโอแฉเด็กชาวเขาถูกซื้อมาเป็นขอทานเมืองกรุง (2548) ด.ญ.รันทดหนีเสือปะจระเข้พ่อเลี้ยงมุดมุ้งเตลิดจากบ้าน 2 แถวข่มขืนซ้ำ (2548) แฉขบวนการจับเด็กเร่ร่อน หลอกทำงานประมงน้ำลึก (2549) ระวังภัยเด็กหาย ฝันร้ายช่วงปิดเทอม (2550)* เป็นต้น

(2) การทอดทิ้งเด็ก

ในที่นี้หมายถึงข่าวที่ว่าด้วยการทอดทิ้งไม่เลี้ยงดูเด็ก การนำเด็กไปทิ้งไว้ตามที่ต่างๆ รวมถึงเด็กกำพร้าที่ไม่มีครอบครัวเลี้ยงดู ในช่วงแรกเป็นข่าวเด็กกำพร้าและการช่วยเหลือเด็กเหล่านี้เพื่อส่งคืนครอบครัว เนื่องจากการทอดทิ้งเด็กและทารกด้วยสาเหตุต่างๆ เช่น กำพร้าไม่มีคนเลี้ยงดูเพราะพ่อแม่เสียชีวิตด้วยโรคเอดส์ หรือต้องโทษเนื่องจากประกอบอาชญากรรม หรือประสบภัยธรรมชาติ การนำเด็กทารกมาทิ้งเพราะท้องไม่พร้อม (ซึ่งมักจะประณามเพียงผู้หญิงที่เป็นแม่) ครอบครัวยากจนไม่สามารถเลี้ยงดูได้ การย้ายถิ่นไปเป็นแรงงานในเมืองของพ่อแม่

การพลัดหลง เป็นต้น นอกจากนี้ก็เป็นข่าวการตามหาพ่อแม่และลูกหลังจากพลัดพรากกันไปนานหลายปี หรือไปอยู่กับครอบครัวอุปการะทั้งในประเทศและต่างประเทศ

ตัวอย่างข่าวการทอดทิ้งเด็กได้แก่ *วอนช่วย 4 หนูน้อยอนาถา พ่อแม่ทิ้งไร้คนเหลียวแล (2540) ผลร้ายเอดส์เห็นเด่นชัดเด็กกำพร้าไทยพุ่งพรวด (2541) สังคมเสื่อมแม่ทิ้งลูกน้อยบนรถไฟ (2541) ผจญภัยป่าคอนกรีต 3 หนูน้อยแม่ทิ้งหนีชีวิตลำเค็ญ (2542) ลูกไทยโตในสวีเดน 24 ปีตามหาแม่ (2543) เผยเด็กไทยถูกทิ้งกว่าปีละกว่า 600 คน (2545) ติดคุกคดียาบ้าทั้งบ้าน ทิ้ง 2 หนูน้อยเผชิญชีวิต (2545) เด็กไทยในอุปการะต่างชาติกับอดีตที่ต้องตอบแทน (2545) ทิ้ง 2 ลูกน้อยในวัด หลอกพาไปไหว้พระ ชาวบ้านสุดทนแจ้งตำรวจ (2545) เด็กติดเอดส์ถูกทิ้งยอดพุ่ง (2546) พ่อ-แม่ทิ้งอีกแล้ว ทารก 7 วัน มดแดงกัดทั้งตัว (2546) หนุ่มม.พายัพถูกทิ้งตั้งแต่เด็ก ตามหาพ่อแม่ (2546) กำพร้าเพราะฆ่าตัดตอน (2547) 1 เดือนสืนามิพบเด็กกำพร้า 566 คน (2548) 4,000 เด็กกำพร้า 3 จังหวัดชายแดนใต้ เยาวชนที่ต้องเยียวยา (2548) คุณตาใจบุญอาชีพเก็บขยะ เลี้ยงเด็กกำพร้ากว่า 40 ชีวิต (2548) เผยสถิติเด็กไทยถูกทิ้งลดลง 20 ปีเป็นลูกบุญธรรม 7.9 หมื่น (2549) เผยเอดส์ทำเด็กไทยกำพร้า 380,000 คน (2550) สุดรันทดด.ญ. 4 ขวบกำพร้าพ่อแม่ ยายวัย 72 ปีพาขอทาน (2551) ลูกตามหาแม่ปิดฉากพลัดพราก 30 ปี (2551) จากเคอิโงะถึงโกโบริ ในวันที่ลูกครึ่งญี่ปุ่นตามหาพ่อกันทั้งเมือง (2552) สลดสามพี่น้องโดนแม่ทิ้งประชดพ่อ (2552) ทิ้งลูก 2 ดญ.อยู่กันลำพัง-พ่อแม่หาย (2552)* เป็นต้น

(3) คนไร้บ้าน

ปรากฏการณ์เรื่องคนเร่ร่อนไร้บ้านที่จริงเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นในสังคมไทยมานานแล้ว เพียงแต่ไม่อยู่ในความสนใจในระยะเวลานานนัก

ในความรับรู้ของคนส่วนใหญ่คงเป็นประเด็นเรื่องคนจนไร้ที่อยู่อาศัยในเมืองใหญ่ ที่อาจมีสาเหตุมาจากการย้ายถิ่นจากชนบทเข้ามาเสี่ยงโชคในเมืองหลวง แล้วอาศัยที่สาธารณะต่างๆ เป็นที่พักพิง อาจเร่ร่อนอาศัยหลับนอนไปเรื่อยๆ หรือจับจองบางแห่งเสมือนเป็นที่อยู่ถาวร

แต่เรื่องคนไร้บ้านนี้มักกลายเป็นประเด็นสำคัญในหน้าหนังสือพิมพ์ เมื่อมีเหตุการณ์ประชุมสำคัญๆ ระดับนานาชาติที่ไทยเป็นเจ้าภาพ คนเร่ร่อนไร้บ้านซึ่งถูกมองว่าสกปรก ไร้ระเบียบ เป็นอันตราย เป็นภาพที่รบกวนบรรยากาศสวยงามของบ้านเมือง จึงสมควรถูก "จัดการ" อย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น การปิดสนามหลวงตอนกลางคืน เพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อย สะอาด ปลอดภัย การเป็นเจ้าภาพการประชุมเอเปคในปี 2546 นำไปสู่การนำเอาประเด็นเรื่องคนไร้บ้านผลักดันเป็นประเด็นสาธารณะ คนเหล่านี้จึงค่อยขยับมีพื้นที่ในสังคม และมีการเปิดเผยเรื่องราวชีวิตครอบครัวในแง่มุมหลากหลาย ทั้งในแง่ของครอบครัวชนบทที่ล่มสลาย การต่อสู้ชีวิตและพยายามดำรงความเป็นครอบครัว ไปจนถึงประเด็นที่ว่าคนไร้บ้านอาจต้องถูกยอมรับในฐานะที่เป็นรูปแบบครอบครัวอีกลักษณะหนึ่งในเมืองหลวง นอกจากนี้ข่าวในช่วงหลังก็เป็นการถกเถียงต่อสู้กันระหว่างคนไร้บ้านกับภาครัฐในเรื่องมาตรการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับคนไร้บ้าน ทั้งเรื่องอาชีพ และพื้นที่อยู่อาศัย ซึ่งมีสนามหลวงเป็นกรณีพิพาทหลัก

ตัวอย่างข่าวในประเด็นคนเร่ร่อนไร้บ้านได้แก่ *มนุษย์กระดาษกลางกรุง ชีวิตนี้แผ่นเดียวก็เกินพอ (2542) ปิดสนามหลวงช่วงกลางคืนเริ่ม 1 ส.ค.ไล่ผีขนุน-คนเร่ร่อน (2544) คนเร่ร่อน-จรจัดเกลื่อนกรุง ยอดกระฉูดเฉียด 2,000 คน (2545) คนเร่ร่อนยึดสะพานหลับนอน เขตชี้แหล่งพนัน-ยาเสพติด (2545) กทม.หาที่อยู่รองรับผู้บุกรุก คนเร่ร่อนหลังถูกไล่รื้อหมดทางไป (2545) ผบช.น.สั่งเข้มกวาดจับแรงงานเถื่อนรับเอเปค สร้างความประทับใจในบรรยากาศ ขอทาน-คนเร่ร่อนโดนหมด*

(2546) สมัครพิฆาตคนเร่ร่อน ยัดคอกกักกันแบบหมา (2546) คนเร่ร่อน-จรจัด ต้นหญ้าในป่าคอนกรีต (2546) แก้คนไร้บ้าน-สร้างบ้านกลางรับ (2547) คนไร้บ้านทะลักเมืองหลวง (2548) สนามหลวงโรงแรมแบกะดิน ที่พึ่งพิงสุดท้ายของคนรากหญ้า (2548) กทม.ไล่ผีขนุน คนเร่ร่อน จัดเทศกิจตรึงกำลังปิดสนามหลวง (2548) พบคนเร่ร่อนเกลื่อนกรุง 675 ราย พระนครยอมรับครองแชมป์ ระบุขาดที่อยู่อาศัยเพียบ (2549) พระนครจัดทำแผนขับไล่คนเร่ร่อนพ้นบริเวณสนามหลวง (2549) กทม.ลุยแก้คนเร่ร่อน-ส่งกลับภูมิลำเนา (2550) พิษศก.ทำคนเร่ร่อนพุ่งแย่งเก็บขวด-กระป๋อง (2551) วิกฤตศก.ทำคนไร้บ้านพุ่ง กทม.เล็งขึ้นทะเบียนซาเล้ง (2551) คนเร่ร่อน-ไร้บ้านขยะเมืองมีชีวิต ผลผลิตสังคมยุคทาสเงิน (2552) พม.ร่วมกทม.ฟื้นสนามหลวง งัดกฎหมายเล่นงานคนจรจัด-ตามด้วยฝึกอาชีพ (2552) ผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะ ชื่อใหม่คนเร่ร่อนสนามหลวง-กทม. ถกเอ็นจีโอร่วมแก้ (2552) เป็นต้น

(4) การทอดทิ้งไม่ดูแลผู้สูงอายุ

ข่าวที่นำเสนอส่วนใหญ่เป็นการทอดทิ้งพ่อแม่ที่สูงอายุให้อยู่โดดเดี่ยวในบ้านที่เสื่อมโทรมในชนบทห่างไกล หรือนำคนชราไปทิ้งไว้ตามที่ต่างๆ โดยเฉพาะวัด บ้านพักคนชรา ให้มีชีวิตอยู่อย่างลำบาก เจ็บป่วยเรื้อรัง ถูกกระทำรุนแรง ไม่มีลูกหลานดูแล ไร้ญาติขาดมิตร เนื่องจากย้ายถิ่นไปทำงานหรือมีครอบครัวใหม่ ไม่สามารถทำงานหาเลี้ยงชีพได้และเข้าไม่ถึงสวัสดิการต่างๆ คนชราที่ถูกทอดทิ้งอายุมากที่สุดคือ 93 ปี และที่น้อยที่สุดคือ 61 ปี นอกจากนี้ก็เป็นการนำเสนอเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ เช่น การปรับเปลี่ยนทัศนคติต่อผู้สูงอายุ บทบาทของผู้สูงอายุในครอบครัว การรณรงค์คุณธรรมหรือการสร้างจิตสำนึกในเรื่องความกตัญญู เพื่อให้เห็นความสำคัญของผู้สูงอายุ ไม่ทอดทิ้ง และไม่เป็น “คนอื่น” ในครอบครัว ขณะเดียวกัน ภาครัฐก็มีนโยบายมาตรการ

ให้ความช่วยเหลือเป็นรูปธรรมมากขึ้นในช่วงปลายทศวรรษ ทั้งบ้านพักพิง สวัสดิการรักษาพยาบาล และเงินสงเคราะห์เพื่อการยังชีพ

ตัวอย่างข่าวการทอดทิ้งผู้สูงอายุ ได้แก่ *ผู้สูงอายุวันนี้ยังอยู่ในความเหงา (2540) อนาถสังคมไทย คนแก่ถูกทอดทิ้งสูงถึง 20,000 คน (2541) พิษเศรษฐกิจลามสังคม คนชรา 3 แสนถูกทอดทิ้ง (2541) พบแม่เฒ่าวัย 72 ชีวิตรันทด ทั้งลูก-เขยไล่ส่ง (2541) กระตุ้นคนไทยใส่ใจผู้สูงอายุ ไม่ถูกมองไร้ค่า (2543) ยกผู้สูงอายุเป็นเสาหลักครอบครัว (2545) ชีวิตคนแก่กับความเป็นอื่นในครอบครัว (2545) สศช. แฉเศรษฐกิจดีแต่สังคมไทยเสื่อมคนแก่ถูกทิ้ง-หย่าเพียบ (2546) แฉลูกเนรคุณ-ส่งแม่เข้าบ้านคนชรา (2547) ผู้สูงอายุไทยมีแนวโน้มถูกทิ้งสูง เหตุลูกหลานทำงานไกลบ้านไม่ดูแล (2548) ตาบอดทิ้งวัด 20 ปี พระรับภาระดูแล เผยญาติไม่สนใจ (2548) ลูกหลานพาทิ้งวัด แม่เฒ่าวัย 81 มาไหว้พระแล้วเผ่น หิวโซขอข้าวชาวบ้าน (2548) เร่งรณรงค์คนไทยเลิกทิ้งพ่อแม่ (2548) ชี้สังคมไทยควรมองผู้สูงอายุเป็นมรดกทางวัฒนธรรม (2549) ตายอยู่ในบ้าน 2 ปีไม่มีใครรู้ ลูกไปพบ-เป็นกระดูก (2550) เผยคนชราถูกโดดเดี่ยวพุ่งถึง 4 แสน (2551) พ่อเฒ่าวัย 80 น้อยใจเขียนป้ายประจานติดหน้าบ้านลูกเนรคุณ (2551) ผู้สูงอายุกับการตกเป็นเหยื่อความรุนแรง (2552)* เป็นต้น

(5) การทอดทิ้งผู้ป่วยเรื้อรังหรือพิการ

แม้จะมีสัดส่วนเพียง 3% แต่การทอดทิ้งผู้ป่วยก็มักเป็นส่วนหนึ่งของข่าวที่สะท้อนให้เห็นถึงความล้มเหลวของสถาบันครอบครัว ในฐานะที่ควรจะมีบทบาทสำคัญหรือมีหน้าที่หลักในการดูแลสมาชิกในครอบครัวที่เจ็บป่วยเรื้อรังหรือพิการ ซึ่งต้องการการดูแลอย่างใกล้ชิดและต่อเนื่องยาวนาน แต่จากข่าวที่เกิดขึ้นพบว่า มีการทอดทิ้งคนป่วยด้วยโรคเรื้อรังต่างๆ ผู้พิการ ทั้งทางกาย สติปัญญา และทางจิตอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้

ก็เป็นข่าวการเข้าไม่ถึงสวัสดิการต่างๆ รวมทั้งการไม่ได้รับการดูแลรักษาตามสมควร

ตัวอย่างข่าวการทอดทิ้งผู้ป่วยหรือพิการได้แก่ *พบหนุ่มง่อยพ่อแม่ทิ้งทุกข์ทรมานกว่า 18 ปี (2541) คนไทยแห่ปล่อยเกาะญาติโรคจิต (2548) ลูก 2 คนเกี่ยงเลี้ยงพ่ออัมพฤกษ์ พาขึ้นแท็กซี่ทิ้งไว้คอนโด (2548) ลูกทรพีอุ้มพ่ออัมพฤกษ์ทิ้งวัด (2550) แฟชั่นลูกทรพีโผล่อีก ลูกจับพ่อไปปล่อยวัด (2550) เฒ่า 75 อัมพฤกษ์ เมีย-ลูกทิ้งอยู่วัด (2550) พบหนูน้อยวัยขวบเศษพิการทางสมองโดนพ่อแม่ทอดทิ้ง (2550) สลดด.ญ.ดักแด้ถูกพ่อแม่ทิ้ง (2551) เฒ่าโรคประสาทถูกล่ามโซ่นานเกือบ 20 ปี (2552)* เป็นต้น

2. ความรุนแรงในครอบครัว

ปัญหาเรื่องความรุนแรงในครอบครัวเป็นประเด็นที่สื่อให้ความสนใจนำเสนอข่าวอย่างสม่ำเสมอ และเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นรายวันทั่วประเทศ ในการรวบรวมครั้งนี้มีทั้งสิ้น 6,550 รายการ คิดเป็น 25% ของฐานข้อมูลทั้งหมด ในหัวข้อความรุนแรงในครอบครัวนี้ ได้แก่ ประเด็น

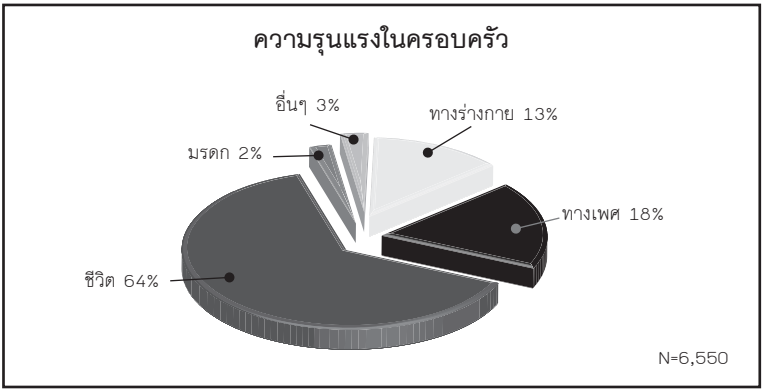

ข่าวความรุนแรงหลายรูปแบบที่เกิดขึ้นภายในครัวเรือน โดยบุคคลในครอบครัวหรือบุคคลที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกัน ทั้งทางสายเลือดและการแต่งงาน แบ่งได้เป็นประเด็นความรุนแรงทางกาย ความรุนแรงทางเพศ และความรุนแรงทางจิตใจ (ซึ่งไม่ได้เป็นข่าวโดยตรง แต่เป็นปัจจัยที่นำไปสู่ความรุนแรงในรูปแบบอื่นๆ) ดังรายละเอียดต่อไปนี้

2.1 ความรุนแรงในครอบครัวที่ถึงแก่ชีวิต

ความรุนแรงที่เกิดขึ้นในครอบครัวและมักจบลงด้วยการสูญเสียชีวิต ได้แก่ การทำร้ายร่างกายจนเสียชีวิตที่เกิดขึ้นภายในครอบครัวโดยบุคคลในครอบครัวหรือผู้ที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิด คู่กรณีอาจเป็นทั้งพ่อ/แม่กับลูก สามีกับภรรยา หรือคู่ความสัมพันธ์ในครอบครัวแบบอื่นๆ ทั้งที่มีความสัมพันธ์ทางสายเลือด การแต่งงาน และนอกสมรส เช่น พ่อตา-ลูกเขย พี่สะใภ้-น้องเขย อา-หลาน ตา-ลูกเลี้ยง แม่เลี้ยง-เมียน้อย ฯลฯ จากฐานข้อมูลที่รวบรวมพบว่า การทำร้ายที่ถึงแก่ชีวิตโดยบุคคลในครอบครัวมีทั้งสิ้น 4,164 รายการ หรือคิดเป็น 64% ของข่าวในหัวข้อความรุนแรงในครอบครัว โดยสามารถแยกลักษณะของความรุนแรงในครอบครัวที่เกิดขึ้นและนำไปสู่การเสียชีวิตได้ดังนี้

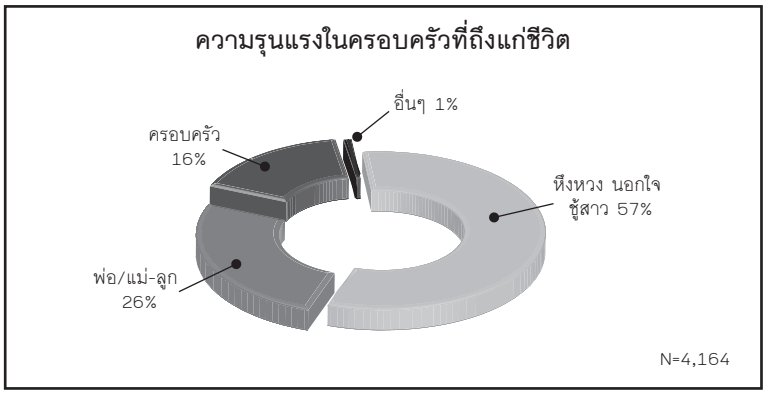

(1) สาเหตุส่วนใหญ่ของการทำร้ายคนในครอบครัวจนถึงแก่ชีวิตคือ การหึงหวง นอกใจ ชู้สาว

นอกจากนี้ยังรวมถึงความขัดแย้งระหว่างเมียหลวง-เมียน้อย กรณีไม่สามารถยอมรับการยุติความสัมพันธ์ การไปมีความสัมพันธ์กับบุคคลอื่น มีความสัมพันธ์นอกสมรส ความรู้สึกระแวง หึงหวงอีกฝ่ายว่าจะไปมีความสัมพันธ์ชู้สาวกับคนอื่น ประเด็นทางอารมณ์ความรู้สึกที่รักมากเกินไปและหมดรักเหล่านี้ เป็นสาเหตุสำคัญที่นำไปสู่การทำร้ายและจบลงด้วยการฆ่า มีสัดส่วนสูงที่สุดคือ 57% ส่วนใหญ่เป็นกรณีที่เกิดขึ้นระหว่างผัว-เมีย เมียหลวง-เมียน้อย และผัวหรือเมียกับบุคคลที่สาม คือ ชู้หรือกิ๊ก ลักษณะการทำร้ายจนเสียชีวิตก็มีตั้งแต่ใช้ปืนยิง แทงหรือฟันด้วยมีดดาบ สาดน้ำกรด ตัดเฉือนอวัยวะเพศ ทุบตี วางเพลิง ขับรถชน กระโดดตึก ฯลฯ นอกจากนี้ ลูกและบุคคลใกล้ชิดก็มีความเสี่ยงที่จะได้รับผลกระทบจากปัญหาความขัดแย้งเหล่านี้ด้วย โดยเฉพาะผู้ที่อยู่ในเหตุการณ์ รวมทั้งการฆ่าตัวตายตาม

ข้อสังเกตประการหนึ่งคือ ภาษาของสื่อที่ใช้สะท้อนให้เห็นถึงอคติทางเพศ มีนัยยะประนามผู้หญิง เช่น การใช้ภาษา “กากี” หมายถึงผู้หญิงที่ไปมีความสัมพันธ์กับผู้ชายอื่น หรือใช้คำว่า “โมรา” หมายถึงหญิงที่กระทำรุนแรงต่อสามี ขณะที่หากเป็นกรณีผู้ชายเป็นผู้กระทำรุนแรง สื่อมักจะใช้คำว่า “บ้านเล็ก” ที่แสดงถึงความสัมพันธ์ชู้สาวกับบุคคลอื่น “แค้น” เพื่อระบุถึงอารมณ์โกรธที่เกิดขึ้น เนื่องจากปัญหาความรักความสัมพันธ์ที่เรียกว่า “พิษรักแรงหึง” เมื่อคู่รักไปมีความสัมพันธ์กับบุคคลที่สาม โดยเฉพาะกับผู้ชายที่ถือว่าเป็นการหยามเกียรติ หรือต้องจบความสัมพันธ์ฉันท์คู่รัก ซึ่งในบางครั้งผู้กระทำฆ่าตัวตายตาม ขณะที่หากเป็นกรณีผู้หญิงเป็นผู้ก่อความรุนแรงนั้น สื่อมักจะใช้คำว่า โหด เหี้ยม เช่น *เมียเหี้ยมจ้าง 6 แสนฆ่าผัวสุดโหด (2542)* นอกจากนี้ยังมีข่าวที่แสดงให้เห็นอคติทางเพศอย่างเห็นได้ชัด เช่นข่าว *ตลบมุ้งยิงชู้ดับแต่เมียปันใจแค่เจ็บ (2542)*

ตัวอย่างข่าว**กรณีหึงหวงระหว่างผัว-เมีย หรือรักสามเส้า หรือมีความสัมพันธ์ซ้อน** โดยสื่อมักจะใช้คำว่าตีท้ายครัว สวมเขา เล่นชู้ ได้แก่ *เมียสวมเขาแค้นตามล่าซัลโวชู้ดับ (2540) ทุบเมียกากีเล่นชู้เพื่อนบ้านตายคามือ (2540) แค้นเมียสวมเขาฆ่าทิ้ง-ยิงตัวตายตาม (2540) ผัวจอมโหดหึงเมียจนหน้ามืดตีตายคามือ (2541) กากีเริงสวาทชู้ ผัวแค้นแทงพรุน (2541) ตัดสินรักสามเส้ายิงหัวเมียกอดศพฆ่าตัวตาม (2541) เห็นภาพเมียระเริงรักกับชู้ ผัวชักปืนยิงไม่ยั้งคาเตียง (2542) สุดแค้นผัวมากรัก เมียฆ่าโหด น้ำกรดสาดเจ้าโลก (2543) มีดทำครัวแทงมิดด้าม เกย์หนุ่มฆ่าโหดสาวใหญ่แย่งผัว (2543) แค้นโดนตีท้ายครัว ลูกผู้ชายยอมไม่ได้ กล้วยแขกฆ่าส้มตำ (2543) แค้นถูกหยามเกียรติยิงชายชู้ดับสยอง (2544) เมียหึงฆ่าผัวแล้วกรอกยาตายตาม (2544) เมียผศ.แค้นผัวดร.มีสัมพันธ์สวาทหญิงอื่น ควงปืนจ่อยิงดับสยอง (2545) สาวหึงโหด เตารีดทุบแฟนดับดิ้น (2545) สุดทนเมียกกชู้เริงรักเพื่อนครูยิง-ฟันกระจุย (2545) หนุ่มรปภ.แค้นเมียระรื่นชู้คว้าปืนยิงทะลุอก (2545) จิกผมจ้วงแทงคอดับชู้คาลานสวาท (2546) พ่อเฒ่า 74 หึงสยองฆ่าเมียวัย 81 (2546) ปืนกุฏิหาหลวงพี่ ผัวจับได้บีบคอดับ (2546) ผัวสุดทนฆ่าโหดเมียกากีหาสู้ชายชู้ไม่ได้ (2547) เฒ่า 66 ยิงพี่ 67 ดับ หึงจู๋จี๋เมียวัย 60 ปี (2547) หนุ่มไฟฟ้าคลั่งตีชู้ดับ ขณะพลอดรักกับภรรยา (2547) จ่อยิงชายชู้คาเตียงคาวกามเช่นสวาท สตท.หึงโหดยิงหัวเมียดับแค้น (2547) หนุ่มหึงโหดรัดคอฆ่าสาวใหญ่ ฉุนนอนกกชายชู้ลบหลู่เกียรติ (2547) ลูกเอาแม่ทำเมียหึงพ่อเลี้ยงรัวยิงดิ้นดับคาอก (2547) ผัวหึงโหดค้อนทุบเมียขวานจามสยอง (2548) ผัวหนุ่มฉุนเมียแก่ขี้หึงจนน่ารำคาญฟันดับ-ฆ่าตัวตาม (2549) เมียสาดน้ำกรดใส่ผัวจอมเจ้าชู้เสียชีวิตอนาถ (2549) นร.หนุ่มหึงนักเรียนสาวมีกิ๊กใหม่ยิงดับคาห้องเรียน (2549) เจอล่อนจ้อนอยู่กับชู้-ผัวตื้บเมียตายคาตีน (2550) แค้นทอมกกเมียจ่อหัว 2 นัดดับ (2550) พิษรักแรงหึง 'หั่นเจ้าโลก' บทเรียนจำฝังใจ 'ผู้ชาย*

เจ้าชู้' (2550) สามีไม่เลิกกิ๊กสาว-เมียฆ่ายกครัว 4 ศพ (2550) เมียปันใจทอมด่าผัวไม่มีน้ำยา หนุ่มโรงงานแค้นมีดปาดคอดับ (2551) เมียน้อยโหดไฟเผาพร้อมสามี หึงไม่กลับบ้านไปหาเมียหลวงน้ำมันราดร่อแร่ (2551) สุดแค้นถูกสวมเขา ดต.ยิงชู้ดับเมียเจ็บ (2551) สาวแค้นผจก.ไฟแนนซ์หนีงานแต่งพาญาติสกรัมดับอนาถ หลอกให้จัดงานหรูรอเก้อจับได้มีครอบครัวอยู่แล้ว (2552) รวบเจ้าอาวาสดัง ฆ่าผัวคู่กิ๊กกะชวกยับ 7 แผล (2552) จับพระหึงโหดแค้นเมียมีกิ๊ก (2552) พระใจเหี้ยมร่วมสีกาโหดลวงฆ่าทิ้งผัว (2552) เป็นต้น

ตัวอย่างข่าวกรณีระแวงว่าจะนอกใจหรือไปมีความสัมพันธ์ชู้สาวกับบุคคลอื่น ได้แก่ *ระแวงสวมเขา ยามคลั่งฟันยับ 19 แผลฆ่าเมีย (2540) เมียบุกฆ่าผู้หมวดคาสน. แค้นปันใจยิงตัวตายตาม (2540) ระแวงเมียนอกใจจ่อยิงดับ-ฆ่าตัวตาม (2541) ระแวงเมียมีชู้ใช้มีดฟันคอดับ (2541) ระแวงพ่อเลี้ยงชอบเมียยิงดับสนิท 2 ศพ (2542) ม.4 ระอาแฟนม.2 ขี้หึงจ่อยิงสยอง (2544) ผัวฆ่าเมีย ทั้งยิงแทงระแวงมีชู้ (2544) ภรรยาสุดทนสามีกล่าวหามีชู้ ทุบตีคว้าเหล็กแป๊บฟาดดับ (2545) ผู้เฒ่า 72 หึงสุดโหด ระแวงเมียแก่คบชู้ ชัก.22 ซัดดับอนาถ (2545) เกย์รักโหดจ่อยิงหนุ่มแล้วฆ่าตัว (2545) ผัวโหดระแวงเมียมีชู้กระหน่ำแทงดับ (2545) จุดไฟเผาลูกกับเมีย ระแวงปันใจชายอื่น (2546) เมียระแวงผัว-ฆ่าโหด ตัดจู๋-ต้มจนสุกคาหม้อไฟฟ้า (2546) เมียแก่ระแวงผัวเด็กมีกิ๊ก ตัดทิ้งเจ้าโลกทิ้ง (2548) ระแวงเมียควักระเบิดขู่ สลักหลุดบึ้มฝ่ายหญิงดับ (2548) ผัวโหดเตะก้านคอเมียดับอีกราย เมียเสี่ยคว้าปืนซัลโวผัวขณะนั่งจู๋จี๋กิ๊ก (2549) ผัวหึงโหดซ้อมเมียดับคาเตียง ระแวงแต่งตัวสวยผิดปกติหวั่นแอบไปมีกิ๊ก (2549) รปภ.ระแวงเมียปันใจให้ชายอื่นแทงดับ-ลูกเจ็บ (2552) ผัวฝรั่งหึงโหดระแวงเมียชาวไทยนอกใจซ้อมจนตาย (2552) เมียสาวระแวงผัวตร.แอบมีกิ๊ก ส่องดับฆ่าตัวตายตาม (2552) ระแวงเมียแอบกิ๊กญาติหลวงพี่หึงสึกบุกยิงดับ (2552)* เป็นต้น

กรณีที่พ่ายรัก หรือไม่สามารถยอมรับการยุติความสัมพันธ์ฉันท์คู่รักได้ ซึ่งนอกจากจะเกิดขึ้นระหว่างคู่ความสัมพันธ์แล้ว หลายกรณียังเกิดขึ้นกับญาติหรือบุคคลใกล้ชิดคู่กรณีอีกด้วย ได้แก่ *แค้นเมียสาวตีจากฆ่าโหดราดน้ำกรด (2540) แค้นถูกนักร้องสลัดรัก ผัวเก่าจิกหัวจ่อยิงดับ (2540) เขยแค้นหฤโหดเผาทั้งเป็นพ่อตาขวางรัก (2541) เมียไม่คืนดีลากลูกซองยิงฟุบคาวงข้าว (2541) ผัวแค้นเมียตีจาก กอดคอจุดระเบิด (2541) รักคุดผัวโหดฆ่าเมียตามตื๊อง้อไม่สมหวัง (2541) เมียไม่ยอมคืนดีผัวยัวะยิงทิ้ง (2542) รักสลายต้องตายด้วยกัน เมียรักไม่ยอมคืนดีจ่าตัดสินด้วยลูกปืน (2544) แค้นสาวเบี้ยวแต่ง เสี่ยมือถือลั่นไกโหดยิงตัวตาม (2546) แค้นแม่ม่ายจับลูกพาหนีต่อรองคืนดี (2547) คลั่งเมียฟ้องหย่าฆ่าบ้าระห่ำล้างครัวตาย 4 ศพ (2548) สาวแทงผัวผอ.รับทำใจไม่ได้ถูกตีจาก (2548) ครูหนุ่มแค้นขอคืนดีไม่เป็นผล บุกยิงอดีตภรรยาดับคาร.ร. (2548) นอนกอดศพ 2 วัน แฟนปี 4 ขอเลิกรปภ.บีบคอดับ (2548) เฒ่า 63 ปืนโหดรัวฆ่า 3 ศพ แค้นเมียไม่คืนดี (2549) ผัวโหด-เมียขอหย่าเตะคอหักตาย (2549) รวบผัวโหดกระทืบเมียน้อยดับ หลังฝ่ายหญิงตีตัวออกห่างพยายามขอเลิก (2549) ฆ่าตัดพวงสวรรค์จอมเจ้าชู้ เมียเก่าแค้นถูกทิ้ง บุกทุบหัวก่อนเฉือน (2550) ฆ่าเมียพร้อมลูก 3 คนป่วยเครียดกลัวนอกใจ (2550) กิ๊กขอเลิก-รับไม่ได้ เมียตร.พาลฆ่าทิ้ง ยิงกิ๊กผัวดับอีกราย (2550) เฒ่า 72 หึงโหดบุกยิงเมียเก่า 50 คบหนุ่ม 32 (2550) ทอมรักคุดคว้ามีดปักหัวใจดี้ดับก่อนดิ่งชั้น 7 ตายตาม (2551) สามีโหดง้อเมียไม่สำเร็จยิงทิ้ง 2 ศพ (2551) ดต.คลั่งรักแค้นฆ่าพ่อตาแม่ยาย หย่ากับเมีย 2 ครั้ง ขอคืนดีไม่ได้-ยิง (2552) อดีตสามีหึงโหดบุกถล่มงานแต่ง (2552) เครียดเมียขอเลิกมีดฟันปางตาย-ปาดคอตัวเองซ้ำ (2552)* เป็นต้น

ตัวอย่างข่าวกรณีความรุนแรงเนื่องจากปัญหาขัดแย้งระหว่างเมียน้อย-เมียหลวง ได้แก่ *ลิเกหนุ่มรวยรักจ่อยิงเมียหลวง ฐานหือ*

เมียน้อย (2540) มีเมียน้อยต้องตาย (2541) เมียหลวงโหดรัวยิงเมียน้อยดับกลางตลาด (2541) หลวง-น้อยเปิดศึกดวลมีดสั้น (2542) หลงรักผัวชาวบ้าน ม่ายอำมหิตราวีกรีดหน้าเมีย (2542) เมียน้อย ด.ต.ฆ่าบ้านใหญ่เหตุแย่งที่ดิน (2542) เมียน้อยบุกบ้านแม่ผัว เมียหลวงใช้มีดแทงดับ (2543) รวบเมียน้อยพยาบาลจ้างยิงเมียหลวง (2546) เมียหลวงด.ต.มอบตัวยิงเมียน้อย (2546) บ้านเล็กกะซวกบ้านใหญ่ดับสยอง (2547) เมียน้อยหึงโหดบุกแทงเมียหลวงดับ (2547) เผาทั้งเป็นเมียน้อย บุกย่างสดเมียหลวงหึงโหด (2547) เมียน้อยยิงเมียหลวงแค้นหยามลูกผู้หญิง (2547) เมียหลวงเปิดศึกบุกยิงเมียน้อยดับ แค้นผัวหนีมานอนกก-ยิงตัวตายแต่รอดหวุดหวิด (2548) เมียหลวงจอบฟาดเมียน้อยดับคาบ้าน 3 ผัวเมีย (2549) เมียน้อยแทงบ้านใหญ่ดับกลางห้าง (2549) ผัวน้อยส่องผัวหลวงดับ (2550) เมียหลวงหึงโหดจ้วงแทงเมียน้อย (2550) เมียหลวงลุยเมียน้อยมีดฟันหัวราดน้ำมันเสื้อ-ผ้า เผาพร้อมเมียเด็ก (2551) เมียน้อยฆ่าเมียหลวงอ้างแค้นถูกด่า-กดขี่ จ้างมือปืนซัลโวคาที่ (2551) จับผัว-เมียหลวงจ้างฆ่าเมียน้อย (2552) หลวงสุดกลั้นผัวอบต. ควงมาเย้ย กรดสาดหน้าบ้านเล็ก ยิงเป้ากางเกงเล็งพวงสวรรค์มุ่งดับไฟแค้นพลาดถูกท้อง (2552) หึงโหดเมียหลวงคว้าลูกซองยิงเมียน้อยดับ (2552) เป็นต้น

นอกจากนี้ยังมีกรณีความรุนแรงในครอบครัวที่มีสาเหตุจากการไม่ได้รับการตอบสนองทางเพศ ไม่ยินยอมให้มีเพศสัมพันธ์ ทำให้อีกฝ่ายโกรธและลงมือทำร้ายจนถึงแก่ชีวิต เช่นข่าว *กิ๊กสาวแทงผจก.บิ๊กซีดับไม่ให้อึ๊บโมโหเข้าตบตีมีดจิ้มสวนตัดเส้นเลือด (2549) ฆ่าเมีย-ลูกเลี้ยงเผาบ้าน-ยิงตัวฉุนเมียไม่ให้นอน (2550) รวบผัวฆ่าเมียหมกม่านรูดอ้างหยามเซ็กซ์สู้ฝรั่งไม่ได้ (2550) รปภ.หนุ่มขออึ๊บเมียก่อนแยกทางไม่ยอมคว้าท่อนเหล็กตีผัวดับคาที่ (2550) พระเอกลิเกโหดถล่มยิงกิ๊กพรุนฉุนปมบนเตียงหญิงเมาท์หนักชายเป็นซาดิสต์ (2552)* เป็นต้น

(2) ความรุนแรงในครอบครัวระหว่างพ่อ/แม่และลูก

ในที่นี้เป็นกรณีพ่อ/แม่ทำร้ายลูกจนถึงแก่ชีวิต และลูกทำร้ายพ่อ/แม่จนถึงแก่ชีวิต และกรณีทำร้ายจนถึงแก่ชีวิตทั้งครอบครัว มีสัดส่วนคิดเป็น 26% ของข่าวว่าด้วยความรุนแรงในครอบครัว สาเหตุที่แยกเป็นหัวข้อไว้ต่างหากก็เพื่อแสดงภาพความรุนแรงต่อชีวิตที่สามารถเกิดขึ้นได้ง่ายที่สุด เนื่องจากเกิดขึ้นจากบุคคลที่ใกล้ชิดที่สุด ไว้ใจได้มากที่สุด คือ พ่อ-แม่-ลูก สาเหตุของความรุนแรงในครอบครัวหัวข้อนี้มีหลายประการด้วยกัน เช่น ฆ่าครอบครัวเพื่อหนีปัญหาบางอย่าง โดยเฉพาะปัญหาเศรษฐกิจ ความเครียด ความผิดหวัง ความเจ็บป่วยร้ายแรง หรือเป็นผลจากเมาเหล้า ติดยาเสพติด ที่น่าสนใจคือ การฆ่าลูกด้วยเหตุยุติความสัมพันธ์กับสามีหรือภรรยา หรือเพื่อประชดพฤติกรรมของอีกฝ่าย และกรณีลูกทำร้ายพ่อเนื่องจากทำร้ายแม่ ทั้งนี้ ข่าวในหัวข้อนี้ทั้งหมดรวมถึงพ่อ/แม่เลี้ยง หรือพ่อ/แม่บุญธรรมไว้ด้วย

ตัวอย่างข่าวที่**พ่อหรือแม่ทำร้ายลูกจนเสียชีวิต** มีสาเหตุหลากหลาย เช่น ทนต่อบางพฤติกรรมไม่ไหว ประชดคู่สมรส เป็นผลจากเหล้าหรือยาเสพติด ฯลฯ ได้แก่ *พ่อโหดกระทืบลูกติดแม่ 2 ขวบไส้แตก (2540) ลูกร้องดังพ่อรำคาญจับปาดคอ (2540) ผัวติดเหล้า เมียโหดเฉือนคอลูก 2 ขวบดับ (2541) พ่อสุดทนจำใจฆ่าลูกทรพีทาสยาบ้า (2541) ประชดเมียทิ้งพ่อฆ่าลูก 2 ขวบกรอกยาพิษ (2541) พ่อคลั่งยาบ้าจับลูกโยนน้ำ (2541) ติดเอดส์จากผัว ชี 5 ฆ่าลูก กรอกยาเชือดคอ (2541) ลูกโยเยพ่อเลี้ยงเตะโครมดับอนาถ (2541) สองแม่ลูกน้อยใจชีวิตซดยาฆ่าแมลงดับ (2541) พ่อจำใจฆ่าลูกทรพีทำร้ายแม่ (2541) พ่อแค้นลูก เห็นเป็นกระสอบทรายกะซวกดับ (2542) ปมแม่คลั่งฆ่าลูกน้อยเอือมระอาผัว (2542) แค้นผัวกลับตึกฆ่าลูกในไส้ (2542) 3 พ่อแม่ลูกสลดซดยาหนีความอดอยาก (2542) ประชดเมียหนี ผัวระเบิดหัวดับ ยิงทิ้งลูกชายหญิง (2542) แค้นผัวรักทรยศ แม่อำมหิต*

จับลูกกรอกยาพิษ (2542) กระทืบลูกตายคาที่ พ่อเลี้ยงโหดระบายแค้นแทนเมีย ขอเงินกินเหล้าไม่ได้ (2542) เอื้องเหนือประชดผัว เชือกมัดร่างลูกน้อยโดดอ่างเก็บน้ำฆ่าตัว (2543) หักคอฆ่าสลดลูกชาย 4 ขวบ แม่เอดส์ขั้นสุดท้ายห่วงลูกรับชะตาโหด (2543) น้อยใจผัวกินยาฆ่าตัวตายพร้อมลูกน้อย (2543) พ่อเลี้ยงอำมหิตจับโยนบกสลบฆ่าลูกวัยขวบครึ่ง (2544) สลดพ่อฆ่าลูกแค้นด่าเมียน้อยชักปืนยิงหัว (2544) พ่อสุดทนซัลโวลูกทรพีดับคาบ้าน (2544) เมียระแวงผัวมีชู้ จับลูก 2 คนกรอกยาพิษ-ฆ่าตัวตาย (2544) จับพ่อเลี้ยง-แม่แท้ทุบตีลูกน้อยตายอนาถ (2544) อ้างโมโหเมีย ตีบลูกพิการตาย (2545) พ่อเลี้ยงโหดไม้ฟาดลูก 3 ขวบคามือ ไม่หนำใจชกซ้ำที่ท้อง เหตุป้อนข้าวแล้วงอแง (2546) แม่ 18 ฆ่าลูก 4 เดือน หักคอดับ-ซดยาพิษประชดผัวทิ้ง (2546) พ่อสลัดจีวรฆ่าลูกติดยา เพี้ยนชำเราสัตว์ไม่พอตามราวีแม่ (2547) น้อยใจเมียมีผัวใหม่ซดยาพิษดับพร้อมลูก 2 ขวบ (2547) แม่รับโมโหลูกอึราด จับหัวโขกห้องน้ำดับ (2548) ยาพิษใส่นมกรอกลูกดับ ผูกคอตายตาม ระแวงผัวปันใจ (2548) ซ้อมเมียน่วม พ่อ 74 เข้าห้าม เจอพร้าเข้าขู่ ลูกซองยิงดับ (2548) เฒ่า 74 แทงลูกเลี้ยงขี้เมา ตัดขั้วหัวใจดับอนาถ สุดทนถูกซ้อมประจำ (2548) แม่รมแก๊สฆ่าลูก 8 เดือนตายอนาถแค่ผัวไม่กลับบ้าน (2549) แม่มอบตัวรับฆ่าลูกสาววัย 9 เดือน เพราะผัวใหม่ไม่ชอบที่มักร้องไห้โยเย (2549) พ่อโมโหลูกร้อง บีบคอดับคามือ (2551) พ่อเหลืออดฆ่าลูกทรพี เผยเหตุโดนซ้อมประจำ (2551) จน-เครียด-คลั่ง พ่อตีบลูกสาวดับแค่ทำไอติมเลอะบ้าน (2552) ฉุนเปิดวิทยุดัง-พ่อยิงลูกเลี้ยงดับ (2552) เป็นต้น

ตัวอย่างข่าวที่**ลูกเป็นผู้ทำร้ายพ่อหรือแม่จนเสียชีวิต** ได้แก่ *ไอ้ทรพีคลั่งยาบ้า ปากฉลามฆ่าพ่อดับ (2540) ลูกฆ่าแม่ทุบกบาลตายคาที่ (2540) ลูกทรพีคลั่งคว้าปังตอไล่ฟันพ่อแม่น้อง (2540) ลูกทรพีเสี้ยนยาบ้าฆ่าพ่อทำร้ายแม่ (2541) ลูกทรพีคลั่งยาบ้าแทงแม่ร่างพรุน (2541) ลูกฆ่าพ่อ ถูกกดดันทนไม่ไหว (2542) ฆ่าพ่อเลี้ยงมอบตัว*

แค้นปล้ำน้อง (2542) ลูกก่อเหตุปิตุฆาตแค้นพ่อทรมานแม่ (2543) เห็นพ่อเมาทุบตีแม่ ลูกวัย 14 ปีปิตุฆาต (2543) ทรพีติดยา-ประสาท ฆ่าพ่อบังเกิดเกล้า (2543) ลูกทรพีฆ่าแม่แล้วเผา อ้างอยู่ไปเปลือง ข้าวสุก (2543) ลูกทรพีก่อคดีปิตุฆาต ปืนแก๊ปจ่อยิงขมับพ่อ โมโห ถูกสั่งให้ทำงาน (2544) ลูกทรพีฆ่าพ่อ-ย่า ฉุนตำหนิตกงานพาคู่เกย์ เข้าบ้าน (2545) ลูกสุดทนพ่อขี้เมา ซ้อมแม่ประจำ จ้วงมีดแทงดับ (2545) ตะลึงแม่-ลูกมั่วเซ็กส์ อ้างถูกหยามมาตุฆาต (2545) ลูกทรพี ฆ่าพ่อแค้นทิ้งแม่มีเมียใหม่ (2546) ทรพีโหดโมโหหิวสากทุบหัวฆ่าพ่อ บังเกิดเกล้า (2546) ซัลโวดับคาชามข้าวลูกฆ่าแม่อ้างไม่ยอมให้เที่ยว (2546) ลูกทรพีแม่ไล่ไปนอนฉุนใช้ไม้ตีสมองกระจาย (2547) ล่าลูก ทรพีโมโหหิวมีดฟันหัวพ่อบังเกิดเกล้า (2547) ลูกทรพีตีพ่อตายคามือ ขอเงินเที่ยวให้ร้อยเดียว (2547) ชะแลงตีหัวพ่อดับ ยัวะถูกด่าขี้เมา-หลังยาว (2547) ลูกเลี้ยงโหดฆ่าพ่อ ฉุนทำร้ายแม่-เมีย ใช้มีดแทงไส้ ทะลัก (2547) ลูกทรพีฟันคอแม่ดับ อ้างแค้นพ่อ-แม่หุงข้าวไปถวายพระ (2548) ทะเลาะกันเรื่องแมว ลูกฟันคอฆ่าพ่อเลี้ยง (2549) ลูกทรพี ฆ่าแม่ ทำแต่ไข่เจียว (2549) ลูกเลี้ยงแค้นถูกด่าขี้คุก คว้ามีดแทงพ่อ เลี้ยงดับ (2549) สลดลูกสาวปกป้องแม่ คว้ามีดแทงพ่อเลี้ยงดับแค้น ทำร้ายบุพการี (2549) ลูกทรพีกระทืบพ่อดับ แม่เผยทำร้ายประจำ เพราะฤทธิ์สุรา-ยาบ้า (2549) ทรพีชักมีดแทงพ่อดับ แค้นถูกตบเรื่อง ขี้เหล้า (2550) สยองลูกฆ่าพ่อก่อนคว้านทองกินเครื่องใน-หัวใจ (2550) สุดสลด-ลูกทรพี ฆ่าพ่อแม่ตายคามือ แค้นรักน้องมากกว่า (2550) ทรพีน้ำร้อนราดไม้ตีแม่พิการดับ (2550) ลูกทรพีฆ่าพ่อ ทนไม่ไหวเมาแล้วซ้อมแม่ (2551) ลูกเลี้ยงทุบแม่เลี้ยงกดน้ำดับ ฉุน ทำกับข้าวช้าพ่อดุไล่หนี (2551) ทรพีฆ่าพระพ่อ ยิงดับอำมหิต (2551) แค้นซ้อมแม่-แทงพ่อเลี้ยง (2551) คว้ามีดแทงพ่อ 11 แผลดับหลัง ถูกดุด่าให้ช่วยทำงาน (2552) ลูกชายทรพีบุกฆ่าแม่ โมโหไม่ประกันตัว (2552) เป็นต้น

ตัวอย่าง**ข่าวทำร้ายจนถึงแก่ชีวิตทั้งครอบครัว หรือฆ่ายกครัว** ได้แก่ *นาแล้งสวนล่มหนีจนฆ่าล้างครัว (2540) หนุ่มใหญ่พ่ายชีวิตยิงลูกฆ่าตัวตายหนีกลุ้ม (2540) ม่ายสาวเครียดจัดฆ่าเผาลูกครอบครัวแตกยับ (2545) พ่อยิงลูกสาววัย 15 หนีสภาพชีวิตรันทด (2545) พ่อ-แม่วัยโจ๋กรอกยาพิษ หนีโรคร้ายตายตามลูก 4 ขวบ (2546) สลดฝาแฝดวัย 1 เดือน ตาย 3 ศพพร้อมแม่ ผูกคอยกครัวประชดชีวิต (2546) น้อยใจเมียกรอกยานอนหลับลูกแล้วแขวนคอตัวเอง (2547) กรอกยาพิษฆ่า 3 ลูกสาว พ่อ-แม่โดดตึกตายตาม (2548) เมายาบ้า-วิปริต ฆ่ายกครัวพ่อ-พี่-น้อง 3 ศพ (2548) หนุ่มฆ่ายกครัวอ้างแค้นพ่อแม่ปล่อยน้องถูกข่มขืน (2548) สลดซี 5 ปืนคลั่ง โรคซึมเศร้ามรณะยิงยกครัว 5 ศพ (2548) พ่อพ่ายสังคมจับลูก 3 ขวบโยนดิ่งตึกตายตาม (2548) พ่อค้าเครียดยิงลูก-เมียก่อนฆ่าตัวตาย (2548) เครียดฆ่าเมีย-ลูก ยิงตัวตายตาม 3 ศพ ปมบ่อกุ้งเจ๊งหนี้ท่วม (2549) ซดยาพิษผสมเหล้ายกครัว 4 ศพ - จับลูกน้อย 4 ขวบกรอกจบชีวิตรันทด (2549) น้อยใจผัวไม่กลับบ้าน เมียโดดทะเลลาตายหอบลูกจมดิ่ง-3 ศพ (2550) ตร.เครียดปัญหาครอบครัวยิงลูก-เมียเจ็บจ่อขมับตัวเองดับ (2550) อดีตสจ.ป่วยมะเร็ง ยิงลูกป่วยประสาท แล้วระเบิดตัวตาม (2550) สังเวยความจน กรอกพิษตายยกครัว 5 ศพ (2551) ลูกชายติดยาจนถอนตัวไม่ขึ้น พ่อแม่เลยวางยาพิษตายกันทั้งบ้าน (2551) เครียดหนี้ท่วม 10 ล้าน แม่ฆ่าลูก ยิง 5 ขวบ-แล้วยิงตัว (2551) มาตุฆาต-ยิงตัวตายตาม สงสารแม่ป่วยหนัก ตร.ท่องเที่ยวลั่นไก (2552)* เป็นต้น

(3) ความสัมพันธ์ขัดแย้งในครอบครัว

ในที่นี้หมายถึง กรณีการทำร้ายถึงชีวิตคนในครอบครัว ทั้งกรณีพ่อ/แม่ทำร้ายลูก สามีทำร้ายภรรยา พ่อตาทำร้ายลูกเขย หรือญาติทำร้ายและฆ่ากัน สาเหตุขัดแย้งที่นำไปสู่การฆ่าในครอบครัวนี้มีหลาย

ลักษณะ ได้แก่ การไม่สามารถทนกับพฤติกรรมของอีกฝ่ายได้ เช่น ชอบทุบตี ใช้กำลัง บังคับให้มีเพศสัมพันธ์ ไม่รับผิดชอบครอบครัว เล่นการพนัน กินเหล้า ติดยาเสพติด ไปจนถึงปัญหากระทบกระทั่งเล็กๆ น้อยๆ ในครอบครัวที่นำไปสู่การลุแก่โทสะ การโทษคนในครอบครัว ในกรณีที่ทำให้ครอบครัวตัวเองล่มสลาย ไม่สามารถขอคืนดีกับคู่ได้ และลงเอยด้วยการใช้ความรุนแรงในที่สุด

ตัวอย่างข่าวความรุนแรงในครอบครัว **เนื่องจากปัญหากระทบกระทั่งเล็กน้อยในชีวิตประจำวัน** ทั้งระหว่างคู่สมรส ญาติทางสายเลือด และญาติจากการแต่งงาน ได้แก่ *เมียไม่ให้เงินผัวถูกหมกท้องร่อง (2540) เขยโหดกลัวแม่ยายพรากเมียกะซวกดับ (2540) ขอยืมเงินแม่ยายไม่ได้ยิงเมียฆ่าตัว (2540) ตัดหัวน้องสะใภ้เซ่นหิวข้าว (2541) เหม็นขี้หน้าผัวใหม่ลูกสาว จับหลานกรอกยาฆ่าแมลง (2542) พี่เขยกระหน่ำยิงน้องสะใภ้ปากจัด (2542) ผัวเมียขี้บ่นด่าไฟแลบ ผัวเดือดยิงทิ้ง (2542) ปู่-ย่ามหากาฬราดน้ำกรดฆ่าหลาน 6 ชีวิต (2544) ฆ่าเจ้าสาวแค้นอมเงินช่วยงานแต่ง (2544) หวงรถคันโปรดน้องขี้ยัวะระเบิดหัวพี่ (2545) แค้นเมียแอบขายที่กะซวกดับ (2545) สิ้นเสน่ห์ปลายจวัก ผัวฆ่าเมียฉุนซุบหน่อไม้จืด (2546) จ่าตร.สุดทนปากเมียปืนจ่อขมับกดโป้ง (2546) ยัวะแค่เปิดประตูช้า ยิงเมียดับผญบ.โหดฆ่าตัวตาม (2546) ยัวะลูกเขยปากไม่ดี ฆ่าเผาโหดพ่อตาวัย 71-จนมุม (2548) ขอเงินดันไม่ให้ เมียฉุนยิงผัวดับ (2548) สาวใหญ่ฆ่าปิดปากหลานสาว ทุบหัวจับโยนทิ้งน้ำกลัวปูดข่าวชู้รักคนใหม่ (2549) 3 ขวบโยเย-เชือดคอ น้าสาวโหดโยนศพทิ้งอ่างห้องน้ำ (2549) เขยโหดฉุนพ่อตากระหน่ำลูกซองใส่ฐานดุด่าไม่เว้นวัน (2551) แม่ยายปืนดุยิงลูกเขยดับ เถียงสู้-ไม่ได้ (2551) รำคาญหลานร้องโยนบ่อดับ (2551)* เป็นต้น

ตัวอย่างข่าวฆ่ากันในครอบครัว**เนื่องจากพฤติกรรมใช้ความรุนแรงของคู่หรือคนในครอบครัว** มีทั้งที่เกิดขึ้นระหว่างคู่สมรสโดยตรง และที่เกิดขึ้นกับญาติพี่น้องในครอบครัว เนื่องจากผู้กระทำมีพฤติกรรมใช้ความรุนแรง และญาติใกล้ชิดทนพฤติกรรมนั้นไม่ไหว ได้แก่ *พ่อตาปืนโหดลั่นไกสังหารลูกเขยตัวดี (2541) สุดทนผัวซาดิสต์คว้าขวานจามดับ (2541) จำใจฆ่าผัวขี้เมาชอบตบแม่เตะลูก (2541) เห็นลูกเมียเป็นกระสอบทราย เมีย-ลูกสาว-ลูกเขยร่วมมือชำระแค้นจับมัดแล้วฆ่า (2541) แค้นซ้อมรายวันย่องทุบหัวผัวตายคาเตียง (2542) ลูกเขยฟันแม่ยายดับแค้นมาด่าซ้อมเมีย (2545) แย่งมีด-แทงอกทะลุ เมียดับแค้น ฆ่าผัว-ซ้อมทุกวัน (2546) ฆ่าจัดฉากแพทย์หนุ่ม เมียรับสุดทนถูกซ้อม-เจ้าชู้ (2546) ฆ่าแม่ยาย-ลุงป้าคลั่งแค้นขวางคืนดีกับเมีย ผัวเก่าโหดใจทมิฬรัวอาก้าใส่บ้าระห่ำ (2547) สาวใหญ่แค้นผัวแข้งโหดคว้าอีโต้สับยับ (2547) สุดทนผัวขี้เมากลับจากเที่ยวแล้วชวนเตะต่อยคว้ามีดแทงสวนดับ (2548) เมียสุดทนผัวเมาแล้วซ้อม-แทงดับ (2549) ม่ายสาวแค้นแฟนหนุ่มขี้เหล้าตบเตะโชว์คว้ามีดแทงดับ (2551) พี่ฉุนยิงน้องดับเห็นชอบเตะพ่อบอกแล้วไม่เชื่อ (2552) สุดทนผัวซาดิสต์เมาซ้อมขอมีเซ็กส์มีดแทงอก-ตัดจู๋ดับ (2552)* เป็นต้น

ตัวอย่างข่าวที่มีสาเหตุจาก**ปัญหาเพศสัมพันธ์ การไม่ยินยอมให้มีเพศสัมพันธ์ของคู่ หรือเพศสัมพันธ์ที่เข้ากันไม่ได้ของคู่** ได้แก่ *เหตุผัวฆ่าเมียไม่พาขึ้นสวรรค์ (2540) ฉุนเมียไม่ให้อึ๊บ คว้าปังตอสับคอวิ่น (2541) มังกรหลับไม่ตื่นเมียหนีฆ่าตัวตาย (2541) หนุ่มรปภ.ทาสกาวแค้นไม่ให้อึ๊บ บีบคอเมียดับคามือ (2542) เมียไม่ให้นอนด้วยผัวโฉดกรีดจิ๋มยับ (2543) เมียไม่ยอมให้อึ๊บ ผัวฆ่าขยี้พี่แฟนดับ (2544) เมียแค้นผัวบ่นรสสวาทจืดชืดแทงดับ (2546) ผัวฆ่าเมียมอบตัวตร.อ้างพิลึกโดนบังคับร่วมเพศ (2547) เครียดนกเขาไม่ขัน-ฆ่าเปลือยเมีย (2548) บีบคอฆ่าผัวเซ็กซ์จัด-บังคับคืนละ 6 ครั้ง (2551) เฒ่าขี้เมาฆ่าเมียดับหลังไม่ยอมให้อึ๊บ (2552)* เป็นต้น

ตัวอย่างข่าวความรุนแรงในครอบครัว **เนื่องจากพฤติกรรมไม่ดี** ทั้งเมาเหล้า เสพยาบ้า ติดการพนัน ล่วงละเมิดทางเพศบุคคลอื่น ฯลฯ ได้แก่ *ผัวแค้นตายซะนังเมียขี้เหล้า (2540) เมาแล้วใช้ฆ้อนปอนด์ทุบหัวเมีย (2541) สุดทนผัวขี้เหล้าอุ้มลูกหนี ง้อไม่สำเร็จยิงพ่อตาดับ (2541) แค้นเมียผีพนันสิง ผัวคว้าเสียมฟาดกะโหลกแบะ (2542) ลูกสาวเสเพลพ่อแม่ซดยาดับสนิท (2542) อีโต้สับลุงเขยสยอง แค้นย่ำยียาย (2542) ผีพนันสิงพ่อคลั่งฆ่าหมู่ลูกเมีย สายไฟรัดคอตายเกลี้ยง 4 ศพ (2545) หลานทรพีเมาคลั่ง-ทุบลุงจนขาดใจ (2546) เสพยาบ้าเพี้ยนคว้าจอบฆ่าเมีย (2546) เมียควงขวานจามหัวผัวขี้เมา (2547) เขยขี้เมาฟันหน้าพ่อตา ยัวะไม่เจรจาคืนดีเมีย (2548) ผัวแทงดับเมียขี้เมากลับเช้า (2549) รวบผัวเมาสติแตกกระทืบเมียดับคาตีน (2550) หลานคลั่งคว้ามีดดาบไล่กระหน่ำฟันป้ายับหลายสิบแผลดับ (2550) สุดทนเมียติดพนันหนี้อื้อ-แทงดับ (2551) พิษพนันบอล-หลานทรพีฆ่าโหดปู่ 87 (2552)* เป็นต้น

ข่าวความรุนแรงในครอบครัวในช่วงที่รวบรวมข้อมูลที่สื่อให้ความสนใจเป็นข่าวดังและติดตามคดีต่อเนื่องระยะหนึ่ง คือ ข่าวหมอวิสุทธิ์ฆ่าชำแหละภรรยาคือพญ.ผัสพร เนื่องจากปัญหาหย่าร้างและทรัพย์สิน ในปี 2544 ข่าวกรณีฆาตกรรมภรรยาอดีตอาจารย์นิด้า ในปี 2544 ที่ต่อมาภายหลังศาลตัดสินให้แค่รอลงอาญา และกลายเป็นประเด็นที่สังคมวิพากษ์วิจารณ์อย่างกว้างขวาง

2.2 ความรุนแรงทางเพศ

ความรุนแรงทางเพศในที่นี้ได้แก่ ความรุนแรงลักษณะต่างๆ ที่เกิดขึ้นในครอบครัวที่เป็นประเด็นทางเพศ ได้แก่ การละเมิด การคุกคามทางเพศ การทารุณทำร้ายทางเพศ การข่มขืนที่เกิดขึ้นในครอบครัว และกรณีความรุนแรงทางเพศที่ส่งผลกระทบชีวิต มีทั้งสิ้น 1,149 รายการ

ที่มากที่สุดเป็นกรณีข่มขืนโดยคนในครอบครัวด้วยกันเอง ทั้งที่เป็นพ่อร่วมสายเลือด พ่อเลี้ยง และญาติ ส่วนใหญ่พบว่าผู้ถูกกระทำรุนแรงเป็นเด็กอายุไม่ถึง 15 ปี อายุน้อยที่สุดของเหยื่อผู้ถูกกระทำรุนแรงทางเพศคือ 1 ขวบ 11 เดือน นอกจากนี้ก็มีผู้พิการ ช่วยเหลือตัวเองไม่ได้ตกเป็นเหยื่อความรุนแรงในครอบครัวอีกด้วย

ประเด็นสำคัญที่มักนำเสนอในข่าวเหล่านี้คือ สาเหตุของการกระทำรุนแรงทางเพศนั้นเกิดจากสาเหตุหลายประการด้วยกัน เช่น เมาเหล้า เสพยาบ้า มีพฤติกรรมชอบใช้ความรุนแรง แต่ที่สำคัญคือทัศนคติแบบชายเป็นใหญ่ ที่คิดว่าผู้ชายเป็นหัวหน้าครอบครัว ลูก/เมียต่างเป็นสมบัติของพ่อ ทำให้ผู้ชายในครอบครัวหลงคิดไปว่ามีสิทธิชอบธรรมที่จะทำอะไรก็ได้กับลูกหลานในบ้านในฐานะเจ้าของชีวิตและร่างกาย เป็นการใช้อำนาจของผู้เป็นพ่อและความเป็นชายที่เหนือกว่ากระทำรุนแรงต่อผู้หญิงในครอบครัว ซึ่งอยู่ในภาวะที่ไม่สามารถต่อสู้ได้ และความกลัวจากการข่มขู่ทำร้าย นอกจากนี้ก็ยังแสดงให้เห็นวุฒิภาวะของหัวหน้าครอบครัวเหล่านี้ที่ไม่สามารถยับยั้งชั่งใจหรือจัดการกับตัวเองเมื่อมีอารมณ์ทางเพศได้

กรณีข่มขืนโดยพ่อแท้ๆ หรือพ่อเลี้ยง

เป็นข่าวที่ถูกนำเสนอบ่อยครั้งและที่เลวร้ายไปกว่านั้นคือการที่ผู้เป็นแม่รู้เห็นเป็นใจ หรือสนับสนุนให้ผู้เป็นพ่อกระทำรุนแรงทางเพศกับลูก เพื่อไม่ให้สามีไปมีความสัมพันธ์อื่นนอกบ้าน ได้แก่ *สลดครอบครัวนรก จับพ่อ-ปู่ขยี้ 2 ด.ญ.ลูกหลาน (2540) 3 พ่อลูกหื่นกามสามัคคีข่มขืน 2 สาวลูกเลี้ยง (2540) สลดจับพ่อบังเกิดเกล้าข่มขืนลูกชายวัย 4 ขวบ (2541) พ่อนรกโผล่อีกข่มขืนลูกสาวรวดเดียว 2 คน (2541) โผล่มาอีกพ่อสุดชั่วขยี้ลูกสาววัย 5 ขวบ (2541) พ่อชั่วข่มขืนลูกในไส้เรียงคิว 4 รายรวด (2541) สลดแม่เป็นใจพ่อ คลั่งกามขยี้สวาทลูกสาว*

ในไส้ 6 คน (2541) พ่อร่วมมือแม่เลี้ยงข่มขืนลูกแฝด 4 ขวบ (2541) พ่อเลี้ยงชั่วข่มขืนลูกติดเมียวัยแค่ 7 ขวบ (2544) จับพ่อหื่นขยี้ลูกสาวท้อง7เดือน (2545) พ่อบังเกิดเกล้าข่มขืนลูกสาว 2 คนนาน 3 ปี (2545) แจ้งตร.จับพ่อเลี้ยงหื่นขืนใจลูกด.ญ.วัย 14 (2546) จับพ่อแม่ยกลูกด.ญ.11 ให้เฒ่า 52 (2546) พ่อเลี้ยงแสบข่มขืน 12 ขวบ แม่เจอด่าซ้ำ (2546) พ่อเลี้ยงหื่นขยี้สวาทลูกโชว์หน้าแม่ (2546) สลด ด.ญ. 14 บ้านแตกถูกข่มขืนพ่อซ้ำเติมซ้อมน่วม (2547) แม่ยัดตราบาปลูก ส่งตัวบำเรอผัวใหม่ (2547) จับพ่อชั่วข่มขืนลูกแฉเมียรู้ยังทำอีกขู่ปากโป้งโดนฆ่า (2547) รวบพ่อชั่วข่มขืนลูกตัวเองตั้งแต่อนุบาล (2549) แม่ใจยักษ์จับลูกให้พ่อเลี้ยงข่มขืน ตั้งแต่ 9 ขวบนานกว่า 2 ปีจนลูกสาวตั้งท้อง (2549) พ่อชั่วขืนใจลูกพิการทางสมอง (2549) พ่อหื่นเมาข่มขืนลูกสาวขวบกว่า (2550) จูงลูกให้ผัวข่มขืน อนาถแม่แท้ๆ นั่งดูตา-ยายโร่แจ้งจับ (2550) จับพ่อชั่วข่มขืนลูกในไส้อ้างสอนวิชาเพศศึกษาให้ (2550) รวบพ่อเดนนรกหื่นกามข่มขืนลูกสาว 3 คนรวดอ้างเห็นแก้ผ้ามีอารมณ์ (2551) แจ้งจับพ่อตุ๋ยลูกชายวัย 5 ขวบระบมไข้ขึ้น (2551) พ่อเลี้ยงสุดชั่วข่มขืนลูกพิการโปลิโอ-เป็นใบ้ (2551) รวบพ่อหื่นตุ๋ยลูกชายในไส้วัย 4 ขวบ (2551) นักเรียนม.2 ถูกพ่อเลี้ยงข่มขืน 5 ปีบอกแม่ก็แค่ดุด่าแต่ไม่ช่วย (2551) แม่เป็นใจพ่อเลี้ยงข่มขืน 2 ลูกในไส้วัย 4-8 ขวบ (2552) เป็นต้น

กรณีข่มขืนโดยญาติผู้ชาย

ในข่าวที่นำเสนอมีทั้งที่เป็นลุง น้า อา ปู่ ตา น้าเขย พี่ชาย ฯลฯ ได้แก่ข่าว *รวบ 2 อายอดชั่วรุมข่มขืนหลาน (2540) ปู่วัย 84 ปีตัณหากลับข่มขืนหลานอายุ 9 ขวบ (2540) ลุงข่มขืนหลาน 13 ท้องโย้ (2541) น้าวิปริตตุ๋ยหลาน 5 ขวบ (2541) อา-ลุง-ตา รุมขยี้หลาน (2541) บุกจับลุงทวด 76 ปีขยี้หลาน (2541) ล่าน้าชายยอดโฉดตุ๋ยหลาน 3 คนรวด (2541) เฒ่า 63 ไม่สิ้นตัณหาปล้ำหลานท้อง 6 ด.*

(2542) ตา-น้าชายสุดชั่วข่มขืนหลาน (2544) เมีย 28 คนยังไม่พอ ลุงหื่นขยี้หลาน 2 คน (2544) ปู่หื่นกามขยี้หลานวัย 12 ขวบโย้ 6 เดือน (2544) ลุงอัปรีย์ขยี้หลานสาว 3 คนรวด (2546) สลดเฒ่า 65 หื่นกามขยี้หลานวัย 12 (2546) ปู่ตัณหากลับข่มขืนหลานวัยแค่ 9 ขวบ (2547) น้าเขยฉุดหลาน 7 ขวบขยี้กาม (2548) ปู่+ตา 138 ปี เลวขยี้ 6 ขวบแม่จูงมือแจ้งรวบ (2548) 2 ลุง-1 น้าหื่นข่มขืนหลานวัย 12 ขวบ (2549) ตร.รวบพี่เขยข่มขืนน้องเมียปัญญาอ่อนจนตั้งท้อง 5 เดือน (2549) แจ้งจับเฒ่า 60 ข่มขืนหลานปัญญาอ่อน (2549) แจ้งจับลูกเขยหื่นข่มขืนหลานสมองพิการ (2549) ขืนใจ 11 ขวบมีลูก จับลุงเขย ยอมรับว่าลืมตัว (2550) สุดสลดพี่ชายวัย 14 ปี อนาจารน้องสาว 2 ขวบ จนอวัยวะเพศเลือดไหล (2550) จับเฒ่า 70 ตัณหากลับ ข่มขืนหลานวัย 5 ขวบ (2551) พี่ชายแสบเมาสุราเสพยาบ้าข่มขืนน้องสาว (2552) เป็นต้น

กรณีข่มขืนต่อเนื่องเป็นเวลานาน

สำหรับกรณีการข่มขืนต่อเนื่องนั้นจากข่าวที่รวบรวมพบว่านานที่สุดคือ 11 ปี ตัวอย่างข่าวกรณีเหล่านี้ได้แก่ข่าว *จับไอ้ชั่วข่มขืนลูกเลี้ยงสุดหื่นย่ำยีสวาท 2 ปีเต็ม (2540) พ่อใจสัตว์ข่มขืนลูกในไส้มาราธอน (2540) ตาระยำข่มขืนหลานมาราธอนนาน 4 ปี (2541) ล่าลุงเฒ่าบ้ากามขยี้หลานมาราธอนกว่า 3 ปี (2541) ลูกประดู่ข่มขืนลูกนาน 4 ปี (2541) สาวพิการพ้นภัยพ่อบัดซบข่มขืนทารุณ 11 ปี (2541) พ่อใจสัตว์ข่มขืนลูกในไส้มานานถึง 6 ปี (2542) ตาชั่วข่มขืนหลานมาราธอน ป.1 ยันป.5 (2543) พ่อข่มขืนลูกในไส้มาราธอนนาน 7 ปี (2543) จับเด็กทรท.ขยี้กามลูกเลี้ยงตั้งแต่ป.5 จนอายุ 16 (2544) ด.ญ.แฉโฉดพ่อ-พี่-เพื่อนรุมขยี้ 10 ปี (2546) จับพ่อหื่นกามข่มขืนลูกสาวมาราธอน 9 ปี (2546) ตร.ล่าตัวพ่อข่มขืนลูกสาววัย 11 ขวบนาน 5 ปี (2546) พ่อล่ามโซ่ลูกขังลืม 6 ปีเจ้าตัวโฮแฉโดนข่มขืน (2547) พ่อ*

โฉดโคตรทารุณ ล่ามโซ่-ทารุณ 10 ปี (2547) อนาถ 8 ขวบโดนขืนใจ 2 ปี 6 ขวบถูกพ่อเลี้ยงขยี้ หนีเจอเพื่อนพ่ออีก 2 (2548) จับพ่อขืนใจลูกสาวในไส้นาน 5 ปี (2550) บังคับข่มขืนลูก 4 ปี ตร.จับพ่อเลี้ยงหื่น (2550) แจ้งจับตาชั่วขืนใจหลานวัย 11 นานเกือบ 3 ปี (2550) จับลุงเขยข่มขืนหลานมาราธอน 4 ปี (2551) อาสุดชั่วข่มขืน 4 ปี หลานสาวอายุ 11 ขวบ (2551) พ่อข่มขืนลูก 7 ปี น้าสุดทนพาแจ้งความตำรวจ (2552) เป็นต้น

นอกจากนี้ยังมี**กรณีลูกข่มขืนแม่ และญาติสูงวัยกว่า** ได้แก่ข่าว *สังคมชั่วลูกติดยา ซ้อมแม่แถมข่มขืน (2540) สังคมสุดทรามข่มขืนแม่ป่วยเป็นอัมพาตวัย 60 (2540) หลานชั่วขยี้กามยายวัย 75 (2542) สวมวิญญาณเดรัจฉานข่มขืนแม่อนาถป่วยอัมพฤกษ์ (2543) เหลนข่มขืนทวดวัย 102 ปีโหดบีบคอคามือ (2544) เขยแค้นฉุดแม่ยายไปขยี้กาม (2544) เด็กหื่น ป.6 ยอมเปิดปาก รุมโทรมดญ.เลียนพ่อแม่ (2544) เด็กป.5 ลวง 5 ขวบข่มขืน หลังดูหนังโป๊จนเกิดอารมณ์ (2546) จับเขยเทครัวแสบขยี้แม่ยาย-น้องเมีย (2548) จับหลานชายข่มขืนยาย 66 หมกทรงไทย (2549) จับลูกเขยหื่นข่มขืนแม่ยายตัวเอง (2552)* เป็นต้น

กรณีความรุนแรงทางเพศนี้ มีข่าวจำนวนหนึ่งเป็นเรื่องของความรุนแรงทางเพศที่นำไปสู่การเสียชีวิต เกิดขึ้นได้ทั้งในระหว่างคู่สมรส และญาติสนิท สาเหตุของการข่มขืนแล้วฆ่าที่นำเสนอในข่าวส่วนใหญ่เป็นเพราะกลัวความผิดที่ไปข่มขืนเหยื่อ ผู้กระทำมีพฤติกรรมใช้ความรุนแรงควบคุมอารมณ์ไม่ได้ เนื่องจากเมาเหล้า เสพยา หึงหวง โมโห ฯลฯ ตัวอย่างข่าวเหล่านี้ได้แก่ *เฒ่า 68 ฟิตจัด ทุบเมีย 79 ดับ แค้นขัดขืนอึ๊บ (2540) หมายข่มขืนญาติตัวเองไม่สำเร็จฆ่าทิ้ง (2545) พ่อฆ่าลูกขวางทางข่มขืนน้อง (2545) เมียสับคอ-ผัวชั่วขืนใจลูกโรคเอ๋อ (2546) ผัวเหี้ยมข่มขืนโหดฆ่าเมียสยอง (2546) ผ้าเหลืองร้อนพ่อฆ่าลูกก่อคดี*

ข่มขืน (2547) รวบตาหื่นสุดโหดขยี้กามหลานกดน้ำ-ฆ่าพรางคดี (2549) หนุ่มก่อสร้างเมาหึงโหดซ้อมเมียจนตายนึกว่าสลบข่มขืนศพซ้ำ (2550) DNA มัดลูกข่มขืนฆ่าแม่วัย 75 (2551) ปล้ำลูกเลี้ยง-ขัดขืน พ่อเลี้ยงหื่น ฆ่าตายทั้งแม่-ลูก (2551) พ่อโหดฆ่าเมีย-ลูก โกรธ-ขวางขืนใจ (2552) ผัวเมาขอหลับนอนกับภรรยาแต่ปฏิเสธเลยใช้กำลังฝ่ายผัวโดนกัดลิ้นขาด (2552) เป็นต้น

การล่วงละเมิดทางเพศในครอบครัว

มีสัดส่วนของข่าวหัวข้อนี้ประมาณ 10% ของข่าวว่าด้วยความรุนแรงทางเพศในครอบครัว ส่วนใหญ่เป็นข่าวและบทความที่พูดถึงปัญหาการละเมิดและคุกคามทางเพศในสังคม การสำรวจสถานการณ์ การสรุปสถิติสำคัญในเรื่องการละเมิดทางเพศ นอกจากนี้ก็เป็นข่าวรายงานเหตุการณ์การละเมิดทางเพศ การกระทำอนาจารต่อคนในครอบครัว

ตัวอย่างข่าวการละเมิดทางเพศในครอบครัว ได้แก่ *พ่อเลี้ยงบังคับลูกสำเร็จความใคร่ให้ (2540) สถิติภัยทางเพศรอบ 6 เดือนเหตุมักเกิดในบ้านจากคนรู้จัก (2542) พบตัวเลขเด็กถูกล่วงเกินทางเพศเพิ่มเท่าตัว ระบุเพราะสังคมเปิดโอกาสให้ผู้ชายเสพติดทางเพศ (2543) แจ้งจับผัวซาดิสต์ทำอนาจารลูกสาว (2544) เผยคดีความผิดทางเพศเด็ก-เยาวชนยอดพุ่ง ชี้อิทธิพลสื่อลามกอนาจารต้นตอ-แนะสร้างภูมิคุ้มกันเด็ก (2546) พ่อหื่นกามบังคับลูกสาวอมนกเขา (2547) ชี้เด็กถูกทารุณทางเพศชั่วโมงละคน (2548) จับ 2 พ่อ ลงโทษลูกด้วยการละเมิดทางเพศ (2548) แจ้งจับผัวญาติอนาจารลูกสาววัย 2 ขวบ (2549) แฉครอบครัวต้นเหตุเด็กถูกล่วงละเมิด (2550) สลดหญิงพิการเกินครึ่งเหยื่อคุกคามทางเพศ (2552) ปี 51 พบเด็กถูกล่วงละเมิดทางเพศกว่าพันราย (2552)* เป็นต้น

2.3 การทำร้ายร่างกายในครอบครัว

ในส่วนของการทำร้ายร่างกายในครอบครัวนั้นมีจำนวน 848 รายการ คิดเป็น 13% ของข่าวในหัวข้อความรุนแรงในครอบครัว ส่วนใหญ่เป็นการทุบตีทำร้ายลูก ด้วยมือ ไม้ เข็มขัด หยิก เอาบุหรี่จี้ หรือขว้างปาสิ่งของใส่ เนื่องจากดื้อ ซน ร้องไห้งอแง ขณะที่พ่อ/แม่เหน็ดเหนื่อยจากการทำงาน ทำให้อารมณ์หงุดหงิดและลงท้ายด้วยการเฆี่ยนตี ความรุนแรงระหว่างคู่สมรสได้แก่ การทุบตีทำร้ายร่างกายที่อาจเกิดจากพฤติกรรมใช้กำลัง เมาเหล้า เสพยาบ้า ที่มักจะเป็นข่าวคือกรณีจับลูก/เมียเป็นตัวประกัน นอกจากนี้ก็มีกรณีทำร้ายร่างกายทุบตีทำทารุณคู่

(1) พ่อ/แม่หรือผู้ปกครองทำร้ายทารุณลูก

เกิดขึ้นได้ด้วยสาเหตุต่างๆ กัน ไม่ว่าจะเป็นร้องไห้งอแง ดื้อ วิ่งเล่นซุกซน ไม่เชื่อฟัง ทำโทษที่ไม่ช่วยทำงาน หรือเที่ยวเตร่นอกบ้าน ในบางกรณีเป็นเพราะลูกมีพฤติกรรมผิดปกติ เช่น ซึมเศร้า พูดจาไม่รู้เรื่อง และอาจทำร้ายคนในครอบครัว นอกจากนี้ก็เป็นกรณีทำร้ายลูกเนื่องจากโมโหคู่ที่ทอดทิ้ง ไม่เอาใจใส่ ประชดพฤติกรรมของคู่ ที่เป็นข่าวส่วนใหญ่ลูกมักมีอายุน้อย ที่น้อยที่สุดคือ 3 เดือน ลักษณะการทำร้ายทารุณได้แก่ เฆี่ยนตีด้วยมือและสิ่งของต่างๆ เช่น สายไฟ ไม้ ไม้แขวนเสื้อ ฯลฯ เตะ ถีบ กระทืบ ตบ หรือขว้างสิ่งของใส่ จี้ด้วยบุหรี่ แทงด้วยเข็มเย็บผ้า ราดน้ำร้อน ใช้เทียนหยดตามร่างกาย จับล่ามโซ่ มัดไว้กับตัวบ้าน ให้อดอาหาร ไม่ได้รับการรักษาบาดแผล ฯลฯ นอกจากนี้ก็มีกรณีที่พ่อ/แม่หรือผู้ปกครองเลี้ยงดูลูกผิดวิธี ทอดทิ้งไม่เอาใจใส่เป็นเวลานาน จนทำให้ลูกผิดปกติ ด้อยพัฒนาการทั้งทางร่างกาย จิตใจ และการรับรู้

ได้แก่ข่าว *พ่อแม่ทารุณลูก 3 ขวบ จับล่ามโซ่ยังกับหมา (2540) ประชาสงเคราะห์ลุยช่วยหนูน้อยจากแม่เหี้ยมพ่อโหด (2540) ผู้ปกครองทารุณเด็กจนอยากตาย (2540) พ่อแม่ล่ามโซ่ลูกสาวนาน 13 ปี (2540) จับผัวเมียทารุณลูก 3 ขวบ พ่อเลี้ยงรับตีด้วยสายไฟ (2541) พ่อใจทรามสารภาพทุ่มดัมเบลใส่หัวลูก (2541) จับพ่อโหดกระทืบลูก 2 ขวบ (2541) น้าทมิฬทารุณหลาน 9 ขวบ โหดผิดมนุษย์กรีดด้วยมีด (2541) จิกหัวกดน้ำ เทียนหยด กระทืบซ้ำ พ่อแม่สุดโหดทำร้ายลูก (2541) แม่เลี้ยงใจยักษ์คว้ามีดฟันมือลูก (2541) ตะครุบพ่อใจยักษ์มือทารุณน้องอั้น (2541) หนูน้อยพ้นขุมนรกถูกจับมัดเยี่ยงสัตว์ (2541) พ่อเลี้ยงจับลูกสาวล่ามโซ่ขาขังในบ้าน (2542) 2 หนูน้อยชีวิตรันทดแม่ติดคุกคดียาบ้า พ่อเลี้ยงโฉดทารุณซ้ำเตะเช้า-เย็นปางตาย (2543) พ่อเลี้ยงสุดโหดเตะท้อง-โขกหัว 2 หนูน้อยหวิดดับ (2544) รวบแม่เลี้ยงขังลูกในกรงหมา ปากแข็งโวยลั่นซัดเด็กโกหก (2545) แม่ใจร้ายใช้เทปปิดปากลูกเลี้ยง โซ่ล่ามไพล่หลัง-ขังอดข้าวอดน้ำ (2546) สายยางฟาด น้ำร้อนราดลูก แค้นพ่อทิ้งเด็ก (2546) แค้นเมียหอบผ้าหนีคัตเตอร์กรีดสาหัส (2546) แม่เลี้ยงใจยักษ์ขี้โมโหใช้น้ำร้อนลวกปากลูก (2546) พ่อใจยักษ์ทารุณลูกเลี้ยง 2 ขวบ ไฟลนอัณฑะ-บีบคอ-ตีจนขาเสีย (2547) พ่อเลี้ยงเมาจับลูกเลี้ยงทุ่มสมองบวม (2548) พ่อเลี้ยงโหดกระทืบเด็กชายวัย 5 ขวบสมองช้ำเป็นเจ้าชายนิทรา (2548) พ่อทารุณลูกในไส้มีดฟัน-มือพิการ (2549) อุ้มลูกปีนเสาไฟฟ้าแรงสูง วอนเมียคืนดี (2549) ผัวหึงเมียเล่นแชททั้งวัน มีดจี้ลูกวัย 4 ขวบประท้วง (2549) แฉออทิสติกโดนทารุณทุบตีกระดูกหัก (2550) แม่เลี้ยงสุดโหดน้ำร้อนราด เตารีดนาบดญ.12 (2551) สาวเอ๋อวัย 35 โดนล่ามโซ่ขังนานกว่า 20 ปี (2551) พ่อโหดตบลูกชาย 3 ขวบครึ่งศีรษะโขกอ่างล้างหน้าโคม่า (2552) สลดแม่ล่ามโซ่ลูก 4 ขวบ จับขังไว้ใต้ถุนบ้านอยู่กับยายตาบอด (2552)* เป็นต้น

(2) การทำร้ายร่างกายระหว่างคู่

ความรุนแรงระหว่างคู่นี้มีทั้งที่สามีทำร้ายทารุณภรรยา คือ ทุบตี และภรรยาทำร้ายร่างกายสามี ส่วนใหญ่มักจะเริ่มต้นจากการทะเลาะ มีปากเสียง ด้วยเหตุหึงหวง มีความสัมพันธ์ซ้อน ปัญหาเศรษฐกิจ หรือเรื่องเล็กน้อยในชีวิตประจำวัน เมื่อโมโหระงับอารมณ์ไม่ได้จึงลงมือทำร้าย ทุบตี หรือบังคับขู่เข็ญให้อีกฝ่ายกระทำเรื่องน่าอาย เช่น เดินถอดเสื้อผ้า บังคับให้คลาน ให้มีเพศสัมพันธ์กับชายอื่น ถ่ายรูปไว้ข่มขู่ หรือขู่ว่าจะฆ่าเอาชีวิต นอกจากนี้ก็เป็นข่าวทำร้ายร่างกายเนื่องจากเมาเหล้า ข่าวจับคู่เป็นตัวประกัน เนื่องจากเมายาบ้า และข่าวภรรยาทำร้ายสามีด้วยการตัดเฉือนอวัยวะเพศ เนื่องจากมีพฤติกรรมเจ้าชู้ เป็นต้น

ตัวอย่างข่าวทำร้ายทารุณระหว่างคู่ได้แก่ *สาวท้อง 2 เดือนเฉือนเจ้าโลกผัวใส่ครกตำ (2540) ขัดใจดูแข่งเรือ ซ้อมเมียน่วม (2541) เฒ่าบ้ากามวิปริตจี้เมียตัวประกัน (2542) เมียหึงผัวสายตรวจแทงมิดปางตาย (2543) ผัวซาดิสต์จอมโหด ซ้อมเมียจนตาบอด (2544) จับเมียล่ามโซ่-ซ้อม แค้นขอให้หย่า ไม่เอาความผัวกลัวลูกลำบาก (2545) ผัวโหดทรมานเมียก่อนให้ลูกน้องอึ๊บ (2545) กรดเทใส่เจ้าโลกแค้นผัวมีเมียน้อย (2546) กัดเจ้าโลก-พลาด พวงขาด! เมียหึง-ลงโทษผัว (2546) จับเสี่ยโลงศพดังแข้งโหดซ้อมเมียซาดิสม์ (2547) ตัดเจ้าโลกกระจุย เมียแค้นผัวแอบมีกิ๊ก (2547) หึงอดีตเมียสาดกรดหน้าเละ (2547) ตัดจู๋ซ่าส์เมียแค้นตัณหาจัด ผัวพลังม้ามักมากพาเมียน้อยเข้าบ้าน (2548) ผัวสั่งนอนคนอื่น เครียดโดดสะพาน (2548) เมียสุดโหดทะเลาะกับผัว น้ำกรดสาดหน้าดิ้นพราด (2548) ล็อกกุญแจมือเมียเก่า แก้ผ้าถ่ายรูปโชว์เพื่อน (2548) ตาวัย 73 หึงวางมวยยายโมโหไม่ให้อึ๊บ-ตร.กาวใจให้สาบานเลิกตีเมีย (2550) คดีสลดสาวพิการเหยื่อผัวเมาวิปริต ซาดิสต์ด้วยมะเขือ (2551) โร่แจ้งจับผัวใช้คัตเตอร์*

กรีดหน้าเย็บเกือบ 50 เข็ม (2551) เมียกัดลิ้นผัวขาด-แค้นซ้อมบังคับหลับนอน (2552) เป็นต้น

(3) ลูกทำร้ายทารุณพ่อหรือแม่

กรณีที่ลูกทำร้ายทารุณบุพการีนั้นพบว่าส่วนใหญ่เป็นข่าวลูกเสพยาบ้าแล้วควบคุมสติไม่ได้ คลุ้มคลั่ง และจับคนใกล้ชิดเป็นตัวประกัน ลูกมักอยู่ในช่วงวัยรุ่นจนถึงวัยทำงาน อายุน้อยที่สุดที่พบในข่าวคือ 17 ปี ขณะที่พ่อหรือแม่ที่ถูกทำร้ายทารุณนั้นที่อายุมากที่สุดคือ 97 ปี สาเหตุของการกระทำทารุณพ่อแม่หรือผู้ปกครอง นอกจากเมายาบ้า เมาเหล้าแล้วก็เป็นเพราะพ่อหรือแม่เจ็บป่วยเรื้อรัง พิการ ช่วยเหลือตัวเองไม่ได้ ต้องการการดูแลใกล้ชิด รวมทั้งการทนต่อพฤติกรรมใช้กำลังของอีกฝ่ายไม่ไหว เป็นต้น

ตัวอย่างข่าวได้แก่ *ลูกทรพีคลั่งยาบ้าคว้าอีโต้จับแม่-หลาน (2540) ลูกคลั่งยาบ้าแตะแม่ทำลายข้าวของ (2541) สุดสลดลูกทรพีตีแม่พิการ (2541) จับลูกตบหน้าแม่ด้วยเปลือกทุกเรียน (2542) คุณยายโดนลูกบังเกิดเกล้าซ้อมอัมพาต (2546) โมโหหิวฆ่าพ่อยัวะหุงข้าวช้า คว้าอีโต้ไล่ฟัน (2547) ลูกทรพีทุบแม่ไม่พอใจให้เลิกเหล้า (2548) ชกแม่สลบเหมือด ฉุนทวงเงินค่าจยย. (2548) ลูกขี้เมาซ้อมแม่ตับแตกปางตาย (2548) ลูกสุดทนพ่อเลี้ยง เมาซ้อมแม่จนน่วม คว้ามีดฟันดับสยอง (2549) ลูกทรพีขอเงินไม่ได้คลั่ง จับแม่ขัง-ซ้อมน่วมทั้งตัว (2549) ทรพีเมาทุบ-แทงพ่อบาดเจ็บสาหัส (2549) ลูกทรพีสมคบสะใภ้ทุบตีแม่จนน่วม (2550) ลูกทรพีไม่ยอมช่วยเหลือแม่ที่โดนน้ำร้อนลวก (2550) ลูกทรพีขี้เมาต่อยเตะแม่วัย 66 บาดเจ็บ (2551) ทรพีมาเกิด-แม่อยากกินขนุนต้ม ฉุนเปลืองแก๊สคว้าไม้ตีแขนหัก (2551) สลดสาวโหดทำร้ายแม่ชราวัย 97 (2552) พี่สาวล่ามโซ่น้องวัย 70 ป่วยเป็นโรคไข้สันนิบาต (2552) ลูกเมาตื้บแม่กระทะตบหัว (2552)* เป็นต้น

2.4 ความรุนแรงลักษณะอื่นๆ

ความรุนแรงลักษณะอื่นๆ นอกเหนือจากที่กล่าวไว้ข้างต้น ได้แก่ ความรุนแรงทางจิตใจ ความขัดแย้งเนื่องจากปัญหามรดก ทรัพย์สินในครอบครัวที่แบ่งสรรไม่ลงตัว เป็นคดีความฟ้องร้องระหว่างคนในครอบครัว ซึ่งมักจะเป็นข่าวคดีฟ้องร้องมรดกในตระกูลใหญ่ หรือมีชื่อเสียง มีทรัพย์สินฟ้องร้องจำนวนหลายสิบหลายร้อยล้านบาท และข่าวที่พูดถึงภาพรวมของความรุนแรงในครอบครัว สถานการณ์ปัญหา การสำรวจปัญหาความรุนแรงในครอบครัว ทั้งหมดมี 389 รายการ เฉพาะประเด็นความขัดแย้งเรื่องมรดกมีทั้งสิ้น 158 รายการ ในจำนวนนี้เป็นกรณีขัดแย้งที่นำไปสู่การทำร้ายร่างกายและฆ่า 40 กรณี

อย่างไรก็ดี ควบคู่ไปกับรายงานข่าวความรุนแรงในครอบครัวรายวันที่กล่าวถึงข้างต้น ก็ยังมีข่าวและบทความอีกลักษณะหนึ่ง ซึ่งพยายามนำเสนอในมิติของปัญหาความรุนแรงในครอบครัว การอธิบายสาเหตุ การรณรงค์ป้องกันปัญหาหรือหาทางออก ฯลฯ โดยมากแล้วมักจะนำเสนอควบคู่ไปกับสถิติความรุนแรงในครอบครัวที่มีการสำรวจเป็นระยะ เนื้อหาที่นำเสนอคือการวิพากษ์วิจารณ์ทัศนคติที่อาจเป็นที่มาของการใช้กำลังรุนแรงต่อคนในครอบครัว อาทิเช่น **ทัศนคติที่เชื่อว่าความรุนแรงในครอบครัวถือเป็นเรื่องส่วนตัวคนนอกไม่ควรเข้าไปยุ่งเกี่ยว การกระทบกระทั่งกันระหว่างคู่เป็นเรื่องปกติ อคติทางเพศ 2 มาตรฐานที่ให้อำนาจ ส่งเสริมผู้ชายมากกว่าผู้หญิง** ส่งผลให้ผู้ชายใช้อำนาจข่มเหง วางตนเป็นใหญ่เหนือผู้หญิงและเด็กที่อยู่ภายใต้การพึ่งพิง ทั้งทางสังคม และเศรษฐกิจ ซึ่งมักจะเริ่มต้นที่ครอบครัว และถ่ายทอดการใช้ความรุนแรงนั้นต่อไปยังรุ่นลูกหลาน เหล่านี้เป็นเหตุผลสำคัญที่ทำให้ผู้หญิงและเด็กไม่มีช่องทางขอความช่วยเหลืออื่น นอกจากทนรับชะตากรรม และไกล่เกลี่ยยอมความในท้ายที่สุด

ภาพจากฐานข้อมูลอาจแสดงให้เห็นได้ว่า การเปลี่ยนแปลงสำคัญของการทำงานด้านความรุนแรงในครอบครัวประการหนึ่ง คือการปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ที่ว่าความขัดแย้งระหว่างผัว-เมีย หรือพ่อ/แม่-ลูกเป็นเรื่องภายในครอบครัว อยู่ในปริมณฑลส่วนตัว สังคมหรือภาคสาธารณะไม่สมควรเข้าไปข้องเกี่ยวแทรกแซง แต่เมื่อพิจารณาจากเนื้อหาข่าวที่นำเสนอในช่วงปี 2545-2547 พบว่า ท่ามกลางสถิติสำรวจการใช้ความรุนแรงในครอบครัวที่เพิ่งสูงขึ้นทุกปี วิธีคิดดังกล่าวก็ถูกตั้งคำถามและเสนอสู่สังคมในเวลาต่อมาว่าเส้นแบ่งระหว่างปริมณฑลส่วนตัวและสาธารณะนั้น ไม่ได้ชัดเจนเด็ดขาดอีกต่อไป โดยเฉพาะในกรณีของความรุนแรงในครอบครัว สังคมและสาธารณะถูกเรียกร้องให้เข้าไปแทรกแซงภายในครอบครัวได้หากมีปัญหาความรุนแรงเกิดขึ้น หลายหน่วยงานมีนโยบาย แผนงาน โครงการรณรงค์หลากหลายรูปแบบออกมาเพื่อร่วมเป็นทางเลือกในการแก้ปัญหาความรุนแรงในครอบครัว และอาจกล่าวในท้ายที่สุดได้ว่าการออกกฎหมายความรุนแรงในครอบครัวแสดงให้เห็นการเปลี่ยนกระบวนทัศน์ข้างต้นอย่างเป็นทางการ แม้ว่าจะยังต้องใช้เวลาอีกระยะหนึ่งให้การปรับเปลี่ยนทัศนคติดังกล่าวครอบคลุมกว้างขวางในทางปฏิบัติก็ตาม ดังจะเห็นได้จากข่าวข้างล่างนี้

พึ่งชุมชนยุติความรุนแรง ป้องเด็ก-ผู้หญิงพ้นเหยื่อ (2545) แก้ปัญหาเด็กสตรี อย่าคิดเพียงแค่ธุระไม่ใช่ (2546) นำร่อง...ศูนย์ช่วยเหลือเด็กและสตรีพ้นวิกฤติความรุนแรง (2546) เปิดศูนย์พึ่งได้ดูแลเหยื่อความรุนแรง (2547) ทำอย่างไร เมื่อพบผู้ประสบปัญหาความรุนแรงในครอบครัว (2547) กระบวนการซ่อมสัมพันธ์ โรงซ่อมสามีแต่เป็นเรื่องของทุกๆ คน (2547) พ.ร.บ.คุ้มครองฯ ปิดฉากเรื่องส่วนตัว พบเหตุแห่งความรุนแรงแจ้งความได้ (2550) ผัว-เมียตีกัน หน้าที่คนนอกเข้าระงับเหตุ (2552) การนิ่งเฉยเท่ากับเพิ่มความรุนแรงใน

ครอบครัว (2552) พม.ชี้การกระทำความรุนแรงต่อเด็กและสตรี ปัญหาที่คนในสังคมต้องร่วมกันแก้ไข เป็นต้น

3. อนามัยเจริญพันธุ์และสุขภาวะครอบครัว

ข่าวและบทความในหัวเรื่องด้านอนามัยเจริญพันธุ์และสุขภาวะครอบครัวมีสัดส่วนหนึ่งในสี่ของฐานข้อมูลด้านครอบครัวที่รวบรวมไว้ทั้งหมด ในจำนวน 5,211 รายการของหัวเรื่องนี้ที่จริงแล้วแยกแบ่งได้เป็นประเด็นอนามัยเจริญพันธุ์ และประเด็นด้านสุขภาวะครอบครัว มีหัวข้อย่อยที่เกี่ยวข้องในทั้งสองหัวข้อหลายประเด็น คือ เรื่องของภาวะเจริญพันธุ์ การท้อง การทำแท้ง การคุมกำเนิด วางแผนครอบครัว เรื่องของเทคโนโลยีใหม่ๆ ที่ใช้ในการมีลูก ในส่วนของประเด็นสุขภาวะครอบครัว ก็เกี่ยวข้องกับทั้งทางร่างกาย การเลี้ยงดูลูก สมาชิกในครอบครัว เพศสัมพันธ์ระหว่างคู่ โรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ โรคทางกรรมพันธุ์ สุขภาวะทางจิต/อารมณ์ เพื่อชีวิตครอบครัวที่มีความสุข โดยจะพิจารณารายละเอียดที่น่าสนใจตามลำดับดังนี้

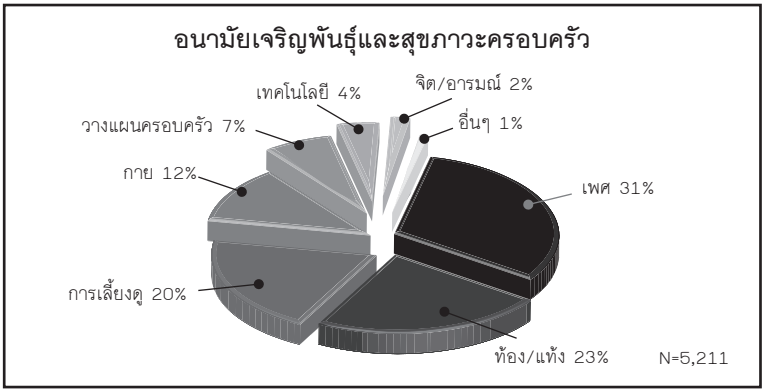

3.1 สุขภาวะทางเพศในครอบครัว

ในที่นี้รวมเอาเรื่องที่เกี่ยวข้องกับเพศในอนามัยเจริญพันธุ์มารวมไว้ด้วยกัน ได้แก่ เพศสัมพันธ์และปัญหาเรื่องเพศระหว่างคู่สมรส โรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ โดยเฉพาะเอดส์และผลกระทบเนื่องจากเอดส์และเอชไอวี เพศศึกษาหรือการให้ความรู้เรื่องเพศ/เพศสัมพันธ์ ทั้งในระบบการศึกษาและผ่านทางคอลัมน์ให้คำปรึกษาเรื่องเพศ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงสุขภาวะทางเพศในครอบครัวและนำไปสู่ประเด็นเรื่องสถานะของความสัมพันธ์ในครอบครัว เรื่องสุขภาวะทางเพศเป็นประเด็นที่ถูกพูดถึงมากที่สุดในหัวข้ออนามัยเจริญพันธุ์ มีสัดส่วนเกือบหนึ่งในสาม ประเด็นที่น่าสนใจในหัวข้อสุขภาวะทางเพศมีดังนี้คือ

(1) เพศสัมพันธ์ในชีวิตคู่

เรื่องเพศสัมพันธ์ในชีวิตคู่เป็นอีกหนึ่งประเด็นสำคัญสำหรับการครองคู่หรือใช้ชีวิตครอบครัว เนื้อหาในข่าวที่นำเสนอได้แก่ ความเข้ากันได้ทางเพศสัมพันธ์ระหว่างคู่สมรส ปัญหาเรื่องเพศ/สมรรถภาพทางเพศในชีวิตคู่ ความเท่าเทียมระหว่างหญิงชายในการได้รับความสุขทางเพศ ซึ่งเป็นประเด็นอ่อนไหวในความสัมพันธ์ อาจนำไปสู่การมีชีวิตครอบครัวที่ไม่มีความสุขหรือหย่าร้างยุติความสัมพันธ์ได้ คอลัมน์ตอบคำถามเรื่องเพศในหน้าหนังสือพิมพ์เป็นช่องทางสำคัญสำหรับคนทั่วไปในการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ สร้างความรู้ความเข้าใจ หาคำตอบและทางออกให้กับข้อสงสัยและปัญหาเรื่องเพศสัมพันธ์ในชีวิตคู่

ตัวอย่างข่าวเรื่องเพศสัมพันธ์ในชีวิตคู่ได้แก่ *เหตุเซ็กซ์เสื่อม ก่อปัญหาครอบครัว (2540) ร่วมเพศและกลัวการตั้งครรภ์ (2540) เสื่อมสมรรถภาพทางเพศ จุดแตกหักของสถาบันครอบครัวจริงหรือ (2540) เซ็กซ์เสื่อมในชาย-หญิงเยียวยาได้หลายทาง (2541) ชาวเขาอายบทรัก (2541) พบปัญหาหย่าร้างเหตุเพราะฮอร์โมนเพศลด (2541)*

เซ็กส์สาเหตุใหญ่ทำให้ชีวิตคู่พัง (2542) ความรู้เรื่องเพศในชีวิตสมรส (2542) 3 เหตุคุณนายขัดใจ ไหงนกเขาไม่ขัน เครียด-บุหรี่สุรา-ยาทำหล่อ (2542) เสียวพิสดารอันตราย อุปกรณ์เสริมเซ็กส์ (2545) ปัญหาทางเพศระหว่างตั้งครรภ์และหลังคลอด (2545) เซ็กซ์ใช่แค่เรื่องต้องพูด กดขี่สตรีที่มาปัญหาทางเพศ (2545) เรื่องอย่างว่า..ประสารักต้องรู้จักเติมรส-ปรุงเอาใจ (2545) แพทย์แนะวิธีถนอมชีวิตคู่วัยทอง ใช้ศิลปะร่วมรักแบบละเมียดละไม (2546) คุณผู้ชายทั้งหลายฟังทางนี้ เซ็กซ์มีแต่ได้มิใช่ชายชาตรี (2547) เปิบมันๆ 'ขัน' ไม่ขึ้น 'เซ็กซ์เสื่อม' หักเตียง-เขย่าสังคม (2547) ชี้ทางสุขอย่ามัวแต่เอ่อ เอ่อ สามีเซ็กซ์เสื่อม ผู้หญิงต้องกล้าบอก (2548) สามีไม่ยอมมีเพศสัมพันธ์ด้วย (2548) ไม่อยากมีเซ็กส์กับภรรยา (คนแรก)! (2548) ฮอร์โมนแปรปรวน ปัญหา (ไม่) ใหม่ของชีวิตคู่ (2549) เติมรสเติมรัก สุขเพศเพื่อสุขภาพ (2550) สุขภาพทางเพศ เรื่องง่ายๆ ที่พูดยากของคนไทย (2550) พบไวอะกร้า กระตุ้นสายใยรัก (2550) ชายไทย-รักไม่ชูรส เมียไปไม่ถึงสวรรค์ (2551) สุขทุกสภาวะ - ชาย-หญิง สุขภาวะ (ทางเพศ) ดี เริ่มที่ตัวเอง (2552) ผู้หญิงกับ sex กิจวัตร (ไม่) ประจำวันแต่สำคัญต่อชีวิตคู่ (2552) คู่รักไทยไม่ชูรส-ร้อยละ 52 เซ็กซ์ไร้สุข (2552) เป็นต้น

(2) เอดส์และโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์

ส่วนใหญ่เป็นการนำเสนอความรุนแรงเลวร้ายของสถานการณ์เอดส์ และการติดเชื้อเอชไอวีในแต่ปี ซึ่งส่งผลต่อเนื่องไปยังคนในครอบครัวหลายประการ ทั้งการติดเชื้อระหว่างคู่สมรสและลูก แนวทางการปฏิบัติตัวที่เหมาะสมในการดูแลคนในครอบครัวที่ติดเชื้อ การได้รับยาต้าน ไปจนถึงความเป็นอยู่ของครอบครัวที่ติดเชื้อ โดยเฉพาะเมื่อมีผู้เสียชีวิตเนื่องจากเอดส์

ตัวอย่างข่าวเรื่องเอดส์ได้แก่ *คนไทยเสี่ยงติดเชื้อเอดส์จากคนกันเอง (2541) เตือนบ่าว-สาวยุคใหม่ตรวจเอดส์ก่อนที่จะเข้าประตู*

วิวาห์ (2541) เอดส์ระบาดลึกถึงครรภ์มารดา ทารกเกิดมาไม่ตายก็กำพร้า (2541) คนไทยเสี่ยงเอดส์ 150 แม่บ้านเหยื่อใหม่ (2543) ชี้คู่สมรสยุคใหม่จูงมือปรึกษาคลินิกรัก ช่วยลดปัญหาโรคติดต่อทางเพศได้ผล (2543) เล่นรักในห้องเรียน บทเรียนใหม่แม่อายุ 14 (2544) แม่ติดเอดส์ตั้งครรภ์-หากผ่าตัดคลอด ลูกจะติดเชื้อเอดส์จากแม่น้อยมาก (2544) เตือนหญิงตั้งครรภ์ติดเชื้อเอดส์ฝากท้อง (2545) โรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ ต้องรักษาเป็นคู่ (2546) ส่งเด็กเอดส์เรียนศึกษาสงเคราะห์ สลดถามแม่ทำไมเพื่อนไม่เล่นด้วย (2546) คนไทยร้อยละ 80 ปิดบังความจริงกับคู่ของตนกรณีเป็นโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ (2546) แต่งงานต้นเหตุสำคัญทำผู้หญิงติดเชื้อเอดส์ (2547) ห่วงสามีภริยาติดเอดส์ (2547) คู่รักเอดส์มีลูกได้ กาชาดไทยเปิดคลินิกฟอกอสุจิ (2548) แฟนผมติดเชื้อเริมจากริมฝีปากผม (2548) สาวไทยเป็นเอดส์ 3 หมื่นคน 70% รับเชื้อจากสามี (2549) ชอบเล่นรักออรัลเซ็กซ์ เสี่ยงติดเอดส์-เริม-ซิฟิลิสสูง (2549) ไทยติดเชื้อเอดส์เฉลี่ย 2 คนต่อนาที (2549) สธ.ชูค่านิยมใหม่ ผัวใช้ถุงยางกับเมีย (2550) พบคู่สามีภรรยา 50% ติดเชื้อเอดส์ เหตุเมินใช้ถุงยาง (2550) เป็นต้น

(3) เพศศึกษาหรือการเรียนรู้เรื่องเพศ

ข่าวเรื่องเพศศึกษาและการเรียนรู้เรื่องเพศมักจะถูกนำเสนออย่างเชื่อมโยงกับปัญหาที่เกิดขึ้นในเยาวชน ซึ่งสังคมถือว่ายังไม่ใช่วัยอันควรที่จะเรียนรู้และมีปฏิบัติการทางเพศ ด้วยถือว่าอาจไม่สามารถรับผิดชอบกับผลที่ตามมาของการมีเพศสัมพันธ์ก่อนสมรสได้ ไม่ว่าจะเป็นการท้องไม่พร้อม ทำแท้ง ติดโรคทางเพศสัมพันธ์ เป็นพ่อ/แม่วัยรุ่น ฯลฯ สิ่งที่ตามมาก็คือการสอนให้เด็กเรียนรู้เรื่องเพศ ทั้งจากระบบโรงเรียนโดยเฉพาะครอบครัว ซึ่งเชื่อว่าพ่อแม่ผู้ปกครองควรมีบทบาทสำคัญในการสอนให้ลูกเรียนรู้เรื่องเพศและเพศสัมพันธ์

ตัวอย่างข่าวเรื่องเพศสัมพันธ์ศึกษาหรือการเรียนรู้เรื่องเพศได้แก่ *วัยรุ่นทั่วโลกต้องการรับรู้เพศศึกษา (2540) เซ็กส์ในวัยเรียน ใครต้องแก้ปัญหานี้ (2540) จุฬาฯจัดเพศศึกษาฤดูร้อน ชี้วัยรุ่นตั้งท้องทำแท้งสูง (2542) วัยรุ่นไม่รู้จริงเรื่องเพศสร้างปัญหา (2542) ชี้ลดปัญหาเพศศึกษาได้ผล เน้นให้ความรู้ผู้ปกครอง (2543) สอนลูกให้รู้จักรักเริ่มต้นเรื่องเพศที่บ้าน (2546) รู้จักเซ็กซ์ไม่เสียรู้ (2547) รู้ได้ยังไงว่าลูกช่วยตัวเอง (2547) ผลศึกษาเด็กรู้เรื่องเซ็กซ์ตั้งแต่ป.6 (2547) แนะสอนเพศศึกษาอนุบาล เน้นปลูกฝังให้เกียรติผู้หญิง (2547) แนะเปิดสอนเด็กช่วยตัวเองแก้มีเซ็กส์เร็ว (2547) เคล็ดลับเลี้ยงลูกให้เป็นคนดี มีเซ็กส์ปลอดภัย-ห่างไกลเอดส์ (2548) พ่อแม่ยุคใหม่เริ่มเปิดใจคุยกับลูกเรื่องเพศ (2549) สอนเรื่องเพศให้ลูกก่อนวัยทีน (2549) คุยเปิดใจ รักปลอดภัยกระแสตอบรับดี 3 เดือนพ่อแม่แห่ปรึกษาเรื่องเพศเพียบ (2549) ผุดหลักสูตรอนามัยเจริญพันธุ์แก้เพศวัยรุ่น (2549) เพศวัยโจ๊ไม่วุ่น เมื่อพ่อแม่-ลูกร่วมเรียนรู้ (2549) เพศศึกษา เรื่องต้องห้ามต้องรู้ (2550) ถึงเวลาที่เพศศึกษาต้องเข้าถึงทุกครอบครัว (2551) เสนอโละหลักสูตรเพศศึกษา ผุดหลักสูตรครอบครัวศึกษาปลูกฝังคุณธรรม (2551) เพศศึกษาเพิ่มความมั่นใจชีวิตคู่ (2552)* เป็นต้น

3.2 ภาวะเจริญพันธุ์

ในที่นี้หมายถึงประเด็นที่เกี่ยวข้องกับเรื่องภาวะเจริญพันธุ์ ได้แก่ การตั้งครรภ์ ทั้งโดยตั้งใจ และเรื่องท้องไม่พร้อม การทำแท้งและประเด็นที่เกี่ยวข้อง การคุมกำเนิดและวางแผนครอบครัว รวมถึงเรื่องของวิธีการและเทคโนโลยีใหม่ๆ ในการช่วยเหลือครอบครัวที่มีลูกยาก เกือบครึ่งหนึ่ง (48%) เป็นข่าวเรื่องการทำแท้ง รองลงมาคือการคุมกำเนิด เรื่องท้อง และเทคโนโลยีเจริญพันธุ์ ดังรายละเอียดข้างล่างนี้

(1) การทำแท้ง

ข่าวเรื่องการทำแท้งมักถูกนำเสนอในแง่ลบมาตลอด โดยเฉพาะการประณามผู้หญิงที่ตั้งท้องไม่ตั้งใจ หรือท้องไม่พร้อม การทิ้งทารกหรือตัวอ่อน รวมทั้งกรณีของแม่วัยรุ่นที่ไม่พร้อมเลี้ยงดูลูก สรุปเป็นภาพเหมารวมว่าเป็นหญิงใจคอโหดร้าย ใจแตก ใจโหด ฯลฯ นอกจากนี้ก็เป็นข่าวการตรวจจับคลีนิกทำแท้งที่ให้บริการผิดกฎหมาย วิธีการทำแท้งที่เป็นอันตราย และการหยิบยกเอาเรื่องการทำแท้งขึ้นมาเป็นประเด็นทางสังคม ซึ่งนำไปสู่การถกเถียงอย่างกว้างขวางในมิติต่างๆ ทั้งในเชิงศีลธรรม สิทธิในร่างกายของผู้หญิง และมักจะนำไปเชื่อมโยงกับปัญหาการอบรมเลี้ยงดูและความสัมพันธ์ในครอบครัว

ตัวอย่างข่าวเรื่องแท้งได้แก่ *ใส่ถุงโยนทิ้งทารก 7 เดือน สาวห้างก่อเหตุสลด สงสัยแอบทำแท้ง (2540) สาวรักสนุกรีดลูกทิ้งในห้างดัง (2540) ถูกข่มขืนท้องขอทำแท้งจะเรียนต่อ (2541) ทลายคลีนิคเถื่อนเด็กนร.รีดลูก (2541) ทำแท้งผิดหรือถูก ใครเป็นผู้ตัดสิน (2542) แม่วัยรุ่นรักสนุกรีดมารหัวขน โยนทิ้งกลางเมืองเชียงใหม่ (2543) พลิกแผ่นดินล่าสาวใจอำมหิตฆ่าเผาลูกในไส้ (2544) สังคม-ผัวกดดันหญิงไทย พบแห่ทำแท้งปีละ 8 แสนราย (2544) เมื่อไรจะเลิกตีตราหญิงท้องไม่พร้อมว่าเป็นแม่ใจยักษ์ (2545) ผัว-เมียกศน. วิ่งราวทำแท้ง (2546) แม่ใจยักษ์ สัญลักษณ์แห่งอคติต่อผู้หญิง (2546) ลดทำแท้ง-ทิ้งลูก กนิษฐ์นารีอุ้มแม่วัยรุ่น (2546) ตะครุบผัวเมียทำแท้งลูกนำซากฝังกลบ (2547) ไม่ใช่แค่สาวใจแตก แม่สู้ชีวิตก็คิดทำแท้ง (2548) ชี้เด็กตั้งครรภ์เพราะถูกข่มขืนมีสิทธิขอทำแท้งถูกก.ม. (2548) วิกฤติไทยท้อง-แท้ง-ทิ้ง สังคมหรือรัฐที่อ่อนแอ! (2549) การแท้งเป็นอาจิณ ความทุกข์ของคน (อยาก) เป็นพ่อแม่ (2549) หญิงตั้งครรภ์เรือนแสน เช่นทำแท้งไม่ปลอดภัย (2549) หญิงทำแท้งเถื่อนเสี่ยงโรคแทรกถึงตาย 40% (2550) เด็กสาวอายุ 13 ไม่รู้เรื่องเพศท้อง 10 เดือนจึงไปหา*

หมอ (2550) ให้สอนเพศศึกษาตั้งแต่เด็ก 4 ขวบ สกัดกั้นเด็กวัยรุ่นทำแท้งเถื่อน (2550) เป็นต้น

(2) การคุมกำเนิดและวางแผนครอบครัว

ข่าวในหัวข้อการคุมกำเนิดและวางแผนครอบครัวส่วนใหญ่เป็นเรื่องของถุงยางอนามัย ซึ่งสะท้อนให้เห็นการเปลี่ยนทัศนคติที่มีต่อถุงยางและการใช้ถุงยางอนามัยได้พอสมควร กล่าวคือ ช่วงแรกๆ เป็นการรณรงค์ให้ใช้ถุงยางในกลุ่มนักเที่ยวสถานบริการเป็นหลัก ควบคู่ไปกับข่าวการสำรวจและการตลาดของบริษัทที่ผลิตถุงยาง เป็นข่าวที่ให้ข้อมูลในส่วนข้อบ่งใช้ถุงยางอนามัยให้มีประสิทธิภาพ ต่อมาก็มีการรณรงค์ให้ปรับเปลี่ยนทัศนคติจากการใช้ถุงยางอนามัยคือการไม่ไว้วางใจป้องกันโรคจากคู่นอน มาเป็นการใช้ถุงยางอนามัยเพราะความรักและร่วมรับผิดชอบ ไม่ต้องให้ฝ่ายหญิงรับผิดชอบในการคุมกำเนิดเพียงฝ่ายเดียว ทั้งยังเสี่ยงต่อโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ นอกจากนี้ยังมีการขยายกลุ่มเป้าหมายมาเป็นคนในครอบครัวและวัยรุ่นที่เป็นกลุ่มเสี่ยงมากขึ้น ซึ่งมีการถกเถียงกันในประเด็นถุงยางอนามัยกับวัยรุ่นอย่างกว้างขวาง โดยเฉพาะกรณีการเสนอตั้งตู้ขายถุงยางในสถานศึกษาเมื่อปลายปี 2546 หลังจากนั้นมา ประเด็นถุงยางอนามัยก็เน้นให้เข้าถึงกลุ่มวัยรุ่นมากขึ้น

ตัวอย่างข่าวในประเด็นถุงยางอนามัยได้แก่ *ถุงยางอนามัยเพื่อชีวิตที่ดีกว่า (2540) ปรับแผนรณรงค์ใช้ถุงยางเพื่อรัก (2545) ดูเร็กซ์รุกโฆษณา ปรับค่านิยมหญิง ถุงยางป้องกันตัว (2546) กระตุ้นวัยรุ่นใช้ถุงยาง ดูโอใจป้ำแจก 1 แสนชิ้น (2546) ค้านตั้งตู้ขายถุงยางในร.ร. ชี้เรื่องเพศศึกษายังไม่ดีพอ (2546) อาจารย์แม่กรี๊ดขายถุงยางในร.ร. หวั่นทำโจ๋มั่วเซ็กซ์ (2546) แฉยอดขายถุงยางอนามัยคนไทยพุ่ง สธ. ขยายติดตั้งหมื่นตู้ยังหมดเกลี้ยง (2548) ศธ.-สธ.จับมือตั้งเครื่องขายถุงยางในร.ร. ครูสับแหลกหลงทาง-ไม่จำเป็น (2549) ไม่เชื่อตั้งตู้ขายถุงยางยั่วยุมีเซ็กซ์มากขึ้น (2549) รณรงค์ป้องกันเอดส์เน้นเจาะกลุ่ม*

วัยรุ่น สนอ.ตอกย้ำสวมถุงยางกับคู่นอนทุกครั้ง (2549) สธ.วอนอย่าต่อต้านถุงยางหยอดเหรียญ (2550) เน้นนโยบายใช้ถุงยาง 100% (2550) สธ.ย้ำโฆษณายืดอกพกถุงเข้าถึงวัยรุ่น (2550) ถุงยาง ความปลอดภัย ให้เกียรติ รับผิดชอบ (2550) ถุงอนามัยผู้หญิง คือทางเลือกที่เป็นจริงของหญิงไทย (2551) เป็นต้น

นอกจากนี้ก็เป็นข่าวเกี่ยวกับสถานการณ์การคุมกำเนิดซึ่งสะท้อนให้เห็นอคติระหว่างเพศ ที่สังคมส่วนใหญ่มองเพียงว่าเป็นหน้าที่ของผู้หญิง ทั้งการคุมกำเนิดและการทำหมัน มีการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้อง ทั้งในแง่ของสิ่งควรรู้ ข้อบ่งใช้ อาการข้างเคียง ข้อควรระวังในการใช้ยาคุมประเภทต่างๆ รวมทั้งการศึกษาค้นคว้าและผลิตสารสกัดต่างๆ เพื่อใช้เป็นส่วนผสมในยาคุมกำเนิด เช่น ดีปลี พริกไทย มะนาว ซึ่งในบางกรณีนำไปสู่การถกเถียงเนื่องจากยังไม่มีผลการวิจัยยืนยัน รวมทั้งเป็นข่าวเกี่ยวกับการคุมกำเนิดและวางแผนครอบครัวทั่วๆ ไป

ตัวอย่างข่าวในเรื่องการคุมกำเนิดในผู้หญิงได้แก่ *นี่แหละชายไทยขนานแท้ ให้เพศแม่คุมกำเนิดเอง (2540) คนไทยยังเข้าใจผิดใช้ยาคุมฉุกเฉินพร่ำเพรื่อ (2542) สธ.เตือนภัยหญิง ไร้ผลวิจัยชี้ชัดมะนาวฆ่าอสุจิ (2545) ยาคุมกำเนิดเทคโนโลยีใหม่ 1 นาที คุมได้นานถึง 3 ปี (2546) ผู้ชายเกี่ยงหญิงให้แบกภาระคนเดียวในการป้องกันขัดขวางกุมารกำเนิด (2547) คุมกำเนิดแบบไหน เซ็กซ์ไม่ฝ่อ (2547) ผลวิจัยชี้ชัดยาคุมฉุกเฉินอันตราย คุมกำเนิดไม่ได้-มีสิทธิตั้งท้องสูง (2548) การคุมกำเนิดโดยวิธีนับวันปลอดภัย (2549) ยาคุม เสรีภาพหรือการควบคุมทางเพศ (2549) คิดค้นยาคุมกำเนิดชาย ออกฤทธิ์สกัดสเปิร์มเติบโต! (2549) หยุดใช้ยาคุมกลางแผง เสี่ยงเกิดผลข้างเคียง-ตั้งท้อง (2550) หญิงไทยฮิตกินยาคุมฉุกเฉิน (2550) หมอเตือนชี้วัยรุ่นใช้ยาคุมฉุกเฉิน อันตรายเสี่ยงท้องนอกมดลูก (2551) สามีเข้าช่วยภริยาแบกภาระบ้างได้แล้ว ยาคุมผู้ชายได้ผลชะงัด (2552)* เป็นต้น

(3) การตั้งครรภ์

ข่าวที่นำเสนอประเด็นการตั้งครรภ์ส่วนใหญ่เป็นเรื่องที่เกี่ยวกับข้อควรปฏิบัติทั้งก่อนการตั้งครรภ์ ในช่วง 9 เดือนของการตั้งครรภ์ และหลังคลอด เพื่อสุขภาพของทั้งตัวแม่และลูก ภาวะเสี่ยงของหญิงตั้งครรภ์ การเตรียมตัวขณะตั้งครรภ์ การฝากครรภ์ โรคแทรกซ้อน การตั้งครรภ์นอกมดลูก รูปแบบการทำคลอด ฯลฯ นอกจากนี้ก็เป็นข่าวเรื่องการท้องนอกสมรส แม่วัยรุ่น การท้องไม่พร้อมหรือท้องไม่ตั้งใจ ในมิติต่างๆ โดยเฉพาะการให้ความช่วยเหลือเบื้องต้น กรณีฉุกเฉิน และที่พักพิงหลังคลอด เพื่อลดปัญหาที่ตามมาอื่นๆ เช่น การทิ้งลูก การกลับเข้าไปเรียนต่อ การถูกปฏิเสธจากครอบครัว ทักษะการเลี้ยงลูก และการเป็นแม่เลี้ยงเดี่ยว ฯลฯ

ตัวอย่างข่าวเรื่องการตั้งครรภ์ ได้แก่ *แนะหญิงมีครรภ์รับกรดโฟลิค (2540) พ่อคะ แม่คะ หนูท้อง (2541) ระวังการใช้ยารักษาสิวในสตรีมีครรภ์ (2542) ชี้เบาหวานคุณแม่ส่งผลถึงลูกพิการ-แท้ง (2542) เสนอสอนเพศศึกษาตั้งแต่ประถม ป้องกันปัญหาตั้งท้องทั้งที่ไม่พร้อม (2543) เตือนโรคแทรกซ้อนในหญิงตั้งครรภ์ระบาดหนัก (2544) สวัสดิการเร่งด่วนช่วยแม่วัยรุ่น (2544) ปฏิบัติตัวถูกต้องระหว่างตั้งครรภ์ลดการเสี่ยงสูญเสียลูกน้อย (2544) พบนร.ตั้งครรภ์ออกกลางคันปีละนับพัน (2544) พบท้องนอกสมรสเสี่ยงโรคซึมเศร้า (2545) สร้างจิตสำนึกที่ดีให้กับแม่ที่กำลังจะทิ้งลูก (2546) โยคะสำหรับคุณแม่ตั้งครรภ์ช่วยให้ลูกมีสุขภาพกาย-จิตดี (2546) ท้องไม่พร้อม ปัญหาที่ยังมีทางออก (2546) สูติแพทย์ห่วงแม่ไทยแห่ผ่าคลอดเกินมาตรฐานโลก (2547) โรงเรียนระวัง ตี-ไล่ออก-ไม่รับกลับหลังคลอด หมิ่นเหม่ผิด พ.ร.บ.คุ้มครองเด็ก (2547) ตะลึงยาย 81 อุ้มท้อง 58 ปี ปวดท้องหาหมอเพิ่งรู้พบเด็กฝังนอกมดลูก (2548) ค้นหาทางออกท้องไม่พร้อม (2548) ตั้งท้องต้องอาเจียน ขับสารพิษปกป้องลูก (2549) มารดา*

นอกสมรส ตราบาปสังคมชายขอบ (2549) จี้ให้เด็กท้องเรียนต่อ ศธ.ออกตัวไม่ปิดกั้น (2549) ผู้หญิงพิการกับสิทธิความเป็นแม่ ปัญหาเศร้าที่สังคมไทยมองข้าม (2550) เผยหญิงไทยปีละ 3 แสนไม่ตั้งใจท้อง (2550) ถึงท้องก็เรียนได้ รร.ให้อนาคต (2551) ท้องไร้เดียงสา 1 ปีให้ลมหายใจกว่า 7 หมื่นชีวิต (2552) ผุดโครงการแม่วัยใสป้องกันตั้งครรภ์ไม่พร้อม (2552) วุฒิฯถกวัยรุ่นตั้งครรภ์พบตัวเลข 10 ขวบท้อง 60 ราย (2552) เป็นต้น

(4) เทคโนโลยีที่ช่วยเจริญพันธุ์

เป็นข่าวเกี่ยวกับการพัฒนาเทคนิควิธีการใหม่ๆ ที่ใช้ในการทำให้คู่สมรสที่มีลูกยากสามารถปฏิสนธิและตั้งครรภ์ได้หลากหลายรูปแบบด้วยกัน เช่น การทำเด็กหลอดแก้วหรือการทำกิฟต์ การทำอิ๊กซี่ การอุ้มบุญ การบริจาคไข่และสเปิร์ม การเลือกเพศของลูก ฯลฯ ซึ่งหลายประเด็นยังมีการถกเถียงเชื่อมโยงถึงประเด็นอื่นๆ โดยเฉพาะประเด็นทางจริยธรรม และช่องว่างทางกฎหมายในสังคมไทย

ตัวอย่างข่าวในเรื่องนี้ได้แก่ *ครบ 10 ปีเด็กหลอดแก้วไทยคนแรก (2540) แพทย์ธรรมศาสตร์ทำสำเร็จ เด็กหลอดแก้วจากพ่อที่เป็นหมัน (2543) พบเทคนิค Blastocyst ทำเด็กหลอดได้ผลสำเร็จ (2543) เด็กไทยยอดฮิต ต่างชาติแห่อุ้มบุญ (2543) ทารก 2 แม่ แก้ปัญหามีลูกยาก หรือดูถูกพระเจ้า (2544) โคลนนิ่งถึงสเต็มเซลล์ บทพิสูจน์ที่ยังต้องรอ (2544) สเปิร์ม-ไข่ (บริจาค) = ปัญหาสารพัด (2544) ฝังเข็มช่วยหญิงมีบุตรยากให้ติดลูกได้ (2545) กิ๊ฟท์ปลอมขายความหวัง รับปั๊มลูก-ท้องละแสน! (2546) เทคโนโลยีช่วยการเจริญพันธุ์ ปัญหาสิทธิครอบครองบุตร กฎหมายไทยตามไม่ทัน (2547) เทคนิคใหม่สร้างครรภ์บริสุทธิ์ ผลิตสเต็มเซลล์-ไม่ผิดศีลธรรม (2547) ปฏิสนธิแนวใหม่ไม่ง้อเพศชาย ใช้ไข่เพศหญิงผสมเป็นตัวอ่อน (2547) นักวิชาการแนะรัฐพิจารณาอุ้มบุญกับปัญหาจริยธรรม (2548) สร้างอิกซี่*

ทำได้สำเร็จ ทารกแฝด 4 หญิง 3 ชาย 1 (2549) คลินิคให้บริการเลือกเพศ (2549) อุ้มบุญ ปัญหาที่ยังหนักอก แม่ผู้ให้กำเนิดกับแม่ผู้ถือกำเนิด (2549) คัดเลือกพันธุ์-เพศลูก เทคโนโลยีที่สวนทาง (2550) เทคโนโลยีสร้างลูก ทางออกหรือความไม่เท่าเทียมหญิง-ชาย (2550) กิ๊ฟท์ ซิฟท์ และเด็กหลอดแก้ว (2550) ให้เช่ามดลูกธุรกิจมาแรง บนข้อกังขาสำนึกความเป็นแม่ (2550) ชี้พ่อ-แม่ในสูติบัตรเด็กอุ้มบุญคือผู้ตั้งครรภ์-คลอดบุตร (2550) เด็กหลอดแก้วสุดฮิต แนวโน้มไทยทำเพิ่ม 20 ปีมีแล้วกว่า 600 คนเหตุแต่งงานช้า-เครียด (2550) ชี้ซื้อไข่ทำเด็กหลอดแก้ว ผิดจริยธรรม-บริจาคได้ (2551) เทคโนโลยีใหม่ IVM แก้ปัญหาคู่รักมีบุตรยาก (2551) การซื้อ-ขายไข่ และการจัดการตัวอ่อน (2552) เป็นต้น

3.3 การเลี้ยงดู/ดูแลสมาชิกในครอบครัว

การเลี้ยงดูคนในครอบครัว ได้แก่ การเลี้ยงดูลูกตั้งแต่คลอด เรื่องของนมแม่ รวมถึงการดูแลคนในครอบครัวที่มีความต้องการพิเศษ เช่น ป่วยหรือพิการ รวมไปถึงสุขภาวะทางกาย ทางจิตและอารมณ์ของสมาชิกในครอบครัว ทั้งหมดเป็นประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการกล่อมเกลาเลี้ยงดู รับผิดชอบดูแลสมาชิกในครอบครัวในฐานะที่เป็นหน้าที่หลักอีกประการหนึ่งของสถาบันครอบครัวที่จะชี้ทิศทางแนวโน้มคุณภาพชีวิตของสมาชิกรุ่นใหม่ของสังคมได้ ทั้งยังสะท้อนประเด็นอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องร่วมด้วย เช่น บทบาทหญิงชาย ความเป็นพ่อเป็นแม่ ฯลฯ รวมกันมีจำนวนกว่าหนึ่งในสามของหัวข้ออนามัยเจริญพันธุ์และสุขภาวะครอบครัว ประเด็นที่น่าสนใจมีดังนี้

(1) การเลี้ยงดู/ดูแลครอบครัว

รวมเอาวิธีการเลี้ยงดูลูกตั้งแต่คลอดจนโต เรื่องของสถานรับเลี้ยงเด็ก การรณรงค์เรื่องนมแม่ การอบรมลูกให้สอดคล้องกับค่านิยมที่

เป็นที่ต้องการของสังคม ไม่สร้างปัญหา การสร้างครอบครัวให้อบอุ่น การเตรียมพร้อมพ่อแม่ให้มีทักษะในการเลี้ยงดูลูก เนื่องจากประเด็นการเลี้ยงดูลูกนี้มักถูกตอกย้ำถึงความสำคัญ และตั้งคำถามผ่านสื่ออยู่เสมอในฐานะที่เป็นปัจจัยพื้นฐานของการก่อให้เกิดและการป้องกันปัญหาสังคมต่างๆ และการพัฒนาคุณภาพของสมาชิกรุ่นใหม่ในสังคม โดยเฉพาะในเรื่องของคุณสมบัติด้านคุณธรรมจริยธรรม และความรับผิดชอบต่อสังคม

ตัวอย่างข่าวเรื่องการเลี้ยงดูลูก ได้แก่ *หมอหยองชี้สาเหตุสังคมหายนะ พ่อแม่ไม่มีจิตวิญญาณการเลี้ยงลูก (2540) ฝึกลูกให้ใกล้ธรรมชาติ (2540) เลี้ยงลูกให้รักงาน (2541) ผลของการเลี้ยงดูลูกต่อการพัฒนาบุคลิกภาพ (2541) สรรพคุณนมแม่แก้สารพัดโรค (2542) เผยเลี้ยงลูกดีมีชัยไปกว่าครึ่ง สร้างภูมิคุ้มกันโรคกาย-ใจ (2544) เด็กดื้อมีพ่อแม่เป็นต้นเหตุปัญหา (2544) ตำหนิลูกพร่ำเพรื่อมีสิทธิ์ก้าวร้าว (2545) ชีวิตคู่กับการเลี้ยงลูก (2545) นมแม่สิแน่กว่านมใด ต้านมะเร็งแม่ เสริมอีคิวลูก (2546) แนะวิธีเลี้ยงลูกยุคดิจิตอลให้เก่ง ดี และมีสุข (2546) พ่อแม่รังแกฉันทำเด็กไอคิวต่ำ ต้นตอสู่ชีวิตคู่พัง (2547) ลงโทษลูกอย่างไรไม่ให้เขาก้าวร้าว (2547) เลี้ยงลูกต้องเป็นทีม บทบาทพ่อที่ช่วยเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ให้สำเร็จ (2547) วิตกขนมเด็กสร้างปัญหา แนะพ่อแม่ฝึกลูกมีวินัยการกิน (2547) แนะวิธีเลือกโรงเรียนอนุบาลให้ลูกสะอาด ปลอดภัย เด็กมีความสุข (2548) ความพร้อมเพื่อเป็นพ่อแม่มืออาชีพ (2548) เตรียมเด็กปฐมวัย สู่มาตรฐานคนไทยคุณภาพ (2548) พบเด็กไทยพัฒนาการช้า เหตุเกิดจากเลี้ยงไม่ถูกวิธี (2549) สธ.เผยเด็กกว่า 5 แสนถูกเลี้ยงตามยถากรรม (2550) เล่นกลางแจ้งดีกว่าเล่นของเล่น จิตแพทย์แนะแม่เลี้ยงลูก (2551) พ่อแม่ยุคใหม่เชื่อมั่นยังเป็นต้นแบบ ปลูกฝังพฤติกรรมที่ดีให้ลูก (2551) หลักการเลี้ยงลูกของครอบครัวตัวอย่าง เน้นความรักเอื้อเฟื้อปลูกฝังคุณธรรม (2551)*

บทบาทแม่ในสังคมไทย (2551) สสส.ดึงพ่อ-แม่เข้าโรงเรียนฟื้นฟูสถาบันครอบครัวเข้มแข็ง (2551) บทบาทพ่อหายไปส่งผลเด็กเกิดเพศที่ 3 (2551) เลี้ยงลูกให้ได้ดีท่ามกลางวิถีที่เปลี่ยนไป (2552) Daddy's Girl ลูกสาวของพ่อ เลี้ยงอย่างไรไม่ให้เหินห่าง (2552) เป็นต้น

นอกจากนี้ ยังมีข่าวการเลี้ยงดูหรือดูแลลูกที่มีความต้องการพิเศษในครอบครัว คือมีความพิการ ทั้งทางจิต สายตา การได้ยิน สติปัญญาและการเรียนรู้ รวมทั้งกลุ่มอาการที่มีการแสดงพฤติกรรมที่แตกต่างจากคนทั่วไป ซึ่งเชื่อว่าการดูแลโดยคนใกล้ชิดในครอบครัวหรือครอบครัวบำบัด เป็นสิ่งสำคัญที่สุดต่อพัฒนาการของคนป่วยและพิการเหล่านี้ มีการให้ข้อมูลความรู้ในเรื่องการปฏิบัติตัวเพื่อป้องกันหรือลดความเสี่ยง วิธีดูแลผู้ที่มีความต้องการพิเศษเหล่านี้อย่างเหมาะสม รวมทั้งโอกาสในการพัฒนาชีวิตและเติบโตเหมือนคนอื่นๆ โดยเฉพาะในเด็กที่มีอาการดาวน์ซินโดรม ปัญญาอ่อน สมาธิสั้น และออทิสติก ซึ่งสังคมไทยมีการปรับเปลี่ยนทัศนคติต่อลูกพิการ จากที่มองว่าเป็นปัญหา เป็นปมด้อย เปลี่ยนไปสู่การมองเป็นเด็กพิเศษ และต้องเอาใจใส่พัฒนาทักษะในการมีชีวิตอยู่ร่วมสังคมมากขึ้น

ตัวอย่างข่าวส่วนนี้ได้แก่ *ความรักในครอบครัว ยาขนานเอกดาวน์ซินโดรม (2541) แก้ลูกปัญญาอ่อน ต้องเช็คสุขภาพก่อนคิดใช้ชีวิตคู่ (2541) กลุ่มเด็กที่มีความต้องการพิเศษใช้พ่อแม่เป็นยารักษาที่ดีที่สุด (2542) แพทย์ระบุคนพิการแต่งงานได้แค่เข้าใจและปฏิบัติถูกวิธี (2543) แพทย์ชี้ลูกเป็นออทิสติกไม่น่ากลัวอย่างที่คิด (2543) เด็กพิการ-เทคโลโลยีใหม่สามารถตรวจรู้ได้ขณะยังเป็นตัวอ่อน (2544) สัมผัสยิ้มแรกของแม่นุช จมอยู่กับความเศร้านาน 10 ปี กว่าลูกจะออกจากโลกของออทิสติก (2545) เด็กแอสเพอร์เกอร์ คุณควรเข้าใจเขา (2545) รณรงค์ตรวจสุขภาพเด็กค้นหาภาวะเสี่ยงออทิสติก (2546) เด็กพิเศษ 4 เวอร์ชั่น แก้ได้ถ้าร่วมใจกัน (2546) สาเหตุความพิการทางสติปัญญา*

เกิดได้ในระหว่างตั้งครรภ์ (2547) พ่อแม่ทำอย่างไร ถ้าลูกเป็นดาวน์ ซินโดรม (2547) ภารกิจบริบทของบิดามารดาเด็กพิเศษออทิสติก (2548) คดิสเล็กเซีย แค่บกพร่องทางเรียนรู้ หนูไม่ใช่เด็กสมองทึบ (2549) สธ.ชี้หญิงตั้งครรภ์เสี่ยงลูกเอ๋อ 4 แสนคน (2550) พ่อแม่กำลังสำคัญช่วยลูกออทิสติกมีพัฒนาการ (2550) พาออกสังคม-อย่าขังไว้ในบ้าน คำแนะนำจากแม่ของลูกออทิสติก (2550) หมอชี้โรคออทิสซึ่มไม่หายขาด ต้องใช้พฤติกรรมบำบัดใส่ใจพิเศษ (2551) เมื่อลูกปัญญาอ่อน พ่อแม่จะสอนเขาอย่างไร (2552) ไทยอคติตีตราหญิงพิการไร้เพศ (2552) เมื่อลูกมีความบกพร่องในการเรียนรู้จะช่วยได้อย่างไร (2552) เป็นต้น

(2) สุขภาวะทางกายของคนในครอบครัว

สุขภาวะทางกายของคนในครอบครัวในที่นี้เป็นประเด็นที่เกี่ยวข้องกับสถานะทางสุขภาพ ความกินดีอยู่ดี ภาวะโภชนาการหรืออาหาร สุขภาพ ความสบายหรือเจ็บป่วย ความเสี่ยงด้านโรคในแต่ละช่วงวัย รวมทั้งเรื่องอนามัยเจริญพันธุ์โดยรวมของคนในครอบครัว ครอบคลุมทุกเพศทุกวัย มีข้อมูลข่าวสารหลากหลาย เช่น เรื่องอ้วน เบาหวาน โภชนาการ โรคทางกรรมพันธุ์ เป็นต้น

ตัวอย่างข่าวที่เกี่ยวข้องกับสุขภาวะทางกายได้แก่ *นักวิจัยชี้พ่อแม่น้ำหนักมาก เพิ่มความเสี่ยงให้ลูกเป็นโรคอ้วน (2540) นิสัยโภชนาการไม่ดี ต้นเหตุป่วย-ตาย คนไทย (2541) เตือนคู่สมรสตรวจธาลัสซีเมีย เผย 40% ของประชากรเป็นพาหะนำโรค (2542) เมื่อลูกเป็นเบาหวานควรกินอาหารอย่างไร (2542) หญิงวัยทองต้องเตรียมใจรับความเปลี่ยนแปลงของร่างกาย (2543) สธ.แนะกินอยู่อย่างไทยเพื่อสุขภาพแข็งแรงไม่เป็นโรคขาดสารอาหาร (2544) เผย 10 โรคร้ายคุกคามหญิง-ชายวัยทอง (2544) กระดูกพรุนทำหญิงวัยทองเสี่ยงบ้านแตก (2545) สิทธิอนามัยเจริญพันธุ์และสุขภาพผู้หญิง (2545) อันตรายเด็กไทยติดหวานก่อโรค ฟันผุ-โรคอ้วน-โรคเบาหวานพุ่ง (2545)*

วิจัยชี้ผู้หญิง 70% เป็นมะเร็ง เพราะไม่ตรวจภายใน (2546) พ่อวัยปู่เสี่ยงมีลูกพิการ 6 เท่าเหตุจากน้ำเชื้อเสื่อมกลายพันธุ์ (2546) สำรวจพบเด็กร.ร.ดังในกทม.เป็นโรคอ้วนอื้อ เหตุมาจากพ่อแม่มีทัศนคติที่ผิด-วิถีชีวิตที่เลวร้าย (2547) หมอเตือนจับเด็กเขย่าระวังอาจตายได้ (2547) โรคอ้วนก่อวิกฤติครอบครัวร้าวฉาน (2548) ยาบำรุงโลหิตสตรีแผนโบราณมีประโยชน์อย่างไร (2548) พ่อแม่ ต้นเหตุของลูกเบื่ออาหาร และเด็กอ้วน (2549) อารมณ์ของพ่อแม่ส่งผลต่อพฤติกรรมของลูก (2549) พ่อแม่เจ้าระเบียบทำลูกเป็นเด็กอ้วน (2549) ไม่เคยแต่งงานเสี่ยงตายเร็ว (2549) กรน ปัญหาบนเตียงเสี่ยงชีวิตคู่ แนะหาแพทย์ป้องกันเซ็กซ์เสื่อม (2550) สุขภาพผู้หญิงไทยในกระแสแพทย์พาณิชย์ (2550) มะเร็งร้ายทำลายความสัมพันธ์ พบผู้ป่วยโรคนี้แนวโน้มหย่าสูง (2550) เผยยีนส์รัดรูป-เอวต่ำต้นเหตุจุดซ่อนเร้นเสี่ยงโรค (2550) 3 นิ้ว 3 สัมผัส สกัดมะเร็งเต้านม (2551) วิเคราะห์โรคหัวใจพิการแต่กำเนิดแก่ทารกในครรภ์มารดา (2551) เป็นโสดทำไมอยู่ไปเป็นอัลไซเมอร์ ชี้ชีวิตคู่ลดความเสี่ยงสมองเสื่อม (2551) คนไทยเสื่อมสังขารก่อนวัย ผลวิจัยชี้เหตุต้นทุนชีวิตต่ำ (2551) ตะลึงของเล่นเด็กสุดอันตรายสารตะกั่วอื้อ ต้นเหตุทำลูกโง่ (2552) เป็นต้น

(3) สุขภาวะทางจิตและอารมณ์

เป็นอีกประเด็นหนึ่งที่มีความสำคัญ เป็นพื้นฐานของสถาบันครอบครัว คือ การแสดงออกถึงความรัก ความเอาใจใส่ รับผิดชอบ พฤติกรรมปฏิบัติระหว่างคนในครอบครัว ทั้งระหว่างคู่สมรส และพ่อแม่กับลูก ที่ส่งผลให้ครอบครัวอบอุ่นหรือห่างเหิน และนำไปสู่สุขภาวะของสังคมในท้ายที่สุด นอกจากนี้ยังเป็นข่าวเกี่ยวกับสุขภาพจิตของคนในสังคมที่ได้รับผลกระทบจากปัจจัยภายนอกอื่นๆ โดยเฉพาะเงื่อนไขทางเศรษฐกิจ สภาพสังคม การงาน ฯลฯ ส่วนใหญ่เป็นข่าวเรื่องภาวะเครียด ซึมเศร้า การดูแลผู้ป่วยทางจิต

ตัวอย่างข่าวว่าด้วยสุขภาวะทางจิตและอารมณ์ ได้แก่ *สุขภาพจิตในครอบครัวเป็นเหตุแยกพ่อแม่ลูกให้ห่างเหิน (2540) เศรษฐกิจรุมบีบคั้นคนกรุง โรคเครียดรุกคุกคามหนัก (2540) คนกรุงเครียดเพราะญาติพี่น้อง (2541) สุขภาพจิตของชีวิตคู่ (2543) เด็ก-ผู้สูงอายุสุขภาพจิตย่ำแย่ ปัญหาเรื้อรังในสังคม (2545) สังคมง่อนแง่นครอบครัวป่วยทางใจ (2548) ชี้ดูแลผู้ป่วยโรคจิตล้มเหลว-ญาติขาดความเข้าใจ (2549) เด็กไทยน่าห่วงป่วยโรคจิตพุ่งแค่ปีเฉียด 9 พัน (2550) จิตแพทย์ชี้เด็กเป็นโรคเครียด การบ้านเยอะ-กังวลครอบครัว (2551) คนไทย 12 ล้านมีปัญหาจิต 47% เครียดจากงาน-เงิน (2551) สุขภาวะทางใจเด็กไทย เริ่มต้นที่บ้านสานต่อที่ครู (2551) สุขภาพจิตในครอบครัว เรื่องที่ยังต้องศึกษาหาความรู้ (อีกมาก) (2552) ผลสำรวจอุณหภูมิใจคนไทย พบปัญหาการเงิน-ครอบครัว-สุขภาพ-สังคมต้นเหตุความเครียด (2552)* เป็นต้น

4. ความสัมพันธ์ในครอบครัว

เป็นข่าวที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ในครอบครัว ทั้งทางบวกและทางลบ อันได้แก่ประเด็นเรื่องครอบครัวอบอุ่น การเสริมสร้างสายใยหรือความผูกพันอันดีในครอบครัว การสร้างครอบครัวหรือแต่งงาน ความขัดแย้งในครอบครัว การยุติครอบครัวหรือหย่าร้าง รวมถึงความสัมพันธ์นอกสมรสต่างๆ ทั้งหมดมี 3,184 ข่าว หรือคิดเป็น 12% ของฐานข้อมูลครอบครัวด้านข่าวและบทความ ในหัวข้อนี้สามารถแบ่งออกตามประเด็นที่พบได้เป็น 3 เรื่องใหญ่ คือ

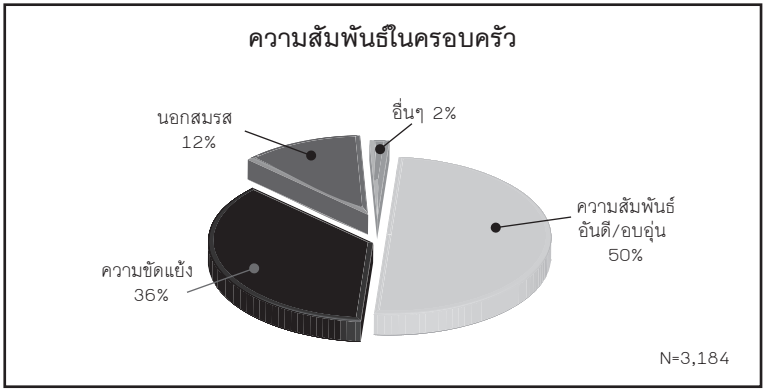

4.1 ความสัมพันธ์อันดี สายใยครอบครัว ครอบครัวอบอุ่น

ครึ่งหนึ่งของข่าวเรื่องความสัมพันธ์ในครอบครัวเป็นการนำเสนอชีวิตครอบครัวไทยในเชิงบวก มีจำนวน 1,594 รายการ ที่มีอยู่อย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอคือการนำเสนอชีวิตครอบครัวของคนในสังคม ทั้งที่มีชื่อเสียงและคนทั่วไป ในมุมที่แสดงความสัมพันธ์อันดีที่อบอุ่น ความเข้าอกเข้าใจในครอบครัว การฟันฝ่าอุปสรรคที่เผชิญเมื่อเริ่มสร้างครอบครัว การประคับประคองชีวิตคู่จนประสบความสำเร็จ มีชีวิตครอบครัวที่เข้มแข็ง สมาชิกในครอบครัวดำเนินชีวิตอย่างมีความสุขและเจริญก้าวหน้า ประหนึ่งเป็นตัวอย่างให้กับผู้อ่านถึงหลักการครองเรือน วิธีครองรักให้ครอบครัวมั่นคงอยู่ด้วยกันยาวนาน การสร้างสายใยอันอบอุ่นในครอบครัว การใช้เวลาทำกิจกรรมต่างๆ ร่วมกันของคนในครอบครัว หรือการจัดกิจกรรมครอบครัวสัมพันธ์ รวมทั้งประเด็นเพศสัมพันธ์ในคู่สมรส เป็นต้น ทั้งนี้ ด้วยพื้นฐานความคิดที่ว่า ครอบครัวเป็นสถาบันพื้นฐานของสังคมในการผลิตและหล่อหลอมพลเมืองรุ่นใหม่ จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องพัฒนาสร้างความเข้มแข็งให้กับสถาบันครอบครัว โดยมีปัจจัยสำคัญคือการใช้เวลาอยู่ร่วมกัน ความรักความเข้าใจ การสื่อสารในครอบครัว และเพศสัมพันธ์ที่ดีในคู่สมรส

ตัวอย่างข่าวเชิงบวกนี้ได้แก่ *รู้จักให้เกียรติกันและกัน หลักครองชีวิตคู่ให้ยืนยาว (2540) ดูแลจิตใจคนในครอบครัวในวันแห่งความรัก (2541) ร่วมใจสานใยรัก เพื่อครอบครัวอุดมคติ (2541) สายใยรักสร้างบ้านเหมือนฝัน (2541) ทำอย่างไรชีวิตคู่จึงยืนยาวและมีความสุข (2542) ร้องเพลง เล่นดนตรี เที่ยวทะเล ความสุขที่พร้อมหน้า (2543) ปลูกต้นไม้-ทำอาหารสำราญใจ (2543) สร้างภูมิคุ้มภัยให้สังคมไทยด้วยพลังครอบครัว (2543) คุณภาพเด็กสหัสวรรษใหม่ขึ้นอยู่ที่การดูแลของพ่อ-แม่ (2544) สร้างทักษะครองรักร่วมเรือน เน้นเคล็ดลับความสำเร็จชีวิตคู่ (2544) เหมาะสมเรื่อง sex ชีวิตคู่ยืนยาว (2545) แนะเทคนิคเติมรักเติมรส สร้างหลักให้ชีวิตคู่ยืนยาว (2545) บทเรียนก่อนวิวาห์ ลดปัญหาความล่มสลายของชีวิตคู่ (2546) ไม่มีช่องว่างระหว่างใจ หมั่นเติมเต็มความห่วงใย (2546) เผยเคล็ดลับการมีชีวิตคู่ยืนยาว พร้อม 10 คำเด็ดที่ควรท่องจำ (2546) แนะวิธีถนอมรักให้คู่รักรุ่นใหญ่ ต้องมีศิลปะในการมีเพศสัมพันธ์ (2546) ครองคู่ตามหลักศาสนา สร้างฐานครอบครัวเข้มแข็ง (2546) เรียนรู้ใช้เวลาร่วมกันอย่างมีคุณค่าสู่ครอบครัวเข้มแข็ง (2549) รับประทานอาหารมื้อเย็นพร้อมหน้าสร้างภูมิคุ้มกันให้แก่สังคม (2549) ความรัก ความซื่อสัตย์ การให้อภัยข้อคิดการครองคู่ (2549) ชี้สังคมขาดอบอุ่น จี้สร้างจิตสำนึกครอบครัวสามัคคี (2551)* เป็นต้น

น่าสังเกตว่า มีการเน้นกิจกรรมที่ส่งเสริมความสัมพันธ์ในครอบครัว และการแสดงออกถึงความรักในครอบครัวมากขึ้นในช่วงหลัง เช่นข่าว *“กอด” เติมรักสัมผัสนี้ สร้างครอบครัว (2545) ปลุกกระแส ‘รักลูก-กอดลูก’ คืนความเข้มแข็งให้ครอบครัวไทย (2545) เปิดอ้อมกอดกระชับสายใยครอบครัว (2546) รณรงค์คนในครอบครัวกอดกันเพื่อสร้างความรัก-เข้าใจในครอบครัว (2547) เคล็ดของการครองชีวิตคู่อย่างราบรื่น กอดกันวันละ 4 หน (2552)* เป็นต้น รวมทั้งการออกมาตรการลดภาษีเงินได้ให้กับลูกที่เลี้ยงดูพ่อแม่ในปี 2547

ในแต่ละปี ข่าวว่าด้วยความสัมพันธ์ในครอบครัวจะถูกให้ความสำคัญและนำเสนอเข้มข้นใน 3-4 ช่วง ได้แก่ ช่วงวันเด็กในเดือนมกราคม วันแห่งความรักในเดือนกุมภาพันธ์ เนื่องจากมักมีคู่รักจำนวนหนึ่งนิยมถือฤกษ์ไปจดทะเบียนแต่งงาน ช่วงเดือนเมษายนซึ่งมีวันครอบครัว วันหยุดสำคัญอย่างวันแม่ 12 สิงหาคม และวันพ่อ 5 ธันวาคม ในช่วงวันสำคัญเหล่านี้นอกจากการนำเสนอแบบแผนความสัมพันธ์ระหว่างคู่สมรสแล้ว มักจะมีประเด็นเชิงคุณธรรมที่เป็นพื้นฐานในครอบครัวอย่างอื่นด้วย โดยเฉพาะความสัมพันธ์ระหว่างพ่อ-แม่-ลูก บทบาทที่คาดหวังจากผู้เป็นพ่อ แม่ และลูก มีการให้ความสำคัญเป็นพิเศษกับการเป็นลูกกตัญญู พ่อดีเด่น แม่ดีเด่น ที่ทำหน้าที่ในครอบครัวได้อย่างสมบูรณ์แบบ ซึ่งมีการให้รางวัลกันทุกปี นอกจากนี้ยังมีการรณรงค์ในปี 2549 ให้วันอาทิตย์เป็นวันที่ครอบครัวควรจะอยู่พร้อมหน้าทำกิจกรรมร่วมกัน

ตัวอย่างได้แก่ *มอบรางวัล "เยาวชนดีเด่น" หนุ่มพิการตาบอดกตัญญู (2540) พ่อตัวอย่างแนะวิธีเลี้ยงลูก พิชิตความสุขในครอบครัว (2540) 10 ครอบครัวในความทรงจำปี "ฉลู" (2540) วันแห่งความรักไทยจดสมรสอื้อตีแผ่ข่าวทั่วโลก (2541) แม่ดีเด่นเผยเคล็ดลับเลี้ยงลูกให้เป็นคนดี (2541) จองแล้วกว่า 3 พันคู่จดทะเบียนสมรส 14 ก.พ. วาเลนไทน์ (2542) วาเลนไทน์ฉ่ำ คู่รักตา-ยาย ตีทะเบียนสมรสอายุรวม 200 ปี (2542) รับ 50 คู่แต่งงานฟรี-ติววิธีครองคู่ (2544) เชิดชู 62 ลูกกตัญญู มอบวุฒิบัตรยกย่อง (2545) ด.ญ.10 ขวบยอดกตัญญู ปรนนิบัติพ่อป่วยเป็นอัมพาต (2545) เดินเครื่องวันอาทิตย์วันครอบครัว ดึงพ่อแม่ลูกอยู่ด้วยกัน-เลิกวัฒนธรรมแกงถุง (2549)*

ข่าวจำนวนหนึ่งมีลักษณะเป็นประเด็นที่เป็นที่ถกเถียงของสังคม หรืออาจกล่าวได้ว่าเป็นการปะทะกันของวาทกรรมเรื่องบทบาทหญิงชาย เช่น กรณีให้เมียกราบผัวก่อนนอน ว่าจะเป็นปัจจัยลดปัญหาความขัดแย้งในครอบครัวหากภรรยาให้เกียรติและเคารพสามี ในอีกทางหนึ่งก็มองว่า

เป็นความเท่าเทียมระหว่างเพศหญิงและชาย ซึ่งต่างมีบทบาทเท่าๆ กันในการดูแลครอบครัว เช่น *กราบเท้าผัวก่อนนอน ประเพณีแต่ปางไหน (2541) นายกฯ ชี้โบราณ ปัดแนวคิดวัฒนาให้เมียกราบเท้าผัว (2548)* ฯลฯ

นอกจากนี้ ประเด็นอื่นๆ ที่มักเป็นที่สนใจของสื่อมวลชนก็คือความสัมพันธ์ในครอบครัวที่ผิดแปลกไปจากบรรทัดฐานของสังคม โดยเฉพาะคู่สมรสต่างวัย เช่น *ม่ายใหญ่วัย 45 เคี้ยวหญ้าอ่อนแต่งเด็กรุ่นลูก (2544) บ้านโป่งฮือฮาพ่อเฒ่า 83 แต่งม่าย 53 (2545) นางนพมาศใบ้วิวาห์หนุ่มช่างทองใบ้ (2545) วาเลนไทน์ปีนี้คึกคัก เฒ่าวัยใกล้ฝั่งหิ้วแม่เฒ่า 80 ไปจดทะเบียน (2546)* พ่อเฒ่า 72 วิวาห์เจ้าสาว 74 (2551) ฮือฮาเจ้าสาววัย 73 เข้าวิวาห์หนุ่ม 26 (2552) เป็นต้น

4.2 ความสัมพันธ์ขัดแย้งในครอบครัว

ข่าวความสัมพันธ์ขัดแย้งในครอบครัวเป็นการนำเสนอชีวิตครอบครัวไทยในทางลบ ได้แก่ ปัญหาความขัดแย้งในครอบครัว หย่าร้าง "บ้านแตก" ซึ่งมีความหมายถึงความไม่สมบูรณ์ของชีวิตครอบครัว ไปจนถึงการยุติความสัมพันธ์ เป็นทั้งประเด็นที่เกี่ยวข้องกับคู่สมรส พ่อแม่และลูกในครอบครัว ทั้งหมด 1,157 รายการ หรือคิดเป็น 36% ของข่าวเรื่องความสัมพันธ์ในครอบครัว ลักษณะของข่าวมีทั้งการจัดกิจกรรมรณรงค์ควบคู่ไปกับวันสำคัญทางครอบครัว การสำรวจทัศนคติแนวโน้มของความขัดแย้งในครอบครัว โดยเฉพาะสถิติการหย่าร้างในแต่ละปี และการเสนอสถานการณ์ประจำวัน

เนื้อหาข่าวที่เกี่ยวข้องกับปัญหาความขัดแย้งในครอบครัวที่ถูกระบุว่าส่งผลต่อความสัมพันธ์นี้มีด้วยกันหลายปัจจัย เช่น ปัญหาเศรษฐกิจ ขาดความรักความอบอุ่น ความไม่สอดคล้องต้องกันในบางมิติชีวิตของคู่สมรส อบายมุขต่างๆ ความรุนแรงในครอบครัว ฯลฯ

ส่วนที่ถูกนำเสนออย่างต่อเนื่องคือ ข่าวการหย่าร้าง เนื่องจากสาเหตุต่างๆ โดยเฉพาะการนอกใจหรือมีความสัมพันธ์กับบุคคลที่สาม ซึ่งมักเป็นข่าวดังหากคู่สมรสเป็นผู้มีชื่อเสียง

ตัวอย่างข่าวได้แก่ *คนกรุงครองแชมป์หย่าสูงสุดทุกปี สถิติเตือนใจวันแห่งความรัก (2541) พบปัญหาหย่าร้างเหตุเพราะฮอร์โมนเพศลด (2541) น้องอ้วนขึ้นศาลฟ้องหย่าผัวซาดิสต์ (2541) กะเทาะปัญหาชีวิตคู่ที่ไม่ควรมองข้าม การเงิน-เซ็กซ์-ความแตกต่าง (2542) โรครักร้างระบาดทำสถิติหย่าสูง (2542) กำธรหลั่งน้ำตา รับผิดเลิกปิยะมาศ สารภาพอยากมีลูก (2544) เผยครอบครัวไทยหย่าร้างสูงเหตุมีบ้านน้อย-เห็นตรงข้ามกัน (2544) แฉเมียน้อยอันตราย ทำบ้านใหญ่สติแตก หย่าร้างปีละ 7 หมื่นคู่ ต้องพึ่งหมอดู-พระ (2545) ขัดสน-บ้านแตก มาสู่แยกชีวิต (2545) หมอเตือนไม่ขยันทำการบ้านระวังบ้านแตก (2545) ไม่ซื่อสัตย์-ไม่โรแมนติก เมียมองผัว-ผัวมองเมีย ข้อสรุปชีวิตคู่ยุคปัจจุบัน (2545) เผย 5 ย. ถนอมชีวิตรัก โยงสุขภาพครอบครัวแตกเพราะเมียขี้บ่น (2546) สศช.แฉเศรษฐกิจดีแต่สังคมไทยเสื่อม คนแก่ถูกทิ้ง-หย่าเพียบ (2547) เปรี้ยง เปรี้ยง เปรี้ยง ดั่งเสียงฟ้าฟาด ไฮโซบ้านแตกสาแหรกกระจาย (2547) เรื่องเศร้าของชีวิตคู่กว่าครึ่งต้องเลิกราเพราะชู้ (2548) โรคอ้วนเป็นสาเหตุให้บ้านแตกผู้ชายเสียสมรรถภาพทางเพศ (2548) ทีวีในห้องนอน บั่นทอนชีวิตคู่ (2549) เผยสถิติคนกรุงหย่าเกือบ 1 ใน 3 ของสถิติจดทะเบียน (2549) วิจัยพบคนไทยนิยมอยู่คนเดียวมากขึ้น สถิติหย่าร้างปี 49 พุ่งกระฉูดนับแสนคู่ (2550) เสพกิ๊กเฟื่อง นักสืบอู้ฟู่ หัวงู-เจ๊ใหญ่กินเด็ก ยอดบ้านแตกพุ่ง (2550) เศร้าครอบครัวไทยหย่าร้าง 10 คู่ต่อชั่วโมง (2551) ครอบครัวไทย 2.5 ล้านสัมพันธภาพด้อย 24 % (2552) ค่านิยมสังคมไทย แต่งน้อยลง หย่าเพิ่ม (2552)* เป็นต้น

ข่าวในอีกลักษณะหนึ่งคือการนำเสนอผลกระทบจากปัญหาความขัดแย้งในครอบครัว นอกเหนือจากการหย่าร้าง ซึ่งมักจะถูกนำเสนอในลักษณะที่เป็นปัจจัยสำคัญที่นำไปสู่ปัญหาสังคมอื่นๆ เช่น ปัญหายาเสพติด อาชญากรรม สภาพบ้านแตกสาแหรกขาด ขายบริการทางเพศ ฯลฯ

ตัวอย่างข่าวผลกระทบจากความสัมพันธ์ที่ขัดแย้งในครอบครัว ได้แก่ *สำรวจเด็กเร่ร่อนทั่วกรุง สาเหตุหลักพ่อแม่หย่าร้าง-ถูกทุบตี (2545) ชีวิตเด็กบ้านแตก แววิมล ติดยา-มั่วเซ็กซ์ ประชดแม่ไม่รัก (2545) นิสิตจุฬาฯ ตีแผ่ชีวิต โสเภณีระดับล่างขายเซ็กซ์แลกบุหรี่ (2546) โศกสุราษฎร์ฯ บ้านแตกสาแหรกขาด ลูกทาสยาบ้าประกาศฆ่าพ่อ (2546) ชี้ครอบครัวบีบทำเด็กไทยเครียด (2547) สังคมเสื่อม บ้านแตก ต้นเหตุอาชญากรรม ภัยใกล้ตัวที่ไม่ควรมองข้าม จะแก้ไขอย่างไร (2547) แนะพ่อแม่ปรองดองลดเด็กมีปัญหา ตะลึงวัยรุ่นเกือบครึ่งคิดฆ่าตัวตาย (2547) เตียงหัก 6 หมื่นคู่-รักขม ลงเอยด้วยการฆ่า (2548) ห่วงเด็กบ้านแตกเสี่ยงติดยาสูง สลดปรากฏการณ์โจ๋ไทยเซ็กส์ 13 (2550) สานรักครอบครัวอบอุ่น แก้ปัญหาวัยรุ่นใจแตก (2551) พ่อไม่มีเวลาคุยทำให้ลูกกลายเป็นเกย์! (2551) สังคมไทยวิกฤติครอบครัวแตกแยกสูง เกิดปัญหาแม่ซึมเศร้า-พ่อติดเหล้า-ลูกก้าวร้าว (2552)* เป็นต้น

4.3 ความสัมพันธ์นอกสมรสต่างๆ

ความสัมพันธ์ที่เรียกว่านอกสมรสในที่นี้ ได้แก่ เรื่องของลูกนอกสมรส เมียน้อย ชู้ มีจำนวน 363 รายการ หรือคิดเป็น 12% ส่วนใหญ่เป็นเรื่องของการมีภรรยาหลายคน เรื่องของความสัมพันธ์ขัดแย้งระหว่างเมียน้อย-เมียหลวง การนอกใจหรือมีความสัมพันธ์ฉันท์ชู้สาวกับผู้อื่นซึ่งไม่ใช่ภรรยาตัวเอง ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าประเด็นเรื่องความสัมพันธ์นอก

สมรสนี้ สังคมไทยถือว่าเป็นปัจจัยสำคัญในการบั่นทอนความสัมพันธ์และคุกคามความมั่นคงของสถาบันครอบครัวเป็นอย่างยิ่ง ข่าวว่าด้วยความสัมพันธ์นอกสมรสนี้มักได้รับความสนใจยิ่งขึ้นจากสื่อ หากเป็นกรณีเปิดเผยหรือพิพาทของผู้ที่มีสถานะทางสังคมหรือมีชื่อเสียง โดยเฉพาะข้าราชการและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หรือเป็นกรณีขัดแย้งรุนแรงระหว่างภรรยาหลวงและน้อย ขณะเดียวกันก็มีการตั้งข้อสังเกตถึงสถานการณ์ของความสัมพันธ์นอกสมรส เช่น การสำรวจความนิยมลักษณะผู้หญิงที่ผู้ชายต้องการเป็นเมียน้อย การหาทางออกเพื่อแก้ปัญหานอกใจ ไปจนถึงการตั้งศูนย์เสริมสร้างครอบครัวให้อบอุ่นและเป็นสุข ในปี 2547 รับเรื่องร้องเรียนปัญหาในครอบครัว ซึ่งส่วนใหญ่เป็นปัญหาความสัมพันธ์นอกสมรสและการหย่าร้าง

ตัวอย่างข่าวในส่วนนี้ ได้แก่ *10 อันดับเมียน้อย (2540) เจาะลึกปัญหา "นอกใจ" พบผู้ชาย 99% นิยมนอกใจภรรยา เผยทีเด็ดวิธี "ครองคู่ให้อยู่นาน" (2542) ครัวไทย 1 ใน 4 มีเมียน้อย สาวรุ่นนิยม 'สามีมาม่า' (2544) เมียหลวงช้ำสามีนอกใจ โร่เข้าคอร์สอบรม ชี้ 67% เห็นผล ที่เหลือหันพึ่งไสยศาสตร์ (2546) เมียปลัดมท.รับตั้งศูนย์ฮอตไลน์ปราบผัวเจ้าชู้ (2546) พบผู้ชาย 3 ใน 4 นอกใจเมีย ตร. รับมือหื่นวาเลนไทน์ (2547) เปิดศูนย์เสริมสร้างครอบครัว ผลประเมินตำรวจแชมป์มีเมียน้อย (2547) เจ๊เบียบแฉบ้านเล็กเมียหลวงแห่ร้องทุกข์ชี 10 นายกฯฟาดเลขา ผู้ว่าฯแอบมีอีหนูตรึม (2547) ศูนย์ปราบผัวสุดฮิต ตำรวจครองแชมป์ ถูกร้องนอกใจเมีย (2547) เจ๊เบียบรุกฆาต ชี้ ตร.แชมป์เจ้าชู้ ทหารจี้รดต้นคอ (2547) โพลล์หญิงสมัยใหม่รับสถานะเมียน้อย ชี้เป็นสิทธิส่วนบุคคล (2548) 'หนูแหวน' เฉือน 'เมียน้อย' เห็นแก่ตัว-สร้างปัญหาให้คนอื่น (2548) ครอบครัวกิ๊กระบาดในไทยพาสังคมเสื่อม (2550) พฤติกรรมการนอกใจคู่รักและการมีกิ๊กของสังคมไทย (2550) มีชู้ทำครอบครัวพังอันดับ 1 อึ้ง ร.ร.เลิกจัดงานวันพ่อ-*

วันแม่ (2551) ทุกข์อันใดของผู้หญิงไม่เท่าผัวมีเมียน้อย (2552) เป็นต้น

ที่น่าสนใจก็คือ วาทกรรมว่าด้วยความสัมพันธ์นอกสมรสที่มองว่า การที่ผู้หญิงยอมมีความสัมพันธ์นอกสมรสหรือเป็นเมียน้อย เนื่องจากต้องการความรัก ความอบอุ่น และอยากมีที่พึ่งพิงทางใจ และสาเหตุของความต้องการเช่นนี้ก็เนื่องจาก "ในอดีตคนเหล่านี้ขาดความรัก ความอบอุ่นจากครอบครัว และส่วนใหญ่เป็นผู้ที่มาจากครอบครัวแตกแยก" ดังนั้น "พ่อแม่ ผู้ปกครองจึงควรเลี้ยงดูบุตรหลานอย่างใกล้ชิด ให้ความรักความอบอุ่นอย่างเพียงพอ เพื่อจะได้ไม่ต้องไปแสวงหาความรักทดแทนในอนาคต" (เมียน้อยไม่เกิดแน่ ถ้าพ่อแม่ให้รักลูก 2546)

ในช่วงพ.ศ. 2547 มีประเด็นทางสังคมใหม่ในเรื่องความสัมพันธ์นอกสมรส นั่นคือ กรณีที่เรียกว่า "กิ๊ก" ที่แม้จะเป็นศัพท์ที่นิยมใช้กันในหมู่วัยรุ่นอยู่ก่อน แต่ก็ถูกสื่อนำมาใช้ในความหมายถึงความสัมพันธ์นอกสมรสของคู่ชีวิตด้วยในเวลาต่อมา ประเด็นนี้ได้แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์นอกแบบแผน เพศสัมพันธ์นอกสมรส และความทัดเทียมระหว่างเพศ ที่ท้าทายค่านิยมในเรื่องรักเดียวใจเดียว โครงสร้างครอบครัวแบบผัวเดียวเมียเดียว และความศักดิ์สิทธิ์ของเพศสัมพันธ์หลังการแต่งงาน ได้แก่ข่าว *กิ๊ก พฤติกรรมสอนวัยวุ่น ริมีชู้สู่ชีวิตครอบครัวล่ม (2547) กิ๊ก ระดับความนอกใจในมุมต่างของสามี-ภรรยา (2548) แฉผู้หญิงแอบมีกิ๊กพุ่งพรวด (2549) อยู่กินเกิน 7 ปีมีกิ๊กเกินครึ่ง ระบุคู่สมรสแห่นอกใจทั้งคู่ (2549) กิ๊ก 2006 เมียหลวง-เมียน้อย (2549) เทรนด์ร้ายภัยกิ๊ก คำเท่ๆ ของคนมีชู้ (2550) วิจัยชี้หญิงไทยคิดใหม่ กิ๊กไม่ใช่เรื่องผิด (2550) เพิ่มโทษครูแอบมีชู้-กิ๊ก ขั้นต่ำปลดออก (2550) กิ๊กไทยไปโลดกระฉูดถึง 98% แฉ 60% มีเซ็กซ์แนวโน้มสูงขึ้น (2550)* เป็นต้น

นอกจากทั้ง 3 ประเด็นที่กล่าวถึงข้างต้นแล้ว ก็ยังมีประเด็นอื่นๆ ในกลุ่มความสัมพันธ์ในครอบครัว ได้แก่ ประเด็นเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างหญิง-ชาย การแต่งงานข้ามชาติ คลุมถุงชน การมีเพศสัมพันธ์ก่อนวันแต่งงาน ครอบครัวเลี้ยงเดี่ยว การอยู่เป็นโสด ฯลฯ ได้แก่ข่าว *ตร.บุกล้มงานวิวาห์ช่วย ดญ.13 จับแต่งเฒ่า 63 ล้างหนี้ (2545) หญิงไทยเสียพรหมจรรย์ก่อนแต่งงานถึง 70 % (2548) หญิงไทย-ไม่แต่ง (2549)* เป็นต้น

5. กฎหมายครอบครัว

จำนวน 1,282 รายการ หรือ 5% ของฐานข้อมูลด้านข่าวเป็นเรื่องของกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับครอบครัว ส่วนที่เป็นข่าวอย่างต่อเนื่อง ได้แก่ การให้ข้อมูลในเรื่องสิทธิและการให้ความคุ้มครองทางกฎหมายในการจดทะเบียนสมรส การหย่าร้าง การรับรองบุตร สิทธิในการเลี้ยงดูบุตร ไปจนถึงกรณีพิพาทฟ้องร้องในเรื่องสมรสซ้อน ค่าเลี้ยงดู อุปการะบุตร มรดก พินัยกรรม สินสมรส สินสอด ฯลฯ มีการเสนอปรับปรุงแก้ไขกฎหมายฟ้องหย่าให้มีความเป็นธรรมกับฝ่ายหญิงมากขึ้น ในปี 2548-2549 การแก้ไขเพิ่มเติมเหตุหย่าในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยครอบครัว ในกรณีที่คู่สมรสอยู่ด้วยกันแล้วไม่มีความสุขให้ทดลองแยกกันอยู่ก่อนได้ 3 ปี หากมีความสุขอีกฝ่ายสามารถขอให้ฟ้องหย่าได้ เป็นต้น

ตัวอย่างข่าวได้แก่ *ค่าเลี้ยงดูบุตร เงินก้อนหรือเงินเดือน (2540) ค่าเลี้ยงดูบุตรนอกสมรสกฎหมาย (2540) อำนาจปกครองบุตรหลังหย่า (2540) เป็นปฏิปักษ์ต่อการเป็นสามีภริยา (2540) แจงกฎกติกาขอรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม (2541) หนี้สินสามีภริยา (2541) ฟ้องหย่าสามีเกย์ (2541) ค่าทดแทนจากภริยาใหม่ (2541) สิทธิของภริยา*

ไม่จดทะเบียน (2542) สามีตาย มีรักใหม่ได้ไหม (2542) คู่สมรสแยกกันอยู่ชั่วคราว (2542) หลังบ้านปฏิวัติ ทวงสิทธิ์นามสกุล-ฟ้องหย่า (2543) คู่สมรสซ้อนจะขอรับบำเหน็จสามี (2543) แต่งก่อน-แบ่งก่อน วุ่นๆ เงินทองสองเรา (2543) สมรสโดยถูกข่มขู่ (2543) พินัยกรรมคุณสามี บ้านเล็ก-ใหญ่ใครเหนือกว่า (2544) การขอรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม (2544) ไทยไม่เปิดชื่อผู้บริจาคอสุจิ หวั่นปัญหาฟ้องร้องมรดก-หย่าร้าง (2544) ความสำคัญของทะเบียนสมรส (2544) ยกย่องหญิงอื่นเป็นภรรยา (2546) ฟ้องสมรสเป็นโมฆะ เด็กไม่ใช่ลูก (2548) ลูกตัดแม่ออกจากกองมรดก (2548) หย่าศึกปัญหาครอบครัว ด้วยกฎหมายหญิงต้องรู้ ชายต้องไม่พลาด (2548) วัฒนาขอแก้ก.ม.ฟ้องหย่า-เอื้อผู้หญิง (2548) เปิดช่องฟ้องหย่าชายมีชู้ พม.ยกเป็นเหตุเมียเลิกผัว (2549) อ.มธ.หนุนแก้ก.ม.ฟ้องหย่า เสนอแก้ไขคำนิยามชู้ใหม่ (2549) พม.ดันแก้ก.ม.ฟ้องร้องชู้ได้ คู่หมั้นก็ห้ามมีกิ๊ก (2549) การสมรสของผู้เยาว์ (2549) ครม.ไฟเขียวแก้ก.ม.ครอบครัว แยกกันอยู่ 3 ปีขอฟ้องหย่าได้ (2550) สิทธิของภรรยา-บุตรตามก.ม.อิสลาม (2551) มีกิ๊กติดคุก 6 เดือน ก.ม.ใหม่คุมผัวเมีย (2551) ความยินยอมของคู่สมรสในการรับบุตรบุญธรรม (2552) เป็นต้น

นอกจากข่าวเหล่านี้แล้ว อีกส่วนหนึ่งยังเป็นเรื่องของความเคลื่อนไหวในด้านกฎหมาย ทั้งที่เป็นการแก้ไขกฎหมายเดิม และการออกกฎหมายใหม่ ซึ่งเกิดขึ้นจากหลากหลายองค์กร ทั้งภาครัฐและภาคประชาสังคม เพื่อแก้ไขปรับปรุงตัวกฎหมายให้ยุติธรรม ครอบคลุม และเท่าทันสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป

หากพิจารณาชีวิตครอบครัวไทยจากความเคลื่อนไหวด้านกฎหมายแล้ว จะเห็นแง่มุมที่น่าสนใจหลายประการ โดยเฉพาะในมิติของการบังคับใช้กฎหมายเหล่านั้น เช่น ความเคลื่อนไหวในเรื่องความรุนแรงในครอบครัว ซึ่งเป็นปัญหามายาวนาน เนื่องจากทัศนคติของสังคมที่มอง

ว่าเป็นปัญหาภายในครอบครัว เป็นเรื่องผัวๆ เมียๆ ไม่จำเป็นต้องเป็นคดีความ เจ้าหน้าที่ตำรวจมักไกล่เกลี่ยไม่รับแจ้งความ ทั้งที่ผู้หญิงถูกกระทำอย่างรุนแรงจากผู้ชาย หรือจากความคิดที่ว่าเมียและลูกเป็นสมบัติในความดูแลของสามีและพ่อ กระบวนการในการออกกฎหมายด้านครอบครัวหลายฉบับจึงเสมือนเป็นการต่อสู้กับทัศนคติที่ครอบนำสังคมที่ไม่เป็นธรรมและเลือกปฏิบัติ

ความเคลื่อนไหวทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับครอบครัวในช่วง 13 ปีที่เก็บข้อมูลนี้มีหลายประเด็นด้วยกัน ได้แก่

(1) ความเคลื่อนไหวทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับครอบครัว ได้แก่ **ประเด็นคำนำหน้าชื่อ** จากเดิมที่บังคับให้หญิงต้องเปลี่ยนคำนำหน้าชื่อจากนางสาวเป็น “นาง” และใช้ชื่อสกุลสามีเพื่อแสดงสถานภาพสมรส มีการเคลื่อนไหวเรียกร้องในปีพ.ศ. 2540 เสนอให้เปลี่ยนคำนำหน้าชื่อเป็น “คุณ” แทน นาย-นาง หรือนางสาว โดยไม่ต้องระบุเพศ พร้อมทั้งให้สิทธิ์คู่สมรสเลือกใช้นามสกุลได้ ซึ่งศาลรัฐธรรมนูญได้วินิจฉัยในปี 2546 ว่าให้สามีภรรยาและลูกตกลงการใช้นามสกุลกันเองภายในครอบครัว มีข้อเรียกร้องในปี 2545 ให้แก้กฎหมายยอมรับกลุ่มคนผ่าตัดแปลงเพศให้ใช้คำนำหน้าชื่อจากนายเป็นนางสาวได้ ข้อเสนอให้ระบุตัวอักษรย่อหรือรูปคู่สมรสในบัตรประชาชนของผู้ชายที่แต่งงานแล้ว (2546) ซึ่งเป็นที่วิพากษ์วิจารณ์อย่างกว้างขวาง ก่อนจะประกาศพ.ร.บ.คำนำหน้านามหญิง ในปีพ.ศ. 2551

ตัวอย่างข่าวในประเด็นนี้ ได้แก่ *เปลี่ยนคำนำหน้าชื่อเป็น’คุณ’ (2540) ดันแก้ก.ม.หญิงที่สมรสใช้สกุลเดิมได้ (2540) รื้อพรบ.ชื่อบุคคล สานฝันสตรีไทย สิทธิในการเลือกใช้นามสกุล (2541) เปลี่ยนคำหน้าชื่อผู้ผ่าตัดแปลงเพศ (2545) ศาลรธน.คืนสิทธิสตรี นามสกุลไม่ต้องใช้ตามสามี (2546) ตีตราชายมีเมีย ประทับ ‘ม’ ใส่บัตร ป้องกันมีบ้านเล็ก (2546) ผู้หญิงรุกแก้อีกก.ม. เลิกใช้นาง หาคำชี้ชายมีเมีย*

(2546) โพลชายยิ้นายค. หญิงเฮเลือกสกุล (2546) หญิง 30% ดิ๊ด๊าทิ้งสกุลผัวใช้ของตัวเอง (2546) วุฒิชงมท.ติดชื่อ-รูปคู่สมรสบัตรปชช. แก้พวกหัวงูลวงสาวจดทะเบียนซ้อน (2548) ยกร่างก.ม.เปลี่ยนนายเป็นน.ส. ผู้ชายนะยะเฮ (2550) แม่ม่ายคึกคักแห่เปลี่ยน 'น.ส.'ทั่วประเทศ 1,099 คน สมใจรอมานาน 15 ปี (2551) ม่ายสาวเริงร่ากลับเป็นน.ส.ปลดพันธนาการ (2551) เป็นต้น

(2) ประเด็นทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์นอกสมรส ได้แก่ กรณีกฎหมายเมียน้อย หรือข้อเสนอให้แก้กฎหมายตรวจสอบทรัพย์สินของ "เมียน้อย" นักการเมืองและข้าราชการระดับสูงในปี 2544 เนื่องจากอาจมีการใช้ความสัมพันธ์นอกสมรสเหล่านี้ถ่ายเททรัพย์สินให้ถือครองแทน หรือใช้เป็นผู้กระทำการบังหน้าในกิจกรรมที่ไม่สุจริต ซึ่งเป็นที่วิพากษ์วิจารณ์กันอย่างกว้างขวาง ข่าวที่เกี่ยวข้องกับประเด็นนอกสมรสได้แก่ *บ้านใหญ่สบช่องล่าเมียน้อย หนุนสุดตัวแก้ก.ม. คุ้ยสมบัติ เสนาะสะดุ้งโหยงออกโรงค้านไม่เอาด้วย (2544) ฮือฮาพม. ยกร่างก.ม.เมียน้อย แก้ฟ้องนัวหลวง-น้อย (2548) ประกันสังคมใจป้ำแจกเงินสงเคราะห์ลูกเมียหลวง-เมียน้อย (2548) ลูกนอกทะเบียนก็มีสิทธิ์ (2551) สภามีมติรับร่างก.ม.คุ้มครองอุ้มบุญลูกบุญธรรมแล้ว (2552)* เป็นต้น

(3) ความเคลื่อนไหวด้านกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับประเด็นอนามัยเจริญพันธุ์ ได้แก่ กรณีแก้ไขมาตรา 305 เกี่ยวกับการทำแท้งในปี 2544 และมีความเคลื่อนไหวตลอดปี จากเดิมที่ยกเว้นให้ทำแท้งได้ใน 2 กรณี คือ สุขภาพของแม่ และตั้งครรภ์เพราะถูกข่มขืน เพิ่มสุขภาพของทารกในครรภ์เป็นอีกหนึ่งกรณี และเปลี่ยนคำจากสุขภาพของหญิง เป็นสุขภาพกายและสุขภาพจิตของหญิง ต่อมาหลายหน่วยงานที่เกี่ยวข้องก็ได้เสนอความเห็นประกอบ เช่น แพทยสภาเสนอให้ทำได้หากสุขภาพทารกในครรภ์มีความผิดปกติ หรือแม่มีปัญหาสุขภาพจิต แก้ไขเปลี่ยนจากคำ

ว่าแพทย์ที่เป็นผู้ทำแท้งเป็นผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรม ต้องจำกัดเฉพาะในสถานพยาบาลของรัฐ ข้อเสนอให้ผู้ชายร่วมรับผิดชอบต่อกรณีผู้หญิงท้องไม่พร้อม เป็นต้น

ตัวอย่างข่าว ได้แก่ *ปัดฝุ่นแก้กฎหมายทำแท้ง ต่างมองต่างมุม ลด-เพิ่มปัญหาสังคม (2544) แก้แล้วก.ม.ทำแท้ง ให้ประชาพิจารณ์ หวั่นถูกต้านหนัก ยันไม่ใช่เปิดเสรี (2544) แพทยสภาเพิ่มช่องทำแท้ง ไม่ผิดก.ม. (2544) แพทยสภาหวั่นสธ.ยื้อ ขอออกกฎทำแท้งเอง (2544) แก้ก.ม.ทำแท้งส่อวืดแน่ สธ.เชียร์ยาคุมฉุกเฉิน (2544) เสนอเอาผิด 'ผู้ชาย' ท้องไม่รับ 'หมอเลี้ยบ' ดัน ก.ม. (2545) ก.ม.ทำแท้งไม่แจ้งเกิด เลี่ยงแพทยสภาออกกฎ (2545) สธ.จับมือแพทยสภาระดมแก้ก.ม.ทำแท้ง มารดามีปัญหาสุขภาพจิต (2547)* เป็นต้น

นอกจากนี้ก็มีการเสนอให้ออก**กฎหมายอนามัยเจริญพันธุ์**ในปี 2544 ให้ครอบคลุมเรื่องอนามัยเจริญพันธุ์ ทั้งเรื่องทำแท้ง ตั้งครรภ์ไม่เหมาะสม ตั้งครรภ์เป็นอันตราย การมีบุตรยาก เด็กหลอดแก้ว ฯลฯ ซึ่งเป็นกรณีพิพาทที่ฝ่ายตุลาการจำต้องเท่าทันสถานการณ์และความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี กรณีแม่ต้องโทษตั้งครรภ์ ดังข่าว *กระตุ้นนำมาตรา 246 ทุเลาโทษผู้ต้องขังหญิงมีครรภ์ (2546) พม.หารือกฤษฎีกาทุเลาโทษหญิงท้อง (2547)* ฯลฯ

ในส่วนของข่าวความเคลื่อนไหวด้านอนามัยเจริญพันธุ์อื่นๆ ได้แก่ การเสนอกฎหมายอุ้มบุญ หรือพ.ร.บ.คุ้มครองเด็กที่เกิดโดยอาศัยเทคโนโลยีช่วยการเจริญพันธุ์ทางการแพทย์ ในช่วงปลายทศวรรษ ได้แก่ *อุ้มบุญบุตรนอกกฎหมาย (2543) เตรียมดันกฎหมายอนามัยเจริญพันธุ์ (2547) ปุระชัยหนุนขรก.ชายต้นแบบใช้สิทธิ์ลาเลี้ยงลูก (2547) เร่งดันกฎหมายหนุนให้พ่อลางานเลี้ยงลูก (2547) จี้แพทยสภาออกกฎคุ้มครองเด็กผสมเทียม หวั่นเกิดปัญหาอ้างสิทธิพ่อแม่ นำไปสู่ข้อพิพาททางกฎหมาย (2547) ถกพรบ.อุ้มบุญ กันวุ่น-แย่งเด็ก (2547) จี้รัฐ*

รู้จักอุ่นรักแม่ ไฟเขียวลาเลี้ยงลูก ออกกฎคุมนมเด็ก (2548) วัฒนาเด้งรับนศ.ลาคลอด ล้อมคอกทิ้งลูกให้ฝากรัฐเลี้ยง (2548) พม.เอาใจแม่เดินหน้าลาคลอด 12 เดือน (2549) เข็นร่างพรบ.ใหม่ พ่อแม่ให้ 'อุ้มบุญ' เป็นพ่อแม่ตัวจริง แก้ปัญหาแย่งเด็ก (2549) ให้ขรก.ชายลาดูแลเมียคลอด 14 วัน (2549) หวังให้ผู้ชายช่วยดูแลครอบครัว เสมอเมียคลอดสามีลาครึ่งเดือน (2550) ชงก.ม.เจริญพันธุ์ฉบับแรกของไทยคุ้มครองอนามัยดูแลการตั้งครรภ์ (2550) กฤษฎีกาชี้พ่อแม่ตัวจริงวืดให้ใช้ชื่อคนอุ้มบุญเป็นแม่ (2550) รัฐทำคลอดก.ม.อุ้มบุญ รับรองสิทธิเด็กผสมเทียม (2550) สธ.ร่างธรรมนูญเจริญพันธุ์ให้ปปช.รู้สิทธิ พิการก็ท้องได้ (2551) เป็นต้น

(4) ความเคลื่อนไหวของกฎหมายด้านความรุนแรงในครอบครัว มีประเด็นเกี่ยวข้องหลายประการด้วยกัน ได้แก่ กรณีข้อเสนอให้แก้ไขประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 276 หรือที่เรียกกันว่า กฎหมายข่มขืน ในช่วงปี 2545 มีการล่ารายชื่อเพื่อเสนอให้แก้กฎหมายลงโทษสามีที่ข่มขืนภรรยา เรียกร้องให้กฎหมายคุ้มครองครอบคลุมเพศที่ 3 เกี่ยวเนื่องไปถึงกรณีทำร้ายร่างกาย ละเมิดทางเพศ ความรุนแรงในครอบครัว และการทอดทิ้งบุคคลในครอบครัว ที่สำคัญคือ การเปลี่ยนวิธีคิดจากการเป็นเรื่องภายในครอบครัวมาเป็นความรับผิดชอบร่วมกันของสังคม ในการยุติหรือแจ้งความรุนแรงในครอบครัวได้ กฎหมายฉบับนี้สามารถผ่านกระบวนการนิติบัญญัติกำหนดเป็นพ.ร.บ.คุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว รวมทั้งพ.ร.บ.แก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา ฉบับที่ 19 และ 20 พ.ศ. 2550 ว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับเพศได้ในปี 2550 ทั้งหมดนี้ต้องกล่าวว่าสำเร็จได้ด้วยการทำงานขับเคลื่อนร่วมกันของหลายองค์กร ทั้งภาควิชาการ ภาครัฐ และภาคประชาสังคม

ตัวอย่างข่าวในประเด็นนี้ ได้แก่ *ล่า 50,000 รายชื่อแก้ก.ม. สามีข่มขืนภรรยาต้องรับโทษ (2545) วุฒิฯ ถกแก้ผู้หญิงถูกฟันแล้วทิ้ง (2545) เสนอให้ผู้ชายทำผิดต่อครอบครัว รับการบำบัดแทนการติดคุก (2545) องค์กรเพื่อผู้หญิงเรียกร้องมีก.ม.เฉพาะความรุนแรงในครอบครัว (2545) แฉหญิงไทย 44% ถูกผัวซ้อม จี้รัฐคลอดก.ม. ขจัดรุนแรง (2545) 'เมีย' ไม่ใช่สมบัติของผัว ระดมสมองแก้ไขกฎหมาย ล้าหลังยกเลิกสิทธิ์สามีข่มขืนภรรยา (2545) แก้ไขมาตรา 276 ปลดโซ่ตรวนให้ผู้หญิง (2545) ร่างพ.ร.บ.ขจัดความรุนแรงในครอบครัว ทางออกยุติการทำร้ายเพศแม่ (2546) เตรียมออกก.ม.กำราบลูกทิ้งพ่อแม่ (2548) ก.ม.เล่นงานผัวชอบโหดผ่านความเห็นชอบครม. (2548) ดันก.ม.ช่วยเด็ก-สตรี ย่ำยีจากฝีมือใกล้ตัว (2549) ชงแก้ ก.ม.เอาผิดข่มขืน 'ภรรยา-เพศที่ 3' (2549) พม.ดันร่างพ.ร.บ.ผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว (2549) จี้รื้อก.ม.ใหม่ให้คุ้มครองทุกเพศ ยธ.เสนอผู้ชายถูกข่มขืนฟ้องได้ (2550) ชาย-เกย์เฮถูกผู้หญิงข่มขืน-สวมเขา ฟ้องแพ่ง-อาญาได้ (2550) ผ่านก.ม.ความรุนแรง ฟ้องศาลใน 48 ชม. (2550) รัฐคลอดกฎหมายเอาผิดผัวเมียตีกัน มีโทษจำคุก-ปรับ (2550) ก.ม.ผิดทางเพศใหม่บังคับใช้แล้ว ข่มขืนชาย-ด.ช.-คู่สมรสมีโทษ (2550) พ.ร.บ.คุ้มครองฯ ปิดฉากเรื่องส่วนตัว พบเหตุแห่งความรุนแรงแจ้งความได้ (2550)* เป็นต้น

นอกจากนี้แล้วก็ยังมีประเด็นร่วมสมัยอย่างกรณีอุ้มบุญ กรณีการแต่งงานและการรับรองสิทธิของเพศที่ 3 ในข่าว *'คนรักเพศเดียวกัน' ขอกม.คุ้มครอง (2545) ถึงเวลา...ไทยมีกฎหมายรับรองสิทธิขั้นพื้นฐานเพศที่ 3 (2552)* กรณีแต่งงานข้ามชาติ ในข่าว *สามีฝรั่ง-เมียไทยหย่ากันได้อย่างไร ใช้กฎหมายไทยหรือกฎหมายเทศ (2552)* เป็นต้น

6. ภาพรวมครอบครัวไทย

ในกลุ่มหัวข้อภาพรวมครอบครัวไทยนั้น ทั้งหมดมี 773 รายการ หรือคิดเป็น 3% ของฐานข้อมูลด้านข่าวทั้งหมด เมื่อพิจารณาเนื้อหาข่าวที่สื่อนำเสนอในกลุ่มหัวข้อนี้ สามารถแบ่งย่อยได้เป็น 4 ประเด็น ประกอบไปด้วย ประเด็นด้านสถานการณ์ของครอบครัว บทบาทการทำหน้าที่ของสถาบันครอบครัว โครงสร้างครอบครัว และประเด็นอื่นๆ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

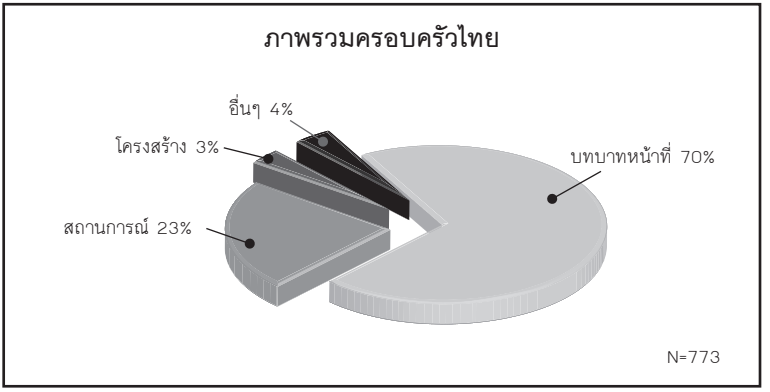

(1)บทบาทหน้าที่ของสถาบันครอบครัว

เรื่องของบทบาทหน้าที่ของสถาบันครอบครัวเป็นประเด็นที่มีการนำเสนอมากที่สุดคือ 70% ที่สำคัญคือ การอบรมเลี้ยงดู อิทธิพลของการอบรมขัดเกลาของครอบครัว ทั้งนี้เป็นเพราะพื้นฐานความคิดที่ว่า ครอบครัวมีบทบาทสำคัญในกระบวนการขัดเกลาทางสังคม (socialization) ที่จะกำหนดลักษณะพฤติกรรม บุคลิกภาพของคนในสังคม ตั้งแต่แรกเกิด ด้วยการถ่ายทอดวัฒนธรรมและค่านิยมที่เหมาะสม อย่างสอดคล้องกับบรรทัดฐาน และความต้องการทางสังคมและวัฒนธรรม ดังนั้น การตอกย้ำถึงบทบาทหน้าที่ของสถาบันครอบครัวจึงปรากฏควบคู่ไปกับการนำเสนอปัญหาสังคมหลายประการด้วยกัน

โดยเฉพาะปรากฏการณ์ปัญหาในเยาวชนคนรุ่นใหม่ ไม่ว่าจะเป็นปัญหายาเสพติด พฤติกรรมก้าวร้าวรุนแรงของเยาวชน พฤติกรรม 'ชิงสุกก่อนห่าม' ซึ่งเชื่อกันว่ามีสาเหตุจากการขาดความรักความอบอุ่นในครอบครัว หรือความบกพร่องในการทำหน้าที่ของครอบครัวนั่นเอง บทบาทของครอบครัวที่สื่อนำเสนอจึงได้แก่ การอบรมเลี้ยงดูลูก การศึกษา การให้เวลา-ความรักความเข้าใจ การปลูกฝังเรื่องคุณธรรมจริยธรรม ฯลฯ นอกจากนี้แล้วก็ยังเป็นเรื่องของบทบาทของคู่สมรส ความเป็นพ่อเป็นแม่ บทบาทของผู้สูงอายุ รวมทั้งความคาดหวังของสังคมต่อครอบครัว ด้วยพื้นฐานความคิดว่าครอบครัวที่สามารถทำหน้าที่ได้ดีต้องมีลักษณะความสัมพันธ์ที่อบอุ่น เข้มแข็ง ดังนั้น จึงมีการนำเสนอตอกย้ำถึงประเด็นเหล่านี้อย่างสม่ำเสมอ

ตัวอย่างข่าวในส่วนนี้ได้แก่ *บทบาทของครอบครัวกับการศึกษา ตัวแปรสำคัญในความอยู่รอดของชาติ (2541) ต้วมเตี้ยมเลี้ยงเตาะแตะ กระบวนการถ่ายทอดทางสังคมในครอบครัวไทย (2543) ชี้สังคมไทยวิกฤติมาจากสถาบันครอบครัวล่มสลาย (2543) ครอบครัวจุดเริ่มต้นของการดำรงชีวิต (2544) ผู้สูงวัยเป็นหลักชัยของครอบครัว (2546) พื้นฐานครอบครัวที่ดีมีความเข้มแข็งย่อมทำให้สังคมสงบสุข (2546) หมอประเวศชี้สร้างครอบครัวและชุมชนเข้มแข็ง แก้วิกฤติสังคมไทย (2547) ความสัมพันธ์ที่ดีในครอบครัว ช่วยป้องกันปัญหาฆ่าตัวตาย (2548) การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมในครอบครัวของพ่อแม่ในปัจจุบัน (2548) สังคมไทยจะมีจริยธรรมคุณธรรม ควรเริ่มต้นมาจากครอบครัว (2549) เคารพความเป็นมนุษย์เริ่มที่ครอบครัว (2550) ครอบครัวที่ล่มสลาย ต้นตอปัญหาเด็กและเยาวชน (2550) 'ครอบครัว-สังคม-วัฒนธรรม' เป้าหลอมโจ๋ไทยใช้ความรุนแรง (2551) สันติภาพโลกเริ่มที่ครอบครัวอบอุ่น (2551) IQ, EQ เด็กไทย เกี่ยวข้องอย่างไรกับสถาบันครอบครัว (2551) พัฒนาสังคมฯวอนผู้ปกครองสานสัมพันธภาพใน*

ครอบครัว ล้อมคอกเด็ก-เยาวชนฆ่าตัวตาย (2551) ธรรมะกับการคืนความอบอุ่นสู่ครอบครัวไทย (2551) ครอบครัวต้นเหตุเด็กบกพร่องจริยธรรม (2551) ดึงครอบครัวศึกษาเพาะคุณธรรมเด็ก (2551) สังคมจะเข้มแข็งได้อย่างไร ถ้าครอบครัวไทยไม่แข็งแรง (2552) เป็นต้น

(2)สถานการณ์ด้านครอบครัว

การนำเสนอสถานการณ์ด้านครอบครัว รวมทั้งบริบททางสังคม เศรษฐกิจ การเมืองที่ส่งผลต่อครอบครัว คิดเป็น 23% ของข่าวในกลุ่มหัวข้อภาพรวมครอบครัวไทย เนื้อหาที่สื่อนำเสนอ ได้แก่ การสำรวจทัศนคติที่เกี่ยวข้องกับครอบครัวในสังคมไทย การจัดกิจกรรมในวันสำคัญด้านครอบครัว กิจกรรมเพื่อสร้างความเข้มแข็งของครอบครัว สถานการณ์ปัญหาครอบครัว ทิศทางและแนวโน้มของสถาบันครอบครัวในแง่มุมต่างๆ เช่น ความขัดแย้งในครอบครัว ความรุนแรงในครอบครัว รูปแบบและองค์ประกอบของครอบครัว ฯลฯ บริบททางสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองที่ส่งผลสะเทือนต่อสถาบันครอบครัว เช่น การเปลี่ยนแปลงค่านิยมทางสังคม การรับวัฒนธรรมตะวันตก โลกาภิวัตน์ วิกฤติเศรษฐกิจ ความวุ่นวายขัดแย้งทางการเมือง เป็นต้น

ตัวอย่างข่าวได้แก่ *โพลล์ชี้ครอบครัวยังมีความขัดแย้ง (2543) ครอบครัวไทยปีม้าต้องพึ่งพาตัวเอง (2545) รับวัฒนธรรมตะวันตกมาก สังคมวัฒนธรรมไทยเบี่ยงเบน (2545) ครอบครัวไทยถึงจุดวิกฤต ไร้รัก-ล่มสลาย (2545) พลิกปูมครอบครัวไทย สดใสหรืออ่อนแอ (2546) ชี้อนาคตครอบครัวไทยมุ่งหาเงิน-บ้านแตกแยก แนะรัฐนำฟื้นสายสัมพันธ์ในบ้าน (2547) โพลสะท้อนครอบครัวไทย เงิน-ไม่มีเวลา-ขาดสัมพันธ์ (2548)เสาไฟฟ้า หมา คนแก่ เด็ก บทสรุปครอบครัวไทยในชนบทที่รอการแก้ไข (2548) สภาพสังคมเศรษฐกิจบีบรัด ทำครัวไทยโดดเดี่ยวเกินครึ่ง (2549) การเมืองระอุทำสถาบันครอบครัวระส่ำ*

(2549) ครอบครัวไทยเข้าสู่วิกฤต บ้านแตก-ลูกเปิดดูเว็บโป๊ (2549) ครอบครัวไทยเปลี่ยน เหตุขาดความสัมพันธ์ (2550) สังคมบริโภคนิยม เนื้อร้ายครอบครัวไทย (2550) วิกฤตสถาบันครอบครัวไทย หย่า-รุนแรง-หนี้สิน-ไม่สื่อสาร สุดยอดปัญหา (2550) แบ่งสีเพิ่มดีกรี ปัญหาครอบครัวไทยนับวันจะยิ่งล่มสลาย (2552) ไทยแต่งงานช้า-รักชีวิตโสด-หญิงหัวหน้าครอบครัว (2552) เป็นต้น

นอกจากนี้ยังมีข่าวความเคลื่อนไหวด้านครอบครัว ซึ่งเป็นนโยบายและการดำเนินงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาความสัมพันธ์ในครอบครัว สร้างความเข้มแข็งและอบอุ่นให้กับครอบครัว เช่น แนวคิดเรื่องการตั้งศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนของกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ หรือโครงการสามี-ภรรยาเอื้ออาทร ในข่าว *ตั้งศูนย์พัฒนาครอบครัวทุกชุมชน (2547) รัฐเอื้ออาทร ผุดศูนย์หาคู่ถอดแบบลุงหนวด หวังเพิ่มคนรุ่นใหม่ (2547)* เป็นต้น

(3)การนำเสนอครอบครัวในเชิงโครงสร้าง

ข่าวครอบครัวในเชิงโครงสร้างแม้จะมีสัดส่วนเพียง 3% แต่เนื้อหาที่สื่อนำเสนอในเรื่องโครงสร้างครอบครัวก็น่าสนใจไม่น้อย เนื่องจากได้ให้ข้อมูลความรู้ต่อสาธารณะในประเด็นของรูปแบบ ลักษณะของครอบครัวประเภทต่างๆ เช่น ครอบครัวเดี่ยว ครอบครัวขยาย การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างครอบครัว องค์ประกอบสำคัญในครอบครัว สถานการณ์เชิงโครงสร้างของครอบครัวไทย ระบบเครือญาติ เช่นข่าว *ครอบครัว 3 แบบ (2542) ความสูญเสียทางวัฒนธรรม (2545) ครอบครัวขยายในยุคอดีต สู่ครอบครัวเดี่ยวในยุคปัจจุบัน (2548) ชั้นฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวไทย (2548) ครอบครัวไทยมีขนาดเล็กลง (2549) โครงสร้างของครอบครัวไทยกำลังกลับตาลปัตร (2550) สถาบันวิจัยประชากรชี้ สาวครองตัวบนคานเพิ่ม (2552)* เป็นต้น

7. ชีวิตฮิตๆ ในสถาบันครอบครัวไทย

ในหัวข้อที่ว่าด้วยประเด็นร่วมสมัยเป็นการรวบรวมเอาข่าวและบทความที่นำเสนอปรากฏการณ์ใหม่ๆ ที่เกี่ยวข้องกับครอบครัวในสังคมไทย มีทั้งหมด 627 รายการหรือคิดเป็นเพียง 3% ของฐานข้อมูลด้านข่าวและบทความ ซึ่งสามารถแบ่งออกได้เป็น 4 ประเด็นย่อย ได้แก่ ประเด็นเรื่องการแต่งงานข้ามชาติ ความสัมพันธ์ก่อนแต่งงานของหนุ่มสาว ครอบครัวเลี้ยงเดี่ยว และครอบครัวเพศเดียวกัน รายละเอียดในแต่ละหัวข้อมีดังนี้

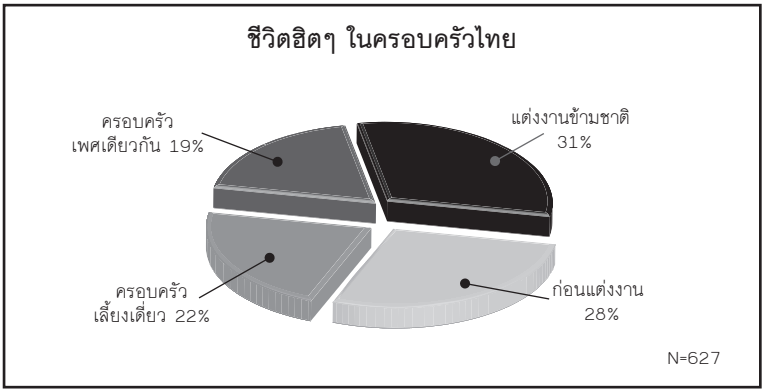

(1) การแต่งงานข้ามชาติ

ข่าวเรื่องการแต่งงานข้ามชาติข้ามวัฒนธรรม เป็นข่าวที่มีจำนวนมากที่สุดในหัวข้อนี้ คิดเป็น 31% เป็นปรากฏการณ์ทางครอบครัวที่เพิ่มนัยสำคัญมากขึ้นในสังคม แสดงให้เห็นถึงการเปลี่ยนทัศนคติในเรื่องการแต่งงานกับคนนอกวัฒนธรรม จากการเป็นความแปลกแตกต่าง เปลี่ยนเป็นความพิเศษ และกลายเป็นความนิยมในระยะต่อมา จนกระทั่งมีธุรกิจหาคู่แต่งงานต่างชาติ ในระยะหลังพบว่าการแต่งงานกับชาวต่างชาตินั้นเป็นปรากฏการณ์ที่เป็นข่าวมากในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เช่น ที่จ.อุดรธานี หนองบัวลำภู ร้อยเอ็ด ฯลฯ จนเป็นภาพประทับว่าเป็น

หมู่บ้านเขยฝรั่ง นอกจากการนำเสนอในแง่ของปรากฏการณ์แล้ว สื่อมักนิยมเสนอเรื่องราวเยี่ยงละครของคู่แต่งงานต่างเชื้อชาติเหล่านี้อีกด้วย โดยเฉพาะภาพของหญิงไทยอิสานที่ผ่านชีวิตขัดสนลำบาก การศึกษาไม่สูงนัก กับชายต่างชาติที่จิตใจเปิดกว้างมั่นคง รับผิดชอบครอบครัว และมีฐานะทางเศรษฐกิจ แต่งงานหรืออยู่กินกันอย่างมีความสุขท่ามกลางความแตกต่างทางภาษาและวัฒนธรรม อย่างไรก็ดี ในช่วงหลังทศวรรษก็มีการนำเสนอข่าวในแง่ของการเปลี่ยนแปลงทัศนคติในเรื่องการแต่งงานข้ามชาติ ในลักษณะที่นิยมคู่ครองต่างชาติ เพื่อฐานะและความมั่นคงทางเศรษฐกิจ

ตัวอย่างข่าวเรื่องนี้ได้แก่ *รักยืดหยุ่นของคนสองชาติ (2541) ธุรกิจล่าฝันสาวไทยจับคู่แต่งงานกับฝรั่ง (2541) ใช่เลย 'อัลเฟรด-จุรารัตน์' รักแท้ที่ไม่มีพรมแดน (2542) เขยอิมพอร์ตกับบุญรอดยุคใหม่ (2547) เงิน 'เขยฝรั่ง' ท่วมอีสาน (2547) ราชภัฏอุดรฯหนักใจนักศึกษาอยากมีแฟนต่างชาติ (2547) ชงผวจ.อีสานตั้งชมรมเขยฝรั่ง (2548) น่าตกใจเมื่อเด็กไทยใจกล้า โตขึ้นอยากมีผัวฝรั่ง ชีวิตที่ดิ้นรนหรือค่านิยมผิดๆ (2548) ททท.อุดรโชว์เขยฝรั่ง จัดคริสต์มาสเงินพุ่ง (2548) เขยฝรั่งปลุกธุรกิจภาคอีสานคึก บ้านปลูกเอง-ถังบำบัดยอดกระฉูด (2549) เชิดหน้าชูตาอีสานฮิตเขยฝรั่ง (2549) เขยฝรั่งสุดฮิต กระตุ้นเศรษฐกิจอีสาน (2549) แต่งงานข้ามวัฒนธรรม แนวคิดที่เปลี่ยนไปในสังคมชนบท (2549) แฉเขยฝรั่งทำสังคมอีสานเปลี่ยน-ภรรยารับประทานอาหารตามสามีจนลืมส้มตำ (2549) ตะลึงฝันเด็กอนุบาล โตขึ้นจะเป็นเมียฝรั่ง (2551) มข.วิจัยเขยฝรั่งทำศก.อีสานพุ่ง เงินสะพัด 8,666 ล้าน (2551) อ.จุฬาแฉโจ๋หญิงนิยมล่าเซ็กซ์ไม่อายใคร ชี้เมียฝรั่งระบาดเพราะชายไทยห่วยแตก (2551) I Love Farang โตขึ้นหนูอยากเป็นเมียฝรั่ง (2552) ผลสำรวจเมียฝรั่งยังรายได้สูงแม้เศรษฐกิจทรุด กว่า 43.6% มีรายได้ต่อเดือนเฉียด 5 หมื่นบาท (2552) หญิงไทยแต่งกับฝรั่ง เหตุผลที่มากกว่าเรื่องเงิน (2552)* เป็นต้น

(2) ความสัมพันธ์ก่อนแต่งงาน

ข่าวในเรื่องความสัมพันธ์ก่อนแต่งงานมีสัดส่วนเป็น 28% ได้แก่ เรื่องของความสัมพันธ์ระหว่างคู่รัก การอยู่ก่อนแต่ง การอยู่ด้วยกันโดยไม่แต่งงานของคู่รัก โดยเฉพาะกรณีของนักศึกษาซึ่งเป็นที่ถกเถียงวิพากษ์วิจารณ์อย่างกว้างขวางในสังคม ประเด็นความสัมพันธ์ก่อนแต่งงานนี้กลายเป็นปรากฏการณ์ทางสังคมหนึ่งของบริบทครอบครัวไทยในปัจจุบันที่แสดงให้เห็นถึงการปะทะกันของกระบวนทัศน์เดิมที่สนับสนุนให้อยู่ร่วมชีวิต (และมีเพศสัมพันธ์) หลังการแต่งงาน กับทัศนคติที่เสนอทางเลือกให้คู่รักทดลองใช้ชีวิตอยู่ด้วยกันก่อนแต่งงาน เพื่อศึกษาความเข้ากันได้ก่อนพัฒนาไปสู่ชีวิตครอบครัว ระหว่างการผิดจารีตประเพณีกับสิทธิของปัจเจกบุคคลในการเลือกเส้นทางชีวิตของตัวเอง

ตัวอย่างข่าวเรื่องนี้ได้แก่ *กรี๊ดลั่นกรุงเทพ รับไม่ได้นศ.แต่งก่อนจบ (2542) คนไทยยังหัวเก่าห้ามวัยเรียนลองอยู่กิน (2542) อยู่ก่อนแต่งเสียหายตรงไหน (2543) เจ-แอนขอลองอยู่ก่อนแต่ง เผยชีวิตยังต้องการอิสระ (2545) จับคู่ผัวเมียค่านิยมใหม่นศ. วิทยานิพนธ์มธ. ดีแผ่ฟรีเซ็กซ์อยู่ก่อนแต่ง (2546) อิ๊บรับได้อยู่ก่อนแต่ง ศึกษาข้อดีข้อเสียแฟน (2546) โยแนะอยู่ก่อนแต่ง ชี้อย่าให้พรหมจารีตัดสินทั้งชีวิต (2547) อยู่ก่อนแต่ง มุมมองดาบสองคม (2550) ลองใช้ชีวิตครอบครัว โอรับอยู่ก่อนแต่ง (2550) เคนรับอยู่ก่อนแต่งรู้ใจกันมากกว่า (2550) สุดทางรักไม่ใช่ทะเบียนสมรส (2551) เด็กอาชีวะ-มหาวิทยาลัย 36% รับมีเซ็กซ์-อยู่ก่อนแต่ง (2551) เรื่องธรรมดาเมื่อดารายอมรับอยู่ก่อนแต่ง (2551) ผลวิจัยชี้อยู่กินก่อนแต่งเสี่ยงแยกทาง (2552)* เป็นต้น

(3) ครอบครัวเลี้ยงเดี่ยว

ลักษณะครอบครัวที่เรียกว่าครอบครัวเลี้ยงเดี่ยวเป็นปรากฏการณ์ทางครอบครัวที่เพิ่งได้รับความสนใจจากสื่อประมาณ 6-7 ปีที่ผ่านมา ในช่วงแรกๆ มักเป็นเรื่องของการเลี้ยงดูลูกโดยพ่อหรือแม่เพียงคนเดียวในชุมชนเมือง หลังการหย่าร้างหรือยุติความสัมพันธ์ (อันมีแนวโน้มเพิ่งสูงขึ้น) และเนื่องด้วยลักษณะการตั้งถิ่นฐานที่พ่อ/แม่มักทำงานอยู่ในเมืองใหญ่ แยก/ห่างไกลจากครอบครัวเดิม ทำให้เรื่องของพ่อ/แม่เลี้ยงเดี่ยวกลายเป็นหนึ่งในประเด็นร่วมสมัยด้านครอบครัวในปัจจุบัน ดังการสำรวจในปี 2551 พบว่าครอบครัวเลี้ยงเดี่ยวมีสัดส่วน 7% และมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น ครอบครัวเลี้ยงเดี่ยวในฐานข้อมูลชุดนี้มีสัดส่วน 22%

ประเด็นสำคัญที่ถูกนำเสนอคือ การเลี้ยงดูลูกด้วยตัวเอง การสื่อสารในครอบครัว การให้ความรักความอบอุ่น และการถ่ายทอดแบบแผนพฤติกรรมที่สมควร เพื่อชดเชยองค์ประกอบครอบครัวที่ไม่ครบพ่อ-แม่-ลูก นอกจากนี้ก็เป็นการสำรวจสถานการณ์ของครอบครัวเลี้ยงเดี่ยว เช่น สาเหตุของการหย่าร้าง ความพึงพอใจและปัญหาของการเป็นพ่อ/แม่เลี้ยงเดี่ยว ทัศนคติและผลกระทบต่อลูกที่เติบโตมาในครอบครัวเลี้ยงเดี่ยว ฯลฯ และในช่วงต้นทศวรรษ 2550 เนื้อหาของครอบครัวเลี้ยงเดี่ยวที่ถูกนำเสนอในสื่อเป็นเรื่องของการทำความเข้าใจสถานการณ์ครอบครัวเลี้ยงเดี่ยว และการพัฒนาองค์ความรู้เพื่อรับมือกับสถานการณ์ครอบครัวใหม่ๆ ที่เกิดขึ้น

ตัวอย่างข่าวในเรื่องครอบครัวเลี้ยงเดี่ยวได้แก่ *พ่อแม่ (ม่าย) เลี้ยงเดี่ยว (2546) จิตแพทย์ชี้ขั้นตอนหย่าร้างกระทบจิตใจเด็ก พร้อมแนะเลี้ยงลูกอย่างไรหากไร้คู่ (2546) สื่อรักจากพ่อแม่เลี้ยงเดี่ยว เติมเต็มลูกน้อยไม่เดียวดาย (2547) บ้านแสนสุขแบบ Single Parent (2548) เผย 1.3 ล้านบ้านมีผู้ปกครองคนเดียว (2548) ภาพลักษณ์ครอบครัว*

เลี้ยงเดี่ยวในสังคมไทยปัจจุบัน (2548) ระบบทุนนิยมผลักดันเกิดครอบครัวเลี้ยงเดี่ยว (2549) สุขแบบครอบครัวเลี้ยงเดี่ยว คู่มือความสุขพ่อแม่ยุคใหม่ (2550) พบแนวโน้มครอบครัวเดี่ยวและอยู่คนเดียวมากขึ้นในสังคมไทย (2550) เลี้ยงเดี่ยวไม่เดียวดาย รับมือเลี้ยงลูกเมื่อพ่อแม่แยกกัน (2550) ศักยภาพความเป็นหญิง แม่เลี้ยงเดี่ยวก็เลี้ยงลูกให้ดีได้ (2551) รัฐห่วงแนวโน้มครอบครัวเปลี่ยน พ่อ-แม่เลี้ยงลูกคนเดียวเพิ่มขึ้น (2551) พ่อแม่เลี้ยงเดี่ยวทะลุ 2.5 ล้าน วัยเรียนเฉลี่ยเลี้ยงลูก 1-2 คน (2552) ครอบครัวเลี้ยงเดี่ยว นิยามใหม่ที่คนไทยต้องศึกษา (2552) สร้างเครือข่ายเลี้ยงเดี่ยวไม่เดียวดาย (2552) ครอบครัวเลี้ยงเดี่ยว อนาคตสังคมไทย (2552) เป็นต้น

(4) ครอบครัวเพศเดียวกัน

เรื่องของครอบครัวเพศเดียวกันเป็นอีกหนึ่งประเด็นร่วมสมัยที่มีสัดส่วนน้อยกว่าทั้ง 3 ประเด็นข้างต้นไม่มากนักคือ เรื่องของครอบครัวเพศที่สามหรือคนรักเพศเดียวกัน มีสัดส่วน 19% ของข่าวในหัวข้อประเด็นร่วมสมัย เนื้อหาข่าวในช่วงแรกของการเก็บข้อมูลเป็นประเด็นในทางกฎหมายที่ไม่ยอมรับการแต่งงานของบุคคลเพศเดียวกัน ไม่สามารถทำนิติกรรมใดๆ ในนามครอบครัวได้ และมีประเด็นขัดแย้งในเรื่องกรรมสิทธิทรัพย์สิน

นอกจากนี้ สื่อก็มักจะสนใจนำเสนอกรณีที่คนรักเพศเดียวกันจัดงานแต่งงานในพื้นที่ต่างๆ ทั่วประเทศ ทั้งระหว่างหญิง-หญิง และชาย-ชาย ควบคู่ไปกับการตั้งประเด็นวิพากษ์วิจารณ์ในเรื่องความผิดปกติหรือเบี่ยงเบนทางเพศ เป็นปัญหาสังคมรูปแบบหนึ่ง และเป็นอันตรายต่อสถาบันครอบครัว ในฐานะที่ท้าทายความศักดิ์สิทธิ์ของการแต่งงานที่ต้องเกิดขึ้นในคู่ต่างเพศหรือระหว่างชายกับหญิงเท่านั้น อย่างไรก็ดี ทัศนคติดังกล่าวนี้ค่อยๆ เปลี่ยนแปลงไปสู่การเปิดกว้างยอมรับวิถีชีวิตที่แตกต่าง การตั้ง

คำถามกลับกับความสัมพันธ์แบบต่างเพศ พร้อมๆ กับการเปิดพื้นที่ทางสังคมให้กับความหลากหลายทางเพศมากขึ้นในช่วงปลายทศวรรษ เรื่องของคู่รักเพศเดียวกันที่ตกลงใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันประหนึ่งเป็นครอบครัวนี้จึงเป็นอีกหนึ่งประเด็นของการเปลี่ยนแปลงสถาบันครอบครัวในสังคมไทยที่ได้รับความสนใจจากสื่อสาธารณะ

ตัวอย่างข่าวเรื่องนี้ได้แก่ *สามีภรรยาเพศเดียวกัน (2540) ชาวบ้านฮือฮาทอม-ดี้วิวาห์ (2541) ปึ๊งรักหนุ่มประเทือง จูงมือวิวาห์ก้องโลก (2541) กลุ่มลักเพศกรี๊ดไอเดียปุระชัย ให้ป่าเดียวกันตีทะเบียนสมรส (2544) รักร่วมเพศ จิตไม่ปกติหรือเสรีรัก (2544) นักจิตวิทยาปฏิเสธสาวประเภทสองไม่ใช่คนป่วยโรคจิต (2545) แต่งไม้ป่าเดียวกันชาวบ้านแห่อวยพร (2545) รักต่างเพศ โครงสร้างแห่งการกดขี่ (2545) นักวิชาการการันตีรักเพศเดียวกันไม่ใช่โรค (2545) เสนอกฎหมายแต่งงานคู่เกย์-เลสเบี้ยน (2546) รักร่วมเพศกับการแต่งงาน (2547) บันทึกรัก 'หญิงสามี' กับ 'ชายภรรยา' (2547) แต่งฮือฮาม่ายทอมกับม่ายดี้ (2548) ครอบครัว 4 เพศ ความแปลกที่แม่รับได้ (2548) ตลาดเพศทางเลือกแรง ทอม-ดี้-เกย์แห่จับคู่ช็อปซื้อบ้าน (2548) ระวังเรื่องเพศ คู่สมรสชายกับชาย-หญิงกับหญิง มีสิทธิติดคุกได้ (2550) เผยความสัมพันธ์ของคู่รักร่วมเพศ ไม่มีอะไรผิดแปลกกับคู่รักต่างเพศ (2551) ฮือฮาวิวาห์ไม้ป่าเดียวกันสินสอดอื้อ! (2551) ผลกระทบของอาการโฮโมโฟเบียในสังคมไทย (2551) รักเพื่อรักจะแปลกทำไม เมื่อชายรักชายและหญิงรักหญิง (2552) สังคมยอมรับผัวเมียเพศเดียวกันเพิ่ม พบคนไทยชอบใช้ชีวิต 'โสด' เพียบ (2552) หลากหลายทางเพศคือหลากหลายทางชีวภาพ (2552) เสนอแก้กฎกระทรวงเลิกเหยียดรักร่วมเพศ (2552) กรุณาเคารพสิทธิมนุษยชน กลุ่มผู้มีรสนิยมทางเพศหลากหลาย (2552)* เป็นต้น

8. สถานะทางเศรษฐกิจและการกินดีอยู่ดีในครอบครัวไทย

ประเด็นเศรษฐกิจกับครอบครัวมีจำนวนเพียง 323 รายการหรือเพียง 1% ของฐานข้อมูลด้านข่าวและบทความ ข่าวที่นำเสนอส่วนใหญ่เป็นข่าวความเคลื่อนไหวทางด้านเศรษฐกิจที่เกี่ยวข้องกับครัวเรือน สถานการณ์ด้านเศรษฐกิจ ทั้งรายได้ ค่าใช้จ่าย การออม ภาระหนี้สิน รายละเอียดในหัวข้อนี้มีดังนี้คือ

(1) มาตรการทางเศรษฐกิจที่เกี่ยวข้องกับครัวเรือน

ข่าวที่ว่าด้วยมาตรการทางเศรษฐกิจของครัวเรือนนั้นได้รวมถึงนโยบาย โครงการต่างๆ เพื่อกระตุ้นภาวะเศรษฐกิจและการบรรเทาปัญหาความเดือดร้อนของครัวเรือนเนื่องจากปัญหาเศรษฐกิจ เช่น การกู้ยืมเรียน การจัดทำบัญชีครัวเรือน การออมเงิน การฝึกฝีมือแรงงานสร้างอาชีพ การวางแผนและบริหารการเงินในครอบครัว การเพิ่มรายได้ครัวเรือน การยกระดับครัวเรือนยากจน รวมทั้งมาตรการลดค่าใช้จ่ายครัวเรือนของภาครัฐ เช่น ค่าลดหย่อนภาษี การกระตุ้นเศรษฐกิจ การดำเนินชีวิตตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง เป็นต้น

ตัวอย่างข่าวได้แก่ *ต้านภัยเศรษฐกิจ กอบกู้ชีวิตสมรส (2542) รวมมิตรโครงการเอื้ออาทร รัฐทุ่มสุดตัวซื้อใจประชาชน (2547) 1 ทุน 1 อำเภอยอดพุ่ง 4 พันคน ศธ.ยืนรายได้ครอบครัว 1 แสน (2547) กองทุนยามฉุกเฉิน “มนุษย์เงินเดือน” ตกงาน ภัยอันเกิดกับที่อยู่อาศัย เจ็บป่วย-เสียชีวิต-หย่าร้าง (2547) ฝึกฝีมือแรงงานสร้างอาชีพ-เสริมรายได้ครอบครัวเป็นสุข..ปลอดหนี้นอกระบบ (2547) แนะวางรากฐานครอบครัว ปลูกฝังลูกหลานรู้จักค่าของเงิน-หัดออม (2548) ‘บัญชีชีวิต’ สร้างครอบครัวเข้มแข็ง (2548) ปลูกฝังการออม วิถีทางของครอบครัวเข้มแข็ง (2549) ชัยนาทฝึกอาชีพยกระดับครัวเรือนยากจนร่วมใช้พอเพียงขับเคลื่อนพ้นเกณฑ์จปฐ. (2549) นิสัยการเงินที่แม่ควร*

เป็นต้นแบบให้ลูก ใช้เงินอย่างมีเหตุมีผล-วางรากฐานการออม (2550) 5 ความผิดพลาดทางการเงินทำลายชีวิตคู่ (2550) เงินทองของคู่รัก เรียนรู้ทัศนคติเรื่องเงินทองของกันและกัน (2551) เพิ่มวงเงินกู้ กยศ. รายได้ไม่เกิน 2 แสนนร.ยืมเรียน (2551) ครอบครัวยุค 2009 คุยเรื่องเงินอย่างไรให้ลงตัว (2552) วางแผนการเงิน เรื่องเครียดๆ ก่อนวิวาห์ (2552) เป็นต้น

(2) สถานการณ์ของเศรษฐกิจครัวเรือน

ส่วนใหญ่เป็นการสำรวจสถานะทางเศรษฐกิจของครัวเรือน เพื่อให้ทราบถึงรายได้ พฤติกรรมการใช้จ่าย ภาระหนี้สิน เงินออม และภาวะเศรษฐกิจระดับครัวเรือนของประเทศ ที่ดำเนินการโดยหน่วยงานต่างๆ เช่น การสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือนที่มีการสำรวจทุก 2 ปี โดยสำนักงานสถิติแห่งชาติ การสำรวจความคิดเห็นด้านเศรษฐกิจของโพลสำนักต่างๆ การศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ งานวิจัยโดยหน่วยงานวิชาการต่างๆ เป็นต้น ข้อมูลต่างๆ เหล่านี้แสดงให้เห็นสถานการณ์ด้านเศรษฐกิจในระดับครัวเรือน การกินดีอยู่ดีหรือกินอยู่อย่างยาก รูปแบบพฤติกรรมการดำเนินชีวิต รวมทั้งมิติอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น การใช้ข้อมูลรายได้ของครอบครัวและระดับความยากจนของครอบครัว มาจัดกลุ่มเพื่อวัดความแตกต่างและชั้นของฐานะทางเศรษฐกิจระหว่างครัวเรือนในแต่ละระดับ แต่ละภูมิภาค วิเคราะห์การกระจายรายได้ ความเหลื่อมล้ำและช่องว่างระหว่างคนรวย-คนจน เป็นต้น

ตัวอย่างข่าวด้านภาวะเศรษฐกิจครัวเรือนได้แก่ *พฤติกรรมใช้จ่ายคนเอเชีย ไทยควักเพื่อบุพการีถึง 56% (2541) รายได้ครัวเรือนสัญญาณเตือนภัย ศก.ไทยทรุดอีก (2543) ประจานรัฐบาล คนไทย 7.9 ล้าน 'ยากจนดักดาน' (2543) อีสานแชมป์รายได้ครัวเรือนต่ำสุด วิกฤติ*

เศรษฐกิจทำคนจนลง 12.9% (2543) สรุปผลสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือนปี 43 (2544) ผลสำรวจระบุรายได้ครัวเรือนเพิ่ม 6-5 % (2545) สภาพัฒน์ชี้ 2 ปีรากหญ้า ลดช่องว่างคนรวยคนจน (2546) รายได้ครัวเรือนลด คนไทยวิตกว่างงานราคาสินค้า-น้ำมัน (2547) แฉอีสานรายได้ต่อครัวต่ำสุด 9,916 บาทต่อเดือน (2547) สภาพัฒน์ชี้เหนือจนอันดับ 2 ของไทย (2548) สถานการณ์การกระจายรายได้ 20% ครองรายได้เกินครึ่งประเทศ (2548) ชั้นฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวชาวไทย (2548) คนไทยเสียค่าพลังงานเพิ่ม 1,368 บ.ต่อเดือน (2549) แฉค่าครองชีพครัวเรือนพุ่งจุกอก (2550) ครอบครัวไทย 47% ชักหน้าไม่ถึงหลัง (2550) สศก.ประเมินครัวเรือนเกษตรกร รายได้-เงินออมเพิ่มเท่าตัวช่วง 3 ปี (2551) ส่องภาวะเศรษฐกิจครัวเรือน 2550 (2551) สภาพัฒน์ชี้ปีแรกแผนฯ 10 ส่งผลจำนวนคนจนลดลง (2551) ช่องว่างศก.-สังคมห่างขึ้น ชี้เป็นปมขัดแย้งรอวันปะทุ (2552) สังคมไทยเหลื่อมล้ำสูง รวยกระจุก-จนกระจาย (2552) เป็นต้น

(3) ภาระหนี้สินครัวเรือน

ที่จริงแล้วเรื่องของภาระหนี้สินครัวเรือนสมควรเป็นหัวข้อหนึ่งในสถานการณ์ด้านเศรษฐกิจครัวเรือน แต่เนื่องจากมีจำนวนค่อนข้างมากจึงได้แยกไว้ต่างหาก ข่าวที่นำเสนอเรื่องภาระหนี้สินในระดับครัวเรือนเพิ่งเริ่มปรากฏอย่างจริงจังในช่วงปี 2546 เป็นต้นมา ทั้งนี้อาจเป็นผลรูปธรรมสืบเนื่องจากแก้ปัญหาวิกฤติเศรษฐกิจของไทยในช่วงปี 2539-2541 การกู้เงินเพื่อการลงทุนในโครงการใหญ่ๆ ของรัฐบาล รวมทั้งนโยบายทางการเงินของรัฐบาลเพื่อแก้ปัญหาเศรษฐกิจในประเทศ ในช่วงปี 2543-2545 เช่น นโยบายกองทุนหมู่บ้าน การให้สินเชื่อรายย่อยไปจนถึงพฤติกรรมการบริโภคสินค้าของครัวเรือนเอง ทั้งสินค้าอุปโภค

บริโภค อสังหาริมทรัพย์ พฤติกรรมการใช้บัตรเครดิต เงินได้และเงินกู้นอกระบบ ฯลฯ

นอกจากนี้ก็เป็นข่าวที่สะท้อนภาระและผลกระทบของหนี้สินครัวเรือนในระดับต่างๆ เช่น การแสดงให้เห็นถึงภาวะเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศ การวิเคราะห์ความสุขของคนไทย พฤติกรรมทางเศรษฐกิจของคนต่างกลุ่มชั้นฐานะ เช่น เกษตรกร ข้าราชการ ผู้ใช้แรงงาน พนักงานเงินเดือน ชนชั้นกลางในเมือง ฯลฯ ไปจนถึงผลกระทบที่มีต่อการดำเนินชีวิตของครอบครัวไทย โดยส่วนใหญ่เป็นข่าวการสำรวจภาวะเศรษฐกิจครัวเรือนของหน่วยงานต่างๆ เช่น สำนักงานสถิติแห่งชาติ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และองค์กรอื่นๆ

ตัวอย่างข่าวในประเด็นภาระหนี้สินระดับครัวเรือนได้แก่ *ผลศึกษายูเอ็นดีพีรอบ 10 ปี ชี้คนไทยจมปลักกองหนี้สิน (2546) เฉลี่ยคนไทยแบกหนี้ 8.2 หมื่นต่อครัวเรือน หนองบัวลำภูจนที่สุด (2547) ปัญหาหนี้สินของครัวเรือนและปัญหาคนจน (2547) หนี้ประชาชนพุ่งกระฉูดไตรมาสแรก 1.1 แสนบาทต่อครัวเรือน (2547) คนไทยแบกหนี้เพิ่มแลกรถไฟฟ้า 4 แสนล. (2547) เตือนภัยคนไทยก่อหนี้ครัวเรือนพุ่งรวมพลัง 'ปลุกจิตสำนึก' ลูกหนี้ที่ดี (2547) คนไทยหนี้ท่วม ครอบครัวร้าวฉาน (2548) หนี้ครัวเรือนไทย ปัญหาศก.มหภาค หรือแค่วิกฤตรายบุคคล (2548) โพลคุณภาพชีวิตแรงงาน ติดหนี้เฉลี่ย 8 หมื่นบ.ต่อคน ทุ่มไปกับโทร.มือถือ-กิ๊ก (2549) คนไทยหันเล่นหวยบนดิน เพิ่มหนี้ครัวเรือนเกินรายได้ 6.8 เท่า (2549) คนไทยไม่หายจน-หนี้ท่วมหัวบ้านละแสน เผยชักหน้าไม่ถึงหลัง-จ่ายค่าบ้าน-ภาษี-เล่นหวย (2549) ขรก.หนี้ท่วมหัว รายได้ไม่พอใช้ ระดับล่างแดดิ้น (2549) สศช. เปิดดัชนี 'อยู่เย็นเป็นสุข' พบหนี้ครัวเรือนพุ่งขึ้นต่อเนื่อง 5 ปี (2550) ชาวออฟฟิศโอดรายจ่ายเกิน 43% มุ่งรูดปรี๊ดครองบัตรเครดิต 1-2*

ใบ (2550) คนไทย 62.3% หนี้ท่วมเฉลี่ย 113,389 บาทต่อครัวเรือน (2550) เผยวิกฤตกว่า 20 ล้านคนหนี้ท่วม (2551) หนี้ท่วม-ออมเงินลดลง คนกรุงเทพฯเครียดเรื้อรัง (2552) เป็นต้น

(4)ผลกระทบของภาวะเศรษฐกิจต่อครัวเรือน

ผลกระทบของภาวะเศรษฐกิจต่อครัวเรือนที่สำคัญคือผลกระทบที่เกิดขึ้นจากปัญหาวิกฤติเศรษฐกิจในปี 2540 หลายกิจการประสบปัญหาต้องปิดกิจการ หรือลดคนงาน ในระดับครัวเรือนแล้วอาจมีผลกระทบหลายลักษณะ ได้แก่ ความสัมพันธ์ขัดแย้ง หย่าร้าง ภาระรับผิดชอบที่เพิ่มขึ้นในครอบครัว สภาพจิตใจและภาวะทางอารมณ์ของคนในครอบครัว นำไปสู่ปัญหาสังคมอื่นๆ เช่น ปัญหาอาชญากรรม ยาเสพติด สภาวะจิตใจอ่อนแอ เครียด ซึมเศร้า ฆ่าตัวตาย ไปจนถึงประเด็นสถาบันครอบครัวล่มสลาย

ตัวอย่างข่าวเรื่องผลกระทบของภาวะเศรษฐกิจในระดับครัวเรือน ได้แก่ *ภาวะเศรษฐกิจพาครอบครัวล่ม (2540) พิษเศรษฐกิจแย่ แม่บ้านนั่งดริ๊งก์ ทำครอบครัวพัง (2540) แพทย์เผยเศรษฐกิจปัจจุบันทำให้คนไทยเป็นโรคโรคซึมเศร้ามากขึ้น (2540) พิษเศรษฐกิจทำคนกรุงใกล้บ้า (2541) นักวิชาการชี้ คนไทยเครียดสะสม เศรษฐกิจดีแค่ภาพลวงตา (2545) เศรษฐกิจทำพิษ มนุษย์เงินเดือนเลื่อนซื้อบ้านและมีลูก (2548) สภาพสังคมเศรษฐกิจบีบรัด ทำครัวไทยโดดเดี่ยวเกินครึ่ง (2549) คนกรุงเทพฯผวาความเชื่อมั่นลดวูบ ชี้คนว่างงานเพิ่ม-ลดดูหนังเที่ยวห้าง (2550) บ่มีงานยะ หนี้สินแยะ ครอบครัวแย่ ฉุดรั้งความมั่นคงของมนุษย์ คนเหนือ (2551) จิตแพทย์ชี้เศรษฐกิจผันผวน คนไทยเครียดพุ่ง 20 % (2551) ชี้หญิงแบกหนักปัญหาศก. รองรับความรุนแรงสามี (2551) พิษเศรษฐกิจเป็นเหตุ คนไทยหย่าร้างปีละ*

แสนคู่ (2552) ชี้ว่างงานน่าห่วงคาดสูงถึง 1.3 ล้าน ยอดคนเครียดพุ่ง (2552) เหยื่อเงินกู้โหดบ้านแตก-ใช้หนี้ด้วยชีวิต (2552) เป็นต้น

บทส่งท้าย

หากพิจารณาภาพรวมของฐานข้อมูลที่รวบรวมสองส่วนในรายงานชิ้นนี้ พบว่า เนื้อหาของทั้งสองฐานข้อมูลดูเหมือนจะสอดคล้องกัน นั่นคือ **การให้ความสำคัญกับบทบาทการทำหน้าที่ของสถาบันครอบครัว** แต่อาจจะกล่าวได้ว่าถ่ายทอดสะท้อนคนละแง่มุม กล่าวคือ *ในขณะที่วงวิชาการมุ่งเน้นศึกษาประสิทธิภาพของครอบครัวที่ส่งผลต่อกิจกรรมต่างๆ ของการดำรงชีวิต การทำหน้าที่พื้นฐานของครอบครัว ทั้งการพัฒนาความเป็นครอบครัว การเลี้ยงดูสมาชิก การรับผิดชอบดูแล สร้างบรรยากาศความเป็นครอบครัวที่ดีและอบอุ่น ฯลฯ สิ่งที่สะท้อนจากข่าวที่ไหลเวียนอยู่ในชีวิตประจำวันกลับเป็นเรื่องของความล้มเหลวของสถาบันครอบครัว การล่มสลายหรือการที่ครอบครัวไม่สามารถแสดงบทบาททำหน้าที่ได้ตามที่สังคมคาดหวัง* ซึ่งเห็นได้ชัดเจนผ่านประเด็นปัญหาทางสังคมต่างๆ ที่มักเชื่อมโยงสาเหตุไปยังสถานะของสถาบันครอบครัว และบทบาทการทำหน้าที่ สิ่งที่มักตอกย้ำอยู่เสมอ คือ ความสัมพันธ์ในครอบครัวไม่อบอุ่น แตกแยก ล่มสลาย ไม่มีเวลาเอาใจใส่ ความรุนแรงในครอบครัวและชีวิตคู่ ฯลฯ ปรากฏการณ์สองด้านนี้สะท้อนให้เห็นถึง**การปะทะกันระหว่างบทบาทหน้าที่ของสถาบันครอบครัวที่สังคมเรียกร้องคาดหวัง กับภาคปฏิบัติการของสถาบันครอบครัวเองที่เผชิญความไม่แน่นอนเปลี่ยนแปลงในโลกปัจจุบัน ทั้งยังต้องแบกภาระคาดหวังจากสังคม**

อย่างไรก็ดี สังคมไทยได้มีการปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ที่เกี่ยวข้องกับสถาบันครอบครัวบางประการ ที่แม้อาจจะมีผลลดความศักดิ์สิทธิ์แข็งตัวของความเป็นสถาบันครอบครัวลงบ้าง แต่ในทางกลับกัน การปรับเปลี่ยนชุดความคิดหลายประการมีผลเพิ่มพื้นที่ทางสังคม ครอบคลุมลักษณะหลากหลายในชีวิตครอบครัวมากขึ้น ขณะเดียวกันก็มีผลลดอคติทางสังคมบางประการ เช่น การพูดถึงครอบครัวพ่อหรือแม่เลี้ยงเดี่ยวในฐานะที่เป็นอีกรูปแบบหนึ่งของชีวิตครอบครัวไทย ลดอคติที่มีต่อการหย่าร้างซึ่งเคยเป็นตัวชี้วัดความล่มสลายของสถาบันครอบครัวลง เป็นต้น บทสังเคราะห์จากฐานข้อมูลสองส่วนที่รวบรวมไว้นี้มีฐานะเป็นเพียงภาพสะท้อนชั่วขณะให้กับการศึกษาเรื่องครอบครัวในสังคมไทย ที่ยังคงเปิดพื้นที่กว้างขวางให้กับผู้สนใจศึกษาต่อไป